

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Peter Sorenius

VALLENSBÆK

Fra bondeland til planlagt by

Udgivet af Vallensbæk Kommune 1996

VALLENSBÆK

Fra bondeland til planlagt by

er sat med Janson antikva

Papiret er 130 g Multiart Silk

Sat og trykt hos

Poul Kristensen Grafisk Virksomhed A/S, Herning

Oplag 3.000 ekspl.

ISBN 87-986053-0-5

Forfattet af antropolog, mag.scient Peter Sorenius,
Københavns Amtsmuseumsråd.

Udgivet af Vallensbæk Kommune.

Omslagets forsidefotos:

Øverst til venstre: Vallensbæk Landsby med
Vallensbæk Skole i forgrunden og Søerne i
baggrunden. Foto: Vallensbæk Kommune o. 1986.

Øverst til højre: Horsestien i Vallensbæk Nordmark med
Bellishaven til højre. Foto: 1993.

Nederst til venstre: Vallensbæk Rådhus 1996.
Foto: Carsten Christensen.

Nederst til højre: Vallensbæk Havn.
Foto: Arrow Luftfoto 1995.

Kort er reproduceret med tilladelse fra Kort- &
Matrikelstyrelsen (A 94-96).

Copyright Vallensbæk Kommune og Peter Sorenius.

Indholdsfortegnelse

Forord	7
--------	---

Introduktion	9
--------------	---

KAPITEL 1

Vallensbæk på »landkortet«	13
----------------------------	----

Vallensbæk som historisk landsby på Heden. De strukturelle bånd til hovedstaden	16
---	----

KAPITEL 2

Vallensbæk sogn fra udskiftningen 1786 til det nye Vallensbæks opståen omkring 1965 – et kort historisk rids	25
--	----

1786-1824: Landsbyfællesskabets ophævelse, udflytning og udskiftning	25
--	----

1836-1914: Selvejets konsolidering og befolkningsstagnation	34
---	----

1901-1935: Københavnsegnen begynder at røre på sig – befolkningstilvækst	39
--	----

1935-1965: Fra bondeby til omegnsby – stigende befolkningstal og ændringer i erhvervsstrukturen	43
---	----

KAPITEL 3

De store planer for Københavns omegn	49
--------------------------------------	----

KAPITEL 4

Det nye Vallensbæk på tegnebrættet og under opbygning	65
---	----

Fra bondeland til planlagt by – eller fra landsby til tre bydele	65
--	----

Infrastrukturelle krav til den moderne bymæssighed – og den lokale løsning	66
Vallensbæk og nabokommunerne	98
<hr/>	
KAPITEL 5	
<hr/>	
Det kommunale styre i Vallensbæk 1962-1994	102
<hr/>	
Den generelle udvikling: fra sogneråd over magistratsstyre til moderne kommunalstatus med borgmester	102
<hr/>	
Valg til det kommunale styre i Vallensbæk 1958-1993	105
<hr/>	
KAPITEL 6	
<hr/>	
Det kommunale styre set fra kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol	117
<hr/>	
1959-1975: Nye tider på vej	118
<hr/>	
1975-1994: De nye tider	131
<hr/>	
KAPITEL 7	
<hr/>	
Det kommunale styres blå bog. Vallensbæk 1958-1994	155
<hr/>	
Portrætter af sognerådsformænd og borgmestre i Vallensbæk 1958-1994	155
<hr/>	
Sogneråds- og kommunalbestyrelsesmedlemmer	162
<hr/>	
Epilog	189
<hr/>	
Noter	191
<hr/>	

Forord

Da det i 1993 blev besluttet at videreføre Jens A. Petersens *Vallensbæk – Fra oldtid til nutid i kulturhistoriske skildringer*, som Vallensbæk Kommune udgav i 1977, kunne opgaven synes temmelig ligetil; en del af forarbejdet var jo allerede sat på prent, og den periode, man fra Vallensbæk Kommunes side ønskede, at der skulle lægges særlig vægt på, var temmelig begrænset: nemlig tiden efter 1977. I 1977 var der allerede knap 11.000 indbyggere i Vallensbæk. Og de boede her jo. Altså måtte de være i besiddelse af en bolig. Boliger kræver veje, vand, kloakker og parkeringspladser. Børneinstitutioner og skoler. I 1993 var der godt 12.000 indbyggere, – ikke nogen hysterisk stigning. Jamen, så må de jo have haft det meste i 1977?

Bogen er en bestillingsopgave, men inden for de aftalte rammer har jeg fået ret frie hænder. Bogen har fået titlen »VALLENSBÆK – Fra bondeland til planlagt by« og handler, foruden et historisk tilbageblik, mest om forhold i nyere tid; en tid som alle kan have en mening om, og tror at kunne huske. Menneskets erindring er imidlertid utroligt upræcis, hvad mange nære ting angår; nærværende bog kan forhåbentlig støtte hukommelsen i det, som angår Vallensbæk Kommune. Der er sket fantastisk meget i Vallensbæk på bare én generation, – og denne bog kan naturligvis ikke have det hele med.

Der er grund til at takke fhv. borgmester i Vallensbæk, Poul Hansen, ikke mindst for

at have taget initiativ til denne bog, men også for hans hjælp og udstrakte beredvilighed til at bidrage med svar på mange spørgsmål. Den samme tak rettes til Vallensbæks nuværende borgmester, Kurt Hockerup, som har fulgt bogen under tilblivelsen og bidraget med kommentarer, svar på spørgsmål og intens korrekturlæsning. Også medlemmerne af Vallensbæk kommunalbestyrelse, nuværende som forhenværende eller deres familie, har andel i bogens tilblivelse.

En tak rettes til alle, som i kommunens forvaltninger og institutioner har bidraget med hjælp, ikke mindst i borgmesterkontorets sekretariat, og her i særdeleshed til sekretariatschef Bente Nyvang, der har været yderst hjælpsom og tilsyneladende utrættelig.

Mine kolleger i Københavns Amtsmuseumsråd og på Søllerød Museum har ydet væsentlig faglig hjælp og støtte: arkitekt Jens Johansen, cand.mag. Peter M.M. Christensen, arkæolog Jens Jønsson m.fl., og skal nogen fremhæves for andre, er det museumsinspektør Niels Peter Stilling, som i særlig grad har bidraget med frugtbar kritik og inspirerende synspunkter. Skulle bogen, på trods af al hjælp, lide af fejl, kan læseren kun klandre forfatteren, de midler og den tid, der var til rådighed.

Peter Sorenus – den 12. marts 1996
antropolog, mag.scient.

Introduktion

I 1976, kunne man i Lademanns Rejseleksikon Danmark – et stort anlagt 5-bindsværk om udflugtsmål i Danmark – læse om Vallensbæk:

»Vallensbæk er den i areal mindste af Københavns omegnskommuner. I vest følger kommunegrænsen mod Torslunde-Ishøj og Høje Tåstrup kommuner Store Vejleå, i øst er Brøndbyerne nabokommune og i nord Albertslund. I syd har Vallensbæk et par kilometer kystland.

Selve Vallensbæk kirkeby ligger midt i kommunen og mellem to nye motorveje, og vest for byen Vallensbæk Mose – i gamle dage et aldeles u fremkommeligt terræn. I norddelen af denne mose – op imod Albertslundområdet – findes der på hver side af motorvejen en kunstigt anlagt sø, og herfra løber en sejlbar kanal, som det er tanken at føre videre ud i et strandanlæg.

Kommunens ældste bebyggelse er Vallensbæk by. Ude ved stranden opstod før sidste verdenskrig et sommerhusområde, som efterhånden er omdannet til helårsbeboelse i forbindelse med »fingerplanen« med Vestmotorvejen og Køge Bugt S-banen. I løbet af 1960'erne er der opført større etageboliger i kommunens nordlige del.«¹

Så mange var ordene. Og dog. Et symbol for *seværdigheder i omegnen* fandtes med henvisningen *Se Albertslund*. Der var ikke meget overladt til Vallensbæk selv. Ikke et beskrivende ord om kirken eller den smukke landsby, intet om Store Vejleådalens skønhed eller om Den grønne Kile; og »større etageboliger« havde været rigtige, hvis der havde stået »sydlige del« i stedet for »i kommunens nordlige del«. Kommunegrænsen mod Ishøj følger i øvrigt kun Store Vejleå i den sydlige del.²

Det har været en del af skæbnen for trekantområdet mellem København, Roskilde

og Køge at være stedmoderligt beskrevet, her i uddrag af Turistforeningen Danmarks årbog 1954, Københavns Omegn:

»... Et kapitel for sig er bebyggelsen langs Køgebugt; den udmærker sig ved mangfoldighed omend ikke ved nogen større skønsomhed ...«³

I samme årbog beskrev grosserer E. Herløv Jørgensen ferielandet mellem København og Køge:

1751 begyndelsen af dette århundrede ... var der, navnlig langs den smukke gamle Køgelandesvej, også en smuk og uforfalsket naturidyl, men vejen sydpå var i en så elendig forfatning, at den afskrækkede de fleste ...

Efter Brøndby, der næsten er helårsbeboet overalt, byen er kloakeret, og Køge bugt har desværre fået sit første kloakudløb, når vi til Vallensbæk lejrklub, ca. 2-3 tdr. land mod stranden, forbi Kottageparken, Vallensbæk Strandpark kaldes den. Arealet her er langt fra godt, eng med strand, men med mudder og siv og den førømtalte revle ligger ca. 2-300 meter fra land. Hertil må de badesøgende vade, hvis de vil have friskt vand.

Umiddelbart efter Vallensbæk kommer et stort stykke åben eng, som Vejle å løber igennem, og hvor forøvrigt det er tanken, at ringvej 3 skal have sit udløb ad åre ...«⁴

Forfatteren Flemming Bergsøe beskrev i årbogen særskilt Københavns forstæder:

»Der findes mennesker, hvem det næsten piner at færdes i Københavns periferi – al den uorden, som hersker her ude, kan de simpelthen ikke bære. Disse æstetikere kan næsten skamme sig, når de skal føre en udlænding gennem bæltet mellem by og land. Hvis denne skam så endda opstod ved tanken om, at mange af de små elendige hytter, som ses herude, ofte må tjene til menneskeboliger, men det er mærkeligt nok aldrig tilfældet; næ, disse skønånders græmmelse

opstår alene, fordi de savner orden og skønhed omkring sig ...

Kysten syd for København er ikke så indsmigrende, den har ikke nordkystens kultur og skønhed ... Længere mod syd, langs Køge Bugt, er kysten i de senere år blevet omdannet til et nyt sommerland. Husene er her mindre end mod nord, men til gengæld er der flere af dem. Ingen skønhed eller ædelhed præger dette land og dets bebyggelse, her er ingen gamle parker, ingen fornemme palæer. Kilometer efter kilometer myldrer det med små, kulørte huse ud over markerne og ind i plantagerne. Kroer, isbarer, købmandsbutikker, cykleværksteder og utallige papskilte og reklamer får det hele til at minde om en milelang guldgravergade i Klondyke ... På mange måder er forstæderne en storbys interessanteste del. Her er alt midlertidigt, ustabil, og for beboerne lurer ekspropriationen, som et uvejr lurer på et nomadefolk. Hvor kirsebærhaven lå igår, ligger idag en hujende autostrada, hvor kolonihavefolket hyggede sig ifjor, rejser sig iår en mægtig kaserne. I forstæderne kan man lære om bystyrets kløgt og dygtighed, man kan bedømme byens trivsel, byens hygiejne og indbyggernes mentalitet – fra forstæderne kan man se byens kulisser.«⁵

Flemming Bergsøe udtrykte her i det mindste en smule kærlighed til området og dets omskiftelige karakter. Også højt estimerede planlæggere, bl.a. Steen Eiler Rasmussen, har beskrevet Vestegnen ved dets mangler, såsom *manglen* på skov⁶.

Måske skyldtes de udtrykte bedrøveligheder en *manglende* (an)erkendelse af Hedeboegnens historiske særkende som flad, træløs og overmåde frugtbar med mange landsbyer. Vallensbæk har været en af disse landsbyer, som tilsyneladende ikke har gjort noget stort væsen af sig.

Historien om Københavnsegnens landsbyer eller landsbyernes historie i Københavnsområdet kan ikke skrives isoleret. Landsbyernes helt særlige beliggenhed, næsten som kloder i et halvcirkulært firmament omkring en stjerne, har fra et tidligt tidspunkt i det historiske forløb afstedkommet en udvikling baseret på et samspil

med metropolen – en vekselvirkning, der i det mindste i perioder har haft et symbiotisk præg, dvs. at såvel landsbyer som metropol har haft gensidig gavn af hinanden. Men Københavns vækst er også historien om den grådige indlemmelse af landsbyer i selve bystrukturen. Det er historien om vækst på alle leder og kanter, befolkningsmæssigt, økonomisk, politisk-administrativt og militært, at sprænge rammer og udvikle nyt. Det er historien om at inddrage agerland til bymæssig bebyggelse – om urbanisering. Det er tillige historien om forslumning, sanering og byfornyelse. Og det er frem for alt historien om planlægning og nogle steder mangel på samme.

Man kan ikke diskutere en rose, men planlægning går det an med, fordi det er en menneskeskabt proces, et udtryk for bevidste handlinger med bestemte mål. Disse mål, såvel som midlerne, der tages i anvendelse for at nå målene, vil der naturligvis være forskellige meninger om.

Man kunne have frygtet, at Københavns voldsomme ekspansion, som en indbygget logik, fuldstændig havde raseret de omgivende landsbyer, slettet dem fra landkortet og inkorporeret dem i et bebyggelsesmæssigt massiv uden nåde. At Københavnseggen i dag stadig kan bryste sig af et meget stort antal gamle landsbyer, med en relativt let genkendelig historisk struktur, må i lige høj grad krediteres planlægningen og dens fædre, som de historiske betingelser, der har været at arbejde under. Nationale og internationale, såvel som regionale og lokale forhold er at henregne til de historiske betingelser, der har befodret og begrænset udviklingen af Københavnsområdet som helhed, og selvfølgelig også af Vallensbæk.

I nærværende bog er udviklingen i Vallensbæk beskrevet omkring 3 akser: *forhistorien* – i bred forstand, fra de første spæde vidnesbyrd om landsbyen til vor tids Val-

Maleri af L. A. Ring (1854-1933): »Solskin, forårsdag ved Kallerup, Baldersbrønde, 1906«. En af Vestegnens få landskabsmalere, har her skildret det karakteristiske flade og næsten træløse miljø, som i mange år var Hedeboegnens dominerende landskabstræk. Maleriet i privateje; foto: Kunstakademiets Bibliotek, Billedkunstnerisk Arkiv.

lensbæk; *planhistorien* – et historisk rids af de faktiske planbetingelser for at opbygge og udvikle en helt ny samfundsstruktur i Vallensbæk; *den politiske virkeliggørelse* – rummer mindst to væsentlige aspekter for det moderne Vallensbæk: en beskrivelse af hvordan Vallensbæk har fået det nuværende udseende og en beskrivelse af de politiske midler, der blev taget i anvendelse for at nå det mål. Den politiske styring spiller en betydelig rolle især for udviklingskommuner, idet væsentlige og hastigt

på hinanden følgende beslutninger skal træffes. Så skønt Vallensbæk i en menneskealder har været præget af politisk stabilitet med nu fhv. borgmester Poul Hansen ved styrepinden, er der dog god grund til også at nævne de andre politikeres indsats i udviklingsprocessen. Et særligt afsnit, kaldet *Kommunalbestyrelsens Blå Bog i Vallensbæk*, tegner en kort beskrivelse af de personer, der 1958-95 har deltaget i sognets/kommunens politiske ledelse.

Vallensbæk på »landkortet«

For blot nogle årtier siden ville Gud og hvermand kende udtrykket »Den gælder til Vallensbæk«, men færre ville nok vide, at der var tale om en sproglig forvanskning af »Den gælder til Wandsbeck«, og det har overhovedet intet med Vallensbæk at gøre.⁷ »Den gælder til Vallensbæk« blev undertiden i bramfri slang til »det går ad Vallensbæk til« og betød noget i retning af »det går ad Helvede til«. Vallensbæk er naturligvis fuldstændig uden skyld i sprogforbistringerne. Kendskabet til Vallensbæk som begreb er hermed slået fast. Men om Vallensbæk også måtte være alment kendt af en storkøbenhavnsk offentlighed, regnede jeg mindre med. Nogle tilfældigt udvalgte personer fik uden forvarsel i januar og februar 1995 stillet spørgsmålet: »Hvad svarer du, med 3 ord, hvis jeg siger Vallensbæk til dig?«

Frank Gersby, bestyrer, 29 år, København N: »Min mormor stammer fra Vallensbæk, ellers kender jeg det ikke.«

Lone Tangø, tandlæge, Søllerød: »Vallensbæk kender jeg. Jeg har arbejdet i Brøndby Kommune som tandlæge, og kender derfor Vallensbæk. Jeg troede, der var kedeligt, men der er langt smukkere, end jeg havde regnet med.«

Jens Rygaard, civ.ing., 29 år, Roskilde: »Ikke noget! – Jo, som barn var jeg med til S-baneindvielse. Den gik vist til Vallensbæk.«

Anders Rodin, lærerstuderende, 29 år, København Ø: »Børne-TV? En by i Rusland eller i Nordsjælland. Hvad mener du egentlig? Nå, haha. Det ligger i Nordsjælland, ikke?«

Réné Jørgensen, typotekniker, 29 år, København K: »Vandski. Ellers kører jeg kun igennem.«

Janni Ørvad, klinikassistent, 33 år, Glostrup: »Strand og højhuse.«

Søren Saugmann, lege, 46 år, Holte: »Syd for København. Fremmedarbejdere. Gl. Køge Landevej.«

Et mini-rundspørge kan ikke anvendes til så forfærdelig meget, og 7 personer er ikke noget repræsentativt udsnit. Alligevel synes jeg, det er lidt overraskende, at 6 af de 7 personer faktisk har *noget* kendskab til Vallensbæk. Det kan opsummeres således: Strand og højhuse er det indtryk, man får ved Vallensbæk Station, enten på vej til stranden eller som togpassager, der blot kigger ud ad vinduerne. Som bilist ad motorvejen til og fra København har man mulighed for at se vandskiløb på søerne i for-bifarten. Området syd og vest for København har en stor andel af fremmedarbejdere. Og så er der mod forventning smukt.

Det danske landskab er i alt væsentligt et kulturlandskab, også dét man generelt opfatter som natur. Det er pløjet igennem på kryds og på tværs, og mennesket har sat sit

fingeraftryk praktisk talt overalt. Selv de mest vildsomt udseende skove er et resultat af bevidst menneskelig handling; man har villet det sådan. Vore forfædre havde ikke samme midler til at kontrollere deres omgivelser, som dem vi i et højteknologisk samfund råder over, men satte alligevel sine spor. Såvel gravfund fra stenalderens tidligste jægersamfund, oldtidbondens agre og vikingernes guld som middelalderligt kirkebyggeri, udskiftningstidens byhorn og gamle bøndergårde er levn blandt mange andre fra svundne tider. Nogle levn er synlige og indgår i hverdagens scenografi, mens andre først er blevet draget frem af landmændenes plove eller af byggeriets anlægsmaskiner. Her i landet er der tradition for, at arkæologiske fund kan kalde pæne overskrifter frem i nyhedsmedierne, nok fordi vi alle ynder at se os som parthavere i en glørværdig fortid med guldhorn og lurere og som beherskere af vandene omkring os – halvt drøm, halvt virkelighed. Borte fra rampelyset findes næppe en landmandsfamilie i Danmark, som ikke på gården har en lille arkæologisk samling af stenøkser, pilespidser, flintflækker eller kværnstene. I særdeleshed de sidste 50 års bygge- og anlægsarbejde har foranlediget, at arkæologer har afløkket jordens kulturlag mange hemmeligheder. Vallensbæk har også haft sine.

Det arkæologiske ansvar i amtet hører under Københavns Amtsmuseumsråd⁸, som har registreret godt en snes sager fra Vallensbæk. Det er på en og samme tid spændende og sørgelig læsning, at gennemgå disse sager. Der er indberetninger om 5 sandsynlige oldtidshøje i Vallensbæk, som nu alle er væk. I 1889 optegnede arkæologen Carl Peter Neergaard i forbindelse med en herredsrejse eksistensen af 3 mindre oldtidshøje ved Gammel Køge Landevej og en større i Vallensbæk Nordmark.⁹

Beliggenheden har været særdeles interessant for de fires vedkommende, idet Gammel Køge Landevej i dens gamle tracé er gået lige syd om højene. En af disse, fra ældre bronzealder, blev sløjfet af vejvæsenet i 1934 – sandsynligvis i forbindelse med udvidelsen af vejen.

Oldtidshøjene har været det synlige bevis på menneskets tilstedeværelse i Vallensbæk i flere tusinde år, og langt de fleste indberetninger drejer sig da også om bopladsfund spredt over hele kommunen og repræsenterende et spand af tid fra ældre stenalder til ældre middelalder. I 1947 blev der under gravning efter råstoffer på havbunden i Køge Bugt fundet spor af en boplads fra ældre stenalder mere end 1000 meter syd for den senere Vallensbæk Havn.¹⁰ Et kraniefragment blev i 1979 fundet i et omgravet tørvelag i Vallensbæk Mose på en nordlig brink ved Tueholmsøen i hvis nærhed, der tidligere var fundet flinteflækker fra en stenalderboplads.¹¹

Det vel nok mest spektakulære fund blev gjort i foråret 1984 i forbindelse med byggemodning af et nyt boligareal syd for Vallensbæk Landsby – ved Møllestensvej og Møllestensager. Det kaldte store overskrifter frem i såvel den lokale presse som i den landsdækkende. Under overskriften »Borgmesteren ønsker sig en Vallensbækpige« skrev ugeavisen Sydkysten¹²:

»Efter vedtagelsen af lokalplan og tilhørende udstykning af området syd for Vallensbæk Landsby, ville Nationalmuseet se nærmere på området, før man begyndte at bygge.

Vallensbæk Kommune gav den nødvendige bevilling til formålet, og man har nu fundet spor af huse fra perioden omkring Kristi fødsel ...

Borgmester Poul Hansen orienterede byrådets medlemmer om den seneste udvikling, og bad indledningsvis om ikke at blive misforstået.

– Det havde nu alligevel været rart, hvis man ikke havde fundet noget som helst, sagde Poul Hansen, og henviste til lovgivningen som tvang

Fra Københavns Amtsmuseumsråds udgravninger på Enghavegårds jorde i foråret 1984. I mellemgrunden th. ses Vallensbæk Skole; tv. den i 1995 nedrevne Stjernegård. Foto: Finn Pilborg, Vallensbæk Kommune.

kommunen til at betale for alle undersøgelserne ...

– Skal der endelig findes noget, som er kommunens indsats værd, så skal det være en velbevaret Vallensbækpige. Et sådant fund vil være alle tiders, men jeg er ikke sikker på, at andre fund vækker lige så stor opmærksomhed rundt om i landet, mente Poul Hansen ...«

Arkæologerne fandt nu ingen Vallensbækpige til borgmesteren, men Berlingske Tidende kundgjorde med store typer i slutningen af april 1984:

Sjællands ældste fægyde fundet ved Vallensbæk

»... Arkæologen Flemming Kaul har i samarbejde med tre kolleger i løbet af den sidste måned afdækket resterne af et enestående jernalderanlæg, en gård med bygninger og – efter alt

at dømme – en fægyde, den eneste endnu kendte af slagsen. Mange hundrede stolpehuller er blevet opmålt og kortlagt, og nu forestår en række laboratorieanalyser, som bl.a. vil afsløre, om teorien om de to 45 meter lange stolpehegn til kvæget holder stik ... På den opmålte store mark har man indtegnet fægyden, hegnet, som går fra to lange parallelle jernalderhuse ned til en græsrig eng i en ådal. Desuden er der flere indre huse og gårder. Stolpehullernes placering daterer huse og såkaldte staklader til år 300-400. Der er også fundet spor fra tidligere beboere, jernalderfolk fra første århundrede efter Kristi fødsel ... Anlægget tæt ved Vallensbæk Landsby er ikke fundet tilsvarende på Sjælland, og fægyden er enestående i Danmark. Husene, der efter arkæologernes mening har været beboet af »ganske almindelige jernalderbønder« og deres dyr, har ligget ret spredt, og bebyggelsesplanen vil afsløre ny viden om byggeskikke og balancen mellem dyrehold og dyrket areal nær ved husene, den såkaldte indmark, som altså blev skånet med fægyden.«¹³

Også dagbladet Politiken berettede i en trespaltet opsætning med stort foto om be-
givenheden:

»... Fundet består af resterne af to parallelt lig-
gende huse, hvoraf det ene er 30 meter langt,
det andet ca. 20 meter. For enden af disse huse
og vinkelret på dem er fundet rester af en tredje
bygning, som også er ca. 20 meter lang ... Bo-
pladsen i Vallensbæk ligger på kanten af mar-
kjord og frodige engarealer ned mod Store Vej-
leå. To parallelle hegn – resterne heraf – fører
fra bopladsen ned mod engarealerne. Det dre-
jer sig om en såkaldt »fægyde«, hvorigennem
kvæget blev ledet ned til eng og å for at græsse
og drikke og derved undgik at trampe kornet
ned på markerne op mod gården. Sådanne fæg-
gyder er en arkæologisk nyhed i Danmark. Vi
skal helt til Gotland for at finde noget lignende,
fortæller Eliza Fønnesbech-Sandberg ... Arkæo-
logerne kom på sporet af bopladsen, da Vallens-
bæk Kommune begyndte at grave ud til en na-
turgasledning ... Den 1. maj skal arkæologerne
være færdige, for så skal de kommunale grav-
køer i gang igen ...«¹⁴

En af de arkæologer, der deltog i udgrav-
ningen, Flemming Kaul, beskrev i en arti-
kel i tidsskriftet SKALK 1985, at der bl.a.
var fundet en fægyde »af en art, der ikke
kendes magen til i vor forhistorie«¹⁵. Der-
udover havde den arkæologiske undersø-
gelse bidraget med en »række gode fund
fra vidt forskellige perioder: stenalder,
bronzealder, jernalder.« Flemming Kaul
fortsatte:

»Vigtigst var undersøgelserne i foråret 1984,
hvor der afdækkedes et par gårdsanlæg fra ger-
mansk jernalder eller vikingetid; desværre til-
lader fundene ingen snæver datering, men kon-
struktive træk ved husene viser nogenlunde,
hvor i tidsforløbet, vi befinder os ...«

Arkæologerne ved Københavns Amtsmu-
seumsråd har oplyst, at en rekonstruktion
af Vallensbæks fægyde nu er opført i det
arkæologiske forsøgscenter ved Lejre.

Som helhed er det danske landskab, som
nævnt, et ganske overordentligt velfriseret

kulturlandskab. Få områder har imidlertid
været så intensivt dyrket som trekanten
København-Roskilde-Køge, også kaldet
Heden. Den intensive dyrkning hænger
sammen med de særligt gode betingelser
for agerbrug, som den flade og næsten
skovløse moræneslette har givet. Jordens
frugtbarhed er ganske betydelig, og kvali-
teten hører til landets bedste, og det kan
synes som et paradoks, at så store dele af
landets bedste landbrugsjord i dag er for-
synet med asfalt og beton.

Vallensbæk som historisk landsby på Heden. De strukturelle bånd til hovedstaden

Den rige jord førte allerede i den tidlige
middelalder, og endnu før, til de mange
fasttømrede landsbyer, Københavns om-
egn har været så rig på. Flere af disse for-
synedes med kirke. Og de ligger tæt. Alene
i det nuværende Københavns Amt findes
26 middelalderkirker, som vidner om en
landsbystruktur af betydelig ælde. Antallet
har endog været endnu større. Om middel-
alderens kirkebyggeri har været et produkt
af landsbyernes egen struktur er nok tvivl-
somt, da det er overordentligt ressource-
krævende. Nyere forskning peger i retning
af, at kirkebyggeriet langt de fleste steder
har været forestået af stormænd eller her-
remænd. Hvorom alting er, kirkerne blev
bygget – måske i forbindelse med en stor-
mandsgård, men i reglen i forbindelse med
eller i en landsby. I Københavns Amt er
alle de eksisterende middelalderkirker be-
liggende i forbindelse med landsbyerne
som de ældste synlige vidnesbyrd om
landsbysamfundet. Det er dog de skriftlige
kilder, der giver håndfast vidnesbyrd om
landsbyerne og deres forhold til omverden-
nen.¹⁶

I det følgende bliver Vallensbæk først

præsenteret gennem skriftlige kilder på en hastig vandring op gennem middelalderen. Senere, fra midten af 1600-tallet, begyndte de første kort at dukke op, og vi skal se, hvorledes Vallensbæk figurerer på kortene.

Vallensbæk Kirke er sognets ældste bygning og optræder tidligt som institution i de skriftlige kilder. I en fortegnelse over Roskildebispens grunde i København (1375-89) nævnes en Broder Krause, som for Vallensbæk Kirke havde samlet jord i byens vestlige del¹⁷, men allerede 200 år tidligere, i 1184, nævnes Vallensbæk i et paveligt brev. Det er pave Lucius 3., der for bispesædet i Roskilde stadfæster dets rettigheder og besiddelser:

»I det Kristi år 1184 har pave Lucius 3. stadfæstet Roskilde kapitels gods, der ifølge herr Absalon, ærkebiskop af Lunds gave hører til fællesbordet¹⁸ i Tune, Vindinge, Ingelslund, Himmelev, Kornerup tillige med de øvrige hovgårde. Fremdeles en hovgård i Vallensbæk med mølle og tiender og halvdelen af skovene på Bognæs tillige med den kongelige rettighed over bryder og landboer. Ligeledes har han givet stadfæstelse på skibbrudent gods, over besiddelser og rettigheder, som er eksimeret¹⁹ og fritaget for ethvert kongeligt fogedkrav og for al kongelig leding til evig tid.«²⁰

Vi hører her, at ærkebiskop Absalon har foræret en hovgård og en mølle i Vallensbæk til Roskilde Domkirke, og at paven stadfæster denne overdragelse i 1184. Absalon var en af landets største godsbesiddere, og mod sin livsafslutning overdrog han sit sjællandske gods til Roskilde Domkirke. Personlig rigdom var i store dele af middelalderen anset som en hindring for at komme i Himmerige. Den omtalte mølle i Vallensbæk kan ikke være andet end en vandmølle, – det er nagelfast, idet vindmøller i Danmark tidligst kendes fra 1234, og dét i Holsten²¹, hvorimod vandmøller kendes flere århundreder tidligere fra stort set hele landet. At vandmøllen, muligvis

med navnet Vvedlillegaards Mølle²², har ligget ved Bækrenden, synes lige så sikkert, da en placering ved Store Vejleå næppe er tænkelig. Om hovgården har ligget i umiddelbar forbindelse med møllen, kan vi ikke vide, – det kan have drejet sig om to forskellige ejendomme, men en sandsynlig placering er ved Bækrenden. Det er derfor troligt, at den middelalderlige Vallensbæk Landsby i det mindste siden 1100-tallet har ligget, hvor den befinder sig i dag – midt i sognet gennemskåret af Bækrenden.

I forbindelse med efterdønningerne af et mord begået i Lund på en af kong Erik Menveds riddere, nævnes Vallensbæk i et brev, der bærer kongens segl. Erik Menveds daværende møntmester, Jens Frantz, havde lovet at opføre et alter i Roskildekirken, for bl.a. at mildne den dræbtes slægtninge. Det siges i brevet fra 11. september 1317:

»Nævnte Jens Frantz fremstod derfor for os [dvs. kong Erik Menved] i Roskildekirken og skødede i overværelse af den velærværdige fader herr Oluf, samme kirkes biskop, og flere andre troværdige til det nævnte alter nedenskrevne gods at besidde evindeligt, retteligt og frit, nemlig 6 øre skyldjord i Snostrup, fremdeles 7 øre og 1 ørtug skyldjord i Skævinge, fremdeles i Hvessinge to gårde på 7 øre skyldjord, fremdeles i Vallensbæk tre øre skyldjord og en gård sammesteds med dens toft uden anden jord ... Derfor stadfæster vi det ved dette brevs ordlyd idet retfærdigheden råder os dertil, og da vi ønsker, det fornævnte, alt og hver enkelt del, skal være fast og urokkeligt, idet vi strengt forbyder fornævnte møntmesters arvinger og alle andre, af hvad stilling og stand de end måtte være, på nogen måde at driste sig til at krænke nævnte herr Ebbe, der nu er præst ved nævnte alter eller hans efterfølgere i samme, hvem det til enhver tid måtte være, med hensyn til fornævnte gods, såfremt man vil undgå vor kongelige vrede og hævn. Til vidnesbyrd herom er vort segl hængt under dette brev. Givet i Roskilde i det Herrens år 1317 søndagen lige efter Vor Frues fødselsdag i vor nærværelse.«²³

Kongens møntmester, Jens Frantz, der ved tidspunktet for brevet udstedelse var afgået ved døden, havde lovet ved hjælp af egne midler at spæde til Roskildealterets underhold for tid og evighed. Blandt disse midler finder vi altså en gård i Vallensbæk med dens toft, dvs. den indhegnede jord omkring gårdens bygninger og have, og et jordstykke hvis areal kan omregnes i en nærmere specificeret pengeværdi. Af brevet får vi også et indblik i visse sider af ejendomsstrukturen. Det kan f.eks. fastslås, at selv om Jens Frantz ikke var bosiddende i Vallensbæk, var han ejer af en gård sammesteds, på samme måde som han ejede jord adskillige andre steder i nabolandsbyerne. Vi får også at vide, at én bestemt gård i Vallensbæk fra 11. september 1317 har været knyttet til bispestolen i Roskilde som underhold for Helligtrekongers Alter i Roskildekirken. Det er dog ikke oplysninger, der gør det muligt, at udpege hvilken gård, der er tale om. At rangspersoner har haft jordegods spredt mange forskellige steder, har været et længe kendt faktum. Men det fortæller endvidere, at middelalderen ikke var det sorte hul eller lukkede system, der længe herskede forestillinger om. Allerede på dette tidspunkt var landsbyer og ejendomme i forskellige sogne forbundet med hinanden, om ikke på anden måde så via ejerskab til jord. Det fremgår også af den næste kilde, hvor en af Valdemar Atterdags betroede riddere, herr Bo Falk, i 1300-tallets anden halvdel nævnes at have adkomst på adskilligt gods på Vestegnen: Hersted, Glostrup, Vridsløse, Skovlunde, Avedøre og Vallensbæk.²⁴

Stærke vidnesbyrd til belysning af Vallensbæks tilknytning til København findes adskillige steder i de skriftlige kilder, og naturligvis desto hyppigere jo nærmere vor tid, man bevæger sig. Kildeudgaven Københavns Diplomatarium rummer måske

ikke utroligt mange henvisninger, men til gengæld nogle overordentligt interessante. 5. december 1446 nævnes bl.a. Jens Lauridtzen fra Vallensbæk som part i en sag på Københavns Byting, hvor han og en borger fra København tilskøder byen København en gård i Skt. Peders sogn. Efter protokollen, som de indledende falbelader kaldes, siges:

»... at i det Herrens År 1446, mandagen lige før Vor Frues Undfangelsesdag, var beskedne mænd Anders Pedersen, borger i København, og Jens Lauridtzen, boende i Vallensbæk, mødt frem for os og flere andre gode mænd, som var til stede på Københavns Byting, for sammen at overdrage Areld Kruse, borgmester i København, en gård med hus og jord og alt synligt i længde og bredde, liggende i København i Sankt Petri sogn lige nord for Rådhusgården, til evindeligt eje på Københavns bys vegne ...«²⁵

Hvem Jens Lauridtzen fra Vallensbæk er, – ud over at være en »beskeden« mand, ved vi ikke, og hvad han eventuelt har fået ud af handelen, heller ikke. Men man kan med rimelighed formode, at der er tale om en af Vallensbæks bedre stillede bønder, der tillige har haft andel i en gård inde i København.

Om handelssamkvemmet mellem København og oplandet – her Vallensbæk – beretter to andre diplomer fra 1400-tallets anden halvdel, hvor bodsteder i København handles. Det første er fra 19. maj 1474, hvor Jens Laurensen, »boennes i Vallingsbeck« afhænder to af sine tre bodsteder til »velborn suen« Skelm Persson:

»Alle som ser, hører eller læser dette brev, hilsers jeg, Jens Laurensen, boende i Vallensbæk, evindeligt med Vor Herre. Jeg kundgør med dette brev, at jeg efter min kære hustru og mine kære børns råd, vilje og samtykke har solgt og afhændet til velbårne svend Skelm Persson og hans arvinger, eller til hvem som har dette brev med hans følgebrev, to af mine bodsteder med bygning, liggende i Rådhusstræde, som de nu ligger lige vest for Rådhusgården og

hen til den bod, jeg selv har tilbage. De er i bredden fra øst til vest 21 sjællandske alen, og er i længden 49 sjællandske alen, at regne sønden fra gaden mod nord til den gård som byen købte af Ævert Guldsmed ...«²⁶

Det er et par betragtelige boder, Jens Laurensen her får solgt; de er på godt 300 m² tilsammen, og med den resterende bod har Jens Laurensen beslaglagt et ikke ringe areal i det indre af København. Med tre boder må man regne med, at han har forhandlet forskellige varegrupper, der jo nok har rummet landbrugsvarer og andre fornødenheder, som landsbysamfundet i Vålensbæk har kunnet producere: Byg, rug og grøntsager, høg og halm, kreaturer, svin og fjerkræ, smør og mælk, kurve, bødkervarer, klæde etc. Om det har forholdt sig sådan, ved vi ikke præcist, men kilden understøtter klart det faktum, at København også i højmiddelalderen drog nytte af sit opland og vice versa gennem et udstrakt handels-samkvem. En anden samtidig kilde (år 1485) anfører [oversættelse i note]²⁷:

»Alle som thette breff forekomer witherligt gøre wij Niels Andersson Wethmer, radman oc byfoget i Kōpmenhaffn, Bernd Hakenberg, borgemester, Arnd Wogn, Lauris Later oc Erland Jonson, radmæn, Knud Jensson oc Jens Michelsson Scriffuer, borger j samedsted, at aar effter gutz burd mcdlxxxv mandagen nest effther sancti Martins dag pa wort bything for oss oc mene thingmænd, som tha thing søgte, wor skikket bescheden man Olaff Jensson aff Wallandzbek, som med lowlig thingsluyd pa hans kære moders weyne, Kadrine Jensses i same Wallandzbek, skøtte oc vplooth hederlige man her Jens Pedersson, prest i Kōpmanhaffn, oc hans arwinge, een bood oc boleg, liggendes norden weth Gamle Radhuss strede, westen nest Helghandz closters bood oc boleg, som Niels Griis Mwrmester nw i boor i sanctj Peders sogn ...«

Her ses nok en Vålensbækbonde – »bescheden man« Olaff Jensson – som på sin mors (Jens's Katrine) vegne overdrager en

handelsbod med bolig til en af Københavns præster, Jens Pedersson. Bodden var beliggende lige ved siden af Helligåndsklosterets bod – på nordsiden af Gamle Rådhusstræde. Det fremgår af selve skødet²⁸, dateret nogle dage senere, at Katrine er enke efter Jens Laurensen. – Og lur mig, om ikke det er den samme Jens Laurensen, der 11 år tidligere solgte to bodpladser i København, der her er tale om. I skødet oplyses om bodstedets beliggenhed og størrelse, samt henvisning til hvad, der hører til en bod: »... met all forscreffne bodes oc bolegs tilhørilse, huss oc jord osv ...«

Fra tidligste tid (1184) var »hovedstaden« for Vålensbæks vedkommende dog Roskilde. Det var herfra herredømmet udgik, og det var hertil beklagelser og skatter måtte gå.²⁹ De tidlige skriftlige kilder nævner imidlertid kun meget lidt om forholdet mellem Vålensbæk og Roskilde, hvorimod – som det lige er vist – handelsrelationer til København var etableret. Efter reformationen 1536 overgik bispesædets jord til kronen, og såvel kirke som landsby tilhørte da kongen.

København var en anden »bispeby«, som langt skulle overgå Roskilde i magt over og økonomisk indflydelse på det omgivende land. I løbet af 1400-tallet begyndte nogle klare træk at tegne sig. Allerede Erik af Pommern (1382-1459) havde en forkærlighed for at opholde sig i København, og 1416 lykkedes det ham at erhverve byen fra bispestolen. Øresundstoldens indførelse 1429, og de ganske betydelige indtægter den gav kongemagten, førte, sammen med behovet for at udøve kontrol, til en styrkelse af Østdanmark i økonomisk og militær henseende. Under Christoffer af Bayern blev byen 1443 egentlig kongelig residensstad og fik status som rigets hovedstad, hvormed begyndte en lokaliseret magtkoncentration, der med små tilbage-

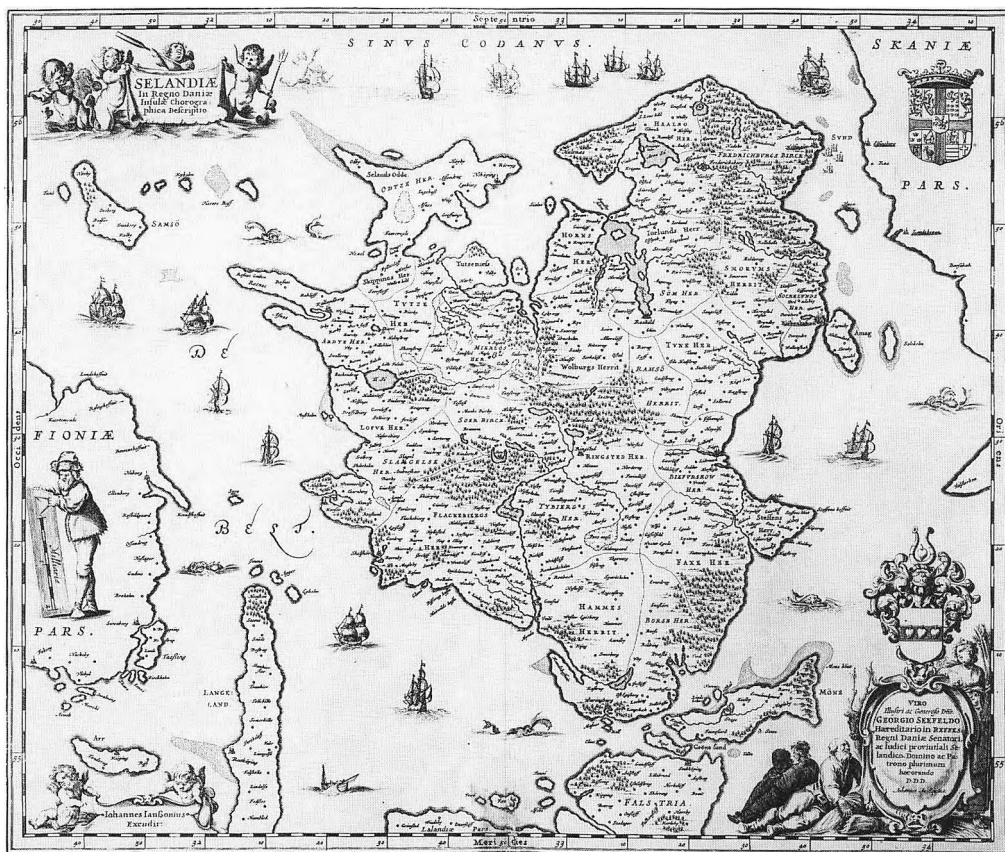
slag fortsatte de næstfølgende århundreder. Placering af statsadministrationen i byen, grundlæggelse af Københavns Universitet og byens status som flådestation ydede deres bidrag til, at København - administrativt, militært og økonomisk såvel som kulturelt – voksede til at blive landets ubestridte centrum.

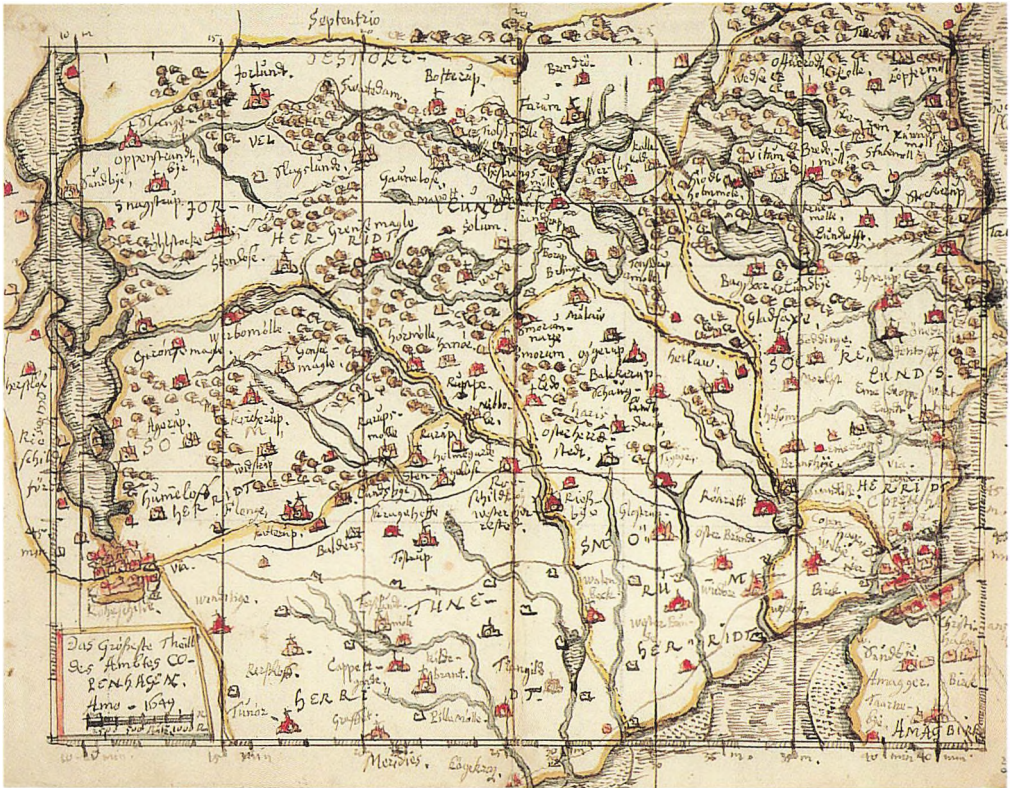
I tiden umiddelbart inden Enevældens indførelse 1660-61 og tiden derefter voksede statsadministrationen – og behovet for »redskaber« til at styre landet med – betydeligt. Man må tilegne sig et overblik for at kunne styre og kontrollere sine omgivelser. Et af de ypperste midler til at

skaffe sig overblik, er kortet. Det er derfor lidet bemærkelsesværdigt, men nok så interessant, at kartografien i denne periode tager sin begyndelse.³⁰ Det ældste kort, hvorpå navnet Vallensbæk optræder, er et håndkoloreret kobberstik fra 1647 af den nederlandske kartograf Jan Janssonius (1596-1664).³¹ Det er fra den moderne kartografis allertidligste barndom. Vallensbæk er kommet i fornemt selskab ved at blive placeret på »verdenskortet« ved en så tidlig lejlighed.

Af byer mellem »Kiöbenhafven« og »Wallsbeck« er blot angivet én: »Oureydre«

Jan (Johannes) Janssonius's kobberstik fra 1647, her i s/b-gengivelse. Foto efter original i Det Kgl. Bibliotek – Kortsamlingen.

Johannes Mejers kort over størstedelen af Københavns Amt 1649. Foto efter original i Det Kgl. Bibliotek – Kortsamlingen.

(Hvidovre). Brøndbyvester er ved Janssonius's stikning placeret en del nordvestligt for Vallensbæk.

To år senere dukker Vallensbæks navn atter op på et Danmarkskort, – udarbejdet af den danske kartograf Johannes Mejer (1606-1674), der af Chr. IV fik overladt kortlægningen af Danmark i stedet for Hans Willumsen Lauremberg. Johannes Mejer fortsatte sit arbejde under Fr. III. Kortet synes i det viste udsnit: »Das Grösseste Theill des Amtes Copenhagens – Anno 1649« at være mere detaljerigt end forgængerens specialkort over Sjælland. Det er nu ikke tilfældet, men Vallensbæks placering sydvest for København er da no-

genlunde korrekt indtegnet. Fælles for dem begge er bl.a. den påsatte signatur for skov. Det fremgår, at Heden er aldeles skovløs.³²

Der gik 70 år, før Vallensbæk atter optrådte på et nyttegnet kort. Det kan opfattes som en morsomhed, at kortet, hvorpå Vallensbæk blev markeret med navns nævnelse, er udarbejdet af søkortdirektør Jens Sørensen – i perioden juli-august 1720. Nogen tilsigtet lystighed er der imidlertid ikke tale om. Jens Sørensen (1646-1723), også kaldet den danske hydrografis fader, opmålte de danske farvande og berejste kysterne med en af ham opfundet milevogn. Det var af vital interesse for en søfartsna-

Jens Sørensen 1720. Gengivet i Frederik V's Atlas, bd. 36, nr. 22. Foto: Det Kgl. Bibliotek – Kortsamlingen.

tion som Danmark at få kortlagt de indre farvande og de kystnære områder, og et sådant var Vallensbæk. Det var nu ikke den umiddelbare anledning til, at netop dette kort blev tegnet; idet kortet blev til, fordi prinsesse Sophie Hedevig ønskede sig et kort over sine besiddelser, Frederiksdal og Dronninggård, i amtets nordlige ende.³³ Kortet bærer i kartouchen den nette titel: »CARTE Over Et Stükke af Sielland; som efter det Original Kort af Herr Söe og Land Cordts Directeur Jens Sörensen er bleven Proportioneret«.

Jens Sørensens kort er overordentligt interessant set fra flere synsvinkler. Det, som i denne sammenhæng påkalder størst in-

teresse, er, at navnet Vallensbæk optræder to steder på kortet, dels som betegnelse for landsbyen og dels som betegnelse for et vandløb også kaldet Walensbæck, der udmunder i Køge Bugt. Vandløbet er angivet på samme måde som både Store Vejleå og Lille Vejleå. At Jens Sørensen selv har været i marken og »inquireret [forespurgt], Opmaalt og Afpeilet Alle Mærkværdige Ting«, som anført på kortet, gør det troligt, at han har ydet sit ypperste. Man kan derfor også antage, at den benævnte Walensbæck ikke har været helt lille. Nede ved stranden og vejen fra Avedøre er angivet en kro – Axelsted Kru – et tidligere navn for Nissekroen, og den lå i Brøndbyvester sogn. Vandløbet er markeret øst for kroen,

og man må nok regne med, at vandløbet er Rosenåen, der løber fra Brøndby. Alligevel er det besynderligt, at Jens Sørensen har fået det benævnt Vallensbæk. Landsbyen Vallensbæks eneste afmærkede vejforbindelse med omverdenen gik over Brøndbyvester mod København, – sådan at Vallensbæk kommer til at fremstå som endestation for vejen fra København.

Afgørende var landsbyens placering i nærheden af den store garnisonsby og hjemsted for flåden: København. Centraliseringen fortsatte og byen voksede. Dermed var grunden også lagt til et øget samspil mellem hovedstaden og dens opland. Byen inden for voldene kunne ikke brødføde sig selv, men var afhængig af fødevarerforsyninger udefra, tilførsler af brændsel osv. Krongodset i Københavns omegn blev hermed fast leverandør til byen og dens institutioner. I Danske Atlas fra 1764³⁴ tog Erik Pontoppidan udgangspunkt i Sjællands landskabelige skønhed, frugtbarhed og »høje« befolkningstæthed som en begrundelse for, at de danske konger valgte netop denne ø som bolig. Det siges direkte:

»I Anledning af saadanne naturlige Fordeele, er det vel ogsaa sket, at de Danske Konger, fra Arilds Tiid, have udvalgt deres Boelig i denne Provintz, først til Lethra eller Leyre, dernæst til Roeskilde og omsider til Kiøbenhavn.«

Landbrugsjordens frugtbarhed gav mulighed for at brødføde en stor befolkning og har måske også spillet en rolle for kongernes valg af bolig. Men vigtigere har byens centrale placering været. København havde, i en ikke da fjern fortid, ligget anderledes geografisk centralt placeret i riget, end tilfældet var på Pontoppidans tid og er i dag.³⁵ Pontoppidan siger videre om Københavnsegnens (her hele Sjællands) muligheder og betingelser:

»Denne kongelige residensstad giver provinsen stor fordel ved et bestandigt aftræk på korn, kvæg og alle slags ædelige varer, som komme pengene til at cirkulere, men tillige udbredes derved en overdådigere levemåde, efter Københavns eksempel, blandt adelige og andre middelstands personer. Hvad bonden angår, da geråde de mange københavnske rejser ham ikke her til så stor fordel, som det kunne synes, ved første anseelse; thi derved forsømmes først hans egen husgerning og agerdyrkning, dels slides hans heste og vogne, dels vænnes han undervejs til at besøge alt for flittig, de mange kroer, huse o.s.v.«³⁶

Det er klart, at der har været omkostninger, som slitage, forbrug af tid og såmænd også krobesøg, forbundet med Københavnsrejser, men den, i forhold til mange andre områder i Danmark, meget rige materielle kultur, man finder på Heden, må lige så klart tages som udtryk for, at det gik ganske godt, og at nettogevinsten har været betydelig. Københavns nærhed afspejler sig ligefrem fysisk i kreaturets størrelse, der er mindre, end det efter Pontoppidans mening burde være, og måske omvendt proportionalt med bøndernes begærlighed:

»... Creaturet falder i Siælland gemeenligen ikke slet saa stort og triveligt, som i de andre Provintzer, og det af den naturlige Aarsag, at de ellers fede og frugtbare Marker besættes med alt for umaadelig megen Tiltrek af Heste, Køer, Faar, Kalve Sviin, Giæs etc. formedelst Landmandens Begiærlighed efter en hastig liden Vinding, da han haver Kiøbenhavn saa nær, og der er vis paa, at gjøre al Ting til Penge, være sig smaat eller stort.«³⁷

Hvis Pontoppidans moralske ærinde fjernes, konstateres at det sjællandske kreatur er mindre end gennemsnitligt i riget; markerne er frugtbare; der er mange køer, heste, får, kalve, svin, gæs osv; landmændene sælger (med fordel) deres produkter i København, og har let ved det. Pontoppidans værk springer i øvrigt ud af en tid, som et lysende eksempel på oplysningstidens øn-

Udsnit af Det Kongelige Videnskabernes Selskabs Kort: »Den Nordøstlige Fierdedeel af Siælland«, tegnet og formindret af Caspar Wessel 1768. Gengivet med tilladelse af Kort- og Matrikelstyrelsen.

ske om at beherske omgivelserne ved at iagttage og registrere – så præcist som datidens midler tillod.

Samtidig med Pontoppidans beskrivelse af forholdene i landet er Det Kongelige Videnskabernes Selskabs kort over Københavns Amt. Her er vejene ganske tydeligt

påført. Vallensbæk er vejforbundet med Vridsløselille, Brøndbyvester, Tranegilde og Nye Kiøge Lande Veij. Endvidere fører en sti fra landsbyen direkte mod stranden og måske til kroen. Vejen til Vridsløselille er en tidlig udgave af Vejlegårdsvej.

Vallensbæk sogn fra udskiftningen 1786 til det nye Vallensbæks opståen omkring 1965 – et kort historisk rids

1786-1824:

Landsbyfællesskabets ophævelse, udflytning og udskiftning

I tiden før udskiftningen i slutningen af 1700-tallet dannede det driftsmæssige jordfællesskab basis for det, vi i daglig tale kalder landsbyfællesskabet. Jordfællesskabet gjorde landsbyen til en enhed i økonomisk, social og juridisk henseende. Tiden omkring de store landboreformer er derfor på mange måder at betragte som en smeltedigel for landsbyerne. Inden for en kort årrække blev nemlig den gamle landsbystrukturs inderste sjæl, markfællesskabet, opbrudt. Herved ændredes ikke alene markstrukturen, men tillige de sociale bånd og landsbyens eget styre drastisk. En række love og forordninger i perioden fra 1758 til 1792, udgjorde landboreformernes juridiske grundlag.³⁸ Hvad angår ophævelse af jordfællesskabet i landsbyerne, berøede lovgivningsinitiativerne på et ønske om forbedring af og effektivisering i udnyttelsen af jordbrugsarealerne. Oplysningstidens friheds- og lighedsidealere leverede, i det mindste delvist, den ideologiske skyts til den ideologiske legitimering af landboreformernes sociale og økonomiske dimension. Ophævelse af stavnsbåndet og afløsning af hoveripligten/fastsættelse af

hoveriets omfang var, om ikke de umiddelbart økonomisk mest betydningsfulde resultater af reformarbejdet, så vigtige politiske markører for en ny tid, hvor enhver skulle være sin egen lykkes smed. At blive sin egen lykkes smed hang også sammen med en ændring af ejerforholdene, der indtil da havde været ret entydige for størstedelen af bønderne i Københavns omegn. Der var praktisk taget ingen, som ikke var direkte underlagt kronen. Måske har der været tale om fiskale nødvendigheder, eller måske har der været tale om virkelig reformiver – resultatet kom dog ud på ét: kronen begyndte frasalg af sit bøndergods til arvefæste eller selveje.³⁹ I Vallensbæk var frasalget af krongods begyndt allerede i 1766 og afsluttet bare 2 år senere. Det var de tidligere fæstere af gårdene, som overtog disse til selveje eller arvefæste.⁴⁰ Det gods, der hørte under den Nissenske Stiftelse, kunne naturligvis ikke sælges, idet det var henlagt til underhold af kirke og præste- og skoleembedet.

Reformlovgivningen gav adgang til, at såfremt én enkelt bonde ønskede udskiftning, skulle hele landsbyen udskiftes. I praksis betød udskiftningen, at den enkelte agerdyrker fik sin jord samlet i sammenhængende stykker i stedet for at have en mængde urentable stykker spredt ud over

et større område. For Vallensbæks vedkommende påbegyndtes udskiftningen i 1786 og afsluttedes formentlig 1788. Landinspektør Poul Lanken gentegnede 1976⁴¹ en række illustrative kort over udskiftningsprocessen i Vallensbæk:

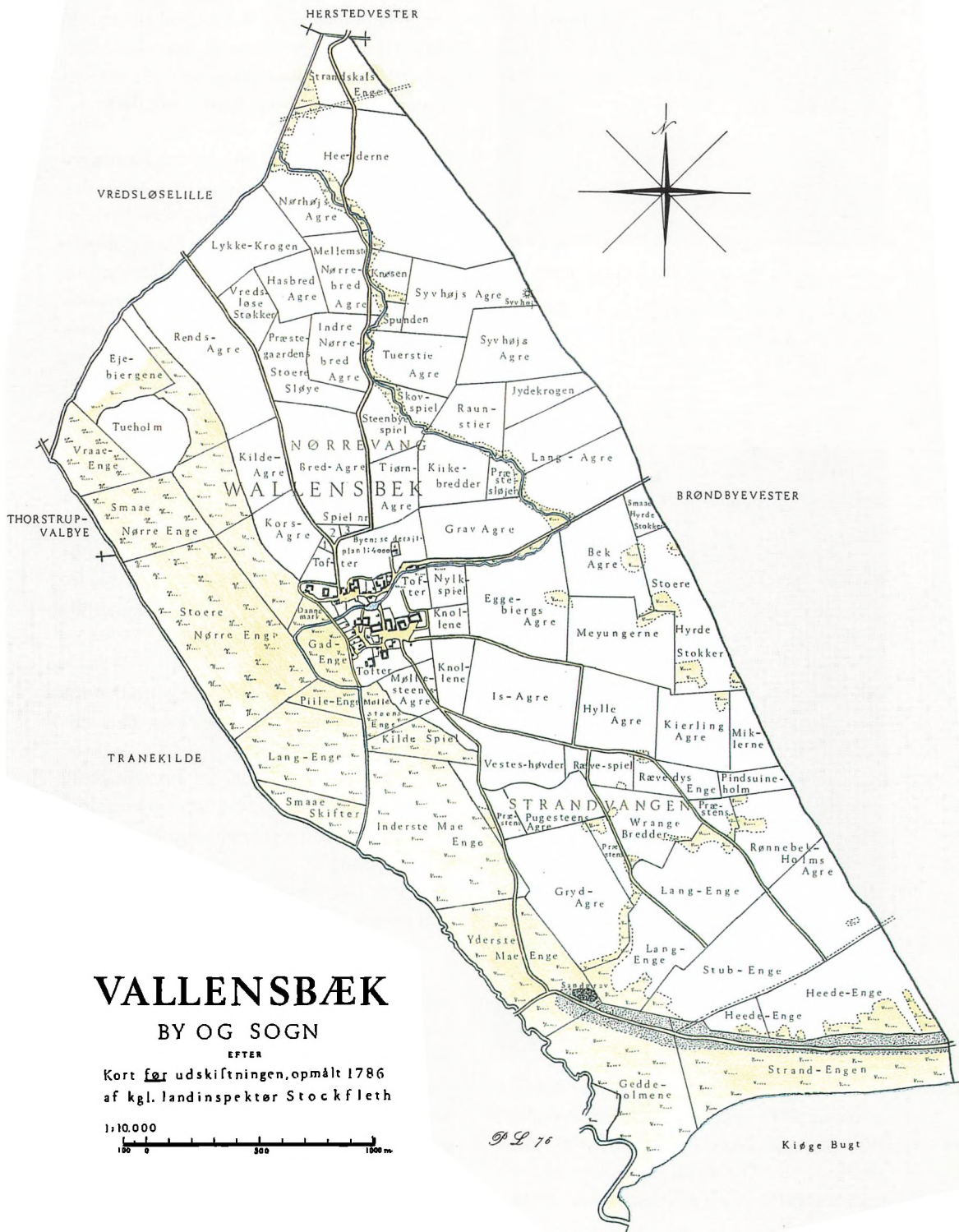
De to første kort afspejler inden for samme år (1786) markstrukturen i Vallensbæk. Det, der er foregået fra det ene kort til det andet, repræsenterer en vældig transformation i sognet. Kort 2 viser, hvorledes de udskiftede jordlodder »stråler« ud fra landsbyens gårde, der i 1786 for størstepartens vedkommende stadig var beliggende som før. Landsbyen er med en beliggenhed midtvejs mellem den nordlige grænse for sit areal og Køge Bugt begunstiget af at kunne anvende den såkaldte stjerneudskiftning, der havde den umiddelbare fordel, at hovedparten af gårdanlæggene kunne forblive i landsbyen. Stjerneudskiftning egnede sig selvfølgelig bedst til landsbyer med et mindre antal gårde, idet et stort antal gårde i en landsby af sig selv ville af føde meget smalle jordlodder i forhold til længden på agrene, hvis ingen udflytning fandt sted. Fordelen ved udflytning bestod i at have jorden opdelt på en dyrkningsmæssig rationel måde med lodder, hvis sider var nogenlunde lige lange, samlet ved bolig og avlsbygninger. For den enkelte gårdejer var de økonomiske og arbejdsmæssige omkostninger ved udflytning naturligvis forbundet med nogen personlig uro og skepsis over at skulle nedrive sin gård for at opføre den et andet sted. Men den væsentligste psykologiske barriere for en udflytning har for mange nok været at skulle opgive det meget tætte sociale fællesskab, som den gamle landsbystruktur bød på. Og der var en generel modvilje mod at flytte ud. Hyppigt skulle ydre skærpende omstændigheder til, som nedbræn-

ding af landsbyen, for at befordre en udflytning, – som vi ser det ske i Vallensbæk, jf. s. 32.

Nummereringen af jordlodderne på Poul Lankens gentegnede kort (nr.2) afspejler rangfølgen i Vallensbæk i 1786. Præstegården, som med en beliggenhed midt inde i byen var adskilt fra direkte adgang til sin jord, har nr. 1. Som nr. 2 kommer skolen på Degnelodden, der ligesom præstegården hørte under kirken og den Nissenske Stiftelse; herefter følger de andre gårde. De lave numre (fra 1 til 18) er alle gårdbrug med nr. 2 som undtagelse. Det vil sige, at Vallensbæk havde 17 gårde inklusive præstegården. Af disse 17 gårde ses blot en enkelt at være udflyttet, nemlig gård nr. 18 – den senere Store Vejlegård. De resterende jordlodder (fraset moselodderne) reserveredes de af husmændene, som i forvejen havde jord, og som alle måtte flytte ud. Mens agrene således blev samlet, forholder det sig helt anderledes med moselodderne ud til Store Vejleå og de sydlige strandenge mod Køge Bugt. De blev splittet op i utallige strimler og fordelt efter et sindrigt system, der ikke lod meget tilovers, når gårdmændene havde fået deres. Mose- og englodderne har repræsenteret en betydelig ressource ved at give adgang til tørvegravning, rørskår og høslet. Det giver også en forklaring på, hvorfor lodderne ligger så spredt, – man har skullet bruge lidt af hvert.

Med al respekt for Poul Lankens gen-

Kort over Vallensbæk by og sogn før udskiftningen 1786. Adskillige af marknavnene »lever« stadig, f. eks.: Lykke-Krogen, Kors-Agre, Mølle-Steens Agre etc. Kortet er gentegnet af Poul Lanken 1976 til Jens A. Petersen, 1977: Vallensbæk. Original opbevares af Vallensbæk Kommune.

VALLENSBÆK

BY OG SOGN

EFTER
Kort for udskiftningen, opmålt 1786
af kgl. landinspektør Stockfleth

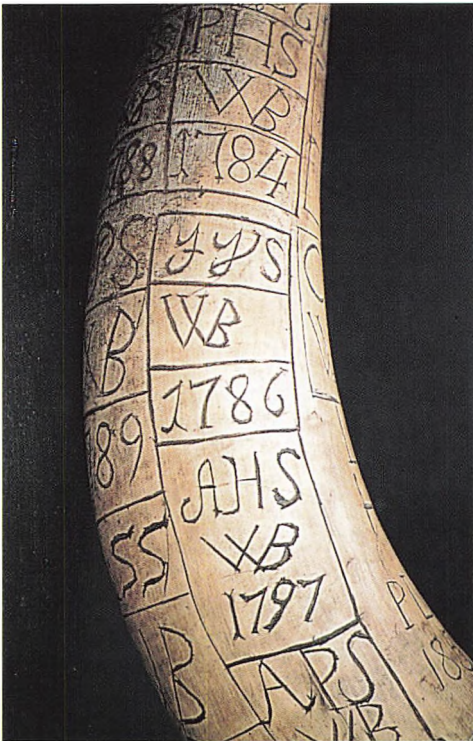
1:10.000
0 500 1000 m

PL 76

Kiøge Bugt

Wallensbæk Byes Horn 1784 (Vallensbæk byhorn) altså fra tiden umiddelbart inden man begyndte udskiftningen 1786. Foto: Peter Sorenienius 1994.

Vallensbæk byhorn fra 1784; bemærk udskiftningsåret 1786 og de indristede bogstaver PHS WB. Bag initialerne PHS gemmer sig Peder HanSen fra Kirkebredegård. WB står for Wallensbæk Bye. Foto : Peter Sorenienius 1994.

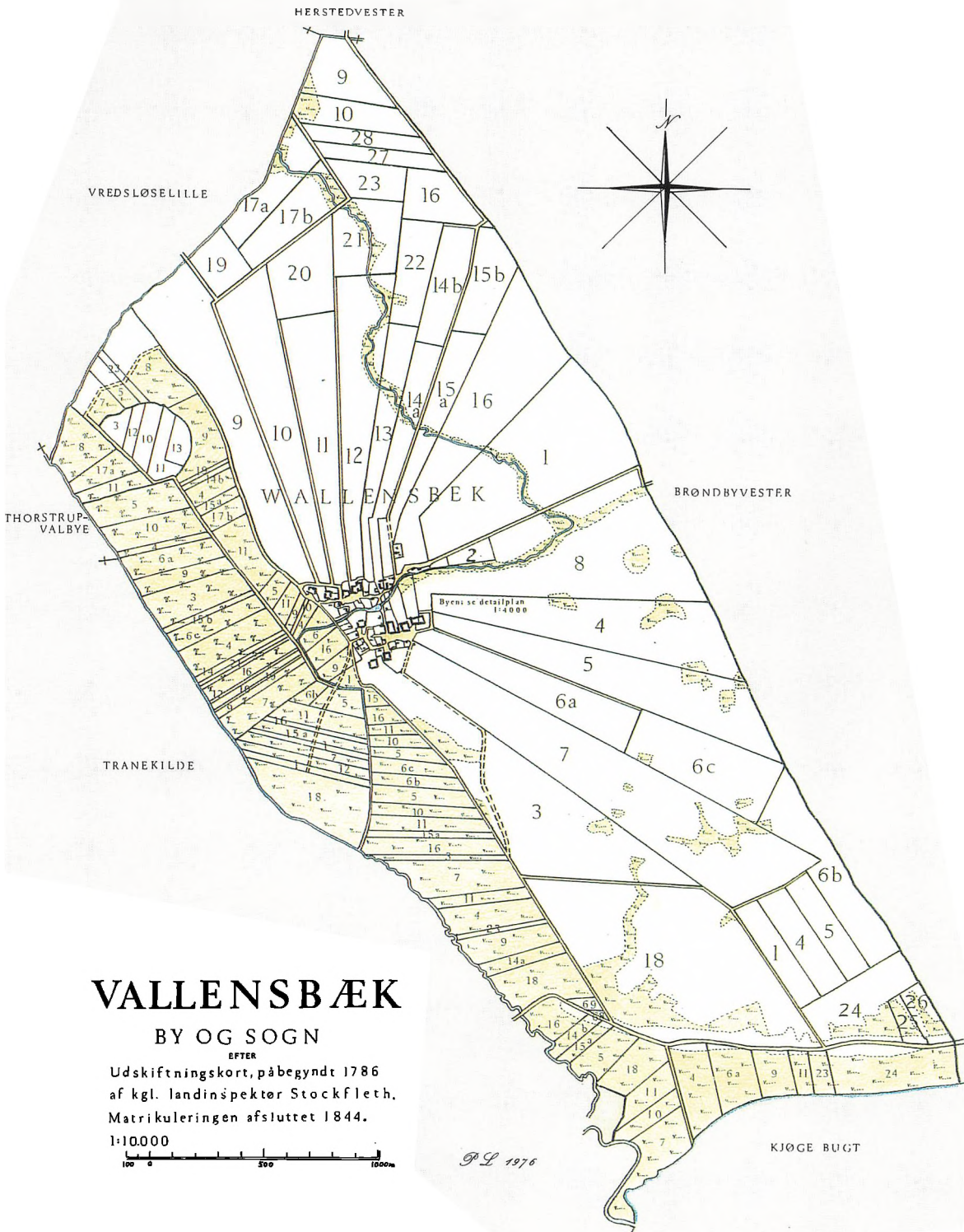
tegning 1976 af udskiftningskortet 1786, der er det originale udskiftningskort, er originalkortet den historisk korrekte kilde at gå til. Kortet, som gengives nedenfor, er tegnet af kgl. landinspektør Stockfleth.

Det første ved Stockfleths udskiftningskort, som springer i øjnene, er kortets deljerigdom. At det er et kort, som har været flittigt benyttet er åbenlyst: en mængde streger på kryds og tværs fortæller om justering af jordlodder, der har været nødvendige for at nå frem til en rimelig fordeling af jorden. Alle agre og moselodder, på nær de vestligste i mosen, er nummerede (ikke at forveksle med de senere matrikelnumre) svarende til en gård. Hver ager, på nær præstegårdens og skolens, er markeret med ejernavne. Til forskel fra Poul Lankens kort 1976 svarer nummeringen ikke til rangfølgen i byen på udskiftnings tidspunktet, f.eks. har præstegårdens ager nr. 16, mens skolen på degnelodden intet nummer har.

Folketællingen (1787) giver et grundlag for at tegne et billede af sognet og dets beboere, som de var fordelt på gårde og huse, fra begyndelsen af denne brydningstid. Samtidig får vi oplysning om erhvervsfordeling og antallet af medlemmer i de enkelte husstande.

Der er i alt 49 husstande med tilsammen 240 personer i sognet pr. 1. juli 1787. Heraf

Kort over Vallensbæk by og sogn efter udskiftningen i 1786 blev påbegyndt. Gårdene ligger endnu samlet inde i byen, mens markerne befinder sig i vifteform om gårdene – den såkaldte stjerneudskiftning. Kortet er gentegnet af Poul Lanken 1976 til Jens A. Petersen, 1977: Vallensbæk. Original opbevares af Vallensbæk Kommune.

VALLENSBÆK

BY OG SOGN

EFTER

Udskiftningskort, påbegyndt 1786
af kgl. landinspektør Stockfleth,
Matrikuleringen afsluttet 1844.

1:10.000

PL 1976

KJØGE BUGT

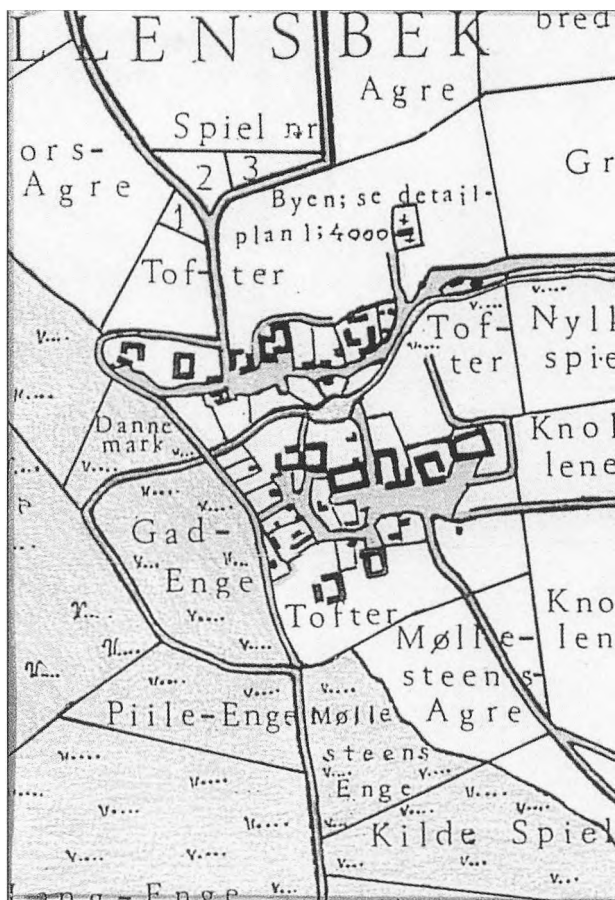
CONJECTURE
VALLESTED-BYEN-MARK
 KIBÆK-HAVNS AMT.
 1862
 1:10,000
 1862

Stort
 Kibæk-Havn
 1862

bor hovedparten – i alt 125 – på de 17 gårde. Af disse er de 4 halvgårde (det vil sige halve dobbeltgårde eller tvillinggårde) og én præstegård. Skoleholderen havde en husstand på 6 personer. Af husmandssteder med og uden jord er der 10, – 11 hvis en husmandsenke medtælles – med tilsammen 30 personer. Flere af husmændene med jordtilliggende kunne ikke ernære sig af jorden alene, men måtte have dobbelthverv. Resten af befolkningen fordeler sig på jordløse huse og ernærer sig ved dagleje, som røgter/hyrde, som smed, væver, skrædder, skomager, spillemand, hugger, ved pension, betleri eller fattighjælp.

Rangordenen i byen er ganske tydelig og svarer nøje til Poul Lankens gentegnede 1786-kort. Først nævnes øvrigheden, – præsten, som byens førstemand og øvrighedens stedlige repræsentant. Dernæst degnen eller skoleholderen. Herefter følger bønderne⁴², husmænd med jord, husmænd uden jord, indsiddere⁴³, håndværkere, hyrde, og fattige.

Spektret er vidt. I den ene ende, på gård nr.1, findes sognepræsten, den 35-årige Christopher Nyrop, der som øvrighedens repræsentant også var den, der forestod folketællingen. Nyrops hushold bestod af 12 personer: præsten og hans hustru, Vilhelmine Johanne Schvanitz, samt deres 3 børn, præstefruens mor, en avlskarl fra Jylland, en ældre mand »der nyder ophold i Præstegaard«, en dreng og en stuepige, samt en gårdspige fra Bornholm. Og nær den anden ende af spektret finder vi en familie bestående af 3 personer: den 54-årige husmand Michel Nilsen og Karen Jensdat-

Detalje af kortet før udskiftningen – en gengivelse af kort tegnet af Poul Lanken 1976 til Jens A. Petersen, 1977: Vallensbæk.

ter på 40 år samt hendes 7-årige datter Berthe Andersdatter. Skønt husmandsfamilien havde en lille jordlod (nr. 25) – ud til den Nye Kjøge Landevej – nævnes husmanden i folketællingen »ofte at maatte betle af mangel paa arbejde.«⁴⁴

De efterfølgende to detailkort, der viser selve landsbyen som udsnit af kort – jf. s. 27 og s. 29 – henholdsvis før og efter udskiftningen 1786, er på flere måder interessante. Landsbyens gader har i den sene ud-

Kopi af det originale udskiftningskort påbegyndt af kgl. landinspektør Stockfleth 1786. Kortet var i aktiv brug indtil matrikuleringen 1844 afsluttedes.

Detalje af udskiftningskortet – en gengivelse af kort tegnet af Poul Lanken 1976 til Jens A. Petersen, 1977: Vallensbæk.

gave fået et lidt ændret udseende, og der er kommet en anelse mere luft omkring de enkelte gårde. Vejen vest om kirken har fået antydning af det forløb, den skulle få de næstfølgende århundreder, på samme måde, som man kan begynde at ane konturerne af en kommende Vejlegårdsvej vest for selve landsbyen. Gadekæret, der er beliggende midt i landsbyen, gennemstrømmes fra øst af Bækrenden. En stor del af Hedens landsbyer er knyttet til de ådale, som gennemskærer landskabet. Karakteri-

stisk for disse er, at bygaden følger vandløbet, og gårdene danner 2 mere eller mindre regelmæssige rækker på hver side af bygaden.⁴⁵ Vallensbæk hører til denne landsbytype, men er alligevel atypisk ved snarere at have tre parallelle gårdrækker både før og efter udskiftningen. Den midterste gårdrække havde således adgang til to forter⁴⁶, der var forbundet med mere snævre gader. - Denne struktur fra før udskiftningen præger stadig Vallensbæk Landsby, hvor nutidens vejanlæg spores som rester af forterne, bygaden og markskellene.

Modstående kort er tegnet og samlet af I. L. Steuben i 1820. Det er et smukt håndkoloreret kort, som for sin tid er overordentlig detaljeret. Gengivelsen nedenfor viser et udsnit af det kort, Steuben tegnede af hele Københavns Amt. Det er åbenbart, at meget få gårde i 1820 synes at være udflyttede, hvorimod 2 huse findes ved stranden og Gamle Kiøgevei (som 1766 på Videnskaberne Selskabs kort betegnede Nye Kiøge Landeveij) og 5-7 i Nordmarken. Theodor Gliemann anfører 1821⁴⁷, at 2 gårde og 11 huse var udflyttede. Eksakt topografisk nøjagtighed kan man ikke tillægge kortet, hvilket understreges af, at Steuben har undladt at markere Vallensbæk Kirke! Tendensen var imidlertid klar nok: Det gik trægt med at udflytte gårdene. Først da hovedparten af Vallensbæk 1824 blev lagt øde ved en storbrand, genopførtes en række gårde uden for byen.

Udsnit af I. L. Steubens håndkolorerede kort over Københavns Amt, 1820. Foto af original i Det Kgl. Bibliotek – Kortsamlingen.

1836-1914: Selvejets konsolidering og befolkningsstagnation

I 1836, 50 år efter udskiftningen i Vallensbæk, var reformernes betydning for alvor synlige. Der var da 22 selvejergårde foruden præstegården og en fæstegård tilhørende den Nissenske Stiftelse samt 6 selvejerhuse med tilhørende jord. Hertil kom 25 jordløse selvejerhuse og 8 jordløse fæstehuse, hvoraf de 6 hørte under præsteembedet. Af bygninger fandtes herudover »kirken, et fattighus, skolen eller degneboligen, og en på denne jordlod opført klokkerbolig, der egentlig også hører til den Nissenske Stiftelse.«⁴⁸ Af husmandsteder (huse med jord) har sognet ikke fået nogen synlig tilvækst. Tilvæksten i antal skete for gårdbrugene (fra 17 til 24) og for de jordløse huse. Folketællingen 1834 angiver at Vallensbæk sogn havde et indbyggertal på 370.⁴⁹ Siden 1787-folketællingen er der tale om en stigning på tilsammen 130 personer svarende til en ganske kraftig stigning på godt 54%. 15 af gårdene og 6 husmandsbrug er flyttet ud af selve landsbyen. Efter branden 1824 havde mange benyttet lejligheden til at udflytte gårdene, og »opført [dem] i en stil, der synes at overstige beboernes evne og vilkår ...« I sognet fandtes ingen avlsgårde, som beboedes af folk uden for bondestanden; ej heller vind- eller vandmøller, »men et lidet krosted nede ved stranden, som formedelst sin ubetydelighed kaldes Fidtekroen.«⁵⁰

Vallensbæk by og sogn angives 1836 at have et areal på 1580 tdr. land med en hartkornfordeling, der betød, at der gik omtrent 10 tdr. land på en td. hartkorn⁵¹. Jorderne beskrives som værende af særdeles god bonitet, for det meste muldlerede, på nær jorden ned mod stranden. »Når det indtræffer med regnfulde somre«, beretter

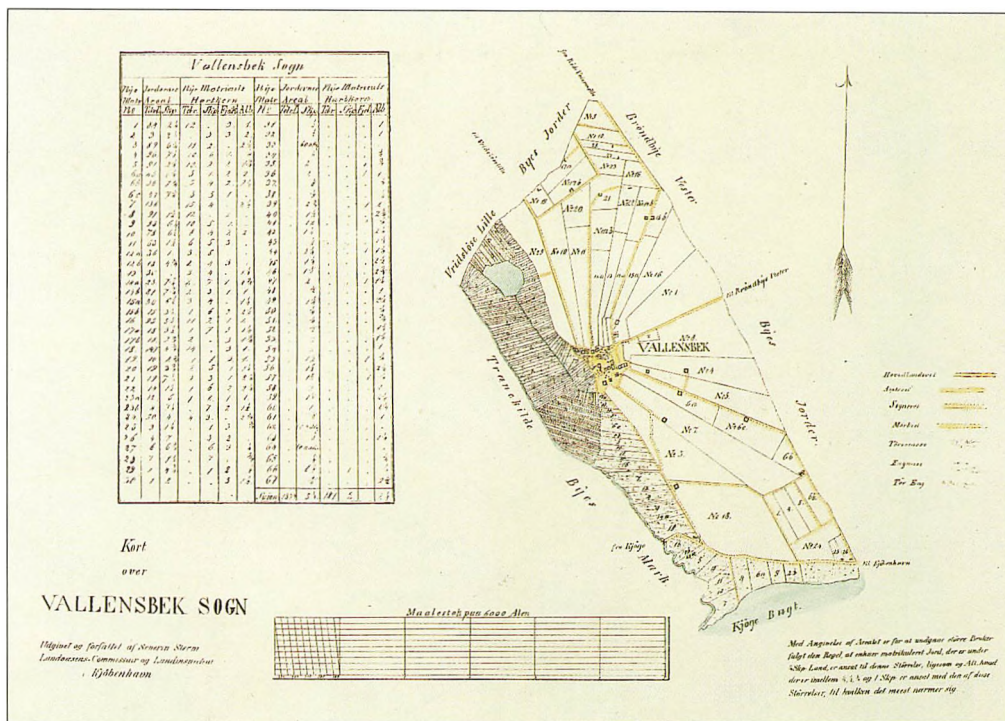
topografen Nicolai Severin Sterm, »kunne beboerne ikke rose sig af deres avling«. Videre anføres:

»På den vestlige side af sognet findes langs med St. Vejleå betydelig og god engbund, der dog undertiden lider af vand; her findes også noget tørveskær, men af ringe bonitet og utilstrækkeligt. Skov mangler ganske og aldeles. De fleste af sognets beboere må derfor hente tørv ved Sengeløse, Ledøje eller andet sted og brænde fra Roskilde, København eller Sjællands nordlige skovegne.«⁵²

Sterms oplysninger forklarer, hvorfor mose- og englodderne, som vist på udskiftningskortet 1786, var splittet ud i så mange smalle strimler. Brændsel har simpelthen været en mangelvare eller forbundet med store omkostninger at skaffe. Skovløst og med ringe tørveskær har vallensbækkerne måttet handle med andre sogne eller købstæder for noget så elementært som brændsel⁵³. Af sognets egenproduktion afsattes især fra de større gårde mælk og fløde, samt rug, byg og havre til hovedstaden. Tilsyneladende var det kun de små brug, som producerede smør og ost. Kreaturer solgtes ikke.

Sammenlignes Sterms »Kort over Vallensbæk Sogn« fra 1836 med udskiftningskortet 1786, jf. s. 30, fremgår det tydeligt, hvorledes gårde og huse da var spredt ud over hele sognet. Tabellen ved siden af kortet viser bl.a., at jordbrugene var af meget forskellig størrelse og hartkornet meget ujævnt fordelt.

En opgørelse 1858 fortæller, at Vallensbæk sogn havde 414 indbyggere, at der fandtes 19 gårde i alt, 6 huse med jord og 34 huse uden jord⁵⁴. Af de 19 gårde og 6 huse med jord var alle huse og 14 gårde udflyttet. Der ses et markant fald i antallet af gårde – fra 24 til 19 på bare 20 år, mens antallet af

Nicolai Severin Sterms kort over Vallensbæk sogn 1836. Med kortet følger en tabel over hartkornets fordeling på de enkelte matrikelnumre. Foto efter original i Det Kgl. Bibliotek – Kortsamlingen.

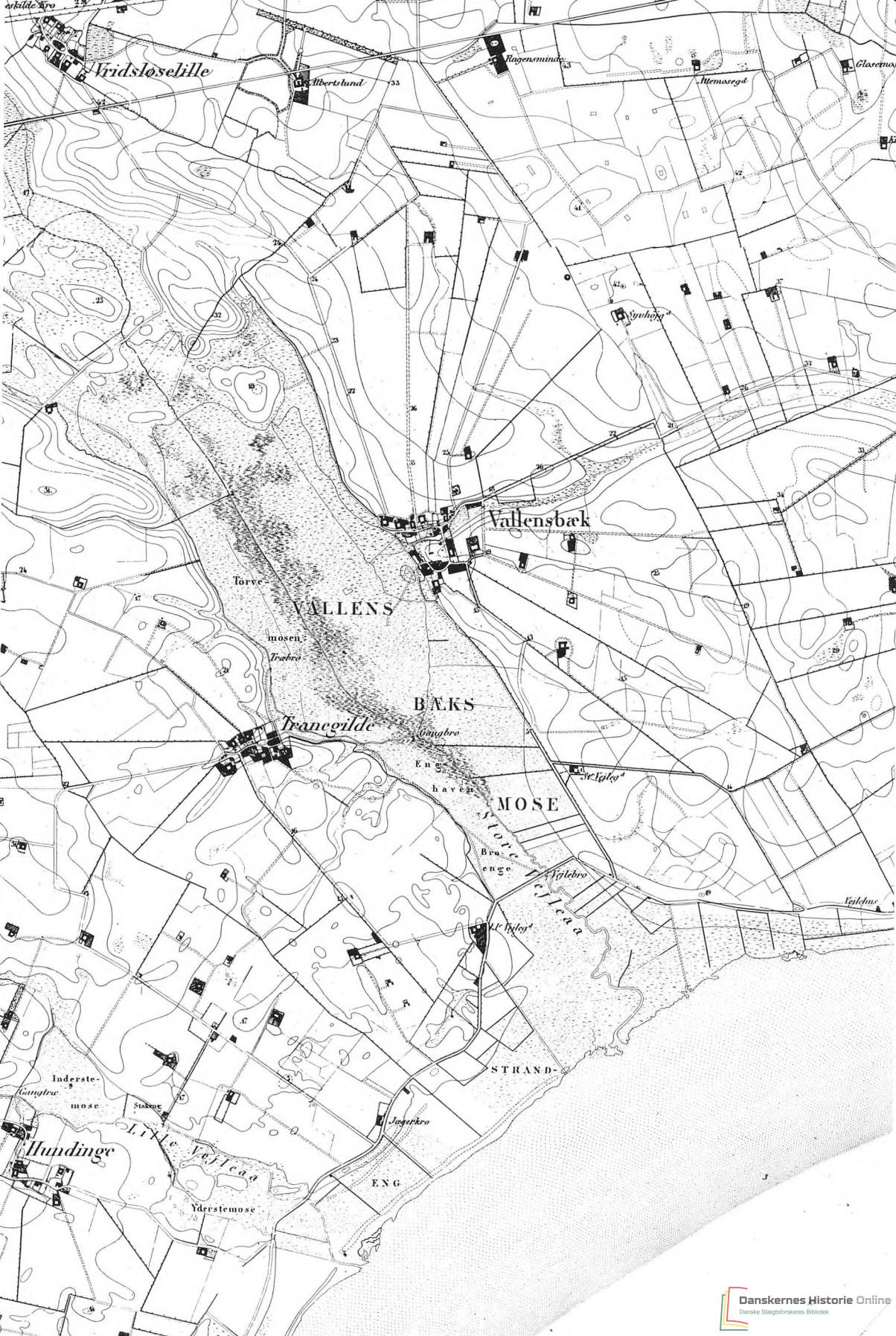
jordløse huse var steget fra 25 til 34. I perioden 1836-1858 voksede hartkornet fra knapt 157 tdr. til 181 tdr., hvilket kunne tyde på bedre dyrkningsmetoder, eller at mere jord var kommet under plov, – eller en kombination af begge. Indbyggertallet steg med 44 personer svarende til en relativ stigning på lidt under 12%.

Næsten samtidig med den statistiske opgørelse er omstående s. 36 generalstabskort fra 1855-56.

Kortet er et af de første generalstabskort med indtegnede højdekurver, der viser landskabets niveauforskelle. Bækrenden, der løber gennem landsbyen til St. Vejeå, har to tilløb. Det ene udspringer lidt nord for Kirkebredegård (NØ for kirken), mens

andet tilløb kommer fra et vådområde sønden for Brøndbyvester. En enkelt gård i Vallensbæk er navngivet på kortet – Store Vejlegård, mens to huse, nemlig Vejlehus og Fedtekro nede ved Gl. Køge Landevej, ligeledes er navngivet. Landevejen slår et mægtigt sving op i landet, over Vejlebro for at undgå det lavtliggende og fugtige kystområde ved St. Vejeå's udløb i Køge Bugt. Det fremgår også, at området syd for landevejen er sumpet, og at Køge Bugt er meget lavvandet (under 1 m) et temmelig langt stykke ud.

En statistisk opgørelse godt 20 år senere (1879) angiver, at antallet af gårde var steget til 24 og selvejerhuse uden jord til 40, skønt indbyggertallet var dalet til 399.³⁵

Avidsløselille

Albertshund

Ragensminde

Hemsege

Glarehus

Vællensbæk

VALLENS

Torve

mosen

Træbro

BÅKS

Trængilde

Langbro

Eng

have

MOSE

Stor

Bræ

enge

St. Tjølø

St. Tjølø

St. Tjølø

STRAND

Inderste

Langve

mosen

Stabue

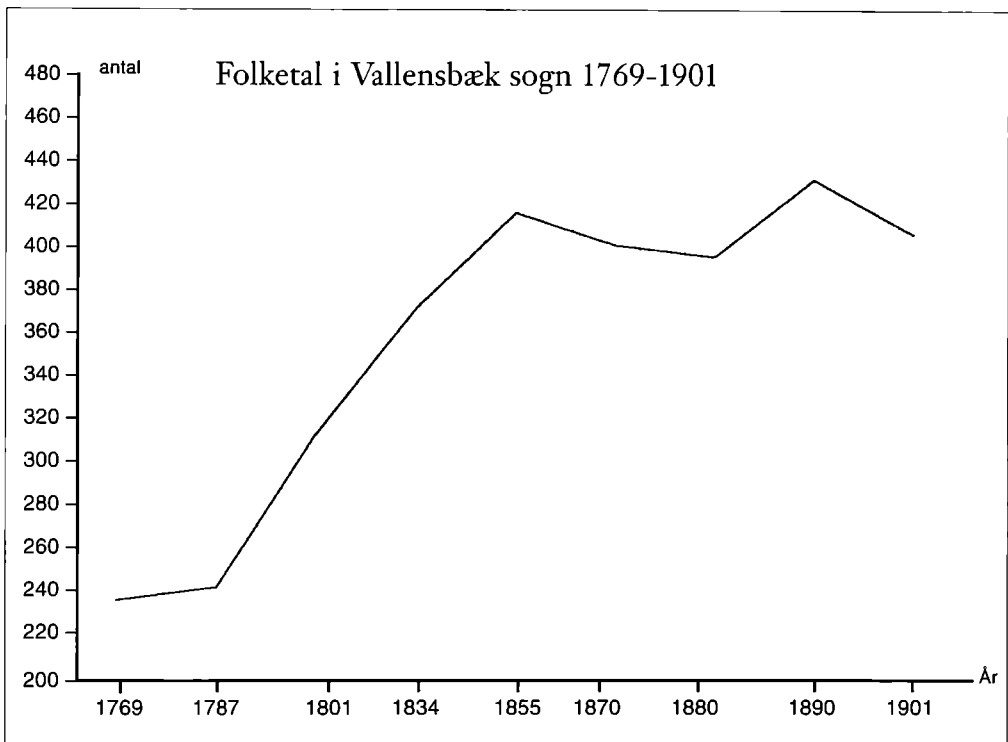
Hundinge

Lille Vælleaa

ENG

Jagerbro

Yderstemose

Antallet af selvejerhuse med jord var fortsat 6. Af gårde og huse fandtes respektive 17 og 6 uden for byen. Endnu en snes år senere (1898) var antallet af gårde 26, huse med jord 7 og jordløse huse 46.⁵⁶ Hartkornet var bøndernes. De 26 gårde havde tilsammen 177 $\frac{3}{4}$ tdr. hartkorn svarende til en gennemsnitlig brugsstørrelse på lidt under 7 tdr. hartkorn (omkring 60 tdr. land). Husmændene (7) derimod havde tilsammen 3 $\frac{5}{8}$ tdr. hartkorn svarende til en gennemsnitlig brugsstørrelse på lidt over 0,5 td. hartkorn, hvilket er mindre end 5 tdr. land pr. brug.⁵⁷ Gårdene var også af meget forskellig størrelse, idet 5 gårde hver havde over 12 tdr. hartkorn. Det var gårdsnavne, som endnu kendes: *Højrupgård*

Udsnit af Generalstabens kortserie: Københavns Omegn i VI Blade. København 1855/56.

med 159 tdr. land, *St. Vejlegård* med 145 tdr. land, *Gammelgård* med omtrent 140 tdr. land, *Korsagergård* med 126 tdr. land og *Præstegården* med 82 tdr. land. Til Gammelgård hørte endvidere et hus og et større mejeri.

Befolkningstallet i 1890 var 430 – fordelt på i alt 78 gårde og huse. Erhvervsmæssigt begyndte der at ske en differentiering. Skønt landbruget stadig var det dominerende erhverv (229 personer levede af jordbrug), leverede industrien underhold for 40 personer; 22 levede af immateriel virksomhed – servicefag, ville vi kalde det i dag; 37 levede af handel; 85 af andre erhverv – håndværk f.eks.; 9 af formue og 8 var under fattigforsorg.⁵⁸

Ovenstående grafiske fremstilling viser udviklingen i befolkningstallet fra 1769 til

Kreaturholdets størrelse i Vallensbæk 1821, 1836, 1893 og 1919

	1821	1836	1893	1919
heste	170	180	147	139
hornkvæg	160	220	485	384
får	120	140	86	345
svin	140	170	184	135 (i 1914: 473)

1901.⁵⁹ Kurven er stigende i sidste halvdel af 1700-tallet og accelererer i første halvdel af 1800-tallet, hvor effekten af udskiftning og udflytning spores i det højere befolkningstal.

Indbyggertallet i Vallensbæk stagnerede i perioden ca. 1845-1901 (og faktisk til 1920) omkring de 400 med relativt små udsving til begge sider. Samme periode udviser en markant stigning i antallet af jordløse huse – i 1905 var antallet af småbrug oppe på 7, mens gårdene var 25 i antal og de jordløse huse 45.⁶⁰

Husdyrholdets størrelse over tid fortæller noget om, hvorledes man har vægtet sin produktion med specielt henblik på afsætning via markedet, dvs. fortrinsvis København, jf. tabel øverst på siden.

På Vestegnen havde jordbrugerne længe nydt godt af mælke- og flødehandelen med København. Koholdet var derfor stort, og man solgte kun nødtigt af malkekvæget. Et kendetegn for egnen var, at enkelte middelstore brug i særdeleshed i slutningen af

Gravminde på Vallensbæk Kirkegård over mælkeforpagter Samuel Ovesen (1843-1899) og hustru Jacobine Ovesen (1849-1914). Foto: Niels Peter Stilling, Københavns Amtsmuseumsråd 1991.

århundredet opkøbte mælk og fløde hos gårdmændene med direkte salg af produkterne til særlige aftagere i København for øje. Mælkeforpagtere, kaldte man dem, der praktiserede denne handel. Også Vallensbæk havde sine mælkeforpagtere. – Går man en tur på Vallensbæk Kirkegård, øjnes måske en stor sort obelisk, i hvilken der er indgraveret eller ætset en mælkejunge. Den er rejst over mælkeforpagter Samuel Ovesen + 1899. Ovesen var i øvrigt sognerådsmedlem 1895-99.

1901-1935:

Københavnsegnen

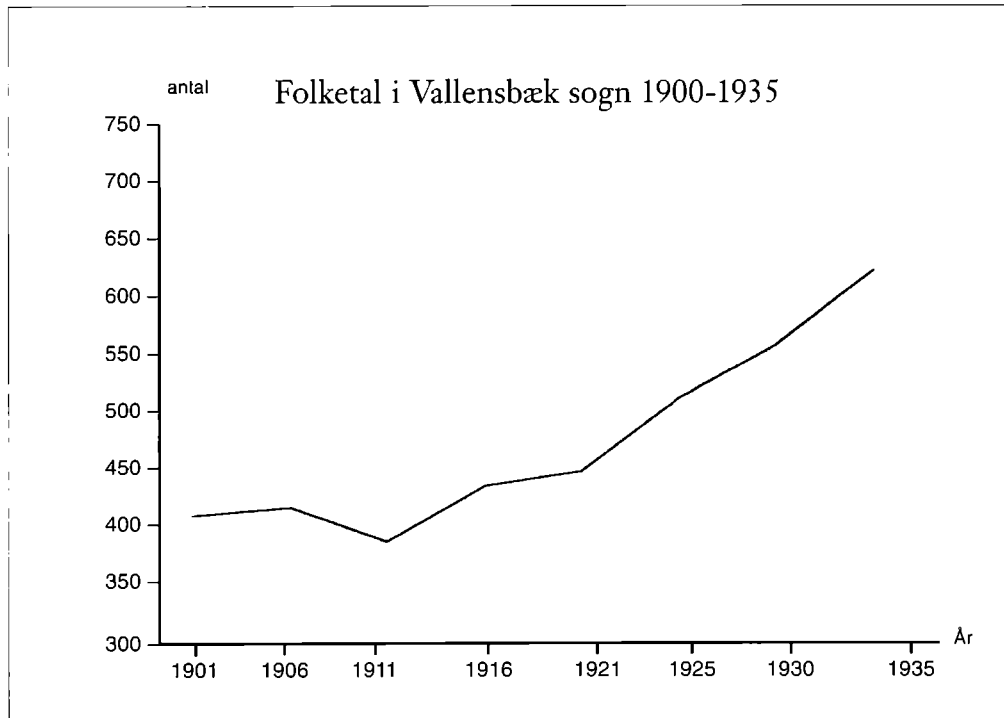
begynder at røre på sig – befolkningstilvækst

I perioden 1901-1935 begyndte befolkningstilvæksten langsomt at stige i Vallensbæk efter et mindre fald ved folketællingen

1911. Det var i denne periode at København for alvor sprængte sine grænser.

Sammenholdes den grafiske fremstilling af befolkningsudviklingen med kortet på s. 41, anskueliggøres nogle nye træk i Vallensbæk. Hvad angår Landsbyen og Nordmarken og gårdenes jorder deromkring, fremgår det, at store arealer er inddraget til gartneri- og havebrug samt frugtavl. Tjørneagergård og Stjernegård ved Landsbyen og Plougmannsminde i Nordmarken kan lettest identificeres, men der var adskilligt flere gartnerier. Ved stranden og langs med Gl. Køge Landevej er kommet en hel del flere huse, og bebyggelsen har fået navn: *Vallensbækstrand*. En del af strandlodderne er udstykket i op mod 80 parceller af vari-

Kilde: Statistiske Undersøgelser nr. 10: Folketal, areal og klima 1901-60. København 1964.

Campister i teltlejr ved Vallensbæk Strand o. 1935. Foto: Aeroekspress. Det Kgl. Bibliotek – Billedsamlingen.

erende størrelse. De store parceller er gartnerier, mens de små er begyndende villa-byggeri. Gl. Køge Landevej ses også at have fået et mere kystnært forløb. Den er blevet rettet ud og gjort bredere. Den sidste del af vejstrækningen til Køge blev indviet i maj 1935.

Den direkte anledning til vejens udbedring var, at Roskilde og Københavns amter i begyndelsen af 1930'erne blev enige om at videreføre den gamle, vanskeligt farbare landevej til Køge. Den dybereliggende årsag var at finde i den stigende udflugtstrafik fra København, som hver lørdag-søndag i sommerhalvåret spyede store menneskemasser ud i det fri. Vestegnens natur var blevet opdaget af Københavns brede lag,

der var begyndt at tage sine omgivelser i brug. Færdselstællinger, som Stadsingeniørens Direktorat lod afholde en solskins-søndag i henholdsvis 1930 og 1935 for Københavns hovedudfaldsveje viste en stigning i den samlede udflugtstrafik fra 170.000 til 220.000 fordelt på alle trafikformer. Specielt cyklismen var i fremdrift med en stigning fra 28.000 i 1930 til 54.000 i 1935.⁶¹

Tallene for Gl. Køge Landevej var steget meget, hvilket hænger sammen med en for kysten ved Køge Bugt særegen udvikling.

Vallensbæk i udsnit af målebordsblad, Geodætisk Institut 1939. Reproduceret med tilladelse af Kort- og Matrikelstyrelsen.

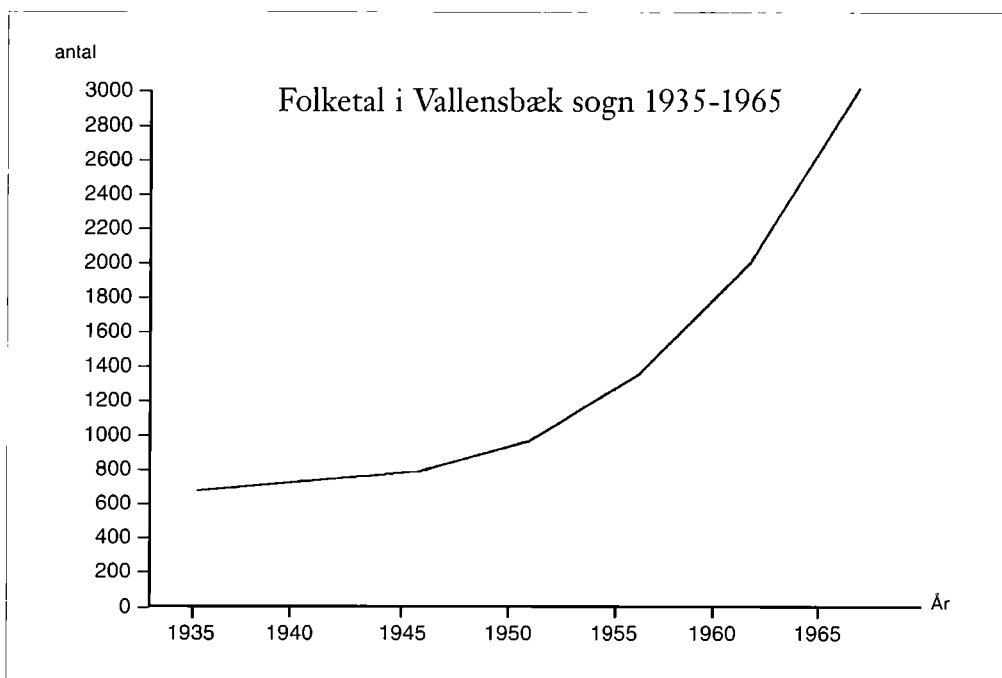

Folk havde i almindelighed fået mere fritid, da 8-timers dagen i 1919 indførtes ved overenskomst. Allerede i 1920'erne, altså inden vejen anlagdes, var der opstået en fritidskultur med teltlejrliv i sommertiden. Under overskriften »Sommersøndag paa Sydstranden – Et mægtigt Lejrliv ved Køge Bugt har skabt et nyt Folkelivsbillede for Storkøbenhavn« fortaltes i Politiken 3. august 1931 om fordele og ulemper ved datidens camping:

»Hvem er det, der har erobret disse egne? Så ganske afgjort byens bredeste befolkning ... At friluftslivet er sundt, er vel hævet over enhver tvivl. Men dets skyggesider – er de så store som kraftigt hævdet i de sidste dage? Tilstande, hvor tusinder lever et helt ukontrolleret friluftsliv, må naturligvis byde på lidt af hvert; ... Lejrlivet former sig de fleste steder frit og fornøjeligt, somme steder for meget i ukontrolleret frihed ...«⁶²

Kilde: Statistiske Undersøgelser nr. 10: Folketal, areal og klima. København 1964 – og Folke- og bolig-tællingen 9. november 1970. Statistisk Tabelværk 1973: XVII.

Poul Erik Skriver tilføjede 1984: »Men så kom betonvejen, og det ukontrollerede lejrliv blev afløst af de ukontrollerede sommerhusudstyknings.«⁶³ Langs hele kysten voksede antallet af sommerhuse og fritidsgrunde i de følgende år. Det skete i en sådan hast og i et sådant omfang, at kun nogle få strækninger ad Køgevejen kunne byde på udsigt til vandet få år efter vejens åbning. For Vallensbæk som for de andre Køge Bugt-kommuner fik antallet af sommerhuse ikke nogen direkte målbar indflydelse på befolkningstallet, idet opgørelser over de enkelte sognekommuners indbyggertal kun anførte faste beboere og ikke »sommerhusfolket«. Det statistiske materiale, som ligger til grund for perioden 1901-35, medtalte ved folketællingerne alle faktisk tilstedeværende på måletidspunktet. Med tællingen november 1935 gennemførtes det nye princip udelukkende at medregne personer hjemmehørende, dvs. med fast bopæl i kommunen.

1935-1965:

Fra bondeby til omegnsby –
stigende befolkningstal og
ændringer i erhvervsstrukturen

»I 1937 fik kommunen sit første bygningsreglement«, siges det i en retrospektiv fremstilling af kommunens udvikling: »og i årene frem til 1950 bygges der ca. 100 helårshuse i området ved Gl. Køge Landevej. Samtidig fortsætter sommerhusudstyknin-gerne på begge sider af Gl. Køge Landevej og mellem Vejlegårdsvej og St. Vejleå.«⁶⁴ Det er givet, at der i perioden 1935-65 blev bygget mange sommerhuse i Vallensbæk, som det skete mange andre steder langs kysten, men opgørelser over antallet af sommerhuse fra Danmarks Statistik lider af en alvorlig mangel; idet det faktiske antal ikke oplyses. Det, som man ad den vej får at vide, er hvor mange helårsboliger, der er indrettet i sommerhuse. Vallensbæk Kommunes egen statistik rummer heller ikke eksakte oplysninger om antallet af sommerhuse i omtalte periode.

Tilvæksten i sommerhuse sætter med andre ord ingen spor i *statistikken* over befolkningstilvæksten, hvilket hænger sammen med netop *sommerhusets* sæsonbe-

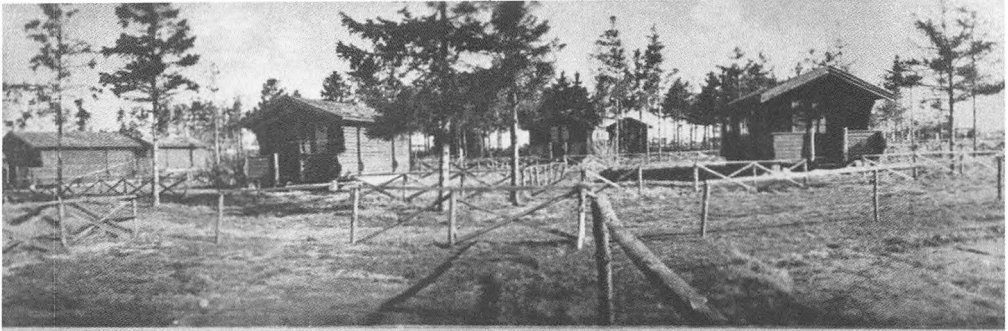
Eftermiddagskaffen nydes med familien i haven; Hyttebovej o. 1959. Foto: familien Jønsson.

Flyttebil ankommet fra Valby med sommergæster til Hyttebovej, o. 1959. Foto: familien Jønsson.

Før Køge Bugt Strandpark blev anlagt trak strandjagten i sivskovene ved Vallensbæk Strand mange sommergæster til. Her far og søn med jagtbøsser og nedlagte fugle o. 1960. Foto: familien Jønsson.

Parti fra »Vallensbæk Plantage« Gl. Køge Landevej 859. Postkort o. 1950. Københavns Amtsmuseumsråd.

stemte karakter. Først fra 1948 blev helårsbeboelse syd for Gl. Køge Landevej tilladt, under forudsætning af godkendt vej og kloakering⁶⁵. I et interview har borgmester Kurt Hockerup om antallet af sommerhuse ved Vallensbæk Strand udtalt⁶⁶:

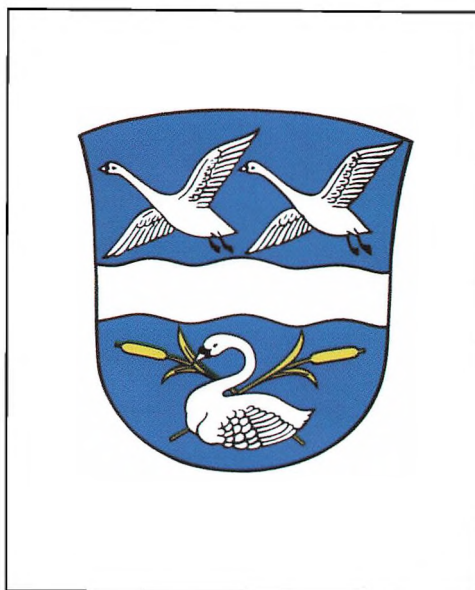
»Da jeg var barn og stor knægt i Vallensbæk [i slutningen af 1950erne] var jeg bydreng for købmand Arne Hansen på Gl. Køge Landevej 837, og kom også i sommerhusområdet. Jeg tror, der har været mindst 500 ... Det var dem, der havde sommerhus hernede, som fik mulighed for at bygge hus i Vallensbæk. Det var en udvikling, hvorom planlæggerne den gang sagde, at det tager 20 år at omdanne et sommerhusområde til et helårsområde. Det har de altså haft ret i, ja, det har faktisk taget mere end 20 år, men OK, efter 20 år var de fleste sommerhuse blevet til helårshuse. Og vi lavede nogle lokalplaner, der gjorde det muligt, at man kunne bygge en rimelig familiebølg – godt nok med et begrænset grundareal til rådighed – 3-400 m² og op til 500, hvor man normalt er oppe på 800 m². Men det har givet et særligt tæt

miljø, med huse, der ligger forholdsvis tæt, og hvor den gamle beplantning er bibeholdt.«

Frem til midten af 1950erne, hvor Vallensbæks folketal rundede det første tusinde, udviste det en jævnt stigende tendens. En befolkningsstatistik registrerede ved folketællingen i 1950 Vallensbæk Strand med 467 indbyggere som eneste (og for første gang) bymæssige bebyggelse i Vallensbæk Kommune. I 1955 var folketallet i Vallensbæk Strand steget til 778.⁶⁷ – Måske under indflydelse af den mærkbare stigning i folketallet lod sognekommunen i marts 1952 udfærdige et byvåben, – det velkendte med to flyvende og en rugende svane.⁶⁸

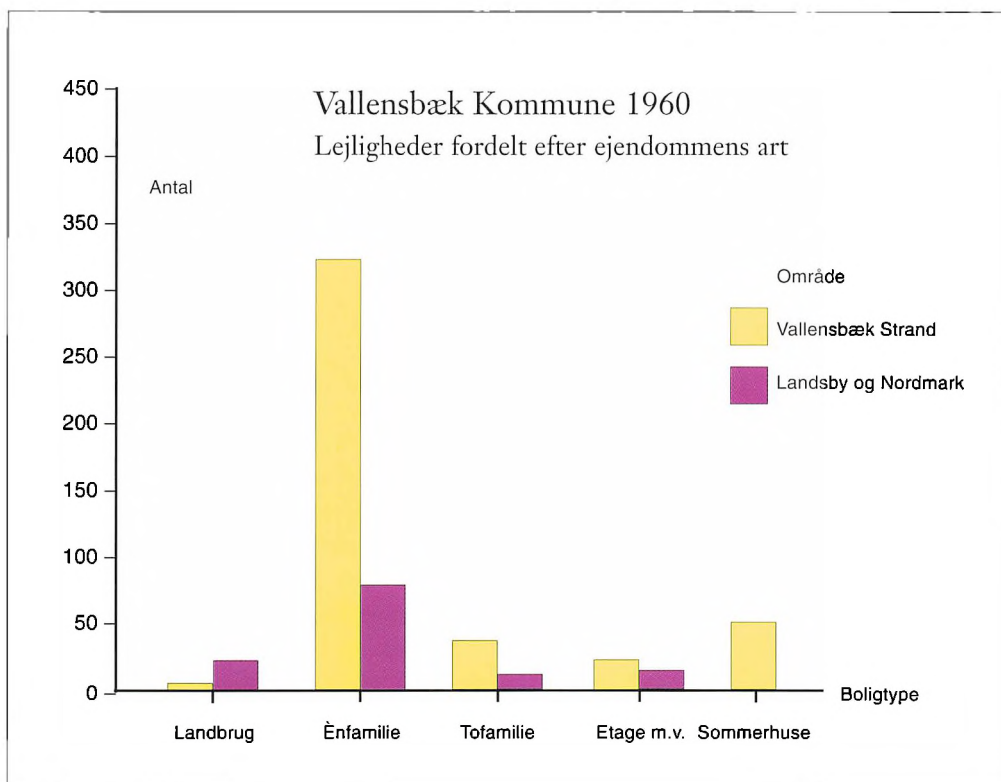
5 år senere (1960) var befolkningstallet for hele kommunen godt halvanden gang større – 1.834 på opgørelsesdagen den 26. september. Fra denne dato regnedes Vallensbæk Kommune under ét som omegnskommune til Hovedstaden.⁶⁹

Befolkningsstiltæksten i kommunen hang først og fremmest sammen med udviklingen ved Gl. Køge Landevej: I 1960 havde Vallensbæk Strand langt overhalet resten af sognet, hvad angår indbyggertal. Det var fortrinsvis dér, at der var bygget. Vallensbæk Strand optrådte i statistikken som den eneste bymæssige bebyggelse med ialt 432 boliger, hvoraf langt størsteparten (322) faldt på enfamiliehuse. I dette sommerhusområde var 50 sommerhuse indrettet til helårsbolig. Men i lighed med mange andre kommuner, hvor antallet af sommerhuse var stort, havde Vallensbæk svære problemer med en stigende illegal beboelse af sommerhusene året rundt. Talrige

Kilde: Statistisk Tabelværk 1963: Folke- og boligtællingen 26. september 1960. Danmarks Statistik.

Vallensbæk Kommunes byvåben, 1952.

Højstrupparken med Trafikpladsen i forgrunden. Foto: Finn Pilborg 21/9 1989.

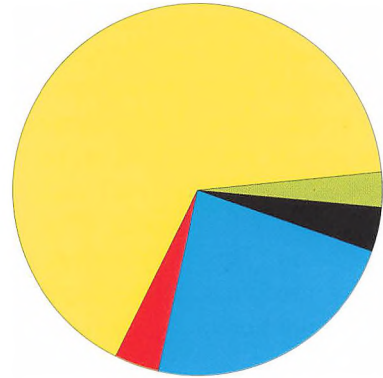
gange måtte sognerådet tilskrive sommerhusejere om at ophøre med ulovlig beboelse. Den grafiske fremstilling på forrige side belyser, hvor stor en andel af sognets/kommunens boligmasse der 1960 lå i Vallensbæk Strand⁷⁰:

I Vallensbæk Strand var enfamiliehuset helt dominerende. Landskabeligt har sommerhusene dog haft en meget større tyngde, end man kan aflæse af figuren. I landbrugsejendomme var kun indrettet et fåtal boliger eller lejligheder, som det kaldes i statistikken⁷¹. De tre lejligheder, der fandtes, var ganske givet indrettet i forbindelse med gartnerier.

Også i Landsbyen og Nordmarken var der overvægt af enfamiliehuse, men dér fandtes adskilligt flere landbrugsejendomme med beboelse end ved Stranden. Til gengæld var der ingen sommerhuse.

Antal af boliger og folketal er naturligvis tæt forbundne. I 1965 var folketallet i Vallensbæk steget til 3.110. På 5 år var indbyggertallet steget med 1.276 personer. I 1965 var nyopførelsen af boliger slået igennem. Det viser sig følgende også statistisk. I perioden 1961-65 opførtes 440 lejligheder

Vallensbæk Kommune 1965 Lejligheder fordelt efter ejendommens art

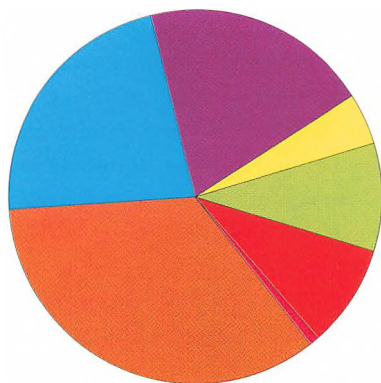
Boligtyper

- Landbrugsejendomme
- Enfamiliehuse
- Tofamiliehuse
- Etage- og erhvervsjejd.
- Sommerhuse o.l.

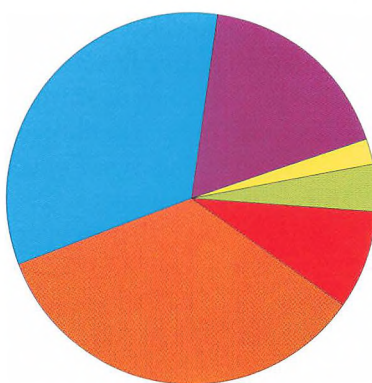
af de ialt 1.010 lejligheder, der var på opgørelsestidspunktet⁷². Af ovenstående figur ses at andelen af lejligheder i »etage- og erhvervsjejd« er vokset betragteligt. Netop i 1965 indviedes byggeriet Højstrupparken i Vallensbæk Strand, som med 2-etages boligblokke tilførte kommunen 172 nye lejligheder. En del af lejlighederne var dengang forbeholdt folkepensionister.

I antal udgjorde lejligheder i landbrugs-

Vallensbæk
Kommune 1960
Private husstande fordelt efter
overhovedets erhverv

Vallensbæk
Kommune 1965
Private husstande
fordelt efter overhovedets erhverv

Kilde: Statistisk Tabelværk 1963:1. Folke- og bolig-tællingen 26. september 1960. Danmarks Statistik.⁷⁴

ejendomme 38, i enfamiliehuse 635, i tofam-
iliehuse 39, i større beboelsesejen-
domme, erhvervsejendomme m.v. 254 og i
sommerhuse, barakker o.l. 44.⁷³ Enfamilie-
huset var, skønt en betydelig tilvækst, ikke
helt så dominerende som tidligere.

Tilflyttere og nye boliger fik også be-
tydning for erhvervssammensætningen.
Det, folk i Vallensbæk ernærede sig ved i

Kilde: Folke- og bolig-tællingen 9. november 1970.
Amtstabelværk. Københavns Amt. – Danmarks Sta-
tistik.

1960, var væsensforskelligt fra tidligere.
Landbrugets betydning for beskæftigelsen
var marginal, hvorimod industriens folk,
arbejderne, var en gruppe i betydelig
vækst. Af ovenstående figur tv. kan aflæses,
at arbejdere, funktionærer og selvstændige
tilsammen udgjorde mere end 75% af de
private husstande fordelt efter overhove-
dets erhverv. Gruppen af arbejdere har

omtrent samme størrelse som funktionærer og selvstændige tilsammen.

I opgørelsen over private husstande 1965, fordelt efter overhovedets erhverv faldt den største tilvækst på gruppen af *funktionærer*, mens *arbejder*andelen var relativt faldende. Sammenlagt tegnede *selvstændige* og *funktionærer* sig for omtrent halvdelen af Vallensbæks husstande. Landbrugets og gartneriernes betydning synes yderligere marginaliseret, jf. diagrammet s. 47.

En væsentlig årsag til boligbyggeriets ekspansion i perioden 1960-65 var, at lovgivningen tog sigte på at byudvikle hele Køge Bugt-området. Folketinget vedtog i maj 1961 *Lov om planlægning af Køge Bugt-området*,⁷⁵ med det formål at bistå områ-

dets kommuner med at tilvejebringe et samlet grundlag for den forestående byplanlægning. I Vallensbæk havde man ganske vist været i gang med sin egen planlægning allerede fra slutningen af 1940erne – i 1951 tinglystes de første byplanvedtægter for en del af Vallensbæk Strand – men blandt professionelle planlæggere og i lovgivningskredse forudså man, at mange kommuner ville få problemer med en ustyrlig befolknings- og boligtilvækst. For at imødegå en utæmmet og eksplosiv vækst på alle leder og kanter måtte udviklingen styres fra centralt hold og med medvirken af udviklingskommunerne. Om den historiske udvikling af disse forhold handler næste kapitel.

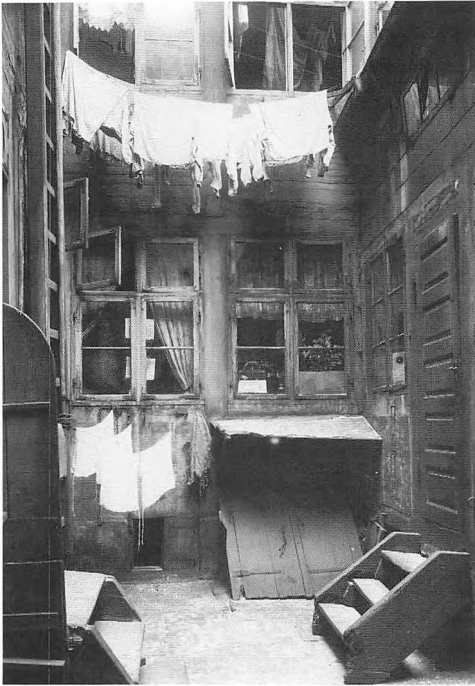
De store planer for Københavns omegn

Onde tunger vil måske påstå, at de sidste 30-40 års byggeri i Københavns omegn virker som planløst roderi, men det er ikke al tale, man skal fæste lid til. På den anden side skal man ikke længere tilbage end til 1925, førend byplanlægning i Danmark blev en lovbefalet samfundsopgave. Loven af 1925 var imidlertid for kompliceret at arbejde med, til at den fik nogen reel betydning for planlægningsarbejdet på langt sigt. Først med *Byplanloven af 1938* blev der skabt et grundlag for planlægningen af det fremtidige Danmarks fysiske fremtoning. Med loven blev det obligatorisk at udarbejde byplaner for enhver samlet bebyggelse med mere end 1000 indbyggere.

Den helt overordnede baggrund for enhver byplanlægning er baseret på et ønske om, at kunne regulere byens udvikling og vækst på en hensigtsmæssig måde, hvad end så hensigten er. Historisk set har alle store byggeopgaver været knyttet til magten, hvad enten den var i hænderne på en enevoldsfyrste, en lokal herremand eller en pengestærk købmand. I sidste instans er byplanlægning af i dag stadig forbundet med magten. Folketingets lovgivning, amtsrådsbeslutninger og kommunale bestemmelser regulerer byggeri og anlæg. I mange henseender er vore daglige fysiske omgivelser, på godt og ondt, et resultat af den kommunale beslutningsproces hjulpet på vej af professionelle planlæggere og overordnet lovgivning.

Københavnssområdet har selvsagt været domineret af hovedstaden i et gensidigt afhængighedsforhold i gode som slette tider. Til de historisk onde kan man nævne svenskernes belejring af byen i 1658-59, hvor mange af omegnens landsbyer led hårdt⁷⁶, eller englændernes angreb i 1807, hvor man for første gang i verdenshistorien oplevede et terrorbombardement af en civilbefolkning. Indtil midten af 1800-tallet var København en fæstning omgivet af volde. Befolkningen boede inden for fæstningsvoldene under stadigt ringere boligforhold. I perioden fra 1801 til 1845 var befolkningstilvæksten ganske betydelig, – fra 100.975 til 126.787 personer⁷⁷ – men var dog til at opsuge inden for byens egne historiske rammer. Omkring århundredets midte var befolkningen vokset til det uudholdelige. Noget måtte ske. »Københavnerne elskede at spadsere på volden, og når de gik deroppe og så ud over de grønne arealer, der strakte sig vidt omkring byen, stod det dem klart, at fæstningen måtte falde, hvis byen skulle leve ...« skrev Harald Langberg 1952, og fortsatte: »Årstallet 1852 er et vendepunkt i Københavns bebyggelseshistorie. Fæstningen gav efter for det vældige pres, og byen flød ud over alle bredder. Ingen kunne dæmme op for de kræfter, der nu var sat i bevægelse.«⁷⁸

I København så man i 1800-tallets anden halvdel en byudvikling, der i overvejende grad var præget af industrialismens frem-

Fra baggården af det nu nedrevne Brøndstræde 3 i indre København, o. 1900. Foto i Københavns Bymuseum.

brud og en tiltagende vandring fra land til by, der betød, at Københavns befolkning voksede i et tempo, man ikke tidligere havde set. Det skabte et fornyet pres på byen indefra, som i første instans resulterede i, at nye kvarterer på byens egen jord blev taget i anvendelse til boligbyggeri: Nørrebro, Vesterbro og Østerbro, sidenhen glaciset mellem søerne og volden samt Gammelholm. Arbejderkvarterer skød op omkring fabrikker, hvor især brokvartererne prægedes af privat spekulationsbyggeri med små og usunde lejligheder og en meget høj bebyggelsesgrad. På bare 35 år, fra 1855 til 1890, mere end fordobledes indbyggertallet i København fra 143.591 til 312.859, og i 1901 havde man rundet 400.000.⁷⁹

I perioden fra 1855 til 1890 oplevede Københavns Amt til sammenligning en samlet befolkningstilvækst fra 78.112 til 152.706⁸⁰, omtrent en fordobling. Vallensbæk Sogn bidrog, som flere andre landsogne i amtet, ikke til denne stigning, idet væksten i særlig grad tilfaldt stationsbyerne og områderne lige uden for København.

Befolkningsforholdet mellem by og land i Københavns Amt udviser i det 19. århundrede et interessant forløb. Ved periodens begyndelse i 1801 boede omtrent 10 gange så mange i amtets landdistrikter som i byerne, mens århundredets afslutning bragte byernes befolkningstal op over landdistrikternes.⁸¹

Med Pelle Erobreren genkalder man sig Martin Andersen Nexøs malende beskrivelse af yderst forslummede bydele i København omkring århundredets afslutning, her i et øjebliksbillede fra »Arken« på Christianshavn:

»Op igennem det snævre gårdsrum hang bislagene ludende og frønnede mod hinanden og levnedede lige en smal åbning, hvor tørresnorene gled frem og tilbage med barnetøj og gulvklude. De møre trætrapper løb i zigzag uden på murene, dukkede gennem bislagene og kom igen – helt op til kvisten. Fra bislag og svaler førte døre ind til lejlighederne eller til lange gange, der tog det indre af husmassen ... Fra bislag til bislag dryppede det af syrlig lud efter børnevask, helt ned til bunden hvor ungerne legede i de træge bække fra nedløbsrenderne. Træværket knagede uophørligt som gamle grene, der filer mod hinanden, klam lugt af mulden og trøsket vegetation lagde sig mættende på åndedrættet, og alt hvad man rørte ved havde et lag slim som af overvættets frodighed ...«⁸²

Her er der tale om en skønlitterær fremstilling, men der kan ikke herske tvivl om, at boligsituationen i København omkring århundredskiftet for mange var endog håbløst elendig. I en anden, omtrent samtidig,

roman leveres en lille beskrivelse af byen og dens væsen, da bogens hovedperson er på vej ud af byen og hjem:

»Hvor den store bys forstad går over i landet, der, hvor brostenene holder op og gaden fortsætter sig i landevejen, kom en mand vandrende ... Der var noget vist frisk over hans holdning, og han bar sit hoved musikalsk. Men ellers var hans gang uden spændstighed og uden kraft. Og dog var der noget ungt i hans smukke blå øjne.

Da hans skosål havde sluppet den sidste brosten af den store bys yderste gade, standsede han et øjeblik i alvorlige tanker, som om han holdt en lille andagt for sig selv. Derefter søgte han at rette sine skuldre op i kraft af en indre viljestrøm. Han så frem ad landevejen, og det var ikke med tungt sind, det var med higen og med længsel i sit blik. Han rettede lidt på lædertasken, som han bar i en rem over skulderen, svingede sin stok en gang og begav sig på vej ud i landet.

Han gik i sine egne tanker, drevet frem af dem. Han så ikke til siderne, ikke til barnepigerne, der trillede med vognene inde mellem det offentlige anlægs træstammer, ikke til de gamle pensionister, der trippede enlige afsted eller samtalede på en bænk hist og her. Han lagde heller ikke mærke til de hjemvendende mælkebønder med raslende blikjungler og affaldstønder eller til gartnerens kassevogne, hvor de røde, blå og gule blomster strålede i rene, skønne farver bag glasruderne, ikke til de dampende bærmegne, der skumplede afsted, så det fustede ud af alle fuger, ikke til de mange spadserende, der færdedes forbi ham på vejen i begge retninger. Bare lige frem. Han higede ud af den store stad.

Men den store stad strækker sig langt ud på landet. Den suger til sig og spyer fra sig som en kæmpeblæksprutte automobiler, arbejdsvogne, cyklende, ridende, gående, rejsende af alle arter, og derfor farver den store stad bondelandet i mange miles omkreds ... Han kom til et sted, hvor vejen hævede sig. Der standsede han lidt. Luften var klar, men lyset dæmpet, så der lå ingen glans på nogen ting uden lige blinket på landevejspoplernes blade, fordi det nylig havde regnet. Han så tilbage over villaerne, kaserne, fabrikkerne indtil det sted, hvor skramlet og de døde katte lå, der hvor byen var

brudt af og de stejle murflader prangede med kæmpeavtissementer. I baggrunden skød byens smukke tårne sig op mod skyen i en fin silhuet ...«⁸³

Forfatteren til ovenstående, Johan Skjoldborg, har et helt andet ærinde end vort. Den bedrøvelige historie ender med spillemandens død i næsten samme øjeblik han er kommet hjem fra et liv i byen, der har påført ham sygdommen, han dør af. Hvad Skjoldborg imidlertid har fat i er nogle karakteristika, der knytter sig til Københavns overgang mellem land og by: forstad, gartnere, mælkebønder, bærmegne osv.

Lige efter århundredskiftet indledtes Københavns vækst ud over sine egne rammer, hvorved en egentlig forstadsdannelse tog fart. Ved en udvidelse af kommunegrænsen indlemmedes Brønshøj, Valby, Vigerslev og Sundbyerne på Amager i Københavns Kommune.

Københavns Kommunes betragtelige jordkøb i andre kommuner, som efterfølgende gav plads til nye bydannelser eller bykvarterer skabte røre og diskussion i samtiden, men det førte øjensynlig ikke nogen overordnet planlægning med sig. Det var et privat initiativ, Dansk Byplanlaboratorium, stiftet 1921 til fremme af dansk byplanlægning, der påtog sig rollen som igangsætter; – og det var vel på høje tid, at nogen tog hånd om udviklingen. Byplanlaboratoriets arbejde førte 1928 til, at *Udvalget til Planlægning af Københavnsegnen* – også kaldet *Egnsplanudvalget* – blev nedsat. Udvalgets formål var at udarbejde en egnsplan med henblik på en ordning af fire overordnede forhold: 1) trafiklinjer, 2) arealanvendelse til særligt brug – under hensyn til hele egnens hensigtsmæssige udvikling, 3) parkers, åbne pladsers eller fredede områders beliggenhed, dvs. anlæg der ansås nødvendige eller ønskelige for en gunstig udvik-

ling af egnen, 4) hovedtræk for en udvikling af egnen betragtet som en helhed – herunder udarbejdelse af de nødvendige særlige betænkninger om eksisterende forhold i egnen.⁸⁴

Det første synlige resultat af udvalgets arbejde var »Betænkningen om Københavnsegnens grønne områder«, som blev udsendt 1936. Det var et pionerarbejde præget af visioner, som på afgørende måde kom til at perspektivere den fremtidige planlægning. Med udgangspunkt i planerne til et parksystem for København blev linjerne for et system af friluftsområder for hele egnen optrukket. I dette system var det tanken, at bestemte eksisterende grønne områder skulle friholdes for udstykning og bebyggelse med henblik på udlægning til rekreative formål. Det siges direkte i betænkningen:

»En landskabsfredning må overhovedet i Københavnsegnens, som præges af de store befolkningsmængder – der inden for omhandlede område nærmer sig millionen – søge sit hovedmotiv i ønsket om at bringe denne befolkning i nær forbindelse med naturen og i nødvendigheden af at tilvejebringe og opretholde rigelige og velbeliggende rekreatiomsområder.«⁸⁵

Det synes næsten, som havde man forudiskonteret, at en ferielov, der gav 2 ugers ferie med løn, i 1938 blev vedtaget. I Egnspanudvalgets bemærkninger til den udsendte betænkning får man et indblik i rækkevidden af udvalgets arbejde m.h.t. Køge Bugt-området:

»Da der i foråret 1931 viste sig mulighed for en snarlig gennemførelse af en ny vej til Køge, fremskyndedes den særlige rekognoscering af de arealer, som vejen skulle gå igennem, og den 10. april 1931 fremsendtes fra Egnspanudvalgets arbejdsudvalg en plan over de mest karakteristiske landskabelige natur- og kulturværdier ved Køgebugtens kyst, ledsaget af en skrivelse, hvori man henstillede, at der ved vejanlægget blev taget videst muligt hensyn til de på planen

viste arealer og bevoksninger, således at de kunne bevares ved deklaration, køb eller eventuelt fredning i henhold til naturfredningsloven.«⁸⁶

Det var altså Byplanlaboratoriets udtrykkelige hensigt at fremme bevarelsen af landskabelige værdier ved nyanlæg af veje, – veje, der i vid udstrækning var at opfatte som udflugtsruter for den københavnske befolkning. Det var med god grund, at der var store betæneligheder ved, at udstykning og bebyggelse langs vejene kunne true landskabet, for som det direkte påpeges er »mange af de smukke ferskvandssøer og fjernere kyststrækninger, ikke mindst i den nyligt åbnede Køgebugts kyst, under lige så intensiv ødelæggelse som Øresundskysten i forrige århundrede.«⁸⁷ Det lykkedes dog at få fredet bl.a. nogle strandenge, således at man i dag, desværre kun på særlige strækninger, stadig kan se kystlinjen. Engarealet ved Store Vejleås udløb i bugten mellem Vallensbæk og Ishøj kommuner er et eksempel på en sådan strækning.

Af betænkningen fremgår det, at egnen nord for Frederikssundsvej ud til Øresundskysten tillagdes den største landskabelige værdi og derfor også det største rekreative potentiale. Den tidlige udflytning til og landliggeri i området nord for København havde bekræftet, at det landskabeligt smukke område med skove, søer og kuperet terræn var i besiddelse af betydelig tiltrækningskraft. I udflugtsmæssig henseende ansås Vestegnen, bortset fra stranden ved Køge Bugt, Vestenceinten og moseområderne, ikke at have den store øjeblikkelige betydning, da ikke mindst »manglen« på skov var fremtrædende. Området var præget af landbrug, gartnerier og mange landsbyer. Man forsøgte i planlægningsarbejdet, at slå to fluer med ét smæk ved at opfordre til at bibeholde Vestegnen som landbrugsland (og hermed som leve-

randør af friske landbrugsvarer og grøntsager til hovedstaden) og som en naturlig kulisse for landsbyerne, der væsentligt bidrog til at give landskabet karakter.

Køge Bugts strande var derimod af større og voksende betydning som fritidsmål, hvor den nye familiesportsgren, lejr- liv, eller som det senere kom til at hedde, camping, udfoldede sig:

»Den store overfyldning i sommertiden af såvel de offentlige som private lejrpladser tyder på, at behovet af strandarealer ikke på langt nær er dækket. Alt i alt har manglen af en byplan for dette nyåbnede område bevirket, at der i ganske utilstrækkelig grad er reserveret frie for offentligheden tilgængelige arealer, og at bebyggelsens udvikling er sket planløs og ofte på en for området skæmmende måde, således at den frie udsigt fra den nye strandvej i alt for ringe grad er bevaret.«⁸⁸

Bemærkelsesværdigt er det alligevel at se, hvor mange af betænkningens synspunkter og forslag, der i dag stadig arbejdes med at fuldføre, og hvor fremsynet arbejdet den gang har været. Man erkendte f.eks., at da egnen langs Køge Bugt manglede gode massebefordringsmidler, måtte cyklen være transportmidlet til stranden. Og i erkendelse af at cyklen ikke ubesværet kunne befordre familien milevidt, var det på tale, ved sandopfyldning, at flytte stranden nærmere København. Det siges ganske vist, at det var den socialdemokratiske folketingsmand J. Chr. Jensen, der som den første i 1927 luftede ideen om en strandpark i forbindelse med fremlæggelse (i 1936) af et forslag til anlæg af Avedøre Strandbad. Ved Avedøre var staten i besiddelse af store arealer, der kunne udnyttes rekreativt for københavnere, men anlægget blev ikke til noget. Ideen levede imidlertid videre i den grønne betænkning.

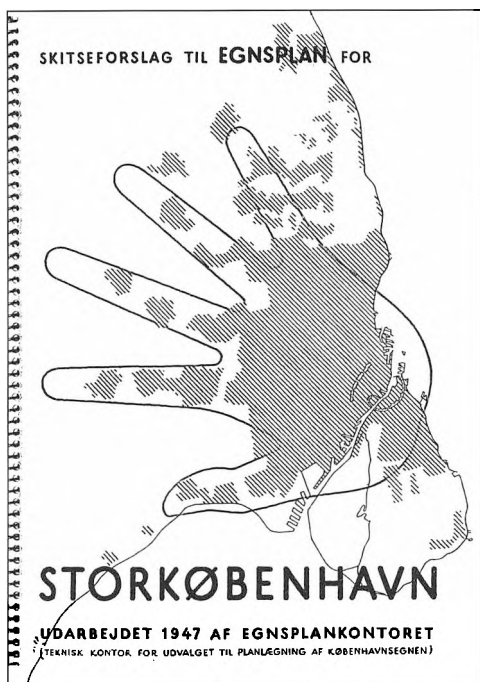
Et udviklet system eller netværk af cykel- og gangstier blev foreslået at forbinde en lang række eksisterende og nye grønne

områder. Det var også med denne betænkning, at skovrejsning på Vestegnen først blev foreslået, og i dag ser vi Vestskoven stå som et attraktivt udflugtsmål.

Med *Byplanloven* fra 1938 og den året efter nedsatte Hovedstadskommission, blev de enkelte kommuner i Københavnsegen pligtige til, hver for sig, at udarbejde byplaner for deres område. De mange planer gjorde en koordinering stærkt ønskelig. Det førte til, at Indenrigsministeriet i 1944 nedsatte et særligt udvalg til samordning af byplanerne for kommunerne vest for København. Ikke mindst trafikplanlægningen var af vital betydning at få sat i system.

Byplanlaboratoriet indkaldte 1945 det samlede Egnspanudvalg⁸⁹ til møde, på hvilket der blev udstukket nogle retningslinjer for det fremtidige arbejde. Der skulle udarbejdes en samlet generel egnspan omhandlende egnens udvikling som helhed, arealernes anvendelse til bolig-, erhvervs- og rekreative formål. Der skulle udarbejdes en lokaliseringsplan af lokale centre og større offentlige institutioner, og sidst men ikke mindst en plan for hovedtrafiklinjerne.⁹⁰

To år senere barslede udvalget med *Skitseforslag til en egnspan for Storkøbenhavn*, der sit upretentiøse navn til trods, var identisk med den berømmede *Fingerplan*. På den trykte skitses omslag findes en grafisk illustration af Storkøbenhavn med konturerne af en hånd, som er placeret med håndfladen i Københavns centrum og fingrene strittende, adskilt ud i omegnen, så nogenlunde følgende de trafikale hovedindfaldsveje til København.⁹¹ Der lå dog ikke noget symbolsk i, at Køge Bugt fik den nedadvendte tommelfinger. Egnspanudvalgets formand, professor Steen Eiler Rasmussen, beskrev i »skitsen« hensigten med forslaget på følgende klare facon:

Forside af den oprindelige rapport: Skitseforslag til Egnplan for Storkøbenhavn, 1947.

»En samlet plan for en hel storbys udvikling må naturnødvendigt blive et meget kompliceret arbejde, ligesom storbysamfundet selv er kompliceret. Alle forhold hænger sammen, griber ind i hinanden. Man kan ikke planlægge én del af byen uden at beskæftige sig med planlægningen af de andre bydele. Og man kan ikke planlægge trafiklinjerne rationelt uden samtidig at planlægge de bebyggelser, som frembringer trafikken, ikke planlægge boligområder uden samtidig at tænke på erhvervsområder og friluftsområder til de nye beboere, osv. For at kunne udforme en samlet plan for alle disse forhold, må man undersøge dem ud fra *en samlet antagelse* om den fremtidige befolknings størrelse, erhvervsfordeling, pladsbehov, m.m. Først når man har en sådan hypotese at gå ud fra, kan man nå frem til en plan, hvor alt er afpasset efter hinanden.

Egnspankontorets ... udsendte Skitseplan er en sådan hypotese.«⁹²

Skitseplanen eller Fingerplanen var mindre en plan end et arbejdsredskab til en

plan, der forudsatte forhandlinger med kommuner og institutioner, for at få »det hele til at gå op i en højere enhed«. En af Fingerplanens hovedteser var den at tilstræbe, rendyrke og pleje den byform, som de kollektive trafikmidler af sig selv af fødte: Et kompakt og intimt indre byområde, og udenfor dette et antal relativt lange udløbere – fingre – med »bebyggelsesklumper« koncentreret omkring hver deres station. Hvad trafikken angik, forestillede man sig, at befolkningen i fingrene skulle lade sig transportere af hovedsagelig S-bane eller jernbane. For Køge Bugt-området mente man, at det i første instans var urealistisk at forestille sig hele området S-banebetjent:

»Hele yderstrækningen kan jo imidlertid – ligesom idag – betjenes med busser ad Køgevejen, blot gående ud fra Vallensbæk, som synes at være et naturligt foreløbigt endepunkt for en bybane.«⁹³

Det var i Fingerplanen af 1947, at Vestegnen »mangler« i landskabelig variation blev accentueret. Man understregede det ønskelige i, kunstigt at tilføre egnen nogle af de kvaliteter, som Nordeggen var så rig på: Søer, skove, strande og bakker.

På trods af at Fingerplanen som sådan aldrig formelt blev vedtaget af nogen overordnet myndighed, fik den alligevel afgørende betydning for det fremtidige planarbejde og for Københavnsegnens udvikling. Den gav anledning til, at der mellem Københavns Amsråd og Fællesorganisationen af almennyttige Boligselskaber blev taget hul på en diskussion om, hvorledes man kunne komme videre med boligbyggeriet. I fællesskab henvendte disse instanser sig til regeringen med forslag om regler for byggeriet, hvilket afstedkom *Byreguleringsloven af 1949*, der lovfæstede begreberne yder-, mellem- og inderzoner. Zoneinddelingen tog sigte på en reguleret byudvikling til fordel for det åbne land i

modsatning til den åbne by, ved for en periode på 15 år at fastlægge, hvilke arealer (eller zoner), der måtte bebygges straks og hvilke ikke. Man frygtede, at en byspredning med alt for åbne byarealer og langt mellem bebyggelserne ville skabe en løs og yderst bekostelig infrastruktur. Kloakering af spredt bebyggelse ville blive uforholdsmæssig dyr, og betjening af befolkningen besværliggjort. Der ville blive langt til butikker, skoler og andre institutioner, ligesom trafikbetjeningen ville blive væsentlig fordyret eller forringet i forhold til det, som Fingerplanen skitserede. Man mente endvidere, at byspredningen, dvs. den åbne bybebyggelse, ville være urimeligt arealkrævende og lægge beslag på bynære rekreative områder.

Omkring 1950 synes således at være etableret et grundlag for at kunne gå i gang med det egentlige byudviklingsarbejde i Københavnsegen: Bolig- og industribyggeri, anlæg af veje og broer til biltrafikken, anlæg af jernbaner og stationer for den kollektive trafik, anlæg af sti- og gangarealer og meget mere. Endnu manglede vigtige brikker i det store puslespil. Man skulle bl.a. gennem den forhandlingsfase, i hvilken kommuner og institutioner måtte tilpasse lokale krav til den overordnede lovgivning og planlægningen tilpasses lokale forhold, for at nå frem til en fornuftig og holdbar byudvikling. For Københavnsegen blev der nedsat et særligt udvalg til at forestå disse forhandlinger og det efterfølgende planarbejde.⁹⁴ Alligevel var boligbyggeriet op gennem 1950erne ikke overvældende. Snarere helt utilstrækkeligt til at rumme den vækst, man forudså. Den vigtigste årsag var økonomisk. Man havde endnu ikke råd til at bygge i stor skala, og da man endelig i slutningen af 50erne fik råd (bl.a. p.g.a. at et valutaunderskud blev forvandlet til valutaoverskud), førte den

økonomiske og teknologiske udvikling til drastiske ændringer i byplanlægningens fysiske og sociale forudsætninger.

Det kom som en eksplosion, da landets generelle økonomiske vækst for alvor slog igennem. Landbruget mekaniseredes, og den derved frigjorte arbejdskraft vandrede til byerne for at søge beskæftigelse i en hastigt voksende industrisektor. Reallønnen steg. Kvinderne kom på arbejdsmarkedet, hvorved familiens husstandsindkomst øgedes, hvilket atter førte ønsket om bedre boligforhold med sig. Antallet af biler voksede. Arbejdsløsheden mindskedes (dvs. at der blev flere med et reelt løngrundlag til at betale skat og til at betale boligudgifter). Husstandsstørrelsen mindskedes (hvilket betød flere husstande) osv. osv. Hertil kom, at *Saneringsloven af 1959* havde sat skub i sanerings- og byfornyelsesarbejdet. Alt skabte et kolossalt behov for øget byggeri: boliger, industri- og erhvervsbyggeri og anlæg til servicefunktioner. Øget byggeri førte til øget beskæftigelse, som førte til nye krav om mulighed for børnepasning (kvinderne var jo kommet på arbejdsmarkedet), plejehjem til de ældre som ingen havde tid til at tage sig af, flere biler, nye veje – rouletten var i gang.

Det var en vanskelig proces at styre, og staten greb ved flere lejligheder ind med regulerende støttelovgivning og bygge- og anlægsstop. Det Økonomiske Sekretariat, som under Finansministeriet tog sig af økonomiske konjunkturvurderinger leverede i marts 1965 (i Økonomisk Årsoversigt) nogle generelle betragtninger om bygge- og anlægsvirksomheden:

»Gennem de forholdsregler, der i 1962 og begyndelsen af 1963 var truffet med henblik på at dæmpe byggeefterspørgslen, lykkedes det i løbet af 1963 at lette presset inden for byggesektoren. På denne baggrund fandt regeringen det hensigtsmæssigt at tage de første skridt til en

afvikling af de kvantitative restriktioner over for boligbyggeriet. Da imidlertid den vundne ligevægt på bygge markedet i høj grad beroede på den offentlige regulering af igangsættelserne, måtte risikoen for et fornyet byggepres, når restriktionerne mildnedes, søges imødegået ved andre foranstaltninger, der kunne lægge en bremse på byggeefterspørgslen. Med dette sigte gennemførtes en stramning af finansieringsvilkårene for alt boligbyggeri ... Endvidere blev for boligbyggeriet i de regulerede områder fastlagt visse maksimumsgrænser for håndværkerudgifternes, huslejens og etagearealets størrelse, hvorved det blev muligt fra april 1964 at stille mod en hurtig frigivelse af det byggeri, der opfyldte disse krav.«⁹⁵

For Københavnsegnen, der var udset til landets hovedvækstområde, gjaldt særlige forhold. Op igennem 50erne var der sket en større forskydning af befolkningsgrundlaget i centralbyen, end planlæggerne havde regnet med. Folk var begyndt at flytte ud til omegnskommunerne tidligere end antaget. Bl.a. bilen gav dem større mobilitet med mulighed for at flytte ud, og samtidig beholde arbejdet i byen. Det betød, at byplanarbejdet måtte fremskyndes. Formand for byplannævnet, departementschef Axel Skalts, redegjorde i slutningen af 1960 for planlægningens øjeblikkelige status:

»Ved et møde den 20. juni 1958 vedtog nævnet et arbejdsprogram for en egnsplanlægning, som hermed blev iværksat med støtte af egnens kommuner, amtsrådene og staten. Fra begyndelsen var arbejdet tilrettelagt for en 5-årig periode. Det blev imidlertid klart, allerede da egnsplansekretariatet forelagde redegørelsen »Status over de eksisterende forhold«, at problemerne var både større og mere presserende, end man oprindeligt havde forestillet sig. Nævnet vedtog derfor og fik tilslutning fra de implicerede parter til at forcere arbejdet ... Den nu foreliggende *principskitse til egnsplan* skal betragtes som ... udgangspunkt for videre drøftelse med alle de myndigheder, som planlægger og disponerer inden for egnen, og hvis planlægning berøres af skitsen«.«⁹⁶

Det synes lidt som en konstatering af, at planlægningen var overhalet indenom eller løbet over ende af den faktiske udvikling. Principskitserne opererede ud fra den forudsætning, at hovedstadens vækst i resten af århundredet meget vel kunne komme til at betyde mere end en 3-dobling af byens areal. Det måtte ikke ske planløst. Derfor forestillede man sig en udbygning i radialer rundt om København med nye store byer: »En udbygning i vestlig og sydvestlig retning fra København af 2 nye store bydele, rummende hver ca. 100.000 lejligheder, med et trafiknet, baseret på hurtige gennemgående tog og niveaufrie motorveje, der forbinder de nye bydele dels med hovedstadens center, dels med det øvrige land; en udbygning af Roskilde, Køge og »Køgebugtfingeren« i forbindelse med de nye bydele«.»⁹⁷ Herudover forestillede man sig en udbygning af bydelene i den nære Københavnsegn og en udbygning af byområderne i Nordsjælland. Placeringen af de nye store bydele med op til en halv million mennesker var genstand for intense drøftelser. Man nåede frem til bl.a. følgende betragtninger:

»Den første nye bydel må placeres nær den bestående by, men dog med fuld mulighed for inddragelse af de arealer, der er nødvendige for byens funktionsduelighed, dvs. at bydelen må opbygges uden for den til dato realiserede del af Fingerplanens område – med andre ord: Den nye bydel må placeres umiddelbart udenfor en linje: Herstederne-Vallensbæk«.»⁹⁸

Det blev (i en reduceret udgave) Høje-Taastrupområdet, der skulle lægge areal til den første nye by.

Det andet hovedområde blev udset til at ligge en halv snes kilometer nord for Køge og medførte særlig lovgivning: *Lov om planlægning af Køge Bugt-området* af 17. maj 1961, – en lov der skulle komme til at virke i 14 år (til 1. april 1975):

»Med det formål at bistå de kommuner i området langs Køge Bugt, som må forventes at blive omfattet eller berørt af en kommende bydannelse i området, med at tilvejebringe et grundlag for de enkelte kommuners byplanlægning, at samordne byplanlægningen af området med hensyn til dets anvendelse m.v. og at sikre områdets udbygning i en hensigtsmæssig tidsfølge bemyndiges boligministeren til for området langs Køge Bugt i Glostrup, Brøndbyernes, Vallensbæk, Torslunde-Ishøj, Greve-Kildebrønde, Karlslunde-Karlstrup, Havdrup-Solrød og Jersie-Skensved at nedsætte et udvalg ... Til at indtræde i udvalget udpeger hver af de i stk.1 nævnte kommunalbestyrelser 1 medlem samt Københavns og Roskilde amtsråd hver 2 medlemmer ... Til udvalget knyttes den fornødne teknisk sagkyndige bistand.«⁹⁹

Det betød, at udvalget sammen med de lokale kommunalbestyrelser skulle udarbejde et forslag til dispositionsplan for området. Tvivlsspørgsmål skulle godkendes af boligministeren og have byplannævnets tilslutning. Planlægningen havde bevæget sig ind i en fase, hvor behovet for konkret politisk tilstedeværelse var tydelig. Det gjaldt om at få bygget!

I Vallensbæk havde man siden slutningen af 1940'erne arbejdet med byplanlægning af det lokale område, der bød på den største vækst, nemlig Vallensbæk Strand. I første instans drejede det sig om kloakering og vejanlæg i villa- og sommerhusområdet langs med Gl. Køge Landevej og området lige nord for. Man var derfor rimeligt rustet til at deltage i arbejdet i *Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området*, da det august 1961 blev nedsat.¹⁰⁰ Udvalget tog fat med det samme, og et halvt år senere forelå det første udkast til en dispositionsplan for de 5 yderste Køge Bugt-kommuner med lokale centre i Jersie, Solrød, Karlstrup, Karlslunde og Greve. »Dog blev den oprindeligt planlagte struktur med omtrent lige store centre i Køge Bugt-byerne æn-

dret til en mere differentieret struktur. Hundige blev efter godkendelsen i 1963 af første-etape-planen for hovedstadsregionen udpeget som det overordnede center for størstedelen af Køge Bugt-fingeren«, anførte Poul Erik Skriver 1984.¹⁰¹ Centrene skulle anlægges i forbindelse med S-stationer langs kysten, og i det hele taget var en ordning af trafikstrukturen et kardinalpunkt i den endelige dispositionsplan, der blev tiltrådt af udvalget efteråret 1966.

Som nyvalgt sognerådsformand i Vallensbæk fra april 1962, var Poul Hansen født medlem af Køge Bugt-udvalget, praktisk taget fra dets oprettelse:

»Samarbejde mellem kommunerne var et af udvalgets nøgleord. I stedet for at hver kommune for sig skulle udarbejde byplaner, var en samlet koordinering vigtig. Det var meningen, at man ikke skulle kunne fornemme kommunegrænserne. Fra Brøndbyerne og hele vejen ned mod Køge ... Det drejede sig om at lave en moderne planlægning, med byggeri og anlæg i etaper. Områdets udvikling skulle være harmonisk – sådan at *nu* var der skoler, *nu* var der børnehaver, og *nu* var der dét og dét. Man forsøgte sig med områder, hvor gående og kørende trafik blev holdt adskilt gennem separate stisystemer. – Det var noget, som ville koste en masse penge at føre ud i livet. Derfor var meget af det drømme. Men det har alligevel senere vist sig, at måske 90% af det vi planlagde den gang, faktisk ligger der i dag. – Også de forskellige handelscentre skulle dengang placeres, og det på en sådan måde at der ikke kom til at ligge to centre lige klos op ad hinanden, og kolossalt langt til det næste. Derfor måtte kommunerne se at blive enige om, hvad de ville gøre. Hertil var Køge-Bugtudvalget et ganske fremragende organ. Vi var heldige at have nogle virkelig dygtige ledere, deriblandt den første formand, [departementschef] Erik Dreyer. Han var tidligere forligsmand og havde styr på tingene; en utrolig dygtig mødeleder med evne for at skære igennem. Han begreb kunsten at få de forskellige kommuner til at forliges. Man kan ikke køre igennem området hernede og se grænserne mellem kommunerne. Og det var menin-

Arealanvendelse i henhold til Køge Bugt planlægningen. Udsnit af planbilag. Dispositionsplan for Køge Bugt-området, juni 1970 (vedtaget af Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området november 1966, godkendt af Boligministeriet august 1968).

gen, at man ikke skulle. Alt mellem det kommende motorvejssystem og bugten skulle belægges med planer. Det arbejde havde vi jo udført i Vallensbæk, hvorfor det ikke fik den store indflydelse på os ...»¹⁰²

»Byfingeren«, beretter arkitekt og byplanlægger Arne Gaardmand, »skulle trafikbetjenes kollektivt med en S-bane og individuelt med en motorvej og et hertil knyttet differentieret vej- og stinet. De forskellige S-stationer ville dermed blive de naturlige knudepunkter i bydannelsen, der som perler på en snor ligger i en forholdsvis smal brænne imellem motorvejen [den projekterede Køge Bugt Motorvej] og det åbne land mod vest og vandet mod øst ...«

[»Men«] fortsætter Arne Gaardmand, »Akhleshælen i bybygningen har været, at man måtte respektere de lokale ønsker (eller allerede indtrufne aftaler) om endeløse parcelhus-udstyknings, og at de stationsnære etagehusområder i alt for høj grad er fyldt op med store enheder af ensformigt betonbyggeri, gennemført på det industrialiserede byggeris benhårde præmisser.«¹⁰³

På et spørgsmål om Køge Bugt-lovgivningen 1961 afstedkom en himmelflugt af jordpriserne i Vallensbæk, svarede fhv. borgmester Poul Hansen¹⁰⁴:

»Den var faktisk foregået, inden jeg kom til. Før jeg kom i sognerådet [1958], havde det da-

værende sogneråd købt en gård hernede – Store Vejlegård, matr.nr.18a. De havde vist givet nogle hundrede tusinde for den.. Det skabte en del furor. Mange begyndte da at fundere over, hvad den fremtidige udvikling kunne bringe. Og der *var* da jordopkøbere. Jeg har mødt mennesker, der var »millionærer«, fordi de havde fået en slutseddel – en betinget slutseddel. Og den betingede slutseddel kunne være på et areal ude i mosen, hvor de havde tænkt at bygge. Én ville bygge højhuse. »Det«, fortalte vi ham, »ville han ikke få tilladelse til« ...«

Det var ikke planlægningsudvalgets opgave at udarbejde detailplaner for de enkelte kommuner. Den måtte de selv forestå. Udvalget koncentrerede sig i stedet om en række hovedopgaver, bl.a. placering og udformning af centre, overordnet rådgivning ved større byggerier, rådgivning ved anlæg af vej- og stisystemer, og sikring af rekreative arealer, hvor især anlægget af Køge Bugt Strandpark påkaldte sig interesse.¹⁰⁵

Kommunalreformarbejdet omkring 1970 hører måske nok til på et andet administrativt plan end byplanlægningen, men er alligevel tæt forbundet med den fysiske planlægning. 1960ernes økonomiske vækst og medfølgende bygge- og anlægsaktivitet førte til generelt større bysamfund. Komplexiteten i kommunernes arbejdsopgaver steg tilsvarende. Nogle kommuner havde en sådan størrelse, at de i praksis var blevet for små til at modsvare en ny tids krav. Man ønskede fra centralt hold at tilpasse kommunistørrelserne til disse krav. Et enstemmigt Folketing vedtog i 1967 principperne for en ny kommuneinddeling, som den særligt nedsatte kommission, Kommunalreformkommissionen, førte ud i praksis. Kommissionsarbejdet udmøntedes i *Kommunalreformen af 1970*. Denne reform berørte kun indirekte hovedstadsområdet, da reformen gjaldt provinsen, men nogle år senere var turen kommet til landets største byområde.

»Forholdene i hovedstaden var særegne«, beretter stiftamtmand Henning Strøm, der regnes for arkitekten bag kommunalreformen:

»Det blev derfor besluttet at nedsætte en særlig kommission, Hovedstadsreformudvalget, som skulle vurdere problemerne i hovedstadsområdet, der – ud over Københavns og Frederiksberg kommuner og kommunerne i Københavns Amt – også omfattede Frederiksborg og Roskilde amter. Hovedstadsreformudvalget blev nedsat den 5. maj 1970 og fik en stærk repræsentation fra lokalområdet ... Udvalgets flertal samlede sig om forslaget om etablering af et hovedstadsråd, der skulle stå for planlægningen af bysamfundets udvikling og have opgaver inden for sygehushvæsenet, den kollektive transport, vandindvinding og vandafledning etc.«¹⁰⁶

Efter nogle Folketingssamlinger med politisk uenighed omkring spørgsmålet 'storamt eller ej' indgik de fire gamle partier (V, K, R og S) i juni 1973 forlig om, »at der pr. 1. april 1974 skulle etableres et hovedstadsråd, men at loven skulle tages op til revision i samlingen 1976/77, hvor man så på grundlag af de indvundne erfaringer kunne overveje den endelige løsning.«¹⁰⁷

Helt lokalt fik kommunalreformarbejdet for Vallensbæk den følge, at en truende udsigt til kommunedeling mellem Albertslund og Ishøj kommuner rykkede nærmere. Det afstedkom i Vallensbæk en øjeblikkelig og massiv protest, og en hektisk kommunal aktivitet. Man undgik som bekendt en sammenlægning, jf. kapitel 5, s. 105.

Hovedstadsrådet oprettedes 1. april 1974 med 37 medlemmer, der var valgt af amterne og Københavns og Frederiksberg kommuner i forbindelse med de kommunale valg i marts 1974, til at forestå en række kollektive opgaver. Hvad angår byudviklingsopgaverne overtog Hovedstadsrådet regionplanarbejdet, der siden

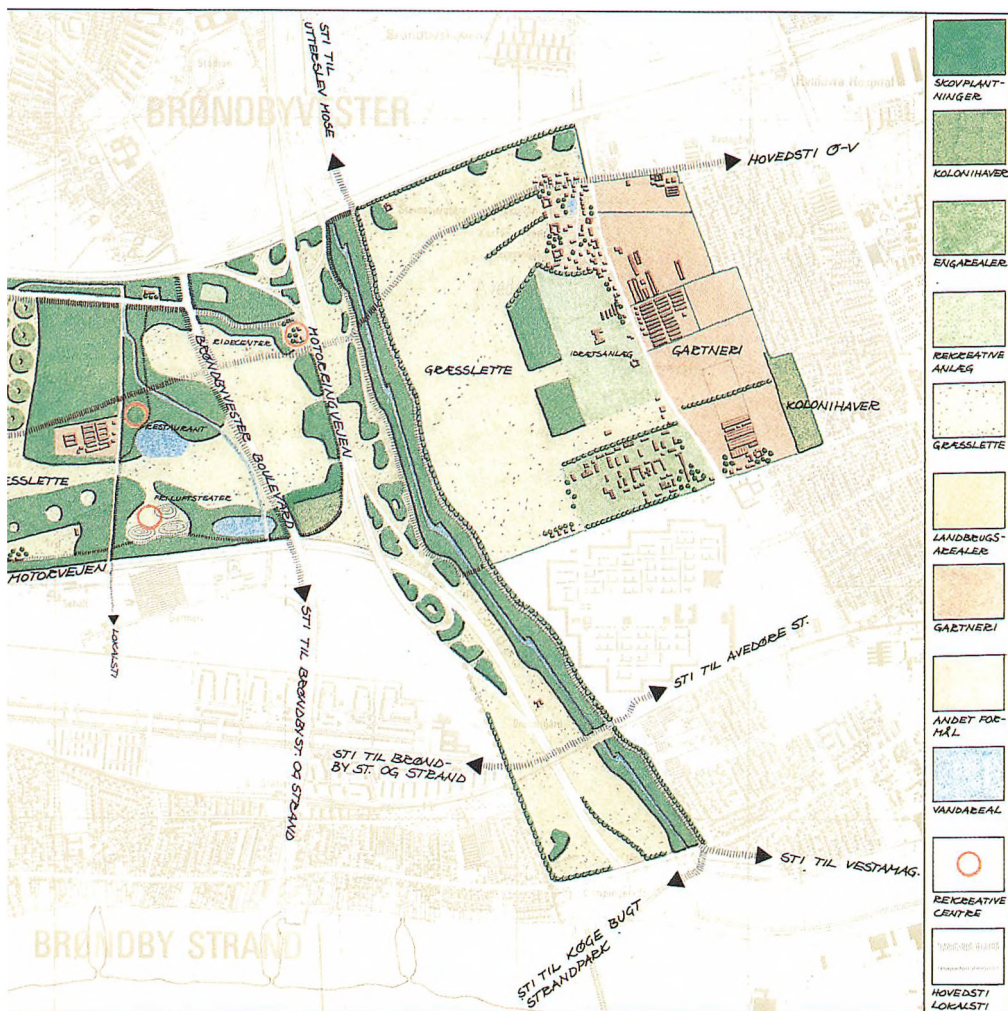

Udsnit af plan over Den Grønne Kile – undertiden også kaldt Vallensbækkilen. Fra »Hovedstadsrådets fællesplan Den Grønne Kile 1982 – konkretisering af rammeplanen fra 5. januar 1979«. Fra Vallensbæk deltog borgmester Poul Hansen og bygningsinspektør E. Götzche-Larsen i arbejdsgruppen.

slutningen af 60'erne havde været varetaget af Egnspanrådet. Regionplan 1973 for hovedstadsregionen – hovedstruktur og byvækst, der kom på gaden 1974, var således et resultat af Egnspanrådets arbejde. Forud for regionplanen var fra Egnspanrådet kommet en række omfattende rapporter angående hovedstadsregionens planlægning. Ikke

mindst regionplanforslaget, der i begyndelsen af 1972 blev lagt frem til offentlig debat, fik beske ord med på vejen. I et indlæg i Berlingske Tidende 26. marts 1972 sagde daværende borgmester i Høje-Taastrup Flemming Jensen:

»Egnspanrådets regionplanforslag har i kommunerne fået en blandet modtagelse ... Allerede

i begyndelsen af 1960'erne pegede egnsplansekretariatet og det såkaldte teknikerudvalg på Høje-Taastrup kommune som sæde for et kommende regionalt storcenter ... Naturligvis kan et planlægningsarbejde, der er regionalt ikke undgå at træde på visse lokale interesser ... Vi har desværre inden for de sidste 10 år både i Køge-bugt og Roskildefingeren måttet konstatere, at tidligere løfter ikke er blevet fulgt, og at statens trafikinvesteringer slet ikke har fulgt Køge-bugtlovens og egnsplansekretariatets forudsætninger op ...«.

I den vedtagne regionplan, der trådte i kraft samtidig med Hovedstadsrådet, sagdes det:

»Realiseringen af Regionplan 1973 forudsætter en koordinering af den planlægningsvirksomhed, som udøves af såvel kommuner som amtskommuner og statslige myndigheder. Specielt er kommunernes indsats helt afgørende ... Byvæksten fordeler sig med ca. 4.000 nye boliger i Københavns amtskommune, ca. 38.000 nye boliger i Frederiksborg amtskommune og ca. 63.000 nye boliger i Roskilde amtskommune. Herudover er der i Københavns kommune placeret 25.000 nye boliger på Vestamager.«¹⁰⁸

Hvis kvoten på 4.000 for nyt boligbyggeri i Københavns Amt skulle holde stik, måtte der imødeses en meget ringe byvækst. Der

blev i den kommende periode bygget langt flere end 4.000 nye boliger.

I Hovedstadsrådets regi udkom fortløbende en lang række planlægningsrapporter, der har ligget til grund for den fortsatte udformning og justering af områdets overordnede forhold, som var indlagt i Regionplanen. Af særlig interesse for Vallensbæk var spørgsmålet om en rammeplan for »Den grønne Kile« mellem Roskildefingern og Køge Bugtfingern, og som 1979 afstedkom Planlægningsrapport nr. 19, »Den grønne Kile«. Kilen udstrækker sig fra Avedøre og Vestvolden i øst til motorringvej 4 i vest, jf. kort s. 60-61.

Spørgsmålet blev i 1970erne aktualiseret af, at kilen i de enkelte beliggenhedskommuner var genstand for kommunale ønsker om anden anvendelse end som rent rekreativt friluftsområde. Planens formål var at få regionale og lokale interesser til at virke sammen, dvs. at kilen på den ene side tænkte anvendt for almen rekreativ benyttelse for regionens befolkning og på den anden side for lokale rekreative funktioner. Kilen opdeltes i planlægningsrapporten i 7 delområder, hvoraf de to lå i Vallensbæk: Vallensbæksletten og St. Vejleådalen, som Vallensbæk delte med Ishøj Kommune. Vallensbæksletten fik følgende karakteristisk:

»Området er beliggende mellem kolonihaveområdet [i Brøndby], Køge Bugtmotorvejen, Store Vejleådalen [dvs. til Vejlegårdsvej] og Holbækmotorvejen. Det er et åbent slettelandskab. Den østlige del af området er ubebygget, mens den vestlige del rummer Vallensbæk Landsby, Vallensbæk Skole samt en del gårde ... Området er et af de største åbne landskaber i kilen og ligger centralt i denne. Der foreslås etableret skovplantninger langs motorvejen i syd og nord, mens midterpartiet bør bevares som en åben slette. Eksisterende bebyggelse her kan tænkes anvendt til rekreative formål.

Landskabspleje i form af kvæghold i vekseldrift kan overvejes.«¹⁰⁹

I 1989, umiddelbart inden Hovedstadsrådet blev nedlagt, vedtoges *Regionplan 1989*.

Det område, som Regionplan 1989 var udarbejdet for, omfattede hele hovedstadsregionen, bestående af Københavns og Frederiksberg kommuner samt Københavns, Frederiksborg og Roskilde amter og tog sigte på de overordnede rammer for arealanvendelsen.

Hovedstadsrådets plandirektør, Hugo Marcussen, skrev i oktober 1988 i forordet til Regionplanredegørelse 1989/1:

»Samspillet mellem byudvikling og trafikstruktur er også den centrale planidé i den nye Regionplan 1989. Men da der ikke forventes nogen voldsom vækst i de næste 10-15 år, vil samspillet indgå i en forbedringsproces, der som mål har en optimal udnyttelse af allerede foretagne investeringer: Bedre by fremfor mere by.«

Hermed var hovedretningslinjerne udstukket for boligbyggeriet for planperioden 1989-2001. I Københavns amt planlagdes opført i alt 19.500 boliger, hvor Albertslund, Ishøj og Vallensbæk¹¹⁰ kommuner tilsammen havde en kvote på 600. I Brøndby kalkuleredes opført 1.400 boliger, mens amtets topscorer, Høje-Taastrup, fik tildelt en kvote på 3.800 efterfulgt af Tårnby med 3.100. For hovedstadsregionen som helhed forudsagde prognoserne, at der ville blive fuldført 52.000 boliger indtil 2001. De enkelte kommuner blev pålagt at indregne de retningsgivende boligbyggekvoter i kommuneplanlægningen.

Regionplan 1989 vurderede bl.a. 104 stationsnære arealer for erhvervsbygge muligheder. I området omkring Vallensbæk Station havde Hovedstadsrådets Arealunder-

søgelse 1988 ikke registreret ubebyggede stationsnære arealer, hvorefter stationsoplandet skønnedes ikke at rumme regional erhvervsbyggemulighed.¹¹¹ I øvrigt figurerede Vallensbæk ikke som trafikknudepunkt, men derimod nabokommunerne Brøndby og Albertslund. Vallensbæk skulle endvidere ikke involveres i større kollektive trafik anlæg i planperioden, dog skulle Vallensbæk Torvevej m.m. færdiggøres af Københavns Amt.

»Kulturelle anlæg og institutioner er en del af hovedstadsregionens identitet«, sagdes det i planen, men Vallensbæk blev ejendommeligt nok ikke markeret på kortet over »Kulturelle anlæg« (herunder idrætsanlæg, ride- og golfcenter) af regional betydning, – medens Vallensbæk Vandskicenter og Vallensbæk Havn (med de andre havne i Køge Bugt Strandpark) sattes på kortet over idrætsanlæg af national betydning. For en række af Køge Bugt Strandparks havne (herunder Vallensbæk Havn) gav planen mulighed for udvidelse.

I det hele tog Regionplan 1989 også vare på det åbne land. Om »Fingerbyområdets grønne kiler« – herunder Vallensbækkilen som regionalt friluftsområde – sagdes, at de skulle friholdes for bygningsanlæg, landzonestatus opretholdes og tilgængeligheden øges bl.a. ved anlæg af stier. Endvidere udpegedes den østlige del af Vallensbækkilen i Vallensbæk som interesseområde for skovrejsning.

Langt hovedparten af kilen blev uanset dens »grønne« status også reserveret til transportkorridorformål, dvs. til fremføring af energiforsyning såsom naturgas- og højspændingsledninger, fjernvarmeforsyning eller trafiklinjer.

Store Vejleådalen, hvis nedre forløb Vallensbæk og Ishøj deler, blev udpeget som oplevelsesrigt landskab i et regionalt fri-

luftsområde, og forbinder i øvrigt Vallensbækkilen med Vestskovkilen.

Landsbyernes vilkår blev fastlagt ved følgende passus: »På grundlag af cirkulæret¹¹² og den stedfundne planlægning kan følgende regionplanmæssige retningslinjer for regionens landsbyer fastlægges: Zonestatus for hovedstadsregionens landsbyer skal opretholdes ...«¹¹³ – Vallensbæk Landsby blev udpeget som byzonelandsby af særlig kulturhistorisk interesse.

Da Hovedstadsrådet blev nedlagt med udgangen af 1989, overgik den fremtidige regionplanlægning til de respektive amter. I praksis indgik planmyndighederne i amterne i et planteknisk samarbejde på en række punkter af fælles interesse.

I forordet til *Regionplan 1993 for Københavns Amt* fremførte amtsborgmester Vibeke Storm Rasmussen og amtets tekniske direktør, Bent Høi Jensen:

»Det er første gang, der er udarbejdet en selvstændig regionplan for Amtet som en del af Hovedstadsområdet ... Regionplanen gælder for perioden 1993-2005, men allerede nu starter tanker og ideer til den kommende regionplans vedtagelse om 4 år. Der sker hele tiden en udvikling. En forbindelse til Sverige vil ændre på en række behov og forudsætninger både for trafik og erhvervsstruktur.«

Regionplan 1993 er i mange henseender en videreførelse af de ideer, der lå til grund for regionplan 1989, nemlig at byudvikling fortrinsvis skal foregå i »stationsnære« områder, hvorved forstås områder inden for en radius af 1000 meter fra en station. Det gør praktisk taget hele Vallensbæk Strand til et stationsnært område. Regionplanen har udstukket nogle retningslinjer for kommunernes arealanvendelse af disse områder: »Kommuneplanerne bør tilstræbe en forøgelse af bebyggelsestætheden ... til boligformål og der bør tilstræbes

en blandet arealanvendelse til bolig- og erhvervsformål ...«¹¹⁴

Af særlig interesse for Vallensbæk, der har store fritidsanlæg i Den grønne Kile, udstak Regionplan 1993 retningslinjer for anlæg og nyetablering af arealer til fritidsformål. Blandt andet blev Vallensbæk Ridecenter omtalt: »Nye større rideanlæg kan anlægges i det åbne land uden for de regionale friluftsområder på arealer uden naturbeskyttelsesinteresser. Team Danmark Ridecenter i Vallensbæk kan udvides efter konkret vurdering, når de generelle krav til friluftsanlæg i de regionale friluftsområder overholdes.«¹¹⁵ Om golfbaner blev bl.a. sagt: »Eksisterende golfbaner i de regionale friluftsområder kan ikke udvides«.

Hovedstinetet, der har været arbejdet på i adskillige år, skal i amtet forbinde de vigtigste grønne udflugtsmål og knytte dem sammen med andre tilsvarende anlæg i naboamterne. Samtidig er hovedstinetet indrettet på at forbinde boligområder med de store arbejdspladser for at lette cyklisten. I Vallensbæk er en stor del af arbejdet med disse stier afsluttet, men endnu resterer nogle tværgående stier langs med »kilen«. Regionplanen har opprioriteret disse strækninger.

Men regionplaner er meget andet end planer om trafik og boliger. Forsyning af drikkevand, varme og el, spildevandsafledning og -rensning. I de senere år har begreber som miljø- og naturværdier vundet stadig større indpas.

Det nye Vallensbæk på tegnebrættet og under opbygning

Fra bondeland til planlagt by – eller fra landsby til tre bydele

Fysisk planlægning som sådan er ikke arealkrævende, men når ideerne realiseres, opstår et behov for jord til anlægsformål. Den overordnede planlægning var nok hovedsageligt et anliggende for professionelle, men udviklede sig i begyndelsen af 60'erne, i takt med byudvikling og arealforbrug, til et offentligt debatemne.

Oswald Helmuths fremførelse af »Tyve tønder land«¹¹⁶ i Helsingørrevyen 1962 var tidstypisk og repræsentativ for en finurlig opfattelse af nogle af de processer, der var med til at tegne overgangen fra land til by:

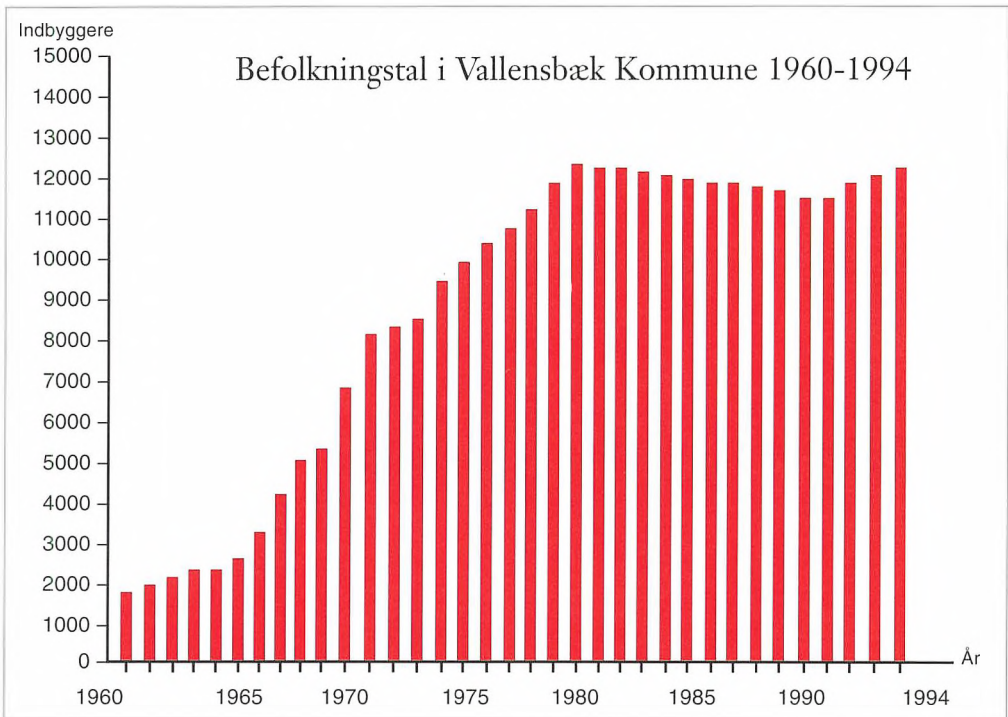
»Den gang jeg var lille, var landbruget stort, og vi såed' rug, byg og hveede; men nu bli'r der udstykket – alt sælges bort til byboere – de bygger allerede. Men jeg gemmer mine tyve tønder land – skønt jeg er så godt som på fallittens rand. Jeg har tid nok til at vente; hvert sekund gi'r renters rente – så jeg gemmer mine tyve tønder land.

Der bygges og købes og huslejen sti'r, og vi bli'r jo fledre og fledre. Jo større at nøden på boliger bli'r, des mere ka' jeg stå og profitedre. – Så jeg gemmer mine tyve tønder land. Man når længst, når bare man bruger sin forstand. – Hvorfor fa'n sku' jeg sælg' mand? – Det er det sidste jord på Sjælland, – så jeg gemmer mine tyve tønder land ...«

Den vigtigste forudsætning for udviklingen af Vallensbæk til en moderne kommune var tilstedeværelsen af mennesker. Uden mennesker – ingen udvikling. Men der kom mange. Først til kysten i sommerhuse, som lidt efter lidt overgik til helårsbeboelse – senere også til Vallensbæk Nordmark. Det krævede plads. Landbrugsarealer blev opkøbt af private og af kommunen, som gennem lokalplaner og anden overordnet planlægning søgte at styre udviklingen.

Et af midlerne, man tog i brug for at financiere udbygningen, bestod i at gensælge opkøbte arealer til privat boligbyggeri til en højere pris, end kommunen havde givet for dem. Poul Hansen, 1995:

»Den økonomiske planlægning er en vigtig bestanddel af enhver kommunal planlægning ... Vi havde dengang et stort behov for penge til at sætte gang i udviklingen. Pengene skulle udskrives i skat. Min tanke var da, at kommunen lige så vel som de private kunne opkøbe husmandssteder, gårde osv. i Vallensbæk. Måske ligefrem byggemodne dem, og så sælge dem igen? Man kan diskutere den politiske holdning i ideen; men vi købte alt, hvad vi kom i nærheden af! Vi fordelte det på en fornuftig måde. Og vi begyndte at sælge og fik avancen. Det er klart. For det skulle ikke være sådan, at Vallensbæk Kommune underbød de private som solgte grunde. Det ville være at forære borgernes penge væk. Derfor sagde vi: de private sætter priserne på deres, og vi tager det samme for den

Kilde: Vallensbæk Kommunes folkeregister. Tallene er opgjort hvert år pr. 1. januar.

kommunale jord. Men de penge der kommer ind, ryger i kommunens kasse ... Og det har været grundlaget for mange af de aktiviteter, vi har.«¹¹⁷

Infrastrukturelle krav til den moderne bymæssighed – og den lokale løsning¹¹⁸

Perioden 1955-1975 fremviste en kolossal befolkningstilvækst for kommunen: fra 1184 indbyggere i 1955 til over 10.000 i 1975 (på kommunalbestyrelsesmødet 2. juli 1975 forelå meddelelse om indbygger nr. 10.000). Perioden fra 1975 og frem kan således betegnes som en fase i udbygning og konsolidering af kommunens infrastruktur, dét som gjorde, at det hele kom til at

hænge sammen, kom til at fungere oven på den hektiske byggeperiode årene forinden. Tilvæksten i befolkningstallet skyldtes først og fremmest en tilflytning af yngre mennesker, – erhvervsaktive børnefamilier, der stillede særlige krav først til skoler, senere til institutionspladser og børnepassningsordninger, og dernæst til fritidssektoren. Man skulle have troet, at behovet for børneinstitutioner ville opstå førend behovet for skoler, men sådan var det altså ikke. Derfor kan man også af beslutningsprotokollerne for kommunalbestyrelsen se,

Vallensbæk Kommune 1967. Rettelser til kortet blev foretaget i marts 1967 og er trykt 1968. Den forrige udgave fra året forinden havde ikke medtaget de meget store forandringer som kommunerne langs Køge Bugt gennemgik. Reproduceret med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen.

Statstings

elille

(Albertslund)

Ragnesmünde

Plougmännstünde

Vesterled

Nordmark

ALBERTSLUND

VALLENSBÆK MOSE

Vallensbæk

Pilehavegård

Tjørnægård

Kirkebrøgdgård

Syuhjgård

Køllegård

Korsågergård

Ijgrugård

Engbørggård

Sjervegård

Engbørggård

Toftgård

Gammelgård

Toftmosegård

Tranegilde

Mose

Trydekær

Dysagergård

ark

St. Vejleå

Tranegilde

Enghave

Kirkegård Bække

Enghavegård

Vejlebro

Fabrik

Skole

egård

under anlæg

Vibeholm

Pilegård

Vejlegård

Agård

Strandgård

Mosegård

Stenhjergård

Sovangård

Vildthangård

LL Vejlegård

16 km (fra København)

VALLENSBÆK STRAND

at der først tænkes på anlæg af boliger, så på skolebyggeri og – udvidelser, efterfølgende på børnepasningsinstitutioner og i den sidste fase på ældreboliger.

Den grafiske fremstilling på s. 66 af befolkningsudviklingen for perioden 1960-1994 i Vallensbæk Kommune tjener til illustration af især det drastiske spring i befolkningstallet fra 1965 til 1975.

Befolkningstilvæksten toppede (som tilvæksthastighed) i perioden 1965-70, i tal fra 2.525 til 6.685 personer, – det var der for her, at byggeriet for alvor tog fart¹¹⁹.

Den næste periode fra 1970-75 rummede en stigning fra 6.685 til 9.853 personer – altså også en stor tilvækst, men med aftagende hastighed.

I 1975-1980-perioden: fra 9.853 til 12.306 personer (med en top på 12.368 pr. 1/10-79).

I 1980-1985 var tilvæksten negativ: der var tale om et fald i antallet af personer fra 12.306 til 12.056.

I 1985-90: fra 12.056 til 11.745 personer, – yderligere et fald.

1990-1994: fra 11.745 til 12.083 personer, – en lille stigning.

Det konservative Folkeparti i Vallensbæk har flere gange, som del af dets valgmateriale til de kommunale valg, udsendt et meget illustrativt kortmateriale. To af disse kort fra henholdsvis 1970 og 1993 vil her udgøre yderpunkterne for beskrivelsen af, hvorledes det moderne Vallensbæk udfoldede sig, idet allerede 1970-kortet s. 71 er kommenteret med en angivelse af da opnåede resultater i kommunens udbygning.¹²⁰ Som en vigtig milepæl, kilet ind mellem de to yderpunkter 1970 og 1993, befinder *Kommuneplan 1982-1992 for Vallensbæk Kommune* sig, jf. s. 75.¹²¹

I kommuneplanen konstateredes (1984),

at »kommunen i dag er næsten fuldt udbygget. Der tilbagestår færdiggørelse af mindre områder til bolig- og erhvervsbebyggelse samt enkelte større trafikale anlæg, i første række de resterende strækninger af Vallensbæk Torvevej [amtsvej], der skal binde bydelene sammen.«¹²² Kommuneplan 1982-1992 opererer med 3 geografiske områder i Vallensbæk, som også vil være gældende for nedenstående beskrivelse: *Nordmarken* omfatter den del af kommunen, der er beliggende nord for Holbækmotorvejen¹²³; *Landsbyen* og »*Vallensbækkilen*« omfatter den del af kommunen, der er beliggende mellem Holbækmotorvejen og Køge Bugt Motorvejen¹²⁴; *Strandområdet* omfatter den del af kommunen, der er beliggende syd for Køge Bugt Motorvejen.¹²⁵ Det fastslås 1984, at Vallensbæk Kommune har 3 byområder: Nordmarken, Landsbyen og Strandområdet.¹²⁶ Det fastslås, at Nordmarken er planlagt under ét i begyndelsen af 60erne med boligområder, et erhvervsområde og områder til offentlige formål¹²⁷; at udviklingen har medført, at der i 1983 ikke findes en eneste gård, der drives på traditionel vis i Landsbyen¹²⁸; at Strandområdet i henhold til dispositionsplanen for Køge Bugt-området er planlagt som ét samlet byområde omkring S-stationen.¹²⁹

1993-kortet s. 97 forekommer mindre ambitiøst, idet udbygningen praktisk talt er gennemført, men rummer dog en kommentar – en status over tingenes tilstand. Kortene tilsammen forener på illustrativ måde drøm og virkelighed – man kunne sige de konservatives drømme og Vallensbækborgerens virkelighed. Det var stort set alle drømme og planer, der blev realiseret. Når der ses bort fra valgmaterialeets kommentarer, læner kortene sig tæt op ad de autoriserede kort fra kommunens tekniske forvaltning.

BØLIGER

»Vallensbæk skulle være stedet«, har fhv. borgmester Poul Hansen i et tilbageblik sagt, »hvor man skabte noget let. Ikke noget kompakt, sådan at man fik en »kageby« ... Men vi måtte jo også erkende, at Vallensbæk havde behov for noget etagebyggeri, for vi havde ikke ret mange hektarer; det er jo et meget lille areal, vi har at arbejde på ...«. Poul Hansen fortsatte:

»... Vi skulle lave det »kedelige« først. Men det »kedelige« er grundlaget for en kommune. Det er først at lave en planlægning og så føre planlægningen ud i livet. Man begynder med at lave nogle kloakker. Så anlægger man nogle veje og stier. Det vil sige, at man hælder penge ud uafbrudt i den fase. Det var nær gået galt allerede i starten. Vi var jo begyndt med at kloakere ved Vallensbæk Strand og var blevet færdige med dette. Vi havde udarbejdet byggeplaner og opført rensesanlæg. Vi var simpelthen helt parate til at påbegynde byggeri, da der kom et bygge- og anlægsstop (midt i 1962)! Dette bygge- og anlægsstop gjaldt hele Storkøbenhavn og dermed også Vallensbæk. Til gengæld kunne vi blot se til, medens man – ovre i nabokommunen Ishøj – byggede på livet løs, til trods for at de ikke var færdige med at udarbejde byplaner og ikke havde lavet kloakker. Storkøbenhavn endte nemlig ved Store Vejleå, så her i Vallensbæk, hvor tingene var klar til at modtage byggeriet, og pengene brugt til de »kedelige« anlægsopgaver, måtte der ikke bygges ... Dette betød, at vi manglede mennesker til at bruge kloakkerne og ikke mindst til at være med til at betale for de store investeringer, der lå i de udførte anlæg. Det var ikke så morsomt.«¹³⁰

Men der blev bygget. I Nordmarken og i Strandområdet blev meget store arealer bebygget i perioden 1962-70, og en del sommerhuse i strandområdet ved Gl. Køge Landevej blev ombygget til helårsboliger, mens Den grønne Kile, dvs. »Vallensbæk-kilen«, i første instans blev friholdt for nyt boligbyggeri.

Nordmarkshave opført i 1966 som muret forsøgsbyggeri i 3-etagers boligblokke. Foto: Peter Sørenius januar 1995.

ETAGEBYGGERI

Det første boligbyggeri, kommunen lod opføre, var *Højstrupparken* – et socialt boligbyggeri i Strandområdet med 172 lejligheder i blokke à 2 etager. Det stod færdigt i 1965. I en periode var en del af lejlighederne forbeholdt folkepensionister.

Nordmarkshave, der som navnet siger, er beliggende i Nordmarken blev opført i 1966. Bygningerne, der rummer 351 lejligheder er tegnet af kgl. bygningsinspektør Eske Christensen, og blev opført som muret forsøgsbyggeri i 3-etagers boligblokke. Det murede forsøgsbyggeri blev opført som et alternativ til socialt boligbyggeri og med anvendelse af en kombination af traditionelt murerhåndværk og montagebyggeri. *Nordmarkshave* var i omkring 10 år et privat ejet kompleks med almindelige udlejningslejligheder, men blev senere udstykket i ejerlejligheder.¹³¹

Vejlegårdsparken, tegnet af arkitekt Helge Foss og opført af ingeniør K. Hviid Nielsen i 1968-69 i Strandområdet, er det største samlede byggeri i Vallensbæk med 816 lejligheder¹³² fordelt på 3-etagers og 6-etagers boligblokke. *Vejlegårdsparken* var oprindelig planlagt som socialt boligbyggeri

med kommunen som bygherre. »Men Vallensbæk fik ikke noget socialt boligbyggeri«, har fhv. borgmester Poul Hansen sagt. »Der var jo kvoter. Ishøj fik kvoterne. Albertslund fik kvoterne. Vallensbæk fik ikke andel heri. Det var der ikke noget at gøre ved, men vi skulle bruge boliger, for vi manglede skatteydere. Ellers ville det hele knække. Og så solgte vi området til K. Hviid Nielsen, som gav sig til at bygge.«¹³³ Ganske tæt ved og samtidigt blev *Vallensbækhus* med 108 lejligheder opført i to 6-etagers blokke, tegnet af arkitektfirmaet Hauge & Kornerup-Bang og med I/S Montagebyggeri som bygherre.¹³⁴

PARCELHUSE OG TÆT LAVT BYGGERI

Pilehavevænge og området langs med *Tværbækvej* i Vallensbæk Nordmark blev i midten af 60erne bebygget med parcelhuse, – de første stod færdige på *Pilehavevænge* i 1966.¹³⁵ *Horsbred*, på området mellem *Tværstien* og *Vallensbækvej* blev i 60erne opført ens hvide 1-plans kædehuse, der fremtræder som rækkehuse, idet de er forbundet med hinanden med åben garage. På den nordlige del af *Horsbred*-området blev opført parcelhuse. Vestsiden af *Nørrebred* og østsiden af *Syvhøjvænge* i Nordmarken blev i 60erne bebygget med parcel- og rækkehuse i op til 1½-etage samt 1-plans kædehuse i *Syvhøjvænge*. *Rendsagerparken* består af et større antal temmelig ens parcelhuse, tegnet af arkitekt Mogens Diechmann for A/S Desita. Der var to typer, og de første blev taget i brug i 1969. På østsiden af *Nørrebred* og vestsiden af *Syvhøjvænge* blev 1970-71 opført parcel- og rækkehuse. Omkring 1980 blev ved *Løkketrogen* opført klyngehuse i ét plan. Området langs de i 1970 projekterede vejforløb *Hyrdeengen* og *Nørhøjvænge* var udlagt til parcelhuse; *Hyrdeengen* blev i stedet i løbet

Vejlegårdsparken opført 1968-69 er det største samlede byggeri i Vallensbæk. Foto fra Det konservative Folkepartis valgbrochure 1970.

af 1970erne bebygget med rækkehuse, ét- og to-planshuse, mens *Nørhøjvænge* slet ikke blev anlagt og området først bebygget i begyndelsen af 1990erne med 2-etagers ejendomme vekslende med 1-etagers rækkehuse: *Bellishaven*, *Valmuebakken*, *Liljeparken* og *Rosenlunden*, hvormed Vallensbæk Nordmark stort set er fuldt udbygget med boliger. *Rosenlunden* (2-etagers), opført som almennyttige boliger, er sammen med *Højstrupparken* i dag de eneste sociale boligbyggerier i Vallensbæk, og begge drives af Vallensbæk Boligselskab.¹³⁶

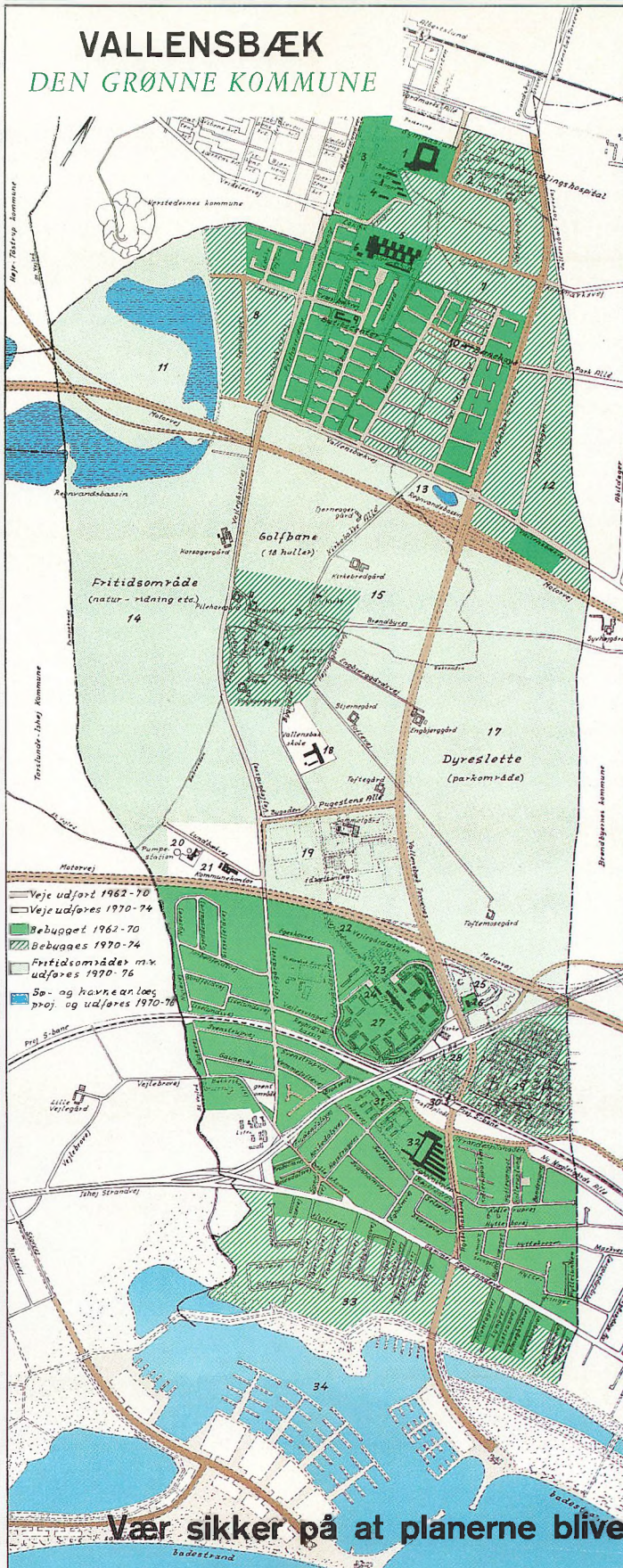
I kommunens sydlige del blev der, ud over det allerede nævnte etagebyggeri, i lighed med Nordmarken fortrinsvis opført parcelhuse og tæt lav bebyggelse. Området *syd for Gl. Køge Landevej* er fuldt udbygget med ældre villaer og nyere parcelhuse, mens der heriblandt stadig eksisterer sommerhuse – de to sidst-opførte sommerhuse, der stadig er registreret som sommerhuse, blev opført i perioden 1970-79.¹³⁷

I boligområdet *mellem Gl. Køge Landevej*

Kortmateriale fra Det konservative Folkeparti i Vallensbæk til kommunevalget marts 1970.

VALLENSBÆK

DEN GRØNNE KOMMUNE

1. **Vallensbæk Statskole**
Opført 1968-69. Tegnet af kgl. bygningsinspektør Priben Hansen.
3-årigt gymnasium med 3 sportsterrasser.
Den store festsal, gymnastiksalene og andre lokaler bruges om aftenen til mangearterede formler. Plads til 650 elever.
2. **Efterbørnehadshospital samt plejehjem med dagcenter**
Samlingrum og fælleskøkken for personale. Vallensbæk får forlænget for kommunens bebore. Bygges af Københavns Amt 1971-1973.
3. **Nordmarkshave**
Opført 1966. Tegnet af kgl. bygningsinspektør Eske Christensen.
353 lejligheder i moderne 3-etagers boligblokke.
4. **Sci. Georgsgården**
Børneinstitutioner. Opført i 1969. Tegnet af arkitekt Helge Foss. Vuggestuer - børnehaver - fritidshuse - byggerigebåds - boldbane - legeplads. Spilplads og ungdomskolokaler samt samlingssal.
5. **Pilehaveskolen**
Under opførelse, tegnet af arkitekt Helge Schønemann. 4-årig skole med plads til ca. 1000 elever. 1. etage taget i brug 1969.
2. etage - indholdende klasseværelser, idrætssal samt svømmehal. Internationals mål - kan tages i brug i 1971.
6. **Vallensbæk Nordmarks Fjernvarmeværk**
A.m.b.a. Opført 1965. Projekteret af A.S. Erik Skov og arkitekt Helge Schønemann.
Førstehøjeste installationer samt en meget stor del af boligområdet med varme.
7. **Område udlagt til bebyggelse med parcelhuse**
8. **Randsaageparken**
Tegnet af arkitekt Mogens Diechmann for Ia, A/S Destia.
Moderne enfamiliehus og værdshuse. De første taget i brug 1968.
9. **Mindre butikcenter**
Skal indeholde forretningssteder der sikrer kvartets daglige forsynings. Stort parkeringsareal. Påbegyndes 1970.
10. **Børneinstitution**
Påbegyndes i marts 1970. Tegnet af arkitekt Helge Foss.
Halvdags børnehaver til 120 børn og vuggestue til 40 børn.
11. **Samlæg i Vallensbæk Mose**
Regnvandsbassin påbegyndt i 1969. Udformet som naturlegested, der er indlagt som et vigtigt led i det grønne fritidsområde. Vedtaget til julestjældens m. m.
12. **Udlagt til industri**
13. **Kurallig se - regnvandsbassin**
med kun 40 cm vanddybde. Om sommeren ideel for søbad med mødekluba og om vinteren som skøjtebane.
14. **Fritidsområde**
Skal rumme alle naturlege aktiviteter. Det omfatter bl.a. sportsaktiviteter, ridning, spejderpost, lange tævture m. m.
Anvendes såvel i forbindelse med nabokommunens grænse områder, således at der bliver direkte adgang fra Køge Bugt helt og til Vestsøen i Herstedelene. Området forventes færdiggjort i 1972/73.
15. **Golfbane**
International klasse med 18 huller. Anlægges efter planer udarbejdet af Køge Bugt udvalget. Vil i midten af halvferdierne komme til at danne en smuk ramme om den gamle landsby.
16. **Vallensbæk by**
Som kontrast til det nye og moderne byggeri i kommunen, og midt mellem to store motorvejsprojekter, ligger den gamle by med sine karakteristiske huse og smukke byens huse, som kan ved hjælp af kirken spores helt tilbage til 1100-året.
Byen vil om få år ligge som en øde midt i et virkeligt storstadstrifoldeareal.
Bevaringsplan for denne særprægede gamle landsby er under udarbejdelse.
Kommunens bibliotek ligger midt i den gamle landsby.
17. **Fritidsområde**
Planlagt som en offentlig tilgængelig stlette med sport-træ- og buskbeplantning.
Køge Bugt udvalgets planer for dette område kan først foretages i løbet af halvferdierne.

18. **Vallensbæk Skole**
Opført 1955 som landsbykole. Udvidet og moderniseret i 1963. Var indtil 1966 kommunens eneste skole.
Skolen har plads til 300 elever, men planer for en eventuel udvidelse til ca. 500 elever ligger klar, og disse planer vil omgøres, kunne iværksættes, såfremt behovet opstår.
Ved skolen er anlagt en midlertidig boldbane med moderne lysanlæg.
19. **Idrætssalng**
Vallensbæk færdiggjort stadion på ca. 20 hektar. I følge projektet anlægges idrætssalng håndbold-, fodbold- og tennisbaner samt alene, ligesom arealer til cricket, bueskydning og atletik udlægges. Der opføres træningshal, opsyningshal med adskillige tilkøberpladser samt et fritidshus. Adgang sker fra den delvis anlagt Pugestens Alle nord for anlægget samt fra Vejlegårdsstien.
Kommunen har i februar 1970 fået skøde på arealet, og planerne, der er udarbejdet af ingeniormester Ostanfeldt & Johnson, angående et forløb 1970. Idrætshallen forventes færdig i 1972.
20. **Kloakpumpestation**
Der samles alt spildevand til Avedøre Kloakværk, hvor spildevandet renses inden udløbning i Køge Bugt.
21. **Vallensbæk Kommune-kontor**
Den kommunale forvaltning har til huse i midlertidige, flytbare bygninger med handelskøkkener, kontorlokaler, der er blevet udvidet i sakt med behovet. En gang i fremtiden træffer administrationskontoret i Vallensbæk Center, en del af de nuværende lokaler skal anvendes til ungdomskole og læremøder.
22. **Børneinstitution**
2 børnehaver med plads til 120 børn, taget i brug i juni 1970.
23. **Vejlegårds skolen**
Areal udlagt til skolebygning. Skoleprojektet er udarbejdet. Skolen bygges såfremt klassekvotienten i de øvrige skoler bliver større end forudsat.
24. **Børneinstitutioner**
Sci. Georgsgården, Vejlegårdscenter, bestående af 2 vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, samlingssal og ungdomskolokaler. Institutionen tegnet af arkitekt Helge Foss.
25. **Byggerigebåds**
Byggerigebåds med legeplads, samlingssal og værdshuse. Arealet udlagt til offentlig legeplads, skoleplanering samt sødemønter.
26. **Vejlegården Fjernvarme-central IS**
Førstehøjeste fjernvarmeinstallationer tegnet det kommune-center med varme.
27. **Vejlegårds parken**
824 lejligheder i moderne boligblokke på 3 og 4 etager. Tegnet af arkitekt Helge Foss og opført i 1968/69.
28. **Vallensbæk Torv**
Center, der bygges i stue- og parterregul i direkte forbindelse med S-station. Der udlægges ca. 800 m² butikareal samt ca. 2000 m² til diverse butikker, kontorer, politistation, apotek, posthus, restaurant o.s.v.
Center forventes klar i 1972. Endvidere er der stillet plads til senere opførelse af et kommunalt service-center, med alle offentlige kontorer.
29. **Areal beregnet for tæt bebyggelse**
med moderne terrasser, kæder, rækker eller atriumhuse samt diverse beboerinstitutioner.
30. **Vallensbæk S-station**
Endvidere stor trafikareal, der bliver endestation for alle busforbindelser. 600 landsbykærringpladser og ca. 400 korttids-parkeringspladser.
Færdig i 1972.
31. **Højstrupparken**
172 lejligheder i 2 etager blokke. Opført i 1965. En del lejlighederne er forbeholdt folkeoplysningscenter.
32. **Egholmskolen**
3-årig skole i én etage. Tegnet af arkitekt Helge Schønemann.
Skolen kan fuldt udbygget rumme ca. 400 elever i forbindelse med skolen er opført en festsal. Den sidste del af skolen, svømmehallen, står færdig i marts 1970.
33. **Nuværende sommerhusområde**
Byplanlægges til helårsbebyggelse af Køge Bugt udvalget, således at området, sammen med strand og havneplanen, kommer til at danne en harmonisk helhed.
Planlægningen afsluttes i løbet af 1970.
34. **Vallensbæk Lystbådehavn og badestrand**
bliver centrum i de indstammede arealer, der tilhører området ca. 450 ha til fritidsaktiviteter. Vallensbæk lystbådehavn bebygges af kunne rumme ca. 2000 både.
Førstehøjeste landingsprojektet i 1970, og anlægget udføres i perioden 1970-76.

Vær sikker på at planerne bliver virkelighed

Det konservative folkeparti

og *Køge Bugt Motorvejen* – blandt det lidt ældre villabyggeri og nyere parcelhuse – findes sommerhuse. I området øst for Vallensbæk Torvevej, mellem S-banen og Gl. Køge Landevej opførtes i 60'erne bl.a. *Kollerupparken*, der består af såvel parcelhuse (nordligst) som rækkehuse; *Kolleruplund* – rækkehuse i 1½ etage og ét-planshuse; *Hyttevænget* af såvel rækkehuse som parcelhuse; *Kollerupvej* af såvel parcelhuse og rækkehuse i 1½ etage som ét-planshuse – o.s.v. Mellem S-banen og Ring 3 opførtes i 70'erne udelukkende rækkehuse i *Nøddebo-parken*, om hvilken fhv. borgmester Poul Hansen har sagt:

»Nøddebo-parken blev solgt til rækkehusbyggeri med den klausul, at bygherren skulle sælge ejendommene; der måtte ikke finde udlejning sted. Man kan selvfølgelig ikke forhindre en privatmand i at udleje en bolig, han ejer. Men vi prøvede at forhindre, at bygherren udlejede det

hele. Det gik vældig godt med salget af første etape. Efter at denne etape var færdig, påbegyndtes salget af rækkehuse imidlertid lige på den anden side af kommunegrænsen (i Brøndby), hvorfor det kneb med salget af 2. etape af rækkehusene i Vallensbæk. Bygherren begyndte så at sælge uden udbetaling ...«¹³⁸

Egeskovparken – et rækkehusbyggeri i 2 etager, blev opført i begyndelsen af 1980'erne på et areal nord for Vejlegårdsparken, som havde været reserveret til skolebyggeri (Vejlegårdsskolen). Det er som udtrykt af Poul Hansen et udlejningsbyggeri:

»Næste gang vi solgte til udlejning, var da Egeskovparken skulle bygges. Det var nødvendigt for os at få bygget lejeboliger. Det blev Tage Nielsens boligselskab; og vi forlangte som en skødebetingelse, at det blev udlejningsboliger, og at Vallensbæk Kommune fik udlejningen.«¹³⁹

Vallensbæk Landsby havde endnu omkring 1970 bevaret sin gamle profil med en del

Rendsagerparken har med anlæg af søerne og Høgsbjerg fået tilført nogle uvurderlige herligheds-værdier. Foto: Finn Pilborg 22/9 1989.

12 ungdomsboliger i Rosenlunden opført og taget i brug i 1991. Foto: Vallensbæk Kommune.

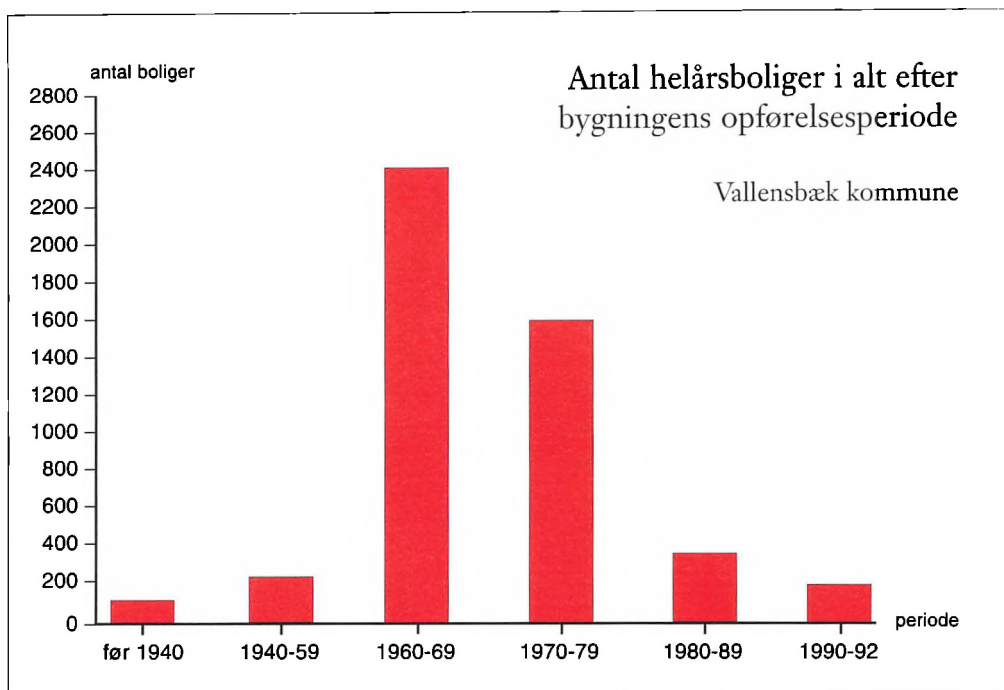
gårde og ældre huse beliggende inde i byen – Pilehavegård, Mariehøj, Kirkebakkegård, Højrupgård, Præstegården og Enghavegård og med de udflyttede gårde liggende spredt omkring sig: Korsagergård, Tjørnagergård, Kirkebredegård, Engbjerggård, Stjernegård, Toftegård, Toftemosegård og Gammelgård. En kommentar, der fulgte 1970-kortet fra Det konservative Folkeparti, sagde bl.a.:

»Som kontrast til det nye og moderne byggeri i kommunen, og midt mellem to store motorvejsprojekter, ligger den gamle by med sine karakteristiske huse og snoede veje ... Byen vil om få år ligge som en oase midt i et virkeligt storstilet fritidsareal. Bevaringsplan for denne særprægede gamle landsby er under udarbejdelse ...«

Hyrdeengen set lidt oppe fra. Foto: Finn Pilborg 22/9 1989.

Det fremgår imidlertid af samme kort, at man agtede at udvide Landsbyen med nye boliger i perioden 1970-74. Kortbilag 1 til Kommuneplan 1982-1992 viser, at der nordpå i Landsbyen ved *Bysvinget* og *Bybakken* er opført en del parcelhuse og udstykket til flere, mens gårde er forsvundet.

Kilde: Københavns statistiske årbog 1994, tabel B 4.05.

Ude i landskabet ses 1983 Engbjerggård, Toftemosegård og dele af Gammelgård at være revet ned. I løbet af nogle få år fra midten af 80'erne blev Landsbyen med parcelhusbyggeri ved *Møllestensager* og *Møllestensvej* udvidet mod syd, mens *Gartnerbakken* skød sig ind mellem Præstegården og Højrupgård.

ERHVERVSOMRÅDER

Håndværk og industri

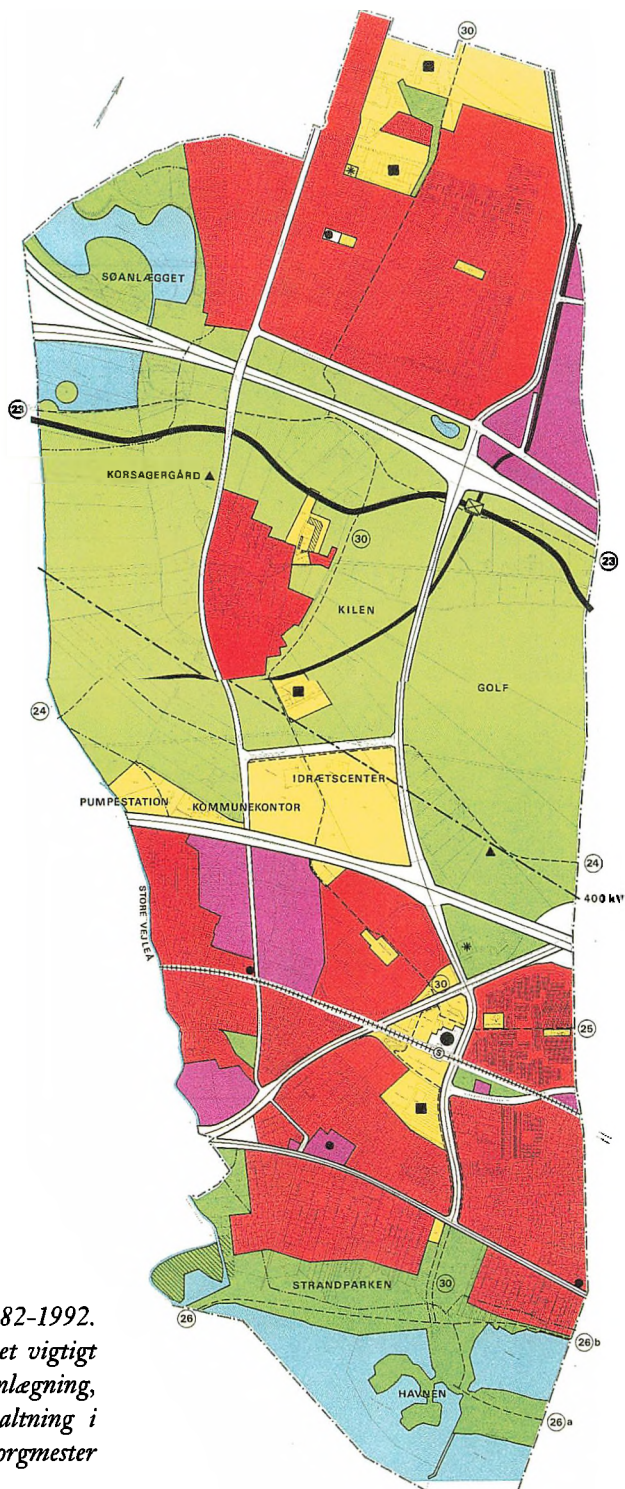
1970-kortet s. 71 angav 2 mindre områder til håndværk og industri i Strandområdet, mens et større areal i Nordmarken i trekantens afskåret af Holbækmotorvejen og Vallensbæk Torvevej ind mod Brøndby Kommune (og dens industrikvarter) var udlagt til industri og forventedes bebygget i perioden 1970-74. Af Kommuneplan

1982-1992 fremgår, at der endnu i 1984 i Nordmarken var ledige arealer på ca. 9 ha. til industrielle formål. I Strandområdet ved Vejlegårdsvej derimod »findes et udbygget håndværks- og industriområde.«¹⁴⁰ I 1985 behandlede og godkendte kommunalbestyrelsen et skitseforslag til en samlet industribenyttelse af området i Nordmarken (lokalplanområde 25). Skitseforslaget indebærer, at bebyggelsen skulle opføres under ét og være beregnet på udlejning.¹⁴¹ I Månedsmagasinet *Erhverv*, september 1995, udtalte borgmester Kurt Hockerup bl.a.:

»Vores bolig- og erhvervsområder er næsten fuldt udbyggede. Vi har dog enkelte kommunalt- og privatejede erhvervsgrunde til salg, blandt andet i Nordmarken, hvor vi sætter på ikke-forurenende virksomheder.«¹⁴²

Det fremgår af magasinet, at kommunen endvidere »råder over et par større arealer nær S-stationen.« – »Vi håber at kunne sælge grundene til henholdsvis en kontor-

- BOLIGFORMÅL
- ERHVERVSFORMÅL
- OFFENTLIGE FORMÅL
- FREDET AREAL
- REKREATIVE FORMÅL
- VANDAREAL
- SKOLE OG GYMNASIUM
- NÆRCENTER
- LOKALBUTIKKER
- REKREATIVT REGIONALT CENTER
- STATS- OG AMTSVEJE
- OVERORDNEDE KOMMUNEVEJE
- HOVEDSTI
- 30 AMTSTI NR.
- S - BANE
- 80 BAR NATURGASLEDNING
- 19 BAR NATURGASLEDNING
- MÅLER- OG REGULATORSTATION
- FJERNVARME
- FREDNINGSLINIER

Kortbilag 1 til Kommuneplan 1982-1992. Kommuneplanen har været (og er) et vigtigt arbejdsredskab i den kommunale planlægning, og blev udarbejdet af teknisk forvaltning i samarbejde med den daværende borgmester Poul Hansen.

eller servicevirksomhed og et mindre varehus. Vi mangler et varehus med et bredt udvalg, også i andet end fødevarer, siger borgmesteren.«¹⁴³

Uagtet at der i Nordmarken nu findes adskillige større og mindre virksomheder, og at Strandområdet er omtrent udbygget, er der ikke tilnærmelsesvis balance mellem udbud af arbejdspladser og antal erhvervsaktive. Da erhvervsfrekvensen er meget høj i Vallensbæk – omkring 2/3 af samtlige personer i kommunen er i beskæftigelse¹⁴⁴ – betyder det, at en stor del af arbejdsstyrken må søge arbejde uden for kommunen – pendle.

I 1991 – fremgår det af en statistisk undersøgelse af de beskæftigede med bopæl i Vallensbæk Kommune – var 1.021 personer beskæftiget i kommunen, 3.723 andre steder i Københavns Amt, 2.248 i Københavns Kommune, 255 på Frederiksberg, mens i alt 472 var beskæftiget uden for disse områder. Det betyder, at af samtlige 7.719 beskæftigede med bopæl i Vallensbæk Kommune arbejder mere end 85% uden for kommunen.¹⁴⁵

SKOLER

Allerede inden boligbyggeriet i 1960erne eskalerede, var skoleforholdene i Vallensbæk spændt til bristepunktet. En velkendt tilflytter, Poul Hansen, havde skolesøgende børn:

»Men så ville skæbnen, at der var et møde på Vallensbæk Skole [vinteren 1957/58], hvor jeg selv havde Bente gående – jeg tror de var 46 elever i den klasse. Jeg mente, at man med 46 børn i en 3. eller 4. klasse og i små lokaler ikke kunne drive forsvarlig undervisning. Og så fik sognerådsformanden sagt, (der skulle være valg i marts), at »vi har fået skolen bygget på det helt rigtige tidspunkt – den er 3 år gammel.« – Det kunne jeg ikke stå for. Det var at lægge bolden til rette foran målet; hvad enten man kunne skyde eller ej, kunne den ikke undgå at gå i nettet. Så jeg sagde: »Skolen er for lille.«¹⁴⁶

Indtil 1966 var *Vallensbæk Skole* kommunens eneste skolebygning. Den blev opført 1955 som landsbyskole som afløsning for en ældre og allerede i 1963 udvidet og moderniseret. På det tidspunkt havde den plads til 300 elever, men kunne udvides, jf. afsnittet om skoleudvidelse s.132ff. Det omfattende boligbyggeri lagde straks fra begyndelsen et voldsomt pres på skolen, og man gik igang med planerne om at bygge *Egholmskolen* i Strandområdet.¹⁴⁷

*Egholmskolen*¹⁴⁸ blev oprettet august 1965 med 5 klasser ikke i egne, men lånte lokaler på Vallensbæk Skole. Nuværende viceinspektør på Egholmskolen, Anne Marie Bredager, har givet følgende fremstilling af skolestarten:

»1. og 2. klasse, der havde henholdsvis 28 og 36 elever, delte ét rigtigt klasselokale. 3. klasse med 33 elever var placeret på biblioteket, der samtidig var kommunens folkebibliotek. 4. klasse med 26 elever sad i et kælderrum, der var rengøringspersonalets rum, og 5. klasse med ca. 20 elever sad i et kælderrum, der ellers var Vallensbæk Idrætsforenings (VI 39's) klublokale. Håndarbejdsundervisningen foregik i ungdomsskolens klublokale i kælderens med hygebelysning og billardbord.

I januar 1966 flyttede Egholmskolen i egne lokaler på byggepladsen, da én fløj (den blå gang) var færdig – med færdig-indrettet fysiklokale. Vallensbæks første børnehave havde også til huse i denne fløj, men flyttede sidenhen til Vejlegårdsparken. I august 1966 kunne 2 nye fløje tages i brug – den røde gang og »papegø-jegangen«. Klasserne blev delt og lærerstaben udvidet fra 5 til 12 lærere.«

Af mere munter karakter var kommunalbestyrelsens behandling på et møde for lukkede døre – den 6. august 1968 – af en klage fra en forældrekræds over manglende gymnastikforhold på Egholmskolen: »Byggeudvalget anbefaler gymnastikudøvelse i festsalen for fritstående øvelser, uden udøvelse af boldspil.« – Det blev her-

efter tilladt at lave gymnastiske øvelser i festlige omgivelser.¹⁴⁹

Festsalen, som i 1972 blev ekstraordinært udsmykket af Wilhelm Freddie, færdiggjordes i 1969, mens gymnastiksal og svømmehal først blev færdige året efter. Egholmskolen er senere blevet udvidet flere gange. I midten af 70'erne var skolen 4-sporet, og i 1976 opførtes en tilbygning til børnehaveklasse og skolepasningsordning. I 1980 blev det murede læskur i gården ombygget til 6 klasselokaler.¹⁵⁰

Fra midten af 1960'erne var der gang i boligbyggeriet, og man iværksatte straks endnu en skole, denne gang i Nordmarken – *Pilehaveskolen*: Et skoleprojekt til 24 mill. kr. i rene byggeomkostninger vedtoges af kommunalbestyrelsen på møde for lukkede døre den 8. oktober 1968. Man forestillede sig skolen bygget i etaper: »På grundlag af udarbejdede prognoser for skolesøgende børn i kommunen skal 1. byggeafsnit være klar til at tage i brug til august 1969 og skolen stå færdig til august 1973.«¹⁵¹ Skolen blev også etableret pr. 1. august 1969, men ikke i egne lokaler. Skolens første in-

spektør, senere skoledirektør, Hans Christensen beretter:

»Lokalerne på skolen var ikke klar. Samtidig var der bygget et nyt statsgymnasium lige nord for skolen, og dér lånte vi så lokaler de første måneder indtil 1. del af Pilehaveskolen var bygget færdig. Starten var hektisk, men fantastisk spændende. – Jeg havde en fortid som skolelærer på Frederiksberg, og da jeg så kom hertil i 69 var det lidt landsbyagtigt.«¹⁵²

Pilehaveskolens små klasser startede med andre ord på Vallensbæk Gymnasium – med 6 klasser i to spor, fra 2. til 4. klasse, ialt 129 elever. Skolen fik senere en tilbygning, idet elevtallet voksede til ca. 1200. »Skolen var tænkt som et lokalt kulturcenter med åbning i døgndrift – og det er faktisk virkelighed i dag,« hvor skolens elevtal er dalet til 460 fordelt på 23 klasser i 2-3 spor, og med 44 lærere.¹⁵³ Bl.a. rummer skolen idræts- og svømmehal, som betjener Vallensbæk Nordmark.¹⁵⁴

På *Egholmskolen* oprettedes 1992 en *fritidsordning* for 240 børn i alderen 6-14 år (fra børnehaveklasse til 8. klasse). Det skete i

Vallensbæk Skole efter renovering 1971. Foto: Jens A. Pedersen 1971.

Egholmskolen 1974, fotograferet i anledning af at Vallensbæk Kommune præmierede bygningen tegnet af ark. Helge Schønmemann. Foto: Vallensbæk Kommune.

forbindelse med en omlægning eller overflytning af børn fra fritidshjem under socialforvaltningen til fritidsordningen under skole- og fritidsvæsenet. I august 1993 var børnetallet steget til 253.¹⁵⁵

Vallensbæk Ungdomsskole oprettedes 1961 som et kommunalt tilbud til unge mellem 14 og 18 år. I en skrivelse dateret 4. september 1961 fra kommunens ungdomsskoleudvalg til de unge sagdes det bl.a.:

»Mener De, at De har fået skolekundskaber nok? Skulle dette ikke være tilfældet, har denne henvendelse absolut interesse for Dem. I henhold til lov af 10. juni 1960 opretter Vallensbæk Kommune en ungdomsskole for unge mellem 14 og 18 år. Der vil blive undervist i følgende fag: Dansk – Regning – Maskinskrivning – Samfundskundskab – Matematik – og Erhvervsorientering. Undervisningen i de enkelte fag vil blive tilrettelagt på en sådan måde, at De

får størst mulig tilknytning til de almene ting, der kræves ude i livet.

I henhold til lov af 10. juni 1960 §1, stk 3 har enhver ung mellem 14 og 18 år ret til ½ ugentlig fridag uden afkortning i lønnen, såfremt vedkommende ønsker at deltage i nævnte undervisning. Dette gælder dog ikke for unge, for hvem der er oprettet lærekontrakt ...«¹⁵⁶

Der er sket noget, siden dette brev blev skrevet – ikke blot sprogligt, men også med ungdomsskolens indhold. En nutidig profilering lyder:

»Vallensbæk Ungdomsskole er en vigtig faktor i lokalsamfundet. Skolen er udviklet med en decentral struktur, hvor det meste af undervisningen foregår på 2 folkeskoler. Weekendkurser, værkstedskurser, knallertkøreskole m.v. foregår i egne centrale bygninger. Ungdomsskolen har 2 ungdomsklubber, men klubvirksomhed trives også bravt i forbindelse med undervisningen. Ungdomsskolen har været arnested for beskæft-

tigelsessekretariatet, hvor begge enheder nu lever symbiotisk.«¹⁵⁷

Ungdomsskolen har egne bygninger på Lundbækvej 5 og 7, men anvender også folkeskolernes lokaler. Elevpotentialet er omkring 750 elever – og der er nu omkring 400 tilmeldte. I ungdomsskoleregi findes 2 *ungdomsklubber* – *Drivbuset* og *Drop In* – begge med egne lokaler.

Vallensbæk Statsskole [Gymnasium] har en særpræget historie. Det blev opført på arealer i Nordmarken ved lidt af en tilfældighed. Kort er historien den, at staten og kommunerne skulle have bygget et gymnasium og gerne i en fart. Et areal i Høje-Taastrup Kommune var udset til byggeriet, men på et fremskredent tidspunkt i planlægningsfasen blev det klargjort, at byggetegninger og grundplan var udført i hver

sin målestok: der var ikke plads til byggeriet på det anviste areal i Høje-Taastrup! Ved nogle taktiske manøvrer og hurtige telefonopringninger lykkedes det borgmester Poul Hansen at få byggeriet til Vallensbæk.

I 1968/69 blev Vallensbæk Gymnasium/Vallensbæk Statsskole opført som et 3-sporet gymnasium med 3-sporet HF-linje, men blev i 1988 nedlagt, da Københavns Amt foretrak at opretholde »gymnasiet« i Albertslund i lejede bygninger, da den samlede gymnasiekapacitet var blevet for stor.¹⁵⁸ I dag rummer bygningerne HF og voksenuddannelsescenter.

KOMMUNALE DAGINSTITUTIONER¹⁵⁹

Daginstitutioner i Vallensbæk oprettedes relativt sent i udviklingsforløbet, idet et akut behov først opstod i slutningen af

Wilhelm Fredries udsmykning fra 1972 på Egholmskolen. Foto: Finn Pilborg 1996.

1960erne og da størst i Nordmarken. Nogle år forinden havde det daværende sogneråd under Poul Hansens ledelse iværksat en række sonderinger og arbejder med henblik på fremtidigt institutionsbyggeri: arealreservationer, finansiering, byggemodning, valg af arkitekt m.m.. Et helt kompleks af bygninger til daginstitutioner, hvoraf de første oprettedes i 1968, blev anlagt mellem Løkketrogen og Nordmarks-have af *Sct. Georgs Gilderne* i samråd med Vallensbæk Kommune. Det fik navnet *Sct. Georgsgården*¹⁶⁰, da komplekset skulle drives som selvstændige institutioner under *Sct. Georgs Gilderne*. På samme vilkår oprettede *Sct. Georgs Gilderne* senere daginstitutioner i Strandområdet – også under navnet *Sct. Georgsgården*. I lighed med institutionerne i Nordmarken er bygningerne tegnet af arkitektfirmaet Bodil &

Helge Foss. Med udgangen af 1985 overtog kommunen såvel bygninger og arealer m.m. som driften af institutionerne.

Løkketrogen 11 E blev taget i brug den 22. oktober 1968 som vuggestue, renoveret i 1993 og lagt sammen med *Løkketrogen 11 D*, der fra den 22. oktober 1968 til 1. januar 1989 havde fungeret som børnehave. Sammenlægningen i 1993 betød, at institutionerne fik status som integreret daginstitution for børn i alderen 0-5 år.

Løkketrogen 11 B var fritidshjem fra oprettelsen i 1968 til 1. april 1992, men åbnes imidlertid (den 1. juni 1996) som integreret daginstitution for 40 børn i alderen 0-5 år. Nyindretningen har taget højde for en stigende fødselskvote, idet bygningen har kapacitet til 60 børn.

Pilehaveskolen. Foto: Peter Sorenius januar 1995.

Den tidligere Vallensbæk Statsskole. Foto: Finn Pilborg 1989.

Løkketrogen 11 F oprettedes i 1969 som et legested for 40-60 børn i alderen 6-14 år, men blev senere ændret til fritidshjem, – fik navnet *Fritidshjemmet Byggeren*, og skiftede med udgangen af 1985 status fra selvstændig institution under Sct. Georgs Gilderne til kommunal institution under Vallensbæk Kommune. »Institutionen fungerer som«, siger institutionens leder, Jörgen Schiött, »et fristed for børnene med meget få faste aktiviteter, men med megen fri leg (selv bestemme/selv aktivere). Der er dyrehold, hvor 1-2 børn passer geder, høns, ænder, kaniner, fugle og fisk.«¹⁶¹ Der er i dag plads til 40 børn fra børnehaveklassealder til 10 år.

Løkketrogen 11 A oprettedes som integreret institution den 1. september 1973 med plads til 52 børn i alderen 0-7 år. Lukkede med udgangen af 1983. Efter en gennemgribende renovering flyttede *Løkkebo* i september 1985 ind i denne bygning.

Løkketrogen 11 G var fritidshjem i perioden 2. marts 1980-31. marts 1992, da institutionens funktioner nedlagdes i forbindelse med oprettelse af fritidsordninger på skolerne, men var i 1994 i 4 måneder hjemsted for børn og personale fra institutionen Vej-

legårdsparken 80, da denne skulle ombygges. Bygningen anvendes nu som legested for dagplejebørn.

Løkkebo, Løkketrogen 9 (senere *Løkketrogen 11A*) blev oprettet 1973 og var lige fra begyndelsen en fuldt integreret institution for 52 børn, hvoraf 12 var under 3 år. Intentionen havde ellers været at oprette *Løkkebo* som ren vuggestue. Som institution betragtet har *Løkkebo* (i lighed med kommunens andre daginstitutioner, som til enhver tid er afhængig af børnetallet) ført en omskiftelig tilværelse: I perioden 1977-83 havde institutionen plads til 58 børn, men blev nedlagt januar 1984, for at genåbne august 1985 i *Løkketrogen 11 A* med plads til 40 børnehavebørn. Samtidig nedlagdes *Børnehaven Løkkebo – Løkketrogen 9*, efter omfattende hærværk og vand-skade. Institutionen *Løkkebo* er i dag en integreret institution med plads til 58 børn (0-5 år).¹⁶² *Løkketrogen 9* er fra 1. november 1994 indrettet til bofællesskab for yngre handicappede og drives af LEV.

Uden for det kompleks af daginstitutioner, som indtil 1/1 1986 blev drevet under fællesbetegnelsen Sct. Georgsgården i Vallensbæk Nordmark, blev yderligere opført

Sct. Georgs Gildernes institutioner i Nordmarken fotograferet efter kommunens overtagelse. I baggrunden etageboligerne i Nordmarkshave. Foto: Finn Pilborg 1989.

én. 1970-kortet fra Det konservative Folkeparti anfører, at en børneinstitution (tegnet af arkitekt Helge Foss) i Syvhøjvænge påbegyndes i marts 1970 som halvdagsbørnehave for 120 børn og vuggestue for 40 børn. Planerne må formodentlig være blevet skrinlagt, for institutionen *Syvhøjvænge* blev først oprettet i marts 1977 med 30 vuggestuepladser, 70 børnehavepladser samt 40 halvdagsbørnehavepladser. I 1994 havde Syvhøjvænge pladser til 44 vuggestuebørn og 60 børnehavebørn.¹⁶³

Strandområdets daginstitutioner under fællesbetegnelsen Sct. Georgsgården har indeholdt institutionerne i Vejlegårdsparken 76, 78 og 80 samt Egeskov I og II.

Sct. Georgsgården – Vejlegårdstien var iflg. 1970-kortet fra Det konservative Folke-

parti endvidere forsynet med fritidshjem, samlingsaal og ungdomslokaler.

Vejlegårdsparken 80 blev marts 1970 oprettet som institution med 2 vuggestuer, hver med plads til 15 børn, og en børnehave med plads til 20 børn. Institutionen har i dag navnet *Solsikken* og er en integreret kommunal daginstitution med plads til 50 børn i alderen 0-5 år.¹⁶⁴ Institutionen renoveredes 1994.

Vejlegårdsparken 76 blev 1970 taget i brug som fritidshjem, men lukket som sådan da fritidsordningerne på skolerne trådte i kraft i 1992. Bygningerne er i dag en del af daginstitutionen Stien.

Vejlegårdsparken 78 oprettedes i 1975 med plads til 60 børnehavebørn. Rummede senere både børnehave og fritidshjem. Insti-

tutionen lukkede den 31. december 1992, hvorefter personale og børn flyttede til institutionen Mejsebo. Bygningerne anvendes nu af daginstitutionen Stien.

Børnehaven Egeskov blev oprettet på Egeskovvej i juli 1970 for 60 børn i alderen 2-6 år. Institutionen blev januar 1986 overtaget af Vallensbæk Kommune, og er i dag normeret til 65 børn.¹⁶⁵

Egeskov II blev som navnefællen taget i brug som børnehave 1. juli 1970 (indtil 31. december 1986). Bygningerne er i dag underlagt skole- og fritidsvæsenet og anvendes til ungdomsklubben Drivhuset.

Daginstitutionen Stien, Vejlegårdsparken 76-78, blev 1980 oprettet under navnet *Vuggestuen Stien*, Centervej 5, med plads til 40 børn i alderen 0-3 år, og var fra begyndelsen en kommunal daginstitution. Allerede fra 1981 ændredes den til en integreret institution for børn i alderen 0-5 år. Sammenlagdes 1991 med institutionen *Volden* (der også var kommunal) under navnet *Daginstitutionen Stien* med 80 pladser for 0-5 årige. *Volden*, blev oprettet samtidig med Stien og på samme adresse og med samme antal børn. Den sammenlagte institution flyttede fra Centervej (hvor den havde haft til huse i en ombygget købmandsbutik) til Vejlegårdsparken i april 1993 og er i dag en fuldt integreret institution med plads til 125 børn i alderen 0-5 år.¹⁶⁶

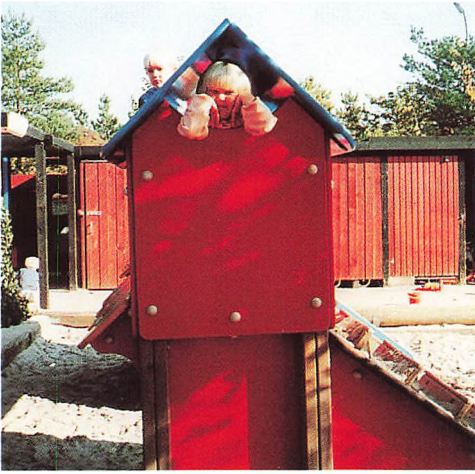
Daginstitutionen Nøddeboparken stod færdigbygget (tegnet af arkitekt Helge Foss) i februar 1978, og var da normeret til 30 vuggestuebørn og 90 børnehavebørn. I løbet af kort tid udbyggedes institutionen med fritidshjemsbørn, for i 1986 yderligere at blive tilført en overbygning med fritidsklub. Det førte til en udvidelse af børnetal-

Fritidshjemmet Byggeren sommeren 1973.
Foto: Byggeren.

let til 135. I forbindelse med oprettelse af fritidsordninger på kommunens skoler 1992, overflyttedes alle børn og unge i alderen 6-14 år til disse ordninger, hvorefter *Daginstitutionen Nøddeboparken* blev en institution med 115 pladser for 0-5 årige. »Institutionen er i sin opbygning meget udadrettet og familiecentreret, og gør megen brug af de faciliteter, som nærmiljøet kan tilbyde.«¹⁶⁷

I takt med rækkehusenes opførelse blev der behov for endnu en daginstitution. *Daginstitutionen Mejsebo* opførtes af O.P. Huse fra Næstved halvandet år efter *Nøddeboparken* og indviedes i august 1979 med 20 vuggestuepladser, 40 børnehavepladser og 20 fritidshjemspladser. I takt med en ændret befolknings sammensætning ændredes normeringen; i 1982 til 40 børnehave-

Løkkebos »Tusser«. Foto: Anne Bentzen oktober 1995.

børn og 40 fritidshjemsbørn; i 1992 ændredes Mejsebo til alene at omfatte børnehavebørn i alderen 3-5 år for i 1993 atter at modtage vuggestuebørn i alderen 0-2 år (15 pladser). I 1994 opnormeredes Mejsebo endnu en gang til 20 vuggestuebørn i alderen 0-2 år samt 60 børnehavebørn i alderen 3-5 år.¹⁶⁸

Samtlige daginstitutioner i Vallensbæk er i dag kommunale og blev fra 1. januar 1994 alle integrerede. I praksis betyder aldersintervallet 0-5 år, at alle børn har mulighed for at være på daginstitution, indtil de skal begynde i skole eller børnehaveklasse, også selv om de måtte være fyldt 6 år. Børneinstitutionstaksterne i Vallensbæk er nogle af amtets laveste, og kommunen har pasningsgaranti.

ÆLDREFORSORG

1970-kortet s. 71 angiver, at det i Nordmarken på området op til Albertslund Kommune var planlagt at oprette et efterbehandlingshospital samt et plejehjem med dagcenter. Københavns Amt skulle stå for

opførelsen i perioden 1971-73, og Vallensbæks ældre skulle have fortrinsret til pladser. Det blev aldrig til noget, skønt flere kommunalbestyrelsesmedlemmer igennem 70erne hyppigt spurgte til byggeriet; særligt Jytte Andersen (A) og SF's gruppe rettede forespørgsler til borgmesteren. Til behandling på kommunalbestyrelsesmødet den 6. december 1978 bad SF's gruppe om at få optaget bl.a. følgende:

»Da der er fremkommet en del uro og debat om ældres situation på plejehjem, må det være rimeligt, at kommunalbestyrelsen og dermed kommunens borgere får en orientering om:

1. Hvor og hvordan man hidtil har anbragt vores plejehjemspatienter, og hvilket tilsyn har man ført?

2. Hvordan skal det foregå indtil kommunen selv råder over plejehjemspladser og beskyttede boliger?«¹⁶⁹

På mødet blev til pkt. 1 svaret: »I øjeblikket: 2 beboere i Taastrup, 6 i Ledøje og 2 i Herlev. De respektive kommuner har tilsynet;« til pkt. 2 var svaret, at kommunen havde mulighed for pladser i Ishøj.¹⁷⁰

Det blev med tiden klart, at man til kommunens ældre måtte have nogle lokale tilbud. I perioden 1970-80 havde ældreaktiviteterne fundet sted på *Højrupgård*, men

Daginstitutionen Syvhøjvænge december 1981.

Daginstitutionen Stien efteråret 1993.

da antallet af ældre steg, eftersøgte et mere egnet sted. *Korsagergård* blev købt og indrettet til aktivitetscenter, og i øvrigt lå det i den sociale udbygningsplan, at ældreforsorgen skulle udbygges således, at de ældre kunne blive længst muligt i egen bolig.¹⁷¹ I 1981 blev det besluttet, at overdrage en selvejende institution under EGV at opføre og drive 20 lette kollektivboliger for ældre i Vallensbæk Nærcenter,¹⁷² men nogle drøftelser mellem Vallensbæk Kommune og ministeriet afstedkom en forbed-

ling af antallet af pladser. Det var startskuddet til 1. etape af *Rønnebækhus*. Der blev opført 40 boliger, hvoraf de 20 i første omgang var beskyttede boliger. Senere overgik de resterende 20 også til beskyttede boliger. De blev kaldt »flex-boliger«, hvilket betød, at uanset hvor behandlingskrævende beboerne var, skulle man på stedet kunne pleje dem.¹⁷³ Det var en ordning, man i Vallensbæk var meget stolt af, og mange udenlandske delegationer besøgte stedet. Efterhånden som behovet steg, igangsattes 2. etape, der indebar en udvidelse med 69 ældreboliger, og som rummede muligheder for en fleksibel ændring for mere plejekrævende beboere¹⁷⁴. Da byggeriet stod færdigt 1991, var der i alt indrettet 109 boliger i lejlighedskomplekset *Rønnebækhus*, med fælles servicearealer og udbygget med vagtstue for sygeplejepersonale til betjening af de 109 boliger, ligesom bygningen er hjemsted for den kommunale hjemmepleje uden for rådhusets åbningstid. Dele af stueetagen er udlejet til liberale erhverv: fysio- og ergotera-

Der spises. Interiør fra Mejsebo 1994.

En del af hovedlængen på Korsagergård, som kommunen har anvendt flere millioner på at istandsætte til nye funktioner. Foto: Peter Sorenius maj 1992.

peuter, læge, tandlæge og øjenlæge. Boli-gerne betragtes som egen bolig, hvor de ældre kan leje sig ind med tilskud efter gæl-dende regler.¹⁷⁵ Institutionen, der er selv-ejende, administreres af Seniortjenesten.¹⁷⁶

Ældreaktivitetsfunktionen på *Korsager-gård* er bibeholdt. Da aktivitetscentret i 1980 blev oprettet, kom omkring 60 perso-ner fordelt på de 3 dage, centret havde åbent (tirsdag-torsdag). Med samme åb-ningstid i dag kommer omtrent 120 om ugen.¹⁷⁷

VEJE OG STIER

1970-kortet s. 71 angiver, at et meget stort vejanlægsarbejde har været i gang i perio-den 1962-70. Hovedparten af de mange kilometer anlagt vej er dog mindre kom-muneveje til boligkvartererne, som skød op i løbet af 60erne. Man noterer sig, at *Vejle-gårdsvej* i 1970 var den eneste større vejfor-bindelse mellem kommunens tyngdepunk-ter, Nordmarken og Strandområdet, og at vejen har fået et andet tracé – vest om Pile-havegård. Så sent som i 1967 var *Vejle-gårdsvejs* sydlige del kun anlagt op til *Lundbækvej*, hvor kommunekontoret lå.

Herfra måtte man gennem Landsbyen for at komme nordpå ad *Vejlegårdsvejs* fort-sættelse (åbnet 1965) nord for Pilehave-gård.

Endvidere noteres, at de to motorveje, *Køge Bugt Motorvejen* og *Holbækmotorvejen* med til- og frakørsler var projekteret til an-læg i perioden 1970-74. Det er begge stats-veje, som i Vallensbæk har en samlet længde på 4,3 km. Anlægget af *Køge Bugt Motorvejen* medførte en kraftig reduktion af den gennemkørende trafik på Gl. Køge Landevej,¹⁷⁸ der altså i stigende grad har antaget karakter af lokalvej.

Man bemærker, at anlæg af *Vallensbæk Torvevej*, som amtsvej, forventedes udført i perioden 1970-74 i fuld længde fra Alberts-lund i nord til Vallensbæk Havn i syd. Det tog mange år, førend Vallensbæk Torvevej var færdiganlagt. Det skete i etaper. Styk-ket mellem Gl. Køge Landevej, som også er amtsvej, og *Køge Bugt Motorvejen* blev, ligesom strækningen Brøndbyvej-Vallens-bækvej anlagt i perioden 1970-78. Stræk-ningen fra Vallensbækvej mod Albertslund fik et noget østligere tracé af hensyn til be-boelsen på Syvhøjvænge – over mod indu-stri- og erhvervsområdet omkring Jyde-krogen – end oprindeligt planlagt; dette stykke blev anlagt 1988-90. Det lange sid-ste stykke igennem Den grønne Kile blev anlagt 1991-92.

Det er med veje som med forelskelser – de er gode, hvis de fører til noget. I princippet er enhver vej *forbindende*, med hensigten at sammenknytte to eller flere områder med hinanden. Meget store veje virker ofte ad-skillende på andre områder, end dem som netop forbindes. Det gælder f.eks. de to motorveje, som gennemskærer Vallensbæk Kommune på tværs. De forbinder Vallens-bæk med omverdenen så at sige, men vir-ker adskillende på kommunens nordlige og

sydlige dele (stiunder- og vejoverføringer bidrager dog til at mindske ulempen). Samme forhold gør sig gældende med den tidligt anlagte amtsvej Ring 3 (Søndre Ringvej), som til stadighed har voldt problemer for krydsende trafik. I Kommuneplan 1982-1992 sagdes:

»Søndre Ringvej (længde ca. 1,7 km) er facadeløs og har kun tilslutninger til det øvrige overordnede vejnet. Da der oprindeligt kun har været legale krydsningsmuligheder af vejen i de signalregulerede kryds ved Vallensbæk Torvevej og Bækkeskovvej, har vejens beliggenhed stedse givet gener for samfærdselen mellem bebyggelserne på begge sider af vejen, især for adgangen til stationen efter S-banens åbning i 1972. Problemerne er søgt løst ved, at der i 1975 blev etableret en bro for overføring af Vejlegårdstien, samt ved legalisering af en overgang over kørebanen ved S-banebroen i 1982. Der er dog stadig megen krydsende trafik uden for disse overgange.«¹⁷⁹

Netop det adskillende har været et kardinalpunkt i moderne trafikplanlægning,

Rønnebækhus (aldreboliger) i tilknytning til Vallensbæk Nærcenter. Foto: Peter Sorenius november 1993.

hvor trafikseparering har ført til anlæg af mange stier for de »bløde« trafikanter - fodgængere og cyklister og delvist også til ridende. F.eks. oprettedes en række nord-sydgående stier i forbindelse med boligbyggeriet i Nordmarken – *Pilestien*, *Hørsestien* og *Nørrestien* samt nogle tværgående – *Tværstien* og *Skolestien*.

Motorveje under anlæg 1971. Vallensbæk Landsby med den karakteristiske stjerneudskiftning ses th. midt i billedet. Foto: Jens Johansen august 1971.

Horsestien løber som et slynget bånd gennem kommunen. Th. Bellishaven, i baggrunden bebyggelsen Rosenlunden. Foto 1993.

Horsestien, der fra Albertslund i dag er ført igennem til Landsbyen og har forbindelse med Vejlegårdsstien, indgår som del af det regionale stinet. *Vejlegårdsstien* begynder (eller ender om man vil) i Landsbyen, passerer Vallensbæk Idrætscenter og føres ind i Vallensbæk Nærcenter. Fra Nærcentret fører stier ned til Køge Bugt Strandpark, der har sit eget stinet. I 1984 havde kommunens stinet en samlet længde på omkring 18 km, hvoraf 7 km var beliggende i Vallensbæk Mose og ved søanlægget,¹⁸⁰ og er på nær forøgelsen med Horsestiens færdiggørelse ikke siden blevet væsentligt større.

KOLLEKTIV TRAFIK OG CENTRE¹⁸¹

Kommuneplan 1982-1992 for Vallensbæk Kommune fastslog 1984: »Den kollektive trafik varetages af HT og DSB, idet kommunen betjenes af i alt 7 buslinjer og S-banen København-Køge. Der er ikke planer om ændringer i trafikbetjeningen ...«¹⁸²; men mon ikke man kunne hævde, at Nordmarken betjenes af S-banen

København-Høje-Taastrup med station i Albertslund?

Åbning af S-banestrækningen København-Vallensbæk den 1. oktober 1972 var imødeset med stor forventning. Det lå i anlæggets karakter, at der såvel skulle opføres et mindre center som anlægges en stor *trafikplads*, idet Vallensbæk som endestation på strækningen var udset til at være endestation for en lang række buslinjer, der betjente Køge Bugtområdet syd for Vallensbæk. Såvel center som trafikplads blev anlagt og er der stadig, men trafikpladsen måtte naturligt nok aftage i betydning, da S-banen 1976 førtes videre til Hundige, for nu at være gennemført til Køge. Trafikpladsen er dog stadig omstigningssted for tog-bus og bus-bus, idet 3 lokal- og bybuslinjer, en ekspres- og en S-buslinje betjener området derfra.¹⁸³

Vallensbæk Nærcenter derimod ser ud til at klare sig godt, og forekommer at være af tilstrækkelig størrelse som lokalt administrations-, handels- og servicecenter. Vallensbæk Rådhus og kommunens hovedbibliotek *Vallensbæk Bibliotek* er beliggende i centret, der er posthus og 2 banker, nærpolitistation og apotekerudsalg. I september måned 1995 konstateredes, at der i Vallensbæk Nærcenter herudover fandtes: 2 supermarkeder, frisørsalon, 2 kiosker, konditori, pub, 2 restauranter (grill-pizza), frugt- og grøntforretning samt et ejendomsmæglerfirma. I Rønnebækhus, der ligger i forbindelse med centret, findes læge, tandlæge og andre liberale erhverv.

1970-kortet s. 71 angiver, at der i Nordmarken skulle anlægges et mindre butikcenter, der med butikker ville sikre kvarterets dagligvareforsyning. Der findes i dag kun én forretning – et supermarked, mens kommunen i 1975 oprettede et filialbibliotek. Man må formode, at det langt større Albertslund Centrum i en vis udstrækning

betjener Nordmarken, på samme måde som en lang række andre centre og megasupermarkeder i en 10 minutters køreradius fra Nordmarken betjener dette område og kommunen i øvrigt.

– *Vallensbæk Rådhus*, der tillige er beskrevet i et senere afsnit s. 150ff, stod klart til indflytning i slutningen af februar 1987. Byggeriet med et samlet etageareal på 8.300 m² er tegnet af arkitektfirmaet Jørgen Groth & Max Brüel M.A.A., og er hjemsted for kommunens administration, forvaltninger og politiske ledelse. Der er i 1995 ca. 125 ansatte på rådhuset, – omregnet i fuldtidsstillinger: 113. Det samlede antal ansatte i Vallensbæk Kommune (med lærere, daginstitutioner etc.) er omregnet til fuldtidsstillinger i 1995: 695,6.¹⁸⁴

Indtil rådhuset blev opført, havde kommunens administration ført en omskiftelig

tilværelse. I begyndelsen af 1960'erne var administrationen placeret i det gamle kommunekontor i Bygaden 27 i Landsbyen, og da det blev for trangt, flyttede man (1966) til Lundbækvej 5. Skoleadministrationen flyttede 1973-74 til Svenstrupvej, for oktober 1976 at vende tilbage til Lundbækvej. Det var en lille »barakby«, som i årenes løb blev større og større: I 1970 udvidet med 450 m² til teknisk forvaltning, bygningsinspektoratet og mødelokale; 1972/73 ombygning som følge af sygekassernes integrering i det kommunale system; 1974 udvidelse med køkken og kantine; 1974/75 en stor tilbygning på knap 800 m² til bl.a. 26 kontorlokaler etc. etc.¹⁸⁵ Væsentligst skyldtes den tids administrative udvidelser følger af kommunalreformen.

Vallensbæk Nærcenter. Foto: Finn Pilborg maj 1985.

Vallensbæk Bibliotek på kommunalvalgdagen 16. november 1993. Foto: Peter Sørenius.

Den kommunale administration placeret i pavilloner på Lundbækvej i 1970'erne. Foto: Finn Pilborg oktober 1978.

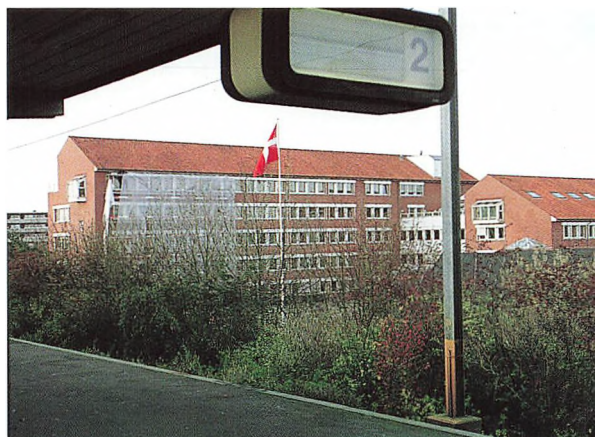
VANDLØB OG KLOAKKER

Der er i Vallensbæk to naturlige vandløb, St. Vejleå og Bækrenden. *St. Vejleå* har sit udspring i vandskellet lige nord for den gamle Roskilde Landevej og afvander med tilslutninger områder i Høje-Taastrup, Albertslund, Ishøj og Vallensbæk kommuner. *Bækrenden* flyder ud i *St. Vejleå* sydvest for Vallensbæk Landsby og modtager vand fra Nordmarken og Brøndby. I forbindelse med en forlægning af *St. Vejleå* mod vest anlagdes i 1937 en afvandingskanal (samt pumpestation og højvandsluse), der sæn-

Filialbiblioteket i Vallensbæk Nordmark. Foto: Peter Sørenius januar 1995.

kede vandstanden i Vallensbæk Mose, og som bidrog til at mindske risikoen for tilbagevendende oversvømmelser langs *St. Vejleå*'s nedre løb. I takt med byudviklingen steg behovet for regnvandsafledning af de

Vallensbæk Rådhus set fra Vallensbæk Station. Foto: Peter Sørenius november 1993.

Fra Albertslund i nord til Køge Bugt i syd. Centralt i billedet ses de store regnvandsbassiner Vallensbæk Sø og Tueholm Sø. Foto: Jens Johansen april 1984.

bebyggede arealer i ovennævnte kommuner, og man kunne forudse, at St. Vejleå under spidsbelastning ikke ville have kapacitet til at aflede vandet tilstrækkeligt hurtigt. Det var på denne baggrund, at søerne i Vallensbæk Mose i begyndelsen af 1970'erne blev anlagt som regnvandsbassiner eller forsinkelsesreservoarer.¹⁸⁶

Dagbladet Politiken bragte den 2. april 1972, under overskriften »Laver om på geografien – Hedeboegnen får bakker, søer

og skove, hvad den aldrig har haft før« en artikel, der bl.a. sagde:

»... Egnens navn hentyder til, at den er flad som en pandekage og uden skove. Søer er der heller ikke ... Bag kysten ligger den østjællandske moræneflade, gennemskåret af åer og bække. Her planlægges for første gang et landskab således, at det får helt andre træk end før ... To store tunneldale, den ene langs Store Vejleå og den anden fra Karlstrup mose mod Roskilde-kanten, bliver ankerpunkter i de grønne områder. Længst i udførelse er St. Vejleåplanen. Det skulle blive muligt en dag at spadserer ad stier hele vejen fra Vallensbæk Strand op til Vestskoven, og undervejs kommer man forbi en stor sø, anlagt for at gøre dyd af nødvendighed.

Motorvejen gav enorme mængder jord, som blev skubbet sammen til bakker, hvor Vallensbæk, Tåstrup og Torslunde-Ishøj kommuner støder sammen. Mosejord skrabedes væk i det, der skulle blive søbunden, og nu er det nye punkt på landkortet færdigt til navngivning. Syd for motorvejen skal søen opkaldes efter Vallensbæk, og nordfor synes navnet at skulle blive Tueholm Sø ...«

I Berlingske Tidende stod at læse den 15. maj 1972:

»Der anlægges i øjeblikket to søer i Store Vejleå dalen mellem Tåstrup og Albertslund. Søerne skal ligge nord og syd for Vestmotorvejens nordlige gren. Den nordlige sø døbes Tueholmsøen, den sydlige Vallensbæk Sø. Søerne koster 15,5 millioner kroner i anlægsudgift. Seks omliggende kommuner har slået sig sammen om søanlægget, men Høje-Taastrup og Herstedernes [Albertslund] kommuner bærer broderparten af udgiften. Søerne skal beskytte Store Vejleås nedre løb mod oversvømmelser og indgå som rekreativt område i Store Vejleå dalen. Søerne forsynes med bolværker, og de bliver gravet så dybe, at der kan sejles med optimistjoller på dem.«

Området ved søanlægget indgår i Vallensbækkilens rekreative anvendelse og administreres i et samarbejde mellem Albertslund, Høje-Taastrup, Ishøj og Vallensbæk kommuner: *I/S Vallensbæk Mose*.¹⁸⁷ Hovedparten af anlægget er beliggende i Vallensbæk Kommune.

Afvandingskanalen, der er ført under Holbæk-motorvejen, forbinder Vallensbæk Sø med Tueholm Sø. Foto: Peter Sorenius januar 1995.

Også regnvandsbassinet ved Vallensbækvej udgør en sø, men er lavvandet og bliver flittigt brugt til modelskibssejls. Foto: Finn Pilborg september 1989.

St. Vejleå og Bækrenden med tilhørende regnvandsbassiner beskyttes mod forurening ved hjælp af olieudskillere og sandfang, hvilket ikke altid er tilstrækkeligt i kraftigt regnvejr. Specielt Bækrenden, som foruden forskellige tilledninger af vand fra dele af Nordmarken, Landsbyen og Den grønne Kile får tilledt vand fra Brøndby Kommune, er der problemer med:

»Bækrenden får tilledt meget vand fra Brøndby Kommune [industriområdet Ragnesminde]. Den er vores smertensbarn ... Fra øst løber den ind i et *gadekær*, vi har anlagt. Videre gennem Landsbyen og drejer nedover til udløbet i Store Vejleå. Bækrenden kan kun føre begrænsede vandmængder; og den dag vi skal bygge det sidste i Nordmarken, bliver vi nødt til at anlægge endnu et regnvandsbassin, sandsynligvis opstrøms for Landsbyen. Der er diskussion om, hvem der skal betale for det. Brøndby udleder jo en masse vand til Bækrenden. De har selv bygget nogle store regnvandsbassiner, men ved store regnskyl løber bassinerne over. I september 1993 havde vi et skybrud, hvor vandet steg så meget, at det oversvømmede deres olieudskillere. Olieslammet blev presset ud i Bækrenden, og dele af golfbaneområdet blev oversvømmet med olieholdigt vand ... Brøndby Kommune foretog efterfølgende, efter Københavns Amts påbud, en oprensning af Bækrenden for det aflejrede olieslam.«¹⁸⁸

Spildevand skal også afledes, men kræver en anden rensning end regnvand. Spildevand afledes gennem kloakker og renses i rensningsanlæg, inden det atter udledes. *Vallensbæk Renseanlæg* opførtes 1959/60 på Lundbækvej og modtog spildevand fra Albertslund, Høje-Taastrup, og Vallensbæk kommuner. Det blev hurtigt for lille, og daværende sognerådsformand Poul Hansen barslede med planer om et endnu større – *Avedøre Kloakværk*. Det blev oprettet i 1966, og dets første formand, Poul Hansen, beretter om baggrunden for det store anlæg:

»Grundet ekspertudsagn om at industrispildevand var vanskeligt at rense, (Taastrup og Albertslund skulle jo have megen industri), måtte vi gå i lag med et større rensesanlæg. Vi fik fat i Glostrup og Brøndby også – i et fælleskommunalt projekt om at bygge på Avedøre Holme, som var i færd med at blive inddæmmed. Det var et meget kostbart projekt, og alle rystede på hovedet over planerne. Ingeniør Erik Smidth, som jeg kom til at arbejde sammen med, sagde, at jeg skulle sørge for at få Harrestrup Å med. Vi fik så også Rødovre, Hvidovre, Herlev og Ballerup med. Af alle de nævnte kommuner var der én konservativ kommune, og så er den jo vanskelig at beholde [underforstået formands-

posten for kloakværket]. Der gik jo politik i det, og man ønskede en socialdemokrat som formand. Det bøjede jeg mig naturligvis for, og gik af nogle år senere. Det er nu bygget meget større end, det var i min tid. »¹⁸⁹

Vallensbæk Renseanlæg blev overtaget af Avedøre Kloakværk i 1968 og fungerer i dag udelukkende som pumpestation, mens de fleste af udenomsværkerne er nedrevet.

OFFENTLIGE FORSYNINGSANLÆG

»Vandforsyningen er baseret på underleverance fra Københavns Vandforsyning og det private vandværk, Vallensbæk Strands Vandværk. Et mindre kommunalt vandværk i Landsbyen leverer ca. 3% af det samlede forbrug,« fastsloges det i 1984 i Kommuneplan 1982-1992.¹⁹⁰ Hvad enten det beror på en fejl i kommuneplanen eller,

at vandforsyningsforholdene i den forløbne tid er ændrede, er situationen i dag anderledes. Vallensbæk Kommunes stadsingeniør Flemming Olesen fastslår 1996:

»Vandforsyningen foretages i to forsyningsområder. Det private vandværk Vallensbæk Strands Vandværk forsyner området syd for S-banen. Værket har 5 borer i brug og foretager vandbehandlingen på vandværket, der ligger på Egholmvej. På grund af kloridindholdet i det indvundne vand er det nødvendigt at iblande vand fra Københavns Vandforsyning, for at overholde grænseværdierne. Kommunens forsyningsområde dækker den resterende del af kommunen. Vandet leveres fra Københavns Vandforsyning suppleret med vand fra 1 kommunal vandindvindingsboring ved Vallensbæk Skole.

Desuden forefindes der 10 private borer. Den største forbruger er FMC¹⁹¹, der anvender vandet til produktionsformål.¹⁹²

Del af det inddæmmede areal Avedøre Holme med I/S Avedøre Kloakværk. Foto: I/S Avedøre Kloakværk o. 1994.

Stadsingeniør Flemming Olesen oplyser videre, at vandforbruget gennem de sidste år har været faldende og for året 1994 fordelte sig således:¹⁹³

Kommunens forsyningsområde	663.849 m ³
Vallensbæk Strands Vandværk	242.947 m ³
FMC (egen indvinding)	188.281 m ³
Andre private indvindinger	8.795 m ³

Af 1970-kortet s. 71 fremgår, at der var opført 2 fjernvarmeanlæg. Det ene, *Vallensbæk Nordmark Fjernvarmeværk A.m.b.a.*, projekteret af A/S Erik Smidth, rådgivende ingeniører, og arkitekt Helge Schønemann, stod færdigt i 1968, hvor det forsynede alle institutioner og en meget stor del af Nordmarkens boligområde med varme. Det andet, *Vejlegårdens Fjernvarmecentral I/S*, projekteret af rådgivende ingeniør C. A. Bertelsen og arkitekterne Bodil og Helge Foss, blev opført 1968/69.¹⁹⁴ Centralen ligger på Krageøen,¹⁹⁵ hvorfra den via VEKS (I/S Vestegnens Kraftvarmeselskab) forsyner »mere end 1500 lejligheder i Vejlegårdsparken, Egeskovparken, Vallensbækhus og Nøddeboparken. Højstrupparken og Egholmskolen er lige tilsluttet.«¹⁹⁶

VEKS er et transmissionsselskab, som viderefører den spildvarme, der opstår ved produktionen af elektricitet på *Avedøreværket*, til forbrugerne.¹⁹⁷

»Hovedtransmissionsledningen for *naturgasforsyningen* i Hovedstadsområdet passerer Vallensbæk«, fastsloges det i kommuneplanen 1984.¹⁹⁸ Der er efterfølgende blevet opført en måler- og regulatorstation ved Holbækmotorvejen/Vallensbæk Torvevej, ligesom der lokalt også er anlagt fordelingsnet. HNG (Hovedstadsregionens Naturgas I/S) oplyser marts 1996, at tilslutningen i Vallensbæk Kommune for øjeblikket er 63% af potentialet. Tilslutnin-

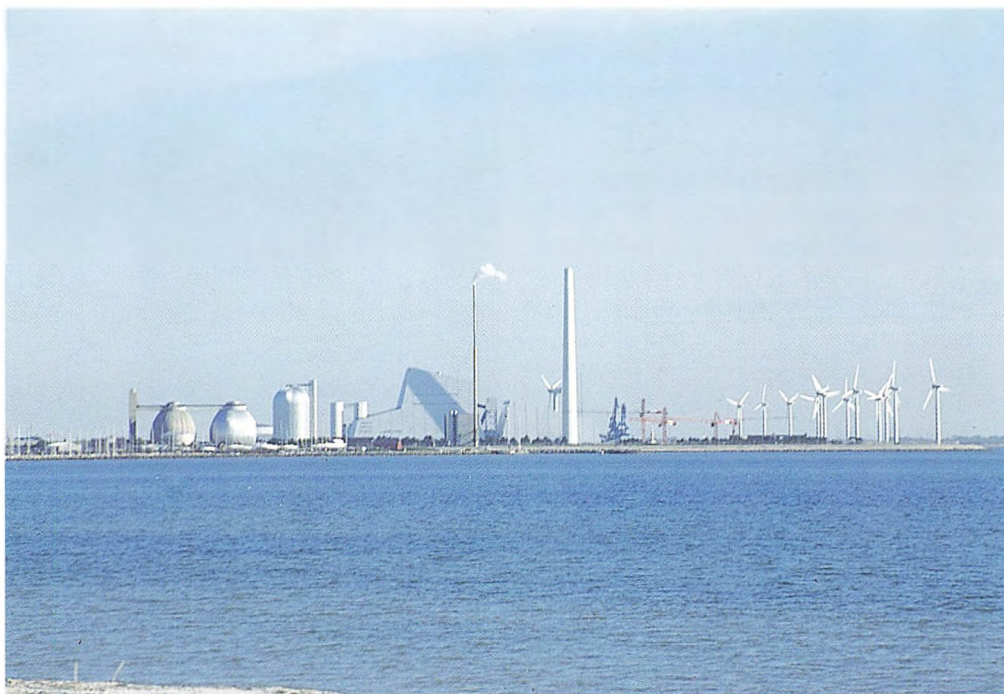
Vallensbæk Nordmarks Fjernvarmeværk A.m.b.a. juni 1993.

Vejlegårdens Fjernvarmecentral I/S på Krageøen. Foto: Peter Sorenus januar 1995.

gen svarer til 964 husstande (private boliger) ud af 1521 mulige.¹⁹⁹

Elforsyningen varetages i kommunen af NESAs. En planlagt 400kV-ledning, der skulle føres gennem Vallensbæk, affødte med mellemrum fra 70erne til begyndelsen af 90erne politisk diskussion i kommunalbestyrelsen: skulle en kommende ledning graves ned eller føres på master som luftledning? Lokalplan nr. 34 for en del af det rekreative område i Vallensbækkilen, som kommunalbestyrelsen vedtog i 1985, reserverede bl.a. areal til fremføring af en 400kV-ledning (som luftledning).²⁰⁰ I forbindelse med behandlingen af Regionplan

Industrielle anlæg på Avedøre Holme i langskud fra Køge Bugt Strandpark i Vallensbæk. Tv. i billedet de karakteristiske rådnetanke fra Avedøre Kloakværk – i midten det futuristisk udseende kraftvarmeværk Avedøreværket, og ud mod bugten en mindre vindmøllepark. Foto: Peter Sørenius oktober 1995.

Højspændingsledninger trukket på master ved Holbækmotorvejen. Foto: Peter Sørenius januar 1995.

1993 bemærkes et holdningsskift at være slået igennem, idet der til regionplanforslaget fra kommunalbestyrelsen bl.a. krævedes, at de nye 400kV-anlæg skal udføres som jordkabler.²⁰¹ Den endelige stillingtagen sker ved projektering og godkendelse af anlægget, fremgår det af amtets vurdering af Vallensbæk Kommunes indsigelse.²⁰²

FRITIDSANLÆG²⁰³

I Vallensbæk knytter fritidsanlæggene sig væsentligst til de grønne områder, dels i Vallensbækkilen og ved søanlægget, dels i Køge Bugt Strandpark. I 1970, jf. 1970-kortet s. 71, tegnede sig konturerne af et

VALLENSBÆK

- den grønne kommune

1. Vallensbæk HF og Voksenudannelsescenter, som ejes af amtet.
2. Ubebyggede arealer ejet af amtet. Kan anvendes til kontor- og servicehverv, samt boliger ved Blomsterengen.
3. Integrerede børneinstitutioner for 0-5 årige, fritidshjem og selskabelokale til udlejning.
4. Pilehaveskolen med idræts- og svømmehal, som betjener Vallensbæk Nordmark.
5. Filialbibliotek og supermarked.
6. Børneinstitutionen Syvbjergvej for 0-5 årige.
7. Erhvervsområder.
8. Cafeteria og klubhus ved Tueholmsø.
9. Regnovandsej med to modelskibshavne, samt grønne områder.
10. Vallensbæk sø og klubhus for vandkikklubben.
11. Vallensbæk Ridecenter med to store ridehaller og fem stalde. Springbane og dressurbane. Desuden dyrefolde for heste og dådyr.
12. Korsagergård med omsorgscenter for de ældre. Udlejes om aftenen til kommunens foreninger.
13. Kirkebredegård, som skal anvendes til sociale formål.
14. Vallensbæk kirke og sognegård.
15. Højrupgård, som udlejes til foreninger og benyttes til kurser.
16. Vallensbæk skole, som betjener området mellem Hulbækmotorvejen og Sandre Ringvej, samt den nordlige del af Nøddeboparken.
17. Vallensbæk Golfcenter med 9-hullers og 18-hullers baner, puttinggreen, driving range, el-opvarmet indspilsgreen og 6-hullers øvelsesbane.
18. Vallensbæk Idrætscenter med to sportshaller, stadion, fodboldbaner og otte tennisbaner.
19. Tennishal med to baner.
20. Vallensbæk Ungdomsskole og beskæftigelsessekretariat.
21. Vallensbæk Golfklubs klubhus med restaurant Albatrossen.
22. Børneinstitutionen Egeskov 1 for 2-5 årige, og ungdomsklubben Drivhuset for de 13-17 årige.
23. Døgninstitutionerne Vejlegårdsparken og Stien for 0-5 årige.
24. Vejvæsenets bygninger og plads, som modtager olie- og kemikaleaffald.
25. Kommunens nytelshaver.
26. De fire spejderhytter på Krøgesøen.
27. Rønnebækhus med 118 ældreboliger sygestue og gæsteboliger, samt klinikker.
28. Vallensbæk Rådhus.
29. Vallensbæk Nærcenter med kommunens hovedbibliotek og udstillingslokaler.
30. Døgninstitutionen Nøddeboparken for 0-5 årige.
31. Døgninstitutionen Møjsøbo for 0-5 årige.
32. Egholmskolen med svømmehal, to gymnastiksale og festsal, som betjener kommunens sydlige område.
33. Vallensbæk havn med klubhuse, juniorhus og fiskerhuse. Havnens har 500 bådepladser.

Bilag til bogen "Vallensbæk - den grønne kommune" udgivet af Det konservative Folkeparti i Vallensbæk.

*Bilag til bogen
»Vallensbæk – den
grønne kommune«
udgivet af Det konser-
vative Folkeparti i
Vallensbæk 1993.*

Københavns Amts nye kunstmuseum, Arken, tager sig imponerende ud i Strandparken. Foto: Ole Tage Hartmann, Søllerød Museum.

rekreativt område med dyreslette øst for Vallensbæk Torvevej, fritidsområde med ridning vest for Vejlegårdsvej, golfbane nord for Landsbyen og stort idrætsanlæg syd for, jollesejlad på søerne og en lystbådehavn i Strandparken med plads til 2.600 både (!) foruden badestranden. Helt sådan blev det ikke, men næsten. Og lidt til.

Det var naturligvis en fejl, at lystbådehavnen i Vallensbæk Havn efter færdiggørelse skulle kunne rumme 2.600 både. I så fald skulle de have været stablet, hvad næppe nogen ville foreslå. 1993-kortet på s. 97 angiver da også, at havnen har 500 bådepladser og er hjemsted for sejlkлуб, bådklub, sportsdykkerklub samt kano- og kajakklub. Havneanlægget er kommunalt ejet, men administreres af I/S Vallensbæk Havn, der består af havnens klubber. Men alle de øvrige rekreative anlæg, idrætscener, golfbane, ridecenter, vandskicenter er vel blevet større og mere betydningsfulde, end man i 1970 havde drømt om. På den planlagte dyreslette øst for Torvevejen går de mest markante skabninger med køller og jern, nemlig golfspillerne.

Hovedstadsrådet udgav midt i 1980erne et lille hæfte – Hovedstadsregionen her og

nu – i hvilket Køge Bugt Strandpark fik følgende beskrivelse:

»Et af de storslåede eksempler på et folkeligt mødested ... er Køge Bugt Strandpark ... Hvor Køge Bugt Strandpark i dag ligger, var der for få år siden en kedelig lavvandet strand. I løbet af få år forvandlede området til et spændende landskab med hvide sandstrande med passende dybt vand, bevoksede klitter, laguner og indsøer.«²⁰⁴

I løbet af de sidste par år har man i strandparken kunnet se et »skib langsomt støde på grund« på Ishøjsiden. Det er amtets nye museum for moderne kunst, Arken, der i de kommende år vil tilføre ikke blot Køge Bugt Strandpark, men hele regionen nye kvaliteter.

Vallensbæk og nabokommunerne

»Vallensbæk, er det ikke det smørhul nede sydpå?«, har jeg hørt nogen sige. Det retoriske spørgsmål blev stillet af et socialdemokratisk kommunalbestyrelsesmedlem i den nordlige del af Københavns Amt. »Jo«, kunne man være fristet til at svare. Men det er jo sådan med smørhuller, at de gerne er omgivet af grød, – og det er langt fra nogen fair beskrivelse af Vallensbæks nabokommuner: Ishøj, Høje-Taastrup, Albertslund og Brøndby. Men at der er forskelle, er tydeligt. Vallensbæk Kommune er den eneste af de 5 udviklingskommuner, som i mere end en menneskealder har været i stand til at erobre og fastholde den politiske magt i et borgerligt domineret lokalt styre. Nabokommunerne har i dag alle socialdemokratiske borgmestre og har haft det længe. Hvis Poul Hansen har været bykonge af Vallensbæk, har Per Madsen været det i Ishøj og Kjeld Rasmussen i Brøndby. At der således er politiske forskelle betyder ikke, at man ikke kan samarbejde om løsning af fælles problemer; det

er der en lang historisk tradition for. Vallensbæk og Ishøj kommuner havde længe bl.a. fælles hjemmesygeplejeordning,²⁰⁵ og et skolepsykologisk samarbejde; med Brøndby havde Vallensbæk i 1960erne fælles losseplads i Vallensbæk Mose osv.; men det er bagateller ved siden af det meget store fælles arbejde, der lå i løsning af spørgsmål som anlæg af Køge Bugt Strandpark, anlæg af de store søer (regnvandsbassiner) i Vallensbæk Mose, fælles spildevandsledninger og oprettelse af rensningsanlæg, koordinering af vejanlæg og meget mere. Men selvfølgelig eksisterer der uenigheder. Ishøj Kommune var f.eks. meget utilfreds med, at man i Vallensbæk afskar muligheden for bilgennemkørsel Vejlebrovej/Bækkeskovvej – ved den nuværende Risingevej.

Man kan naturligvis ikke undgå at høre negative røster fra nabokommunerne til det »vallensbækske mirakel«. En af de mere humoristiske har hjemsted i Albertslund, og er leveret sommeren 1995 af forfatter Claes Johansen i en barndomserindrende kronik i Politiken. Kronikken bærer titlen Miraklet i Albertslund og handler selvfølgelig mest om Albertslund, men også om Vallensbæk. Det siges heri bl.a.:

»... Albertslund skulle være en børnevenlig, en fremskridtsvenlig by. En by hvor det ikke skortede på *tilbud*. Skrammellegepladser, børnehaver, fritidshjem, vuggestuer, biblioteker, kommunalt drevne biografer og et helt *aktivitetscenter*. Og uden om det hele – grønne kommunale områder.

Den slags kræver selvsagt en høj kommuneskat, snart noget nær den højeste i landet. Men albertslunderne var glade og tilfredse med deres by. Den var præcis, som de ville have den. Var man utilfreds med noget, kunne man jo bare flytte over kommunegrænsen, til Vallensbæk. Hvilket påfaldende mange faktisk gjorde, så snart de kunne klare udbetalingen på et parcelhus. Fordelen ved især den nordlige ende af Vallensbæk var, at man der var lige så tæt på de

albertslundske *tilbud* som albertslunderne selv, men lagde sin skat i en af landets »billigste« kommuner. Vi kunne ikke lide dem fra Vallensbæk.

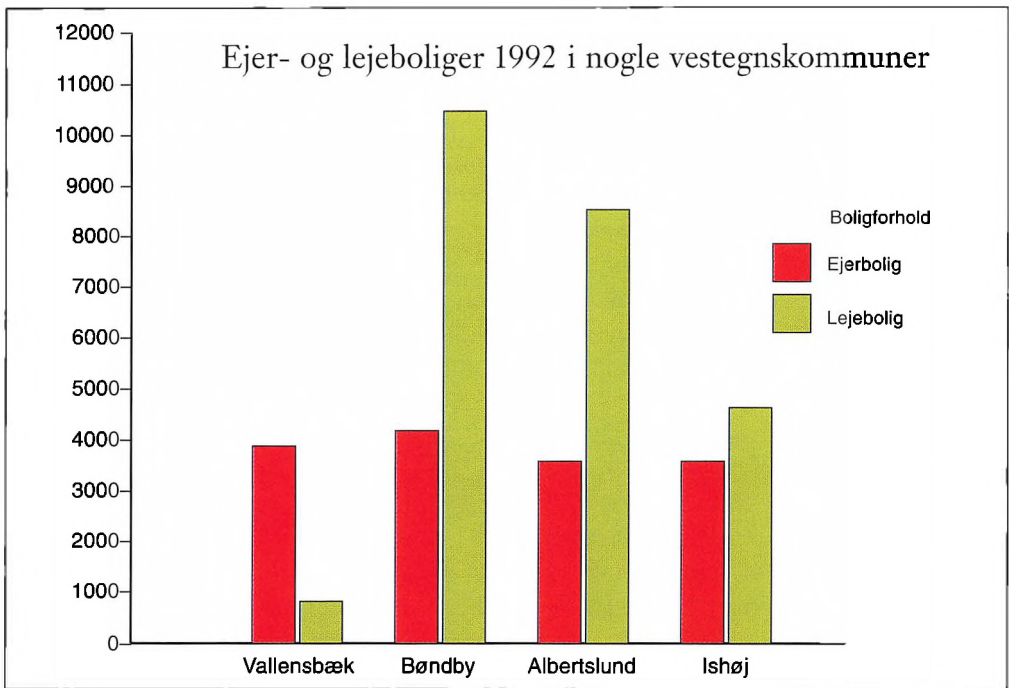
De ramtes af hvid panik dernede i villakvartererne og ejerlejlighederne i tiden op til den store kommunesammenlægning. Det viste sig nemlig, at det nordlige Vallensbæk skulle lægges ind under Albertslund ... Det endte med, at man på højere sted forbarmede sig og lod dem slippe. Så kunne de roligt fortsætte med at bruge vores bibliotek og indkøbscenter og biograferne, som de ville, uden at skulle betale vores skatter. Det kunne næsten ligne situationen mellem Østberlin og Vestberlin en overgang, og det var heller ikke fordi, der manglede lyst fra vores side til at opstille grænsestationer mellem os og Vallensbæk ...«²⁰⁶

Den kritik af Vallensbæk, som udtrykkes her, er nok den hyppigst hørte, mand og mand imellem, men den hviler også på nogle fakta, som ingen kan løbe fra. Der er mere socialt boligbyggeri i nabokommunerne end i Vallensbæk; der er flere med selvejet bolig i Vallensbæk end i nabokommunerne; der er færre indvandrere og flygtninge i Vallensbæk end i nabokommunerne; der er færre på overførselsindkomster i Vallensbæk end i nabokommunerne osv; men de kommunale udligningsordninger foranlediger en stadig strøm af penge fra Vallensbæk til nabokommunerne i forbindelse med hovedstadsudligningen.

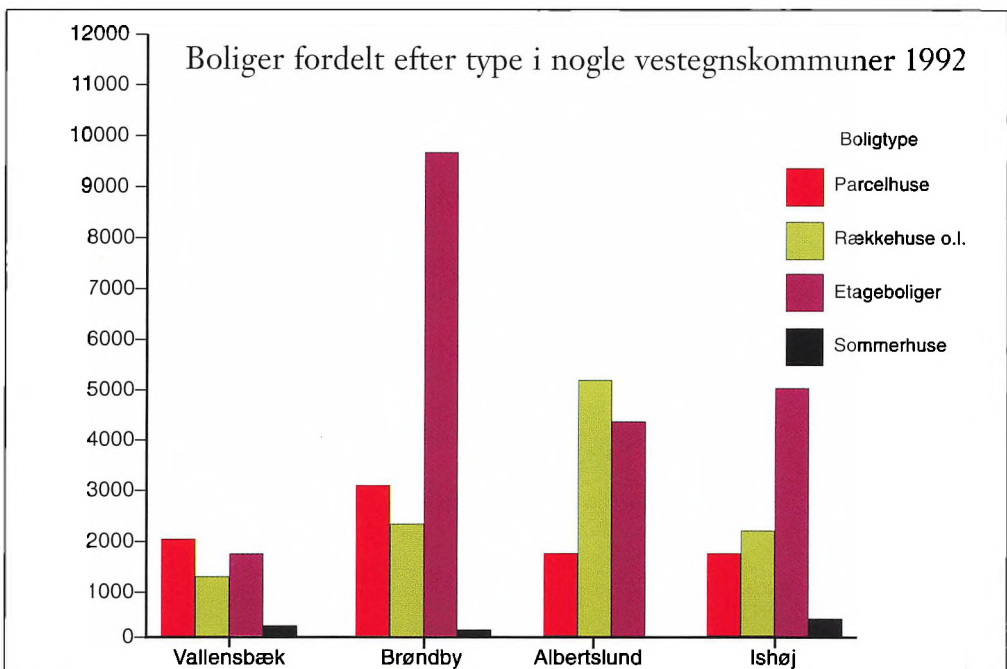
Omstående grafiske fremstilling viser forholdet mellem eje- og lejeboliger i Vallensbæk og 3 af dens nabokommuner, Albertslund, Brøndby og Ishøj. Høje-Taastrup er ikke medtaget i fremstillingen, da denne kommune dels er meget stor med mange forskellige byer og bysamfund, og dels til stadighed har et stort boligbyggeri.

Man ser her, at der i antal er omtrent lige mange ejerboliger i de 4 kommuner.

Vallensbæks andel af det samlede antal lejeboliger er beskeden – der er ganske vist

Kilde: Statistiske Efterretninger 1993. Boliger og husstande i de enkelte kommuner. 1. januar 1992.

også færre indbyggere i Vallensbæk end i de nævnte kommuner – men forholdet mellem eje- og lejeboliger i de enkelte kommuner er markant forskellige.

Fhv. borgmester Poul Hansen udtalte tidligere, at én af ideerne i Køge Bugt-udvalget var, at man ikke skulle kunne se forskel på de planlagte områder – fra kommune til kommune. Det kan man nu nok i dag. Billedet af boligbyggeriet, fremstillet grafisk som boliger fordelt efter type (jf. nederst side 100), viser tydeligt, at man alene af bygningerne kan se forskel.

Skatten **har** også generelt været lavere i Vallensbæk end i nabokommunerne, men står jo også i forhold til udgifterne. Skoledirektør Hans Christensen, udtalte i et interview om skoleforholdene:

»Vallensbæk Kommune har markant skilt sig ud gennem sin udvikling i forhold til nabokommunerne. For der har været – gennem Poul Hansen – en enorm markant politisk styring af hvad, der skete. Det har selvfølgelig tiltrukket de mennesker, der bor i kommunen ... Den måde som man politisk har sørget for at kommunen blev udbygget på – med boliger – har selvfølgelig betydet, at man har tiltrukket et bestemt klientel, og når man tiltrækker et bestemt klientel af borgere, så får man også en bestemt slags skoler ud af det ... Vi har haft arbejdsro til dét, det drejer sig om ... Vi har mange veludannede og rimeligt velstillede borgere her i kommunen, og de har et højt ambitionsniveau på deres børns vegne. Det har vi kunnet imødekomme.«²⁰⁷

Det kommunale styre i Vallensbæk 1962-1994

Den generelle udvikling: fra sogneråd over magistratsstyre til moderne kommunalstatus med borgmester

Kommunalt selvstyre betragtes i dag som noget nærmest fredhelligt, noget særligt dansk, og noget særligt godt. Sådan har det naturligvis ikke altid været.

Med enevældens indførelse 1660-61 og Kongeloven af 1665 centraliseredes styret i en grad, man ikke tidligere havde set. Fra da af lå al fremtidig lovgivning og central-administration hos kongen og de af ham udpegede embedsmænd.

Chr. V's Danske Lov fra 1683 stadfæstede yderligere disse forhold, og reelt set skal man helt hen til 1802, førend man nærmede sig noget, der bare lignede lokal medbestemmelse i en flig af offentlige anliggender. Det skete 15. juni 1802 med *Reglementerne for Fattigvæsenets provisoriske Indretning og Bestyrelse paa Landet i Danmark*, hvormed der oprettedes lokale fattigkommissioner. I spidsen for kommissionen stod sognepræsten, idet man havde ladet sognegrænsen være den administrative grænse for hver enkelt kommissions virkeområde, fattigdistriktet. Vallensbæk sogn udgjorde altså ét fattigdistrikt. Foruden sognepræsten bestod kommissionen af den stedlige politimester, der kunne være repræsenteret af sin stedfortræder – sognefogeden, en af sognets største jordbesiddere

samt 3-4 af »de bedste sognemænd«. Denne ordning af forholdene for befolkningen på landet skal nok ses i lyset af og som en videreførelse af de store landboreformer fra 1700-tallets slutning, (og dybest set en videreførelse af rigets ordning med embedsmandsstandens vækst under enevælden). Mange mennesker var uden socialt sikkerhedsnet med landsby- og dyrkningsfællesskabets ophævelse og fristede en kummerlig tilværelse.

Næste skridt i retning af kommunedannelse og kommunalt styre blev taget med oprettelsen af lokale skolekommissioner. Det juridiske grundlag for disse var *Det provisoriske Reglement 10. Oktober 1806 for Almue-Skolevæsenet paa Landet i Sjælland og flere Øer*, og efter nogle års praktisk afprøvning kom den endelige *Anordning 29. Juli 1814 for Almueskolevæsenet i Danmark*. Også i denne kommission var sognepræsten selvskreven. Med sig havde han »... »skolepatronen« og to »skoleforstandere« valgt blandt »de hæderligste bønder i sognet«, og en nødtørfdig skoleuddannelse for almuen børn var for første gang blevet lagt i faste rammer.«²⁰⁸

En anden følge af de store landboreformer var selvejets udbredelse. Efter nogle katastrofale år for Danmark (med englændernes bombardement af København, tab af flåde og efterfølgende statsbankerot, afståelse af Norge, landbrugskrise) gav de efter 1828 gunstigere konjunkturer for land-

brugsprodukter reel grobund for en øget selvbevidsthed og/eller standsfornemmelse for selvejerbønderne. I løbet af 1830'erne styrkedes den politiske liberalisme generelt i Danmark, og det fik selvfølgelig også indflydelse på den agrare sektor. I en forordning af 28. maj 1831 bebudedes der stænderforsamlinger, der ganske vist kun skulle være rådgivende, men have lovforslag forelagt, såvel som have mulighed for selv at komme med lovforslag. Valgretten til disse forsamlinger var knyttet til grundeje eller gårdfæste, og fik altså ikke direkte betydning for de mange husmænd og andre, men var dog et skridt i retning af større decentralisering.²⁰⁹

På det kommunale område fandt det egentlige gennembrud sted med *Anordning angaaende Landkommunevæsenet* af 13. august 1841, som det juridiske grundlag for sognenes ledelse. Anordningens første paragraf fastslog:

»Paa Landet skulle herefter Beboernes kommunale Anliggender, dog under Vedligeholdelse af de nuværende særskilte Direktioner for Skolevæsenet, bestyres af et Amtsraad i hvert Amt og af et Sogneforstanderskab i ethvert Sognedistrikt.«²¹⁰

Også i sogneforstanderskabet fik sognepræsten en fremtrædende rolle, der bevaredes til *Valgloven af 1855*, hvorefter præsten ikke længere var »født« medlem af sogneforstanderskabet.

Junigrundloven 1849 stadfæstede det kommunale selvstyre som princip, idet lovens §96 indeholdt bestemmelse om, at kommunernes ret til »under Statens Tilsyn selvstændigt at styre deres Anliggender vil blive ordnet ved Lov.«²¹¹ Princippet fungerede som løfteparagraf for den kommende lovgivning på det kommunale område: *Loven af 6. juli 1867 om landkommunernes styrelse* og af *Loven af 26. maj 1868 for styrelse af købstadskommunerne*. 1867-loven

for landkommunerne, til hvilke Vallensbæk hørte, indførte betegnelsen sogneråd i stedet for sogneforstanderskab, men ændrede ikke noget ved rådernes sammensætning og valg. Hvad angik sognepræstens stilling, var der imidlertid tale om væsentlige forandringer og som følge heraf også for sognets ledelse. Lovens §§15-16:

»Sogneraadet bestyrer under Amtsraadets Tilsyn Sognekredsens Fattig-, Skole-, og Vejevæsen, samt øvrige kommunale Anliggender ... Sognepræsten skal for Fremtiden ikke som saadan deltage i Bestyrelsen af Kommunens Fattigvæsen eller være Forretningsfører for dens Skolevæsen. De ham i saa Henseende paa hvilende Forpligtelser overgaa til Sogneraadet ...«²¹²

Der var her tale om en betydningsfuld udvidelse af sognerådets arbejdsfelt og kompetence samt en tilsvarende reduktion i sognepræstens. Der var på den anden side intet til hinder for, at sognepræsten kunne blive indvalgt i sognerådet. Vi ser bl.a. at Vallensbæks sognepræst gennem mange år, Bondo, var medlem 1865-70.²¹³

I takt med den generelle samfundsudvikling fulgte løbende justeringer af det juridiske grundlag for kommunernes styre. Politiske partier opstod, og Systemskiftet 1901 rykkede for alvor ved den politiske grundvold.

Ved *Kommunalloven af 1908* fik kvinder lige valgret med mænd, ligesom den privilegerede valgret – den valgret, der legalt og pr. automatik tilkom sognenes store jordbesiddere – blev afskaffet.

Den 2. marts 1933 reformeredes den kommunale valglovgivning, hvorved »den direkte, lige og almindelige valgret til alle kommunale Raad fæstnedes, idet dog Valgretten betinges af Ydelse af Skat til Kommunen.«²¹⁴ 25. marts 1933 kom en ny landkommunallov og købstadskommunallov, ligesom den højt berømmede *Socialreform*

af 1933 på mange områder skabte et nyt grundlag for den kommunale administration. Vallensbæk sogn udgjorde herefter ikke længere et fattigdistrikt. Ejendomsbeskatning og den kommunale personbeskatning revideredes ved love af henholdsvis 1933 og 1937. Yderligere en række love med afgørende betydning for det kommunale styre fulgte:

»Gennem Motorlovgivningen ændredes det økonomiske Grundlag for det kommunale Vejvæsen. Ved Ændringer i Sundhedslovgivningen og dennes Administration lagdes i de samme Aar Grundlaget for en revolutionerende Udvikling af det kommunale Hospitalsvæsen, og ved Lovgivningen af 1938 om Byplaner [jf. kapitel 3] og om Støtte til Boligbyggeri skabtes et nyt Grundlag for Kommunernes Indflydelse på den bygningsmæssige Udvikling.«²¹⁵

Vallensbæk Kommune var underlagt landkommunallovens bestemmelser helt frem til 1967, skønt der ved Vallensbæk Strand på et tidligere tidspunkt var bymæssig bebyggelse. Den ovenfor omtalte centralt vedtagne lovgivning og lovjusteringer holdt sig i det store og hele uforandret op til kommunalreformen af 1970. Københavnsområdet udviste imidlertid en stærk befolkningsmæssig og økonomisk fremgang, som kaldte på særlige løsninger. Ved *Lov nr. 181 af 20. maj 1952 om ændringer i de københavnske omegnskommuners styrelse* blev der »skabt mulighed for, at give disse kommuner samme forfatningsmæssige status som Gentofte, den såkaldte Gentoftestatus.«²¹⁶

Der var sket det, at Gentofte i løbet af 1920'erne og 30'erne, som en følge af centralbyens ekspansion, havde fået købstadspræg. Skønt Gentofte Kommune formelt stadig var en sognekommune under Københavns amtsrådskreds, tog man i Gentofte i 1934 den nys vedtagne *Købstadskommunallov af 1933* i anvendelse, hvorved

man skiftede ledelsesform fra sogneråd til kommunalbestyrelse (og magistrat), og fra sognerådsformand til borgmester. Det inddebar flere fordele, hvoraf de vigtigste var, at borgmesteren kunne sidde valgt for en fuld fireårig periode, mens sognerådet hvert år måtte vælge formand, og at kommunalbestyrelsen fik større økonomisk selvstændighed. Det var denne status, som mange kommuner i Københavns omegn nogle årtier senere trængte efter (og opnåede), antagelig i håbet om større garanteret kontinuitet. En forudsætning herfor beroede på ændringer i den enkelte kommunes styrelsesvedtægt, der skulle godkendes af såvel indenrigs- som boligministeren. Titulært betød overgangen bl.a., at sognerådsformanden blev borgmester, at sognerådet blev kommunalbestyrelse, og at denne kunne vælge en magistrat bestående af borgmesteren (formand) og mindst 2 og højst 4 medlemmer (rådmænd). Endvidere åbnede kommunernes overgang til Gentoftestatus mulighed for, at de kunne henlægge skatteligningen fra sognerådet til en ligningskommission.

Som nedenfor beskrevet overgik Vallensbæk Kommune til Gentoftestatus med virkning fra 1. april 1967, hvorefter den siddende sognerådsformand, Poul Hansen, blev borgmester.

Den proces, som igangsattes med *Anordning af Landkommunevæsenet 1841*, medførte oprettelse af en lang række sognekommuner. I 1842 oprettedes i alt 1021 sognekommuner, der kunne bestå af op til 3 kirkesogne. Allerede i 1843 begyndte man at dele de kommuner, der bestod af flere folkerige sogne²¹⁷. Opsplitningen fortsatte helt op til 1938, hvor processen, ganske givet tilskyndet af rationaliseringsgevinster i forbindelse med stadigt voksende kommunale opgaver, skiftede ret-

ning henimod kommunesammenlægninger. Kommunal-reformen, der trådte i kraft 1. april 1970, begrænsede yderligere kommunernes antal – fra knapt 1000 til 278 – og reducerede antallet af amtskommuner fra 22 til 14, foruden Københavns og Frederiksberg kommuner, der hver for sig har amtskommunal status.

Det særegne for Vallensbæk er i denne sammenhæng, at kommunen i hele den beskrevne periode formåede at forblive en enhed. Fra Arilds tid: ét sogn – én kommune. Men mangan Vallensbækborger vil kunne erindre planerne om at dele kommunen mellem nabokommunerne. Herstedernes kommune havde ytret ønske om at lade Vallensbæk Nordmark indlemme i sig. Den resterende del af Vallensbæk ville dermed blive så lille, at en sammenlægning med Torslunde-Ishøj kommune, syntes uundgåelig. Baggrunden herfor var den, at kommunalreformkommissionen, der siden 1967 havde forberedt den landsdækkende reform, fortsatte sit arbejde med en revision af den kommunale inddeling i Københavns Amt efter lov af 7. juni 1972.

Jens A. Petersen har i *VALLENSBÆK – Fra oldtid til nutid i kulturhistoriske skildringer*, leveret en glimrende og udførlig beskrivelse af modstandskampen i Vallensbæk mod en delt kommune²¹⁸, og der er derfor ingen grund til her at gå ind i en detaljeret beskrivelse af forløbet (men jf. nedenfor i gennemgangen af kommunalbestyrelsens beslutningsprotokoller 1972-73). Der blev foranstaltet borgermøder og planlagt kommuneafstemning om den foreslåede revision af Vallensbæks grænser. Op til afstemningen den 3. april 1973 udsendtes på kommunens brevpapir en skrivelse til borgerne, underskrevet af gruppeformændene for de i kommunalbestyrelsen repræsenterede politiske partier, med opfordring til at stemme nej til at dele kom-

munen. Borgmester Poul Hansen udsendte i slutningen af maj 1973 ET PUNKTUM i Kommunal Orientering til Vallensbæks borgere²¹⁹, der godt tåler gentagelse:

»Fredag den 4. maj blev der sat endeligt punktum i Kommunalreformkommissionssagen.

Sent på eftermiddagen modtog vi telefonisk besked fra kommissionens sekretariat om, at det foreløbige forslag om en deling af Vallensbæk Kommune var frafaldet. Den officielle skrivelse kom den 16. maj.

Om årsagen til det ændrede standpunkt er intet oplyst, men efter min opfattelse har resultatet af kommuneafstemningen og den kraftige reaktion i øvrigt fra kommunens beboere været af stor betydning.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til på kommunalbestyrelsens vegne at takke alle, der har medvirket til, at sagen fik så lykkelig en afslutning.

Sammenlægningsspøgelset er manet i jorden, og kommunalbestyrelsen kan igen disponere frit – eller så frit som love og bestemmelser nu en gang tillader det. Jeg føler, at vi i særlig grad efter denne sag har pligt til at fortsætte arbejdet med kommunens udbygning efter de offentliggjorte tanker og planer.

Arbejdet er i gang, forhåbentlig får vi det ikke mere afbrudt ved indgreb fra statsmagtens side.«

Valg til det kommunale styre i Vallensbæk 1958-93

Hvert fjerde år afholdes kommunalvalg med det formål at vælge politisk ledelse af kommunerne. Som forvaltningsområde er kommunerne opdelt i primærkommuner og sekundærkommuner (amtskommuner). I følge gældende lov ledes en kommune af en kommunalbestyrelse, der kan bestå af mindst 5 og op til 25 medlemmer. I sekundærkommunerne kaldes ledelsen for amtsråd og medlemmerne amtsrådsmedlemmer.

Valgretten er en grundlovssikret rettighed, mens valgbarheden kan underkastes

en prøvelse i Valgbarhedsnævnet – et nævn under indenrigsministeren – der skal sikre, at personer, som indvælges i kommunale råd, ikke er uværdige. I det følgende er det valg til primærkommunen Vallensbæk, der har interesse.

I Vallensbæk har der siden 1958, som i det øvrige land, været afholdt 10 valg til det kommunale styre. Til hvert valg har der været opstillet en række politiske partier og/eller lister med særligt valgprogram. Ved hvert valg har Socialdemokratiet og Det konservative Folkeparti været de to største partier. Valgene vil nedenfor blive behandlet i kronologisk rækkefølge.

Sognerådvalg 1958-66

I perioden 1958-70 blev der afholdt 3 valg til kommunens politiske ledelse, som indtil 1967 blev kaldt sognerådet og bestod af 7 medlemmer.

I 1958 havde Vallensbæk en socialdemokratisk sognerådsformand, Hans Sørensen, hvis styre var baseret på den socialdemokratiske mindretalsgruppe, der ud over Hans Sørensen selv bestod af formand Werner Quist Petersen, og med støtte fra Grundejerlisten, hvis medlemmer var malmester Albert Larsen og muremester Knud Lassen.

Poul Hansen har leveret en beskrivelse af det første rigtige sognerådsmøde, han deltog i efter valget i 1958 og tiden umiddelbart derefter²²⁰:

	1958 4/3	indvalgte	1962 6/3	indvalgte	1966 8/3	indvalgte
antal vælgere	855		1.260		2.024	
antal afgivne stemmer	710		995		1.624	
stemmeprocent	83.04		78.97		80.24	
stemmer afgivet på partier/liste						
Socialdemokratiet (A)	202	2	288	2	415	2
Det konservative Folkeparti (C)	177	2	478	4	977	5
Venstre (D)	102	1	78	0	140	0
Danmarks kommunistiske Parti (K)	34	0	–		mm –	
Grundejerliste (H)	111	2	127	1	–	
Borgerliste (1958, 1966 G)	24	0	–		59	0
Upolitisk (1958, F)	55	0	–		–	
gyldige stemmer ialt	705	7	971	7	1591	7
Valgforbund:	(C+D) (F+H)		(C+D)		(C+D)	

»Her tog kommunesekretær Herluf Petersen og lukkede en mappe op, hvorefter vi fik dagsordenen. Det var bare nogle enkelte punkter på en liste, og ikke noget om hvad punkterne indeholdt. Så begyndte han at læse op og fortalte om det første punkt. Så sagde han: »Jeg foreslår, at man gør sådan.« Og det gjorde man så. Næste punkt læste han også op, og fortalte om hvad man egentlig burde forstå ved dét og dét, og ikke noget om hvilke valgmuligheder, der forelå. Det var hans øjeblikkelige opfattelse, der var grundlaget, og som der blev besluttet på. Det havde jeg det skidt med. Jeg troede barnagtigt, at jeg var valgt ind i sognerådet for at være med til at styre ... Det måtte jeg finde mig i nogle år, men begyndte at komme med forslag til dagsorden ... Det var meget, meget gammeldags. Det var så gammeldags, at man mente at kunne sætte sig ned og oplæse en sag og så træffe beslutning. Men man *er* nødt til at læse sagerne forud og prøve at sætte sig ind i situationen, førend en beslutning træffes. Vores »omsætning« var jo ikke så stor, for vi var ikke mange mennesker, men ...

Det var en hyggelig forsamling at være sammen med, når først man havde lært dem at kende. De havde den regel, at når man havde holdt sognerådsmøde – det varede ikke ret længe – skulle man spille l'hombre. Og så spillede de l'hombre. Kortspil og mig var ikke rigtig noget; det sagde mig ikke noget, og jeg gad ikke. Men det varede heller ikke så længe, førend møderne begyndte at trække ud, og kortspillet holdt op, for »ham den unge stillede så mange spørgsmål.« Det endte med, at de måtte nøjes med en bajer eller to, og nogle gange var de så trætte af mine mange spørgsmål, at de ikke engang fik dét.«

Det politisk måske væsentligste i perioden fra valget i 1958 til valget i 1970 var det politiske systemskifte, som fandt sted ved sognerådvalget i 1962.

I 1962 fik Vallensbæk en konservativ sognerådsformand, Poul Hansen, med basis i den konservative gruppe, der udgjorde en absolut majoritet. De konservative var det første politiske parti, der fik indvalgt en kvinde i sognerådet: fru Else Friis-Mikkelsen. De øvrige medlemmer af gruppen var

overpolitibetjent Egon Fredberg og murermester Ingolf Kristensen.

Poul Hansen har berettet om »de nye tider«:

»Ved det første sognerådsmøde efter valget i 1962, gav jeg kommunesekretær Herluf Petersen et virkeligt chok ved at tage mappen med sager, og så holdt *jeg* mødet. Og siden har det været borgmesteren, der holdt mødet – ikke kommunesekretæren.«²²¹

På trods af at tilgangen af vælgere og afgivningen af gyldige stemmer mere end fordobledes i 1958-66, og på trods af at Socialdemokratiet mere end fordoblede sit stemmetal, lykkedes det ikke partiet at fastholde dets position. Flere faktorer gjorde sig gældende: Dels havde Det konservative Folkepartis formand, Poul Hansen, i perioden 1958-62 vist sig som en dynamisk leder af den konservative vælgerforening; dels havde han som sognerådsmedlem og i opposition formået at sætte fokus på væsentlige punkter af den politiske dagsorden, bl.a. skoleudvidelser og kloakering, og dels forstod Poul Hansen at sælge sit politiske budskab til tilflytterne. I en valgbrochure til sognerådvalget 1958 rettede de konservative en direkte appel til kommunens nye borgere:

»Tilflytterne bør gøre brug af deres stemme. Til de mange nye vælgere, der siden sidste valg har bosat sig i vor kommune, vil vi gerne rette en appel. Husk: De har samme rettigheder, men også samme pligter, som de, der har boet mange år i kommunen. De skal leve under de betingelser, kommunen kan byde Dem, og derfor bør De selv være med til at bestemme, hvorledes kommunens fremtid skal forme sig ...«

I samme valgbrochure præsenteredes *salgschef Poul Hansen* som en »ung klartseende forretningsmand«, der havde »ganske særlig interesse for skoleforholdene samt grundejernes og tilflytternes problemer«. Placeret som nr. 2 på den konservative liste

blev Poul Hansen indvalgt efter en af de gamle vallensbækkere, slagtermester Anker Rasmussen.

Venstre, der traditionelt havde fået støtte blandt landbrugerne, gled ved valget i 1962 helt ud af sognerådet. Venstremanden Mikael Hansen fra Kirkebakkegård var den sidste gårdejer, som sad i sognerådet. Landbruget i Vallensbæk havde ikke tidligere tiders status, fordi store arealer var opkøbt og udlagt til boligbyggeri og byformål. Landbrugets æra i Vallensbæk var endegyldigt slut og tilflytternes var begyndt.

»Vejene i vor kommune er et kapitel for sig, endda et dårligt kapitel uden indhold. Vi kan ikke længere finde os i dette smøleri!« sagdes det i en valgbrochure fra de konservative i 1962, der fortsatte:

»Vor »badestrand« er een sur kloak, en kommunal skamplet ... Vi foreslog en planlægning af en ny skole for 5 indr. siden. Der blev nedsat et udvalg med den socialdemokratiske sognerådsformand som formand, og så skete der ikke mere! ... Vi mener, der skal presses på for at få bygget nogle af de projekterede udlejningsejendomme, men ikke for enhver pris ... Vi ser gerne, at kommunen hjælper vore egne mindrebemidlede, også i boligspørgsmål, men vi protesterer, når andre kommuner sender deres sociale problem til Vallensbæk.«

Det gav bonus. I perioden 1958-66 mere end 5-doblede Det konservative Folkeparti dets stemmetal, hvilket svarede til en stigning fra 25,1% til 61,4% af de afgivne gyldige stemmer.

Kommunalvalg 1970-78

I perioden 1970-81 blev der afholdt 3 valg til kommunalbestyrelsen, som i 1970 udvidedes til 11 medlemmer, og som siden 1974 har bestået af 15 medlemmer.

Valget i 1970 var en lille sejr for Socialdemokratiet i Vallensbæk med en vælger-tilslutning på 39,1% af de afgivne gyldige

stemmer, mens de konservative måtte notere en betydelig tilbagegang fra 61,4% ved 1966-valget til 48,8%. Det var Poul Hansens første valg som borgmester, og han måtte gå til valg på bl.a. nødvendigheden af forestående stigninger i kommuneskatten. Det radikale Venstre, som stillede op for første gang, blev repræsenteret i kommunalbestyrelsen med 1 mandat (Niels Henrik Gydemark) på baggrund af en vælger-tilslutning på 8,7%.

I begyndelsen af 1970'erne kunne lokalpolitikere i Vallensbæk, på trods af vigende stemmeprocenter ved valgene, samle en del tilhørere til paneldiskussioner og vælgermøder. Under overskriften *Stigende interesse for kommunale anliggender* skrev Folkebladet 14. september 1972:

»To aftener inden for samme uge har kommunalpolitikere været i stand til at samle mere end 300 interesserede til møder på Egholmskolen. Det tyder på en større kommunalpolitisk interesse – eller er det allerede optakten til næste kommunevalg i 1974? ...«

Ugen forinden havde Vallensbæk Avis bragt en artikel med overskriften *Hvem skal styre i Vallensbæk – om halvandet år?* som optakt til et vælgermøde:

»Det konservative Folkeparti og Socialdemokratiet i Vallensbæk afholder mandag den 11. september kl. 19.30 i Egholmskolens festsal et offentligt diskussionsmøde med titlen: »Konservativ eller Socialdemokratisk ledelse af Vallensbæk – om 1½ år? Der bliver 2 indledere fra hvert parti. Fra det konservative Folkeparti er det borgmester Poul Hansen og formanden for teknisk og kulturelt udvalg, lærer Kurt Hockerup. Fra Socialdemokratiet er det viceborgmester Verner Berthou og formanden for vælgerforeningen, kursusleder Freddie Birtø.

De to partier har i sommerens løb udkæmpet en duel i lokalbladene, og er nu begge indstillet på en konfrontation idet man på en række felter står skarpt over for hinanden. Diskussionsmødet finder sted 4 dage efter kommunens borgermøde ... idet der har været enighed om,

	1970 3/3	indvalgte	1974 5/3	indvalgte	1978 7/3	indvalgte
antal vælgere	4.342		5.911		7.128	
antal afgivne stemmer	3.122		3.799		5.458	
stemmeprocent	71.90		64.15		76.59	
fordeling af stemmer afgivet på partier/lister						
Socialdemokratiet (A)	1.206	4	876	4	1.613	5
Det konservative Folkeparti (C)	1.505	6	1.741	8	2.754	9
Venstre (V)	99	0	141	0	161	0
Det radikale Venstre (B)	269	1	195	1	129	0
Retsforbundet (E)	–		78	0	87	0
Socialistisk Folkeparti (F)	–		171	1	309	1
Danmarks kommuni- stiske Parti (K)	–		91	0	132	0
Centrum- demokraterne (M)	–		160	0	–	
Fremskridtspartiet (Z)	–		325	1	246	0
gyldige stemmer ialt	3.079	11	3.778	15	5.431	15
Valgforbund:	(C+V)		(B+E+M) (C+V) (F+K)		(B+E) (F+K)	

at undgå den partipolitiske debat på borgermødet ...»²²²

Der må have været lagt låg på de partipolitiske angreb ved det omtalte borgermøde, for da Vallensbæk Avis en uge senere leverede et referat, blev det under overskriften *Hårdt angreb på Poul Hansen på diskussionsmøde*:

- Jeg vil gerne svare på læserbreve i den lokale presse, men somme tider er spørgsmål af sådan standard, at det vil være at trække det ned i et for dybt plan. Derfor har jeg mange gange ikke svaret.

Sådan sagde borgmester Poul Hansen ... på et politisk diskussionsmøde mandag aften på

Egholmskolen, da formanden for den socialdemokratiske vælgerforening, Freddie Birtø, efterlyste svar i aviserne på forskellige spørgsmål. Diskussionsmødet havde kun samlet ganske få tilhørere, men der blev ellers diskuteret skarpt – og meget personligt – og det var specielt Freddie Birtø, der havde noget at sige om borgmester Poul Hansen ...

Dernæst fik formanden for den socialdemokratiske vælgerforening, Freddie Birtø, ordet. Han overskred sin taletid med flere minutter, og det skete bl.a. med følgende bemærkninger: »Halvandet år før valget vil vi naturligvis ikke fremkomme med et handlingsprogram for Vallensbæk, men Poul Hansen nævnte ved sidste valg, at vi ikke opstillede noget kommunalpolitisk program. Foreløbig er vi et oppositions-

parti. Selv om Poul Hansen roser vor gruppe for sagligt arbejde og for ikke at lave usaglig overbudspolitik, er det ikke ensbetydende med mangel på oppositionspolitik, som Poul Hansen påstår i et lokalblad. I gruppens arbejde går samarbejde forud for partipolitik, noget andet er vælgerforeningen. Men den håner borgmesteren jo, og han misforstår her noget aldeles vigtigt. Vi har nemlig kun de politiske partier som kanal for den politiske proces.

Poul Hansens kommunikationsbesvær vil jeg gerne tage op her i indledningen. I kommunalbestyrelsen er det Gydemark [N. H. Gydemark fra Det radikale Venstre, red.], der påtager sig oversætterrollen, og ellers ønsker Poul Hansen ikke at gå ind i debatten i lokalpressen. Han er svær at få i tale. Poul Hansen bestemmer »diskussionsplanet«. Poul Hansen ønsker sig i rollen som den samlende figur ... Vi har desuden en gang imellem undret os over de konservatives partidisciplin ... Den konservative gruppe gødkender de politiske småfiduser ...

Borgmester Poul Hansen svarede på Birtøs angreb: ... Der er heller ikke nogen partidisciplin i vores rækker ... Vi mødes en gang om ugen og holder lange møder. Det betyder, at alle vores kommunalbestyrelsesmedlemmer er informeret om alle sager – og derfor optræder vi meget ofte i enighed. Nogen kommunikationsproblemer har vi heller ikke. Dette angrebs adresse er helt forkert, og burde måske i stedet sendes til den socialdemokratiske gruppe ...

De personlige angreb fortsatte et stykke tid endnu ...«²²³

Valgdeltagelsen, som var lav (71,90%) ved 1970-valget, var i 1974 med en stemmeprocent på 64,15 endnu lavere. Særlige forhold gjorde sig gældende. I løbet af 1960erne og 70erne skete på landsplan et opbrud af vælgerkorpset. Traditionelt havde vælgerne begunstiget de 4 gamle partier, Socialdemokratiet, Venstre, Det konservative Folkeparti og Det Radikale Venstre, men vælgerkorpset syntes i stigende grad at differentieres, i første omgang til fordel for Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti, men tendensen fortsatte og sprængte alle rammer ved Folketingsvalget 1973, da det

nystiftede parti, Fremskridtspartiet, erobrede 28 mandater og blev landets næststørste parti. Det skabte panikagtige reaktioner i de etablerede politiske partier og sendte dønminger ud over landet.²²⁴ Også ved kommunalvalget i Vallensbæk 1974 skabte det røre. Borgmester Poul Hansen tyede til at udsende en personlig rundskrivelse til kommunens borgere dagen før valgdagen²²⁵:

»... De kan denne gang vælge mellem 9 forskellige politiske partier med kandidater, som er uden kendskab til andet end den landspolitiske linje, de respektive fører på Christiansborg. De kan ikke som borger i Vallensbæk være tjent med, at kommunen skal ledes efter landspolitiske linjer, for så kommer vi til at ligne alle de andre kommuner og får også alle deres problemer at kæmpe med ...«

Kun 5 partier fik sæde i den ny kommunale ledelse. Især Fremskridtspartiet gjorde sig som helt nyt parti bemærket ved at blive tredjestørste stemmesluger med 8,6% af stemmerne, mens det gik mindre godt for et andet nyt parti, Centrumdemokraterne, der ikke blev repræsenteret.

På trods af at de konservative havde det dårligste valg siden 1958, 46% af de afgivne stemmer, bevarede partiet sin position, vel først og fremmest som en belønning for en helt utvetydig holdning til spørgsmålet om kommunens deling, hvorom vallensbækkerne i 1973 gik til stemmeurnerne, og måske i kraft af at Socialdemokratiet fik et endnu værre valg med kun 23,1% af de afgivne stemmer.

Til valget i 1978 opstillede 8 partier, hvoraf kun 3 blev repræsenteret i den ny kommunalbestyrelse: Socialdemokratiet, Det konservative Folkeparti og SF. De konservative fik et fornemt valg med godt halvdelen af samtlige stemmer og fik 9 af 15 pladser i kommunalbestyrelsen:

borgmester Poul Hansen
1. viceborgmester Else Friis-Mikkelsen
skoleinspektør Kurt Hockerup
anlægsgartner Anders Walther Jensen
fru Inger Johansen
kantineleder Lise-Lotte Kiær
overassistent Birthe Knaack
teknisk lærer Fritz Løvschall
laboratorietekniker Lone Schriver

Også Socialdemokratiet forbedrede dets stemmetal og fik indvalgt:

2. viceborgmester fuldmægtig cand.oecon Preben Nielsen
fru Jytte Andersen
lærer Lis Winge Bang
smed Ole Osbæk
sektionsleder Jørgen Pedersen
Sociologen Erik E. M. Sejrup blev genvalgt for SF.

Kommunalvalg 1981-89

I 1980erne blev der afholdt 3 valg til det kommunale styre, som var præget af stor stabilitet med de konservative solidt i sadlen. Ganske vist dalede partiets stemmetal, – fra 1981 til 1989 mistede de konservative to pladser i kommunalbestyrelsen – men havde perioden igennem absolut majoritet heri, jf. skema s. 112.

Af de 10 konservative medlemmer, der blev indvalgt i kommunalbestyrelsen i 1981, havde 6 haft sæde i 4 eller flere foregående valgperioder og sad endnu med udgangen af 80erne: borgmester Poul Hansen, 1. viceborgmester, skoleinspektør Kurt Hockerup, fru Else Friis-Mikkelsen, fru Inger Johansen, overassistent Birthe Knaack og laboratorietekniker Lone Schriver. Man lægger mærke til, at til »den hårde kerne« hører 4 kvinder.

Socialdemokratiet og i særdeleshed SF havde gode valg i 80erne. SF opnåede ved valget i 1985 at besætte to pladser i kommunalbestyrelsen i kraft af 14,7% af de afgivne stemmer, hvilket var partiets højeste stemmeandel overhovedet. De to indvalgte i 1985 var sygeplejerske Hagen Poulsen og cand.mag. Henning Vagn Jensen, men ingen af disse blev indvalgt i 1989, hvor cand.mag Ole Nyborg Christensen blev valgt for SF.

Af de 4 socialdemokratiske medlemmer der blev indvalgt i 1981: sektionsleder Jørgen Pedersen, cand.oecon Preben Nielsen, direktør Gitte Jensen og fængselsbetjent Ole Osbæk, sad kun førstnævnte endnu med udgangen af 80erne.

Partiet Venstre fik i 1989 for første gang i 31 år indvalgt et medlem, civiløkonom Arne Vestergaard Værum, til kommunalbestyrelsen.

Man kunne ikke vide det på forhånd, men med valget i 1989 indledte Poul Hansen sin sidste 4-årige embedsperiode som borgmester. Op til valget i 1993 pegede borgmesteren og en enig vælgerforening på 1. viceborgmester Kurt Hockerup som ny borgmestercandidat og Charlotte Krog Mayntz som ny 1. viceborgmester, samt Poul Hansen på »ankerpladsen«. Valget var imødeset med stor spænding og i den konservative gruppe med nogen nervøsitet: Hvordan ville vælgerne reagere på borgmesterskiftet?

Kommunalvalg 1993

Der var hektisk aktivitet på de 3 afstemningssteder Pilehaveskolen, Egholmskolen og Vallensbæk Idrætscenter hele dagen, dog størst hen under aften, hvor der blandt de konservative kandidater sporedes en rastløs uro, indtil valgstyrernes formænd

	1981 17/11	indvalgte	1985 19/11	indvalgte	1989 21/11	indvalgte
antal vælgere	8.514		8.758		8.942	
antal afgivne stemmer	6.713		6.282		6.531	
stemmeprocent	78.85		71.73		73.04	
fordeling af stemmer afgivet på partier/liste						
Socialdemokratiet (A)	1.509	4	1.590	4	2.111	5
Det konservative Folkeparti (C)	4.003	10	3.368	9	3.221	8
Venstre (V)	199	0	232	0	301	1
Det radikale Venstre (B)	129	0	–		166	0
Retsforbundet (E)	–		–		–	
Socialistisk Folkeparti (F)	549	1	919	2	630	mmm 1
Danmarks kommuni- stiske Parti (K)	96	0	54	0	39	0
Centrum- demokraterne (M)	–		–		–	
Kristeligt Folkeparti (Q)	35	0	16	0	–	
Fremskridtspartiet (Z)	152	0	42	0	–	
gyldige stemmer ialt	6.672	15	6.221	15	6.468	15
Valgforbund:	(A+B+Q) (F+K) (C+V)		(Q+V) (F+K)		(B+V) (F+K)	

kunne udtale: »Er der nogen i lokalet, som endnu ikke har afgivet deres stemme? Da det ikke lader til at være tilfældet, erklærer jeg hermed valghandlingen for afsluttet!«

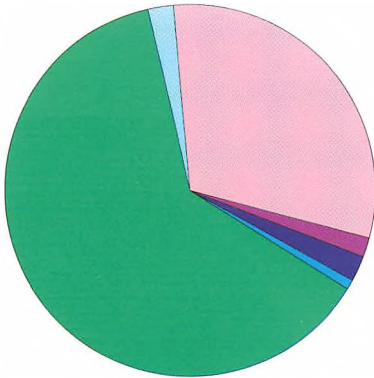
Set fra de konservatives synspunkt gik valget over al forventning. Det blev partiets bedste valg nogensinde med en vælger-tilslutning på 65,3%. Valgdeltagelsen var højere end ved valget i 1962, der indledte den konservative dominans. Det synes næsten som om, et flertal af Vällensbæks bor-

gere var nervøse ved udsigten til et nyt »systemsifte«.

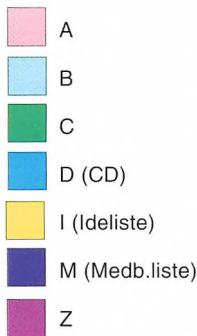
Socialdemokratiet og SF måtte hver aflevere en plads i kommunalbestyrelsen til Det konservative Folkeparti, mens Venstre holdt skansen takket være valgforbund med liste Z.

Indvalgt for de konservative blev på en klar førsteplads borgmesterkandidaten Kurt Hockerup efterfulgt af kandidaten til posten som 1. viceborgmester Charlotte

Vælgertilslutning
ved valget 1993
fordelt på partier/lister

Partier/lister

	1993 16/11	indvalgte
antal vælgere	9.359	
antal afgivne stemmer	7.406	
stemmeprocent	79.14	
fordeling af stemmer afgivet på partier/lister		
Socialdemokratiet (A)	1.805	4
Det konservative Folkeparti (C)	4.777	10
Venstre (V)	373	1
Det radikale Venstre (B)	116	0
Idélister (I)	5	0
Socialistisk Folkeparti (F)	–	
Centrumdemokraterne (D)	33	0
Vallensbæk Medborgerliste (M)	124	0
Fremskridtspartiet (Z)	80	0
gyldige stemmer ialt	7.313	15
Valgforbund:	(B+D+M) (V+Z)	

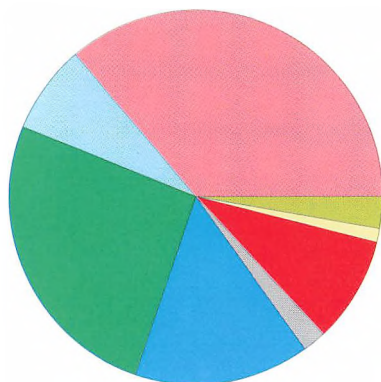
Valgplakater ved krydset Brøndbyvej/Vallensbæk Torvevej på afstemningsdagen den 16. november 1993. Foto: Finn Pilborg nov. 1993.

Krog Mayntz. Herefter fulgte H. C. Petersen, Birthe Knaack, Lone Schriver, fhv. borgmester Poul Hansen, Henrik Rasmussen, Inger Johansen, Jan Grubak og Steen Asgreen.

For Socialdemokratiet blev indvalgt Jørgen Pedersen, Ole Frederiksen, Birthe Pe-

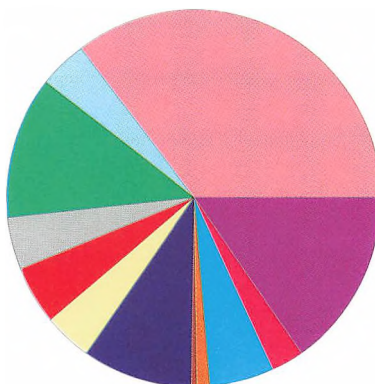
Folketingsvalg
15/11 1960
Stemmetal i Vallensbæk

Partier/lister

Folketingsvalg
15/2 1977
Stemmetal i Vallensbæk

Partier/lister

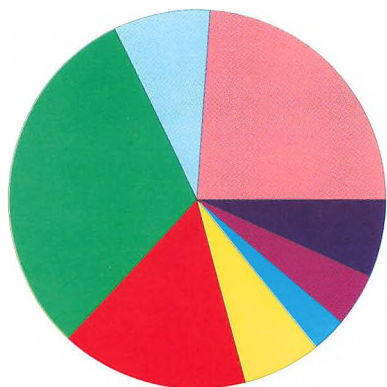
dersen og Ole Christensen. Venstres medlem blev Niels Jørgensen.

SAMMENLIGNING MELLEM VALG TIL FOLKETINGET OG TIL KOMMUNALBESTYRELSEN

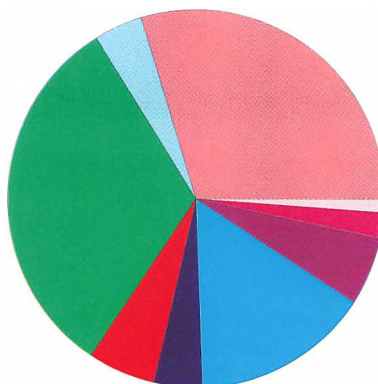
Kommunalvalg er én valghandling, en ganske anden er valg til Folketinget. Stemmeafgivningen ved de kommunale valg er generelt meget anderledes end ved de landsdækkende valg, hvor landspolitikken

og partiernes overordnede programmer spiller en større rolle. Også i Vallensbæk stemmer borgerne generelt anderledes ved valg til Folketinget end ved kommunalvalgene. I et interview²²⁶ sommeren 1994 udtalte borgmester Kurt Hockerup:

Folketingsvalg
8/9 1987
Stemmetal i Vallensbæk

Folketingsvalg
21/9 1994
Stemmetal i Vallensbæk

»Når vi har Folketingsvalg, får vi kun ca. det halve antal stemmer, som vi får ved et kommunalvalg. Det vil sige, at vi doubler stemmetallet op ved kommunalvalgene. Det betyder, at det er folk fra andre partier, – i særdeleshed denne

Valgstyrer, tidligere socialudvalgsformand Else Friis-Mikkelsen (C) og valgstyrer Tom Frederiksen (A) ved et af valgbordene på Egholmskolen.

*Idrætscentret som afstemningssted 16/11 1993.
Foto: Finn Pilborg nov. 1993.*

gang [kommunalvalget den 16. november 1993], som stemmer på liste C ved kommunalvalget. Der er sågar SF'ere, der over for mig har tilkendegivet, at de har stemt på de konservative ved det seneste valg. Det er altså i kraft af den politik, vi fører, og det at den rammer så bredt, at folk bakker op om den, – hvad de så ikke tilsvarende gør ved et folketingsvalg.«

En sammenligning af vælger- og stemmetal viser de store forskelle ved kommunalvalget og folketingsvalget i Vallensbæk.²²⁷

Ved folketingsvalget den 15. november 1960, dvs. før Vallensbæk begyndte den store udbygning, svarede stemmetallet til mønstret ved kommunalvalget 1958. Socialdemokratiet var størst med 36,1% efterfulgt af de konservative med 25,8% af stemmerne.²²⁸

Folketingsvalget 15. februar 1977 var et endnu værre valg for de konservative end »jordskredsvalget« i 1973, hvor liste C var henvist til en fjerdeplads med 13,5% af stemmerne i Vallensbæk. I 1977 opnåede de konservative blot 12,2% af stemmerne overgået af såvel Socialdemokratiet med 35,1% og Fremskridtspartiet med 15,6%.²²⁹

Ved folketingsvalgene i 1980erne havde Socialdemokratiet mellem 23,7% og

Pilehaveskolen som afstemningssted 16/11 1993. Den afgående borgmester Poul Hansen (i lyse bukser i forgrunden) stillede op på »ankerpladsen« for liste C. Foto: Finn Pilborg nov. 1993.

27,9% af stemmerne i Vallensbæk og de konservative 24,8-33,7%. Bemærkelsesværdigt er SF's stemmetal i 80erne, idet partiet ved de 4 valg kom ind på en tredjeplads med stemmetal på 13,0-16,1%.²³⁰

I såvel 1970erne som 1980erne havde Venstre forbavsende dårlige valg i Vallensbæk med 2,9-4,3% af stemmerne, men ved folketingsvalget den 21. september 1994 opnåede partiet en tredjeplads med 15,1% uden at det fik nogen følger for de konservatives og socialdemokraternes stemmetal – henholdsvis 31,4% og 29,6%.²³¹

Det statistiske materiale understøtter synspunktet, at stemmeafgivningen varierer efter valgenes beskaffenhed.²³² Det er i sær deleshed synligt, hvad angår Det konservative Folkeparti i Vallensbæk. Ved kommunalvalget i 1993 opnåede partiet 65,3% af stemmerne, men måtte »nøjes« med et stykke under halvdelen ved folketingsvalget 1994.

Det kommunale styre set fra kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol

En kommunalbestyrelses beslutninger indskrives i en protokol med en angivelse af hvilke sager, der er til behandling, altså hvilken dagsorden, der foreligger til kommunalbestyrelsesmødet. For Vallensbæk Kommune er dagsordenen indskrevet i protokollen inden mødet, og der er levnet plads til, at beslutningerne undervejs bliver nedskrevet ved siden af de enkelte punkter, der er til behandling. Nogle sager behandles på åbne møder, hvortil kommunens borgere har adgang, og hvorfra der kan refereres frit, mens andre sager, f. eks. personsager, behandles for »lukkede døre« og derfor må omgærdes med diskretion og varsomhed.

De fleste sager, der bliver forelagt kommunalbestyrelsen til vedtagelse eller forkastelse, har allerede gennemgået behandling i et eller flere af de faglige udvalg, der også er politisk ledet.

Det er en kolossal bred vifte af sager, Vallensbæk kommunalbestyrelse gennem tiden har måttet tage stilling til – nogle grænsende til det inferiøre og andre naturligvis af stor vigtighed og vidtrækkende betydning. Det er indlysende, at den politiske ledelse af Vallensbæk Kommune i en udbygningsfase har måttet behandle og tage stilling til mange planforslag, og det er da også noget af det mere spændende i be-

slutningsprotokollerne at se, hvorledes den politiske stemmeafgivning for den ene eller anden løsning har formet sig. Man kunne tro, at det Vallensbækske konservative majoritetsstyre, der har været siden 1962, ville være ensbetydende med, at alle sager faldt ud til partiets fordel – og det har de måske også direkte eller indirekte gjort, men undertiden har et endog meget lille mindretal udarbejdet forslag, der har vundet flertal.

Beslutningsprocesser i Danmark har generelt set præg af konsensus, dvs. at man taler sig til rette, for at opnå den optimale løsning på et problem, og på det kommunale plan er denne tendens endnu mere udpræget. Det betyder ikke, at uenighed ikke kan opstå, eller at alle politiske skel udviskes; men meget hyppigt vil beslutninger truffet på det lokale plan – have en tendens til at miste de skarpeste partipolitiske kanter.

Det efterfølgende er en stort set kronologisk fremstilling af udvalgte sager, der har været til behandling i kommunalbestyrelsen. Der er valgt at fokusere på fortrinsvis de store anlægssager, dvs. kommunalt opkøb af jord, skole- og andet institutionsbyggeri, mindre på byggemodnings-sager som kloakeringsopgaver, skønt de er en forudsætning for, at byggeri i større skala

kan etableres, – anlæg af Køge-Bugt Strandpark er valgt frem for anlæg af de lokale stier i hovedstinettet osv.

1959-1975:

De nye tider på vej

Optakten til de nye tider i Vallensbæk kan aflæses på et relativt tidligt tidspunkt i kommunens historie. Et vilkårligt opslag under datoen *5. maj 1959* i sognerådets protokoller fortæller følgende om en række sager, der blev taget til efterretning:

– »Trafikudvalget meddeler i skrivelse af 15/4-59 tilladelse til besøgsruten til Glostrup Sygehus«.

– »Amtsrådet godkender kommunens overslag for 1959/60«,

– »Statsministeriet meddeler afslag på ansøgningen om tilladelse til at opføre et klubhus på strandarealet matr.nr.: [NN]«,

– »Kendelsen fra landvæsenskommissionen ang. renseanlægget og den afskærende ledning samt byudviklingsudvalgets skrivelse om samme ...«,

– »Meddelelse fra Brøndbyernes kommune om vejarbejderne i Ny Mæglergårds-kvarteret«,

– »Opsigelse fra ingeniør [NN] på ingeniørkontoret ... tillades, – der søges en ny ingeniør«.

Måske lyder det en anelse støvet, men ordvalget fortæller, at nye tider er på vej: Trafikudvalg, sygehus, landvæsenskommission, renseanlæg, byudviklingsudvalg, vejarbejder og ingeniørkontor. Det er alle ord, som hører en særlig tid til, – ord, der peger fremad mod projekter, der skal udføres eller er under udførelse i de gigantiske bygge- og anlægsopgaver for Københavns omegn.

Forhandlingssager fra »møde for lukkede døre« i sognerådet den *1. september 1959* giver et fingerpeg om retningen: En

ansøgning om erhvervelse af en industrigrund på 12.000 m² til bebyggelse, forespørgsel om pris på 2,5 ha af St. Vejlegårds jord, ønske om køb af en industrigrund på 2.500 m² til anlæg af skotøjsvirksomhed, og endelig en ansøgning fra en forpagter, der ansøgte om forlængelse af lejemålet af boligarealet på en af sognets store gårde.

I disse år er begrebet forpagter en hyppigt forekommende betegnelse i sognerådets protokoller, og det fortæller, at ejendomsstrukturen har ændret sig eller er i færd med at ændre sig. Offentligt opkøb af jord i perioden 1962-1975 har gjort kommunen til sognets største ejendomsbesidder, hvorfor betegnelsen gårdejer ses stadig sjældnere.

Den *3. november 1959*: Udgiftsfordelingen til Strandens kloak fastsættes til kr. 1,20/m²; Poul Hansen forespørger hvad sognerådet agter at foretage sig mod ulovlig sommerhusbeboelse – med 4 stemmer mod 3 vedtages det fremefter, at bygningsinspektoratet skal tilskrive alle, der bor ulovligt, »at de må fraflytte, ellers vil deklarationens nedrivningsbestemmelse blive anvendt«. Tilbud om ændring af vejbelysning indhentes til næste møde. Skoleplan forelagt i ændret skikkelse blev vedtaget.

Vestskovens placering og Vallensbæk Kommunes andel i de økonomiske udgifter forbundet med skovrejsningen diskuteres på sognerådets møde den *1. december 1959*: Man mente at Vestskoven ville få en »mere hensigtsmæssig placering i Thorslunde-Ishøj kommune eller deromkring«. På samme møde ansøgte gårdejer Ejnar Jönsson om at overflytte matr.nr. 9i og 10b til inderzone til boligbyggeri og industri. Sognerådet anbefalede boligbyggeri, idet det stemte overens med dispositions- og kloakeringsplan. – Endvidere stilledes byplanen for kommunens nordlige del i bero en tid.

Til »møde for lukkede døre« samme dag forelå en forespørgsel fra en navngiven københavnsk arkitekt om pris m.v. for ca. 2 ha. af matr.nr. 18a [St. Vejlegård] til højt boligbyggeri. Sognerådets behandling fremtræder i beslutningsprotokollen lapi-darisk: »Vi vil ikke sælge for tiden«. Men allerede den 2. februar 1960 blev det vedtaget at sælge 2 ha. af St. Vejlegårds jorder til industriforetaget A/S Nordisk Simplex. Samme dag blev det vedtaget at indrette losseplads på 2 tdr. land af St. Vejlegårds engarealer. To måneder senere, den 5. april, fastsattes priser på dele af St. Vejlegårds jorder til rensningsanlæg, vej og materialeplads. En udviklingsplan for Strandkvarteret blev forelagt, og arealet mellem den projekterede S-bane, Køgevejen og Ringvejen foreslået udbygget i løbet af 5 år.

Op nu begyndte det at gå stærkt: den 4. juli 1960 blev givet tilladelse til rækkehusbyggeri på parcel nr. 2 af matr.nr. 6b; og under behandlingen af forslag til de kommunale veje i forbindelse med de projekterede motorveje, ytrede ønske om, at trafikpladsen ved S-stationen måtte blive så stor som mulig. Vandforsyningen til kommunens industrivirksomheder kunne øjensynlig ikke følge med, idet kommunen måtte meddele Galvanisk Kompagni på Gl. Køgelandevej »ikke at kunne klare leverancen af vand i tilstrækkelig mængde«.

Den 6. september 1960 fremsendte Fagforeningernes Boligforening et forslag til bebyggelse af Stjernegårdens, Toftemosegårds, Engbjerggårds og Højrupgårds jorder. Sognerådet måtte meddele, at man ikke var i stand til at tage stilling til det indsendte forslag, førend dispositionsplan om arealanvendelse var blevet udarbejdet. Samme dag vedtoges etageboligbyggeri på matr.nr. 6b.

Den 6. december 1960 vedtog man at by-

planlægge de dele af kommunen, der ligger nord for den nordlige motorvej og syd for den sydlige motorvej. Arealet mellem disse motorveje skulle indtil videre friholdes. Det betød, at det forslag til boligbyggeri, som Fagforeningernes Boligforening havde indsendt nogle måneder tidligere, ikke umiddelbart kunne blive til noget. Vedtaget blev også, i fællesskab med Brøndby Kommune, at erhverve ca. 50 tdr. land til en fælles losseplads.

I januar 1961 blev KAB indstillet til at udarbejde byplaner for de to tidligere nævnte områder nord og syd for motorvejene. Eneste punkt på sognerådets ekstraordinære møde den 21. februar 1961 drejede sig om kommunalt jordkøb. Gårdejer Chr. Christiansen accepterede kommunens tilbud på køb af 25 tdr. land af Pilehavegård. På sognerådsmødet den 2. maj 1961 blev man enig om, at alle områder i yder- og mellemzone skulle gøres bygge-modne med anlæg af vej, vand og kloak, før der kunne gives tilladelse til udstykning og bebyggelse.

Vi er nu fremme ved en skelsættende begivenhed i Vallensbæks nyere historie. Valget af medlemmer til sognerådet den 7. marts 1962 afstedkom følgende i beslutningsprotokollen:

»År 1962 den 27. marts kl. 19.00 afholdtes konstituerende møde ledet af medlem nr. 1: Poul Hansen. Alle var mødt.« -

Der var to punkter på dagsordenen: Valg af formand og næstformand. Ingolf Kristensen foreslog Poul Hansen som formand for sognerådet. Poul Jensen foreslog den siddende sognerådsformand, Hans Sørensen.

»Poul Hansen fik 4 stemmer; Hans Sørensen fik 3 stemmer. Herefter er Poul Hansen valgt som sognerådsformand for 1962/63. Poul Hansen takkede for valget og takkede også Hans Sørensen for godt samarbejde i tiden, der er

Pilehavegård formentlig o. 1916. Gårdejer Niels Christiansen siddende på bænken th. med pibe. Sønnen Christian står yderst th. med dragen sabel. Foto: Vallensbæk Bibliotek.

gået, og håber også på et godt samarbejde frem-
 efter. Der udbragtes et leve for Vallensbæk
 Kommune.«

Som kandidat til næstformandsposten for-
 reslog Knud Lassen: Hans Sørensen. In-
 gen andre blev bragt på bane, og Hans Sø-
 rensen blev valgt med alle 7 stemmer. Med
 dette politiske skifte afsluttedes en lang pe-
 riodes socialdemokratisk styre, og en ny
 periode under ledelse af Poul Hansen fra
 Det konservative Folkeparti indledtes. Der
 var tale om et systemskifte, og måske
 havde befolkningen i Vallensbæk behov for
 forandringer. Man stod over for meget
 vanskelige opgaver med at udbygge kom-
 munen trods et generende boligbyggestop.

Det af kommunen stiftede boligselskab –
 Vallensbæk Kommunes Boligselskab, hav-

de projekteret opførelse af 172 lejligheder
 på en del af matr.nr. 18a's jorder (St. Vejle-
 gård), men havde i første omgang fået af-
 slag fra Boligministeriet med den begrun-
 delse, at byggeomkostningerne var for
 store. På sognerådsmødet den 7. august
 1962 besluttedes påny at ansøge om tilladelse
 til at sætte byggeriet i gang, »da der
 er et stort behov for lejligheder til husvilde
 og industriens arbejdere.«²³³

Den 8. januar 1963 vedtoges kommu-
 nens budget for regnskabsåret 1963/64.
 Det balancerede med kr. 1.650.800 sva-
 rende til en skatteudskrivning på kr.
 1.684.800 eller en stigning på 22% i for-
 hold til det forrige budget. »Budgettet for-
 udsætter optagelse af lån til vejarbejder i
 kommunens nordlige del til et beløb af 3

mill. kr. som kassekredit og uden afdrag i de første 3 terminer«. *Ugen efter* afholdtes et ekstraordinært sognerådsmøde med deltagelse af arkitekt Helge Foss og to af hans medarbejdere. Emnet var byplanvedtægt nr. 7 (for Vejlegårdskvarteret). Helge Foss fremlagde planen: »Området levner plads til en befolkning på 3.000 indbyggere i boligblokke à 3 etager, dog er der 6 blokke i 6 etager ...«. »... Der var megen diskussion om, hvorvidt der i kvarteret skulle være permanente forretninger eller som af markedsplanlægningsinstituttet indstillet kun en midlertidig lettere bygning til en 3-4 fødevarerbutikker, som tænkes nedlagt efter 1970, når det større forretningscenter ved S-stationen tænkes taget i brug. Sognerådsformand Poul Hansen redegjorde for det møde, han samme dag havde haft med boligministeren om mulighederne for kommunens udvikling i almindelighed og oplyste, at ministeren havde udtalt, at Vallensbæk Kommune byggemæssigt ikke ville blive holdt tilbage, men ville få sin andel af det byggeri, som fremefter skulle finde sted i Hovedstadsområdet ...«²³⁴

Billedligt får man en fornemmelse af Vallensbæk som et lille ivrigt lokomotiv, der utålmodigt venter på startsignal, struttende af energi og med alting velpudset og klargjort til et stort race.

Opførelse af en idrætshal behandlede den 5. februar 1963, og det besluttedes at arbejde videre med sagen, når økonomien var blevet undersøgt.

Det er helt befriende mellem disse store anlægssager at finde de små charmerende, der egentlig fortæller en lige så vigtig historie, nemlig hvordan en anden del af dagliglivet leves: »Udvalget for faste ejendomme indstiller [til idrætsforeningens benyttelse], at der bevilges et skab i omklædningsrummet [skolens], og at der anskaffes et mindre skur på ca. 4 m² til opbevaring af

kridtmaskine samt en vandhane og en stikkontakt. Samlede udgifter ca. 1.300 kr. – bevilget«²³⁵, – ligesom tilladelse til at foreningen kunne afholde bankospil i skolen »engang i februar«, blev bevilget.

Marts måneds sognerådsmøde bød på valg af formand og næstformand. Ingolf Kristensen (C) foreslog, at Poul Hansen (C) blev genvalgt, hvilket skete med 5 stemmer, – næstformanden Hans Sørensen (A) og Poul Jensen (A) undlod at stemme.

Næstformand blev Hans Sørensen med 6 stemmer, – Hans Sørensen undlod at stemme.

De følgende måneder var en mængde små og store plansager til behandling; sager om udvidelse af byggeri, tilladelse til småudstykning, tilladelse til større frasal, om kloakering osv. Men byggestoppet havde tilsyneladende lagt en dæmper på den helt store aktivitet.

Den 3. marts 1964 var det atter tid at vælge sognerådsformand og næstformand. Poul Hansen (C) valgtes med 4 stemmer til den øverste post på forslag af Ingolf Kristensen (C). Hans Sørensen (A) som næstformand blev også foreslået af Ingolf Kristensen (C) – og valgt med 5 stemmer.

En sjælden gang holdt sognerådet møde uden for kommunens grænser. Her er der da også tale om et ekstraordinært sognerådsmøde, den 19. august 1964, henlagt til Espergærde, hvor rådet skulle bese Sct. Georgs Gildernes børnegård. »Mødet var arrangeret med henblik på at overdrage Sct. Georgs Gilderne at stå for opførelse af og drift af en ny børneinstitution ved Vallensbæk Strand«²³⁶. En repræsentant for Sct. Georgs Gilderne var tilkaldt – arkitekt Helge Foss, med hvem kommunen tidligere havde entreret i byplansager og netop dén, under hvilken den kommende børneinstitution hørte. Det var samtidig tan-

ken, vederlagsfrit at stille 1 ha. jord til rådighed for institutionsbyggeri i byplanområdet 7 (Vallensbæk Nordmark). På sognerådsmødet den 3. november samme år konfirmeredes augustbeslutningen om en børneinstitution i Nordmarken (matr.nr. 17a) på følgende måde: »Da en vedtagelse af punkt 375 [Børneinstitution på matr.nr. 17a] må være en betingelsesløs gave til Sct. Georgs Gilderne og en betingelsesløs arkitektopgave for Hr. arkitekt Helge Foss ... stillede sognerådsformanden ... forslag: Sct. Georgs Gilderne overdrages (uden betingelser) opgaven med også at drive børneinstitutionen i Nordmarken, og at grunden ydes som gave«. ²³⁷ Det betød at kommunen overdrog grunden til Sct. Georgs Gilderne for et anslået beløb på 315.000 kr., hvoraf de 102.000 ydedes som et tilskud til byggeriet og restbeløbet som et kommunalt tilskud til inventar o.a. – Det blev vedtaget med Poul Jensens (A) stemme imod – og Knud Lassen (Grund-ejerlisten) undlod at stemme.

Af forhandlingssager til åbent møde den 2. marts 1965 var under punkt 574 så forskellige sager som valg af formand og næstformand for sognerådet og 2. behandling af kommunens budget for det kommende år. Ikke uventet blev Poul Hansen (C) valgt som formand og Hans Sørensen (A) som næstformand, – med henholdsvis 4 og 5 stemmer. Skatteudskrivningen for regnskabsåret 1965/66 fastsattes til kr. 3.170.000,- – en forhøjelse på ca. 100.000 kr. i forhold til året før.

Vallensbæk Strand havde tidligere status af sommerland, men Vallensbæks Handels – Håndværker & Industriforening mente på en konkret henvendelse fra sognerådet sommeren 1965, at »de handlende ikke mere betragter Vallensbæk Strand som et sommerland« ²³⁸. Baggrunden for sognerå-

dets henvendelse til Vallensbæks Handels – Håndværker & Industriforening var en ansøgning fra Brugsforeningen på Bækkeskovvej ved Vallensbæk Strand om tilladelse til at have længe åbent lørdage i sommermånederne. Sognerådet kunne ikke imødekomme forespørgslen med den begrundelse, at »ingen andre udnytter tidligere bevilget ret til forlænget åbning«.

Den 2. februar 1966 oplyser beslutningsprotokollen, at Vallensbæks nabokommune, Brøndbyerne, pr. 13. januar har fået en ny borgmester, – Kjeld Rasmussen.

På baggrund af valget til kommunalbestyrelsen ²³⁹ den 8. marts 1966 afholdt de nyvalgte medlemmer konstituerende møde den 28. marts. Mødet blev ledet af medlem nr. 1, Poul Hansen (C), der blev foreslået som formand for kommunalbestyrelsen. Ingen andre blev foreslået, og Poul Hansen valgtes med 4 stemmer mod 1, – 2 undlod at stemme. Til næstformandsvalget fik den af Kurt Hockerup (C) foreslåede kandidat, Else Friis-Mikkelsen (C), konkurrence af Hans Sørensen (A). Else Friis-Mikkelsen blev imidlertid valgt med 4 stemmer, – Hans Sørensen fik 2 stemmer. Rangordenen, i hvilken kommunalbestyrelsesmedlemmerne indvalgtes, var, begyndende med sognerådsformand Poul Hansen (C): Else Friis-Mikkelsen (C), Hans Sørensen (A), Egon Fredberg (C), Kurt Hockerup (C), Bent Madsen (C) og Poul Jensen (A). Besættelse af de forskellige udvalgsposter gjaldt for perioden 1. april 1966 – 31. marts 1970.

Formandsposten i det centrale og magtfulde kasse- og regnskabsudvalg, – det udvalg, som senere kom til at hedde økonomiudvalget, var selvskrevet Poul Hansens. Egon Fredberg og Poul Jensen fik de to andre pladser. Det er i det hele taget meget vigtige positioner, Poul Hansen

kom til at indtage på dette møde: Ud over de nævnte besatte Poul Hansen formandsposten i følgende udvalg: teknisk udvalg, udvalg for fast ejendom og byplanudvalget, – det er centrale poster for en kommune, der er under udbygning. I det gennem lov nedsatte *Udvalg til planlægning for Køge Bugt-området* var Poul Hansen også selvskrevet medlem, ligesom i *Hovedstadskommunernes Samråd* og i *Bygningsrådet*. Poul Hansen blev herudover medlem af Landvæsensnævnet, delegeret i Ekspropriationskommissionen, medlem af Byudviklingsudvalget og Egnspanrådet.

Yderligere centralisering fandt sted den 4. maj 1966, da sognerådsformanden fik fuldmagt til, i fællesskab med kommunesekretæren, at kunne underskrive skøder, pantebreve m.v. på sognerådets vegne.²⁴⁰ På samme møde forelå en anbefaling fra kasse- og regnskabsudvalget, om »kommunens overgang til »Gentofte status« fra 1/4-67 at regne«. Forslaget blev vedtaget, og arbejdet med nye vedtægter igangsat. – Her må indskydes, at »Gentoftestatus« er en noget uklar størrelse, hvis vigtigste konturer aftegnes i, at kommunens ledelse kan varetages af en magistrat. Magistratens formand betegnes borgmester.

Den 3. januar 1967 behandlede flere kommunale ejendoms køb, bl.a. et gartneri, matr.nr. 27, med areal på 37.680 m² til lige godt 1,1 mill. kr., og endnu et gartneri, matr.nr. 17e, med areal 32.094 m² til en pris på kr. 920.000. De blev begge vedtaget. Køb af arealer ved Enghavegård til idrætsanlæg (omkring 96.500 m²) blev også drøftet, men måtte udsættes, da menighedsrådet som ejer ville sælge hele gården eller slet intet. I handlen skulle kommunen stille et areal på 8.000 m² til kirkebyggegrund i Nordmarken som udbetaling. Tredje etape i kommunens køb af jord (34.500 m²) fra Gammelgaard 1.-behand-

Enghavegård maj 1981. Foto: Finn Pilborg maj 1981.

ledes og blev vedtaget. At disse kommunale jordkøb har belastet den kommunale kasse er indlysende, og ses da også klart af det næste punkt på dagsordenen: »Optagelse af størst muligt lån i Kommunernes Kreditforening til skolebyggeri og jordkøb m.v.«. – Også dette punkt blev vedtaget.

Måned efter, den 7. februar 1967, var arealerhvervelse fra Enghavegård atter på dagsordenen. Det samlede menighedsråd var indbudt til at deltage under punktets behandling: »Sognerådsformanden redegjorde for de forudgående forhandlinger og for skitsen over idrætsanlægget ... ca. 8 ha. af matr.nr. 3a.

Poul Jensen (A) gjorde sig til talsmand for den tanke, at menighedsrådet skulle vise en gestus overfor ungdommen og idrætten ved at være positiv for salget. Hockerup (C) gav udtryk for det samme. Menighedsrådet holdt herefter separat møde, hvorefter der blev forlangt en pris på 1½ gange vurderingsprisen ... Et samlet salg af hele gården til ejendomsværdi forsøges gennemført²⁴¹. Sagen blev, som det vil fremgå nedenfor, afklaret.

At der var blevet arbejdet, som vedtaget i maj 1966, med nye vedtægter for kommunens styrelse vidner punkt 640, den

Kirkebakkegård maj 1954. Gårdens svinebus er det eneste af gården, som endnu 1996 er bevaret. Foto: udlånt af Steen Ebbesen.

7. marts 1967 i Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol:

»Med skrivelse af 8/2-1967 har Indenrigsministeriet i medfør af Købstadskommunallovens §34, stk. 3, som ændret ved Lov nr. 181 af 20/5-1952 Om ændringer i de københavnske omegnskommuners styrelse m.m., bevilget Vallensbæk Kommune den såkaldte »Gentofte-Kommune-Status« fra 1/4-1967 at regne og godkendt den gennem amtet tidligere fremsendte nye styrelsesvedtægt«.

– Jamen, ret meget tydeligere kan det næppe siges, når man vil have det hele med. Det betød, at sognerådet af sin midte skulle vælge en borgmester for perioden 1. april 1967 til 31. marts 1970 og i øvrigt rekonstituere sig. Hans Sørensen (A) ledede, som ældste medlem af sognerådet, borgmestervalget. Eneste foreslåede kandidat til posten var Poul Hansen (C), der blev valgt med 4 stemmer. 1. viceborgmester blev Else Friis-Mikkelsen (C) med 4 stemmer, og 2. viceborgmester blev Hans Sørensen (A) »med alle 6 stemmer«, – hvor det 7. medlems stemme blev af, melder historien ikke.

Magistraten, som Gentofte-statusen gav anledning til, skulle have indvalgt 3 rådmænd. Den nyvalgte borgmester, Poul Hansen (C), var i medfør af ovennævnte lov magistratens formand. Else Friis-Mikkelsen (C) og Poul Jensen (A) blev med hver 5 stemmer de to andre rådmænd²⁺². Som sådan er der ikke meget, som adskiller magistraten fra det, der i en kommune i dag hedder økonomiudvalget. Ja, det skulle da lige være det forhold, at magistraten kunne »tegne« kommunen gennem større formel kompetence – det kan økonomiudvalget ikke.

De kommende måneder blev for magistrat og kommunalbestyrelse en tid med kommunale ejendomshandler, fortrinsvis køb, men også med enkelte afståelser. Den 6. juni 1967 færdigbehandledes kommunens køb af Kirkebakkegård, matr.nr. 15a. Sælgeren var det tidligere sognerådsmedlem for Venstre, gårdejer Mikael Hansen. Samme dag forelå et tilbud fra en køber af 20.800 m² af den selv samme jord, kommunen netop havde overtaget. – Der har været rift om arealerne. Skøderne til Sct. Georgs Gilderne vedrørende børneinstitutionen ved Vejlegårdssien, matr.nr. 3ø, og børneinstitutionen i Nordmarken, matr.nr. 17a, blev underskrevet.

Øget børneinstitutionskapacitet kunne der hurtigt blive brug for, thi den 3. oktober 1967 foreslog kommunalbestyrelsesmedlem Kurt Hockerup, at kommunens borger nr. 5.000 skulle tildeles en gave på kr. 500,-. Det blev vedtaget, at gaven skulle tilfalde det første barn i kommunen, der fødtes efter, at 5.000 var nået²⁺³. – Man nåede indbyggertallet 5.000 i løbet af 1968.

Opførelse af 816 lejligheder [Vejlegårdsparken], med ingeniør K. Hviid-Nielsen som bygherre, nævnes den 11. november 1967 i forbindelse med en udvidet kommunal regaranti for et statslån til byggeriet.

Anskaffelsessummen var anslået til godt 73 mill. kr.

En udbygning af den skala, som Vallensbæk i disse år oplevede, kræver en udvidet infrastruktur, og det er der jo nogle mennesker, der skal planlægge, projektere og føre ud i livet. Det betyder samtidig, at administrationen vokser, at der må ansættes flere til at realisere planerne. Når administrationen vokser, er en logisk følge, at administrationsbygningen vokser tilsvarende. På magistratens anbefaling vedtoges da også en tillægsbevilling til administrationsbyggnings-udvidelse på novembermødet. At der af bevillingen bl.a. skulle tilgå teknisk forvaltning midler, kan næppe undre.

Udbygning koster penge, mange penge, og hyppigt figurerer låneansøgninger til godkendelse i beslutningsprotokollerne for disse år. Den 9. januar 1968 var der tale om adskillige lånebehandlinger bl.a. til Avedøre Kloakværk, som kommunen var dybt involveret i anlæggelsen af: godt 15 mill. kr. fra Privatbanken og 3,75 mill. kr. fra Handelsbanken.

Penge kostede det naturligvis også at overtage Enghavegård fra menighedsrådet. Betingelserne var til 1.-behandling og blev vedtaget. Om menighedsrådet fik den ønskede sum, 1½ gange vurderingsprisen, skal være usagt, men mødet den 6. februar bekræftede overtagelsen ved 2.-behandlingen. Som udbetaling skulle stadig erlægges en kirkebyggegrund på 0,8 ha. i Nordmarken. Påbegyndelse af salg af grunde fra kommunens udstykning i Nordmarken fik skæringsdato 1. april 1968: »... papirpenge fastsættes til 1.150,- kr. pr. grund«²⁴⁴.

Midt i maj måned modtog kommunalbestyrelsen en skrivelse udfærdiget af Herstedernes Kommune. Man udbad sig Vallensbæks støtte til en protestnote, rettet til trafikministeren, over »indsætning af gam-

melt materiel på S-banestrækningen København-Taastrup, samt forslag om at der påny indføres standsning af fjerntog på Taastrup Station«. Sagen blev behandlet på møde for lukkede døre den 4. juni 1968. Den dybere baggrund for Vallensbæk kommunalbestyrelses afslag på støtte til denne sag synes gådefuld, så meget mere som der parentetisk står »(Herstederne skal ikke have underretning)«²⁴⁵, men måske ønskede man ikke at genere den borgerlige trafikminister i VKR-regeringen.

Til 1.-behandling den 5. september 1968 var lånetilbud til opførelse af et statsgymnasium i Vallensbæk. De 7 deltagende kommuner hæftede solidarisk. Skitseprojekt til stadionanlæg med haller samt detalplanlægning af træningshal og omklædningsrum blev drøftet på samme møde.

De mange og ofte yderst omfattende anlægsopgaver er uden tvivl en af begrundelserne for kommunalbestyrelsesmedlem Hans Sørensens (A) forslag om at udvide bestyrelsen fra 7 til 11 medlemmer med virkning fra 1. april 1970. Den da gældende styrelsesvedtægt forudsatte en udvidelse fra 7 til 9 medlemmer. Magistraten anbefalede, at man afventede kommunallovskommissionens forslag inden endelig stilling blev taget. Kommunalbestyrelsen var enig i princippet i Hans Sørensens forslag, men man ventede dog.²⁴⁶

På forslag fra Kurt Hockerup enedes man om oprettelsen af et fælleskommunalt trafikudvalg bestående af kommunalpolitikere på Vestegnen til koordinering af især trafikforbindelserne mellem de forskellige »fingre«.²⁴⁷

Magistraten blev den 5. november 1968 pålagt at optage forhandlinger med henblik på køb af Stjernegården, matr.nr. 5a, med ca. 33 ha., der af ejeren endnu en gang blev tilbudt kommunen til overtagelse, – for en pris af 2,5 mill. kr.

Den 4. februar 1969 var sagen atter til behandling, men stillede i bero, indtil en drøftelse i Køge Bugt-udvalget eventuelt ville kunne give grønt lys for en §5-overtagelse, – en statslig overtagelse med henblik på en senere overdragelse til kommunerne på særlige vilkår, og vilkår, man håbede også ville kunne gælde for erhvervelsen af Engbjerggaard.²⁴⁸

I det hele taget stod februarmødet i overvejende grad i jordkøbets/jordsalgets tegn: Kommuntalt køb af 50.000 m² af matr.nr. 4a fra gårdejer Poul Olsen, – 19.425 m² af matr.nr. 10ab, 19b, 12n, fra gartner Åge Møllebæk, – enighed om overtagelse af afsnit 5 og 6 af Gammelgaard, hver på 25.000 m² fra proprietær Kragh. I den udstrækning kommunen ikke selv var bygherre, frasolgte arealer til interesserede købere, bl.a. 2.-behandlede frasalg af ca. 5.500 m² i Nordmarken til butiksareal, ligesom salg af hovedparcellen af Kirkebakkegård, matr.nr. 15a, var til drøftelse. Sagen blev udsat.

Vigtig var naturligvis også erhvervelse af jord til anlæg af Køge Bugt-banen med viadukter o.l. Den 21. januar havde været afholdt besigtigelsesforretning på hjørnet af Ny Mæglergårds Allé og Bonderupvej m.h.p. ekspropriation af arealer til banens anlæg²⁴⁹, og den 25. marts 1969 forelå et forslag om, at magistraten bemyndigedes »til at forberede Centerbebyggelsen omkring S-banestationen«. Man bemærker, at såvel centerbebyggelsen som S-banestationen står i bestemt form, skønt intet var opført, men endnu var under forberedelse.

Uden for dagsordenen vedtoges ekspropriation på 71.710 m² til søanlæg i kommunens nordvestlige hjørne – den kommende Vallensbæk Sø og Tueholmsøen.

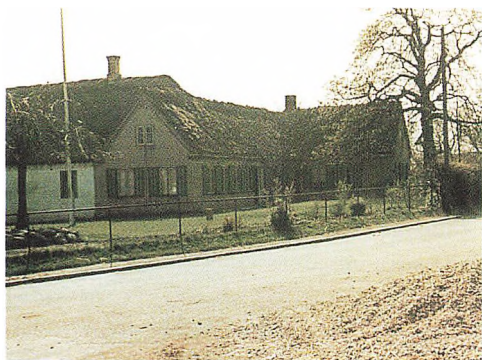
At S-banen var mere end en tanke vidner en skrivelse af 24. marts 1969 fra Ministeriet for offentlige arbejder, i hvilken man

udbad sig »kommunalbestyrelsens stillingtagen til navngivning af Køge Bugt-banens station i Vallensbæk«²⁵⁰. Man blev enige om navnet Vallensbæk, skønt teknisk forvaltning havde anbefalet Vallensbæk Strand. To måneder senere var man kommet så vidt, at man kunne diskutere placering af S-stationen og udformning af trafikpladsen syd for banelinjen.²⁵¹

Hans Sørensen (A) forslag om at udvide antallet af kommunalbestyrelsesmedlemmer fra 7 til 11 blev på mødet den 23. september 1969 vedtaget at gælde fra 1. april 1970. – Den endelige vedtagelse kom først efter en ændring af kommunens styrelsesvedtægt på et ekstraordinært kommunalbestyrelsesmøde den 4. februar 1970. Ved samme lejlighed udvidedes også antallet af medlemmer i udvalget for kulturelle anliggender, udvalget for byplan- og byggesager²⁵² og teknisk udvalg til 5.

Den kommunalt ejede Pilehavegård, som anvendtes til magasin og oplagsplads for bl.a. teknisk forvaltning, gik en trist skæbne imøde den 27. januar 1970. Her blev det besluttet at søge tilladelse til at nedrive ejendommen. Den var i ringe forfatning.

Udvidelse af Vallensbæk Landsby gennem øget randbebyggelse drøftedes den 24. februar; – det krævede byplanlægning. Byplan- og byggesagsudvalget foreslog: »at det fremtidige byplanarbejde for hele landsbyområdet opdeles således, at arkitekt Foss fortsætter med by- og bevaringsplanen for selve den eksisterende by, og Køge Bugt-udvalgets sekretariat (uden udgift for kommunen) forestår den egentlige randudvidelse.«²⁵³ Arbejdet skulle ledes og koordineres gennem teknisk forvaltning. Forslaget blev vedtaget med et ønske om,

Den i 1970 nedrevne Pilehavegård set fra nordøst, maj 1954. Foto: Steen Ebbesen.

at bevaringsplanen for landsbyen fremmedes mest muligt.

Marts 1970 bød på valg til kommunalbestyrelsen, og på det efterfølgende konstituerende møde den 24. var det første gang, at 11 medlemmer deltog. Rangordenen i hvilken medlemmerne indvalgte var: Poul Hansen (C), Preben Nielsen (A), Else Friis-Mikkelsen (C), Paul V. Rautmann (A), Kurt Hockerup (C), Verner J. Berthou (A), Jørn Larsen (C), Niels Henrik Gydemark (B), Poul A. Hansen (A), Johannes Christensen (C), Lone Schriver (C). Der var om ikke kampvalg om borgmesterposten, så afstemning: Poul Hansen blev valgt med 6 stemmer mod 4 stemmer til Preben Nielsen. Noget kunne tyde på, at det radikale medlem undlod at stemme ved denne lejlighed, men det fremgår ikke. Som henholdsvis 1.- og 2. viceborgmester valgtes Else Friis-Mikkelsen og Preben Nielsen.

Hvis en ansøgning fra teknisk forvaltning, der var til behandling den 28. juli 1970, som baggrund udelukkende havde en udbygning af Vallensbæk Landsby, måtte det være en skrap udvidelse af byens areal. An-

søgningen gjaldt en udvidelse og forbedring af vandforsyningsanlægget, samt at der måtte blive sendt en ansøgning til Landvæsenskommissionen om en udvidelse af kommunens vandindvindingsret fra 18.000 m³/år til 160.000 m³/år. En ligefrem proportionalitet mellem udvidelse af Landsbyen og vandindvindingsretten har der næppe været tale om, – og der forbruges naturligvis vand også andre steder i kommunen.

Preben Nielsen (A) foreslog en kommunal skoletandplejeordning, hvilket blev vedtaget, endog i en af Else Friis-Mikkelsen (C) udvidet version.

På forslag af den socialdemokratiske gruppe, blev det den 25. august vedtaget, at økonomiudvalget skulle udarbejde nye retningslinjer for dagsordenen for Vallensbæk kommunalbestyrelse, således at den gældende »Forretningsorden for Vallensbæk sogneråd af 12/8 1941« kunne blive saneret.²⁵⁴ Det var ikke mødets eneste saneringsvedtagelse, thi saneringsforslag angående Bygaden 47, 49 og 51 i Landsbyen blev også vedtaget.

En af efterårets store sager var en personsag, der længe kom til at optage kommunalbestyrelsen. Det drejede sig om kommunaldirektør Herluf Petersens stilling. På et ekstraordinært kommunalbestyrelsesmøde den 13. oktober 1970 var kommunaldirektør Herluf Petersens ansøgning om afsked (med pension) med udgangen af marts 1971 til behandling. Der forelå også en indstilling fra økonomiudvalget om, at et personskifte burde finde sted snarest, dvs. med udgangen af januar 1971. Kommunalbestyrelsen var ikke enig, og økonomiudvalgets indstilling blev sat til afstemning. Den konservative gruppe stemte for, mens den socialdemokratiske og den radi-

kale gruppe stemte imod og krævede mindretalsudtalelser ført til protokols. Sagen kastede dønninger og den 24. november var spørgsmålet på ny sat på dagsordenen, men sagen udsat. – Kommunaldirektøren trak sig begribeligvis tilbage og fik bevilget pension.

En vækstkommune som Vallensbæk, hvor udviklingen gik stærkt i denne periode, havde brug for hyppig kontakt med borgerne i form af borgermøder og anden offentliggørelse af de kommunale beslutninger og ideer. Det var derfor også et tilbagevendende spørgsmål på kommunalbestyrelsesmøderne, hvorledes man derfra kunne informere. Et af de mere særegne forslag, der 1971 blev vedtaget af kommunalbestyrelsen, var et forslag fra Vallensbæk Idrætsforening af 1939, om at stille 4 sider i foreningens medlemsblad, Idrætsposten, til rådighed for kommunalbestyrelsens borgerorientering – mod et vederlag på kr. 4,50 pr. husstand pr. år²⁵⁵. På samme møde blev et sæt regler for meddelelser til kommunens borgere vedtaget²⁵⁶.

Kommunalbestyrelsens egne spilleregler, styrelsesvedtægten, underkastedes løbende ændringer. Den 1. april 1971 2.-behandlede på et ekstraordinært kommunalbestyrelsesmøde forslag til ny styrelsesvedtægt. Der var ikke enighed om forslagene, bl.a. anbefalede Preben Nielsen, Paul Rautmann, Poul A. Hansen, alle fra Socialdemokratiet og N. H. Gydemark fra Det radikale Venstre, at økonomiudvalget skulle have 4 medlemmer foruden borgmesteren. De 4 stemte derfor imod det endelige forslag (med bibeholdelse af 3 medlemmer), der blev vedtaget med 6 stemmer; – Verner Berthou (A) havde meldt forfald.

Kommunalbestyrelsesmedlemmernes liv uden for den kommunale sammenhæng efterlader også spor i beslutningsprotokollerne, som jævnligt beretter om anmodninger fra medlemmerne om tilladelse til udtræden af kommunens øverste råd på grund af erhvervsarbejde. Således anmodede kommunalbestyrelsesmedlem Preben Nielsen (A) »om tilladelse til at træde ud af kommunalbestyrelsen indtil videre som følge af, at Udenrigsministeriet har ansat ham som social- og arbejdsattaché i Bryssel«. »Det vedtages med 6 stemmer imod 4, at meddele afslag på anmodningen om »indtil videre« at udtræde af kommunalbestyrelsen, idet flertallet finder, at to år ikke kan kaldes kortere varighed.«²⁵⁷

Det kan imidlertid konstateres, at Preben Nielsen for en tid forlod den kommunalpolitiske arena, og overlod sin plads i kommunalbestyrelsen til Herdis Andersen (A), idet en betydelig omgruppering for den socialdemokratiske deltagelse i udvalg og bestyrelser m.m. fandt sted på kommunalbestyrelsesmødet den 4. august 1971.²⁵⁸ Men hermed var sagen øjensynlig ikke tilendebragt, for den 1. september behandlede den socialdemokratiske gruppes anke til Tilsynsrådet »vedrørende afgørelsen i spørgsmålet om hr. Preben Niensens midlertidige udtræden af kommunalbestyrelsen. Koncept til svar til Tilsynsrådet foreligger«. – »Svaret godkendtes, idet den socialdemokratiske gruppe ønskede tilføjet, at man ved en anvendelse af Valglovens §34a, stk. 3, på de foreliggende kendsgerninger må anse bopælsopgivelsen som midlertidig.«²⁵⁹ Den 3. november redegjorde borgmester Poul Hansen for Tilsynsrådets afgørelse i sagen. Det ses heraf, at Preben Nielsen omtales som tidligere kommunalbestyrelsesmedlem.

1972 var et på flere måder særlig betydningsfuldt år for Vallensbæk. Den længe ventede S-bane²⁶⁰ trak også spor i beslutningsprotokollen: »Teknisk udvalg anmoder i skrivelse af 25. januar 1972 om kommunalbestyrelsens vurdering og evt. stillingtagen til spørgsmålet om DSB's prispolitik i forbindelse med S-banetaksterne ved Køgebugtbanens åbning«. Der opnåedes politisk enighed om at anbefale en ensartet takstpolitik og at videreføre banen til Køge²⁶¹. – Man kan her erindre sig, at Fingerplanen af 1947 omtalte Vallensbæk som et naturligt foreløbigt endepunkt for Køgebugtbanen.

DSB's baneanlæg, der var under færdiggørelse, satte i foråret sit tydelige præg i landskabet, og kommunale anlæg fulgte efter: Den 5. april godkendtes et af teknisk forvaltning udarbejdet skitseprojekt for stationsforpladsen; den 7. juni godkendtes en ansøgning om, at en fødevarerbutik, der tænkes indrettet i stationsbygningen, kunne holde åbent fra kl. 8 til 24; den 5. juli vedtoges detailprojekt og belysningsforslag for stationsforpladsen. Samme dag bevilgedes byfestykomiteen vedrørende S-baneindvielsen en underskudsgaranti på 40.000 kr. Den 6. september godkendtes oprettelse af et »mini« filialbibliotek i stationsbygningen. Og endelig den 1. oktober 1972 kunne S-banen tages i brug.

Det er et historisk velkendt fænomen, at byer som ikke tidligere har været forbundet med omverdenen ved en jernbane, som ved et trylleslag (når banen kommer) undergår store forandringer. Der bliver rigtig grøde i foretagendet, hvor håndværk og handel oplever en blomstringstid, og måske ligeså vigtigt, at den lokale identitetsfølelse forstærkes. Det kan derfor synes underligt, at efterårets gyser i Vallensbæk drejede sig om kommunens opløsning som

selvstændig kommune. Kort fortalt er forhistorien den, at Kommunalreformen, som trådte i kraft 1. april 1970, bl.a. havde afstedkommet en kraftig reduktion i kommunernes antal landet over. Det skabte naturligvis røre, hvor mindre kommuner så sig truet. Det forberedende arbejde med reformen var i 1967 lagt i hænderne på Kommunalreformkommissionen, som fortsatte sit arbejde efter lovens ikrafttræden i amtligt regi. At reformkommissionen må have rystet med sablen i efterårets løb, kan man se af beslutningsprotokollen den 4. oktober 1972:

»Fra Det konservative Folkeparti i Vallensbæk – kommunalbestyrelsesgruppen v/hr. kommunalbestyrelsesmedlem Kurt Hockerup – foreligger følgende forslag i forbindelse med revisionen af den kommunale inddeling i Københavns amtsrådsreds:

1. at der i forbindelse med kommunalbestyrelsens besvarelse af de varslede spørgeskemaer om det kommunale serviceniveau fra Kommunalreformkommissionen, afholdes et møde for kommunens borgere, hvor der orienteres om loven om revisionen af den kommunale inddeling.

2. at der på ovennævnte møde gives borgerne mulighed for at udtale sig om kommunens serviceniveau, og om, hvorvidt kommunen bør bestå som en selvstændig kommune.

3. at der på et senere tidspunkt gives borgerne lejlighed til på en mere direkte måde – eventuelt ved en egentlig afstemning eller lignende – at give udtryk for deres ønsker om den fremtidige kommunestruktur, herunder om Vallensbæk skal fortsætte som selvstændig kommune, eller indlemmes i andre kommuner.«

Der ses ikke at have været modstand mod dette synspunkt i beslutningsprotokollen, og punkt 1 og 2 godkendtes til gennemførelse allerede inden 1. november 1972.²⁶² De havde måske lugtet lunt i nabokommunerne, thi den 1. november skulle kommunalbestyrelsen i Vallensbæk på opfordring af Kommunalreformkommissionen udtale sig om »de fra Herstederne og

Torslunde-Ishøj kommuner rejste spørgsmål om en regulering af grænsen mellem Vallensbæk og disse kommuner.«²⁶³ Kommunalbestyrelsen mente, at der ikke var grund til at ændre noget i forhold til Herstederne, men i forhold til Torslunde-Ishøj var »Vallensbæk villig til at overtage arealet på ca. 2 ha ... øst for St. Vejleå«.

På et ekstraordinært kommunalbestyrelsesmøde den 14. marts 1973 besluttedes at afholde kommuneafstemning tirsdag den 3. april om kommunens fremtid. Dagen efter at afstemning havde fundet sted, behandlede Kommunalreformkommissionens forslag om en revision af Vallensbæk Kommunes grænser: »... hvorefter den nordlige del af kommunen (Nordmarken) sammenlægges med Herstedernes kommune, medens resten af kommunen sammenlægges med Torslunde-Ishøj kommune«:

»Under henvisning til resultatet af kommuneafstemningen den 3. ds. vedtages det enstemmigt at svare kommissionen, at man ikke kan tiltræde forslaget, men fastholder den tidligere enstemmigt truffe beslutning om, at kommunen må forblive en selvstændig enhed ...«²⁶⁴

– Og som ethvert Vallensbækbarn ved: sådan forblev det.

Det radikale medlem, Niels Henrik Gydemark, ansøgte i maj om midlertidigt at måtte udtræde af kommunalbestyrelsen i perioden 1/6-30/9 1973 på grund af bortrejse. I begyndelsen af september foregik en omfordeling af udvalgsposter efter forhandlinger mellem den socialdemokratiske gruppe og Gydemarks stedfortræder – Poul Ulff-Møller: »Det vedtages at Poul A. Hansen (A) udtræder af kulturelt udvalg og N.H. Gydemark udtræder af teknisk udvalg. I stedet indtræder Poul Ulff-Møller i kulturelt udvalg og Jørgen Christen-

sen (A) i teknisk udvalg.«²⁶⁵ Den 3. oktober blev det godkendt, at N.H. Gydemark trådte endeligt ud af kommunalbestyrelsen på grund af fraflytning. Poul Ulff-Møller indtrådte i stedet, men indsendte allerede 25. oktober begæring om at måtte udtræde på grund af fraflytning. »Da stedfortræder nr. 3 for de af kandidatliste B valgte medlemmer, hr. ingeniør Benny Pedersen, ligeledes fraflytter kommunen, indstiller økonomisk forvaltning ... at stedfortræder nr. 4 ... lærer fru Hanne Dybmose ... indkaldes som medlem af kommunalbestyrelsen«²⁶⁶, – hvilket blev vedtaget.

Hvis den radikale faneflugt kunne tages som udtryk for en almindelig tendens i Vallensbæk, måtte kommunen have haft karakter af gennemgangslejr. Det har næppe været sådan, men at der også har fundet en relativ stor fraflytning sted, er uomtvisteligt. Kommunen har jo på det nærmeste også været én stor byggeplads med en byggeplads's charme og hygge. Klager fra beboere over mangler ved etagebyggeriet fandt også vej til beslutningsprotokollen.²⁶⁷ Tiltag i retning af udbedring af mangler skete løbende, men fik selv karakter af noget ufærdigt – på samme måde som skyggen fra et nyplanted træ er til at overse.

Allerede Den grønne Betænkning fra 1936 omtalte Vestegnens landskabelige mangler, – fraværet af sø, skov og strand, og muligheden af kunstigt at tilføre egnen nogle af disse værdier. Et af de største projekter er i denne sammenhæng anlægget af Køge Bugt Strandpark²⁶⁸. Kommunalbestyrelsen skulle i december 1973 tage stilling til Køge Bugt-udvalgets forslag til overenskomst for den selvejende institution »Køge Bugt Strandpark«. Det frengår af beslutningsprotokollen, at Vallensbæk Kommunes andel af anlægsudgifterne på 53 mill. kr ville

komme til at andrage 3,5%, svarende til små 2 mill. kr.²⁶⁹. Anlægsarbejdet anbefales påbegyndt i foråret 1974.

På samme møde i december 2.-behandledes det oprindeligt radikale forslag om udvidelse af kommunalbestyrelsen fra 11 til 15 medlemmer med virkning fra 1. april 1974. Forslaget var rejst af N.H. Gydemarks stedfortræder, Poul Ulff-Møller (B), der selv var rejst! Udvidelsen blev vedtaget.

I marts 1974 var der valg til kommunalbestyrelsen, der derfor kom til at bestå af 15 medlemmer. På det konstituerende møde den 18. marts 1974 offentliggjordes den rangorden efter stemmetal, i hvilken medlemmerne var blevet valgt, begyndende med medlem nr. 1: Poul Hansen (C), Else Friis-Mikkelsen (C), Preben Nielsen (A), Kurt Hockerup (C), Lone Schriver (C), Poul Ancher Hansen (A), Ole Møller Jensen (B), Fritz Løvschall (C), Karlo Hansen (Z), Jens Verner Nielsen (A), Ole Osbæck (A), Birthe Knaack (C), Erik E.M. Sejrup (F), Inger Johansen (C) og Jytte Andersen (A).²⁷⁰

Man ser her, at Fremskridtspartiet, som ved Folketingsvalget 1973 fik en jordskredssejr, også på det kommunale plan fik indvalgt repræsentanter. Det valgte medlem, Karlo Hansen (Z), kom imidlertid aldrig til at sidde i kommunalbestyrelsen, da han var afgået ved døden inden bestyrelsen kunne træde sammen. I stedet indkaldtes liste Z's 1. stedfortræder, Thorkild Pedersen.

Borgmestervalget formede sig som en slags kampvalg, der blev ledet af den siddende borgmester, Poul Hansen, idet det radikale medlem, Ole Møller Jensen, opstilledes som oppositionens kandidat. Udfaldet var dog så godt som afgjort på forhånd, da alle konservative stemte på Poul Hansen: valgt med 9 stemmer mod 6. Som

1. og 2. viceborgmester valgtes henholdsvis Else Friis-Mikkelsen (C) og Preben Nielsen (A).

Økonomiudvalget fik på mødet den 3. april 1974 overdraget ansvaret for størsteparten af kommunens ansættelser, – et hverv, der ellers i stort som småt havde påhvilet kommunalbestyrelsen.

Resultater af anstrengelserne med sønlægget i kommunens nordvestlige del viste sig ved en ansøgning fra Dansk Vandskiforbund om tilladelse til at benytte søen i en prøvesæson i sommeren 1974. Hele den konservative gruppe, Thorkild Pedersen (Z) og SF'eren Erik Sejrup stemte for²⁷¹, hvorimod der ikke oplyses om nej-stemmer.

En fornemmelse af anlægsomfanget forbundet med byggemodningopgaver som kloakering og etablering af vandforsyning kan man få ved at betragte anlægsregnskaberne. I september forelagdes reviderede regnskaber for givne kapitalbevillinger: Til mange større og mindre vandforsyninger ca. 1,3 mill. kr., – for kloakeringsanlæg ca. 18 mill. kr.²⁷²

Den 5. februar 1975 forelå til udtalelse Byplanvedtægt for Køge Bugt Strandpark, udarbejdet af Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området. Vedtægten skulle senere godkendes og fremlægges i hver af de 5 beliggenhedskommuner.

1975-1994:

De nye tider

Som tidligere nævnt var tiden fra midt i 60erne til midt i 70erne i høj grad præget af at få gang i boligbyggeriet og den mest nødvendige infrastruktur. Tiden fra 1977 tegner et noget anderledes billede. Ihvorvel der stadig arbejdedes på igangsatte pro-

jekter og opstod nye, var boligbyggeri ikke det mest karakteristiske, skønt nok iøjnefaldende. Disse forhold afspejler sig følgelig også i kommunalbestyrelsens arbejde. At der imidlertid stadig var plads til nyanlæg, vil det efterfølgende vise, hvor der er valgt at fokusere på nogle centrale anlægsopgaver, præsenteret i kommunalbestyrelsens beslutningsprotokoller. Det drejer sig om udvidelse af Vallensbæk Skole, – anlæg af Køge Bugt-Strandpark, – Stationscentret/nærcenter, – idrætsanlæg, golfbane og ridecenter m.m., – rådhusbyggeri, – ældreboliger og andet boligbyggeri, – opførelse af sognegård og hotelbyggeri. Præsentationen af hver enkelt sag er en kronologisk fremstilling af forløbet. Mange aspekter ved behandlingen af de enkelte sager er interessante, – de fylder ikke lige meget naturligvis, og fremstilles på en sådan måde, at også den politiske beslutningsproces bliver belyst.

UDVIDELSE AF VALLENSBÆK SKOLE

En af de rigtigt store sager i kommunalbestyrelsen drejer sig om udvidelse af Vallensbæk Skole i Landsbyen, og man kan ikke dækkende fremstille en så kompliceret sag ved udelukkende at anvende kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol som kilde. Det er imidlertid ærindet her, at forsøge at beskrive de politiske aspekter ved skoleudvidelsen på baggrund af ovennævnte protokol, og for at give læseren en fornemmelse af de vilkår en kommunalbestyrelse arbejder under, – derfor må man i vid udstrækning se bort fra det væsentlige arbejde, der ligger uden for kommunalbestyrelsen.

Så tidligt som august 1972 afleverede den af kulturelt udvalg nedsatte arbejdsgruppe, der skulle undersøge behovet for nyt skolebyggeri i kommunen, en rapport

til belysning af sagen. Der var behov for nyt byggeri, og året efter forelå et konkret forslag fra arbejdsgruppen om udvidelse af skolestrukturen ved oprettelse af 5 nye spor. Der blev prompte nedsat et programmeringsudvalg til varetagelse af skolebyggeriet²⁷³. Der gik et par år inden sagen kom ret meget videre, bl.a. som følge af et af Folketinget vedtaget anlægsstop. På kommunalbestyrelsesmødet den 5. november 1975 forelå en række forslag til revision af udbygningsplanerne for skole- og fritidsvæsenet, herunder en indstilling fra økonomiudvalget, der med 2 ud af 3 stemmer anbefalede, at der først skulle bygges en skole i Nordmarken med to spor, og at Vallensbæk Skole efter behov kunne udvides til en 3-sporet skole med overbygning. Skolekommissionens og kulturelt udvalgs indstillinger forelå også til mødet. Skolekommissionens indstilling er interessant: 5 anbefalede, at der først blev bygget en ny skole i Nordmarken på 2-3 spor, hvorefter en udvidelse af Vallensbæk Skole fra 1 til 2-3 spor kunne finde sted. Én anbefalede, at der først foretoges en udbygning af Vallensbæk Skole til 2-3 spor og dernæst bygges en ny skole i Nordmarken på 2-3 spor. For dette sidste forslag undlod Poul Hansen (C), Inger Johansen (C), Birthe Knaack (C) og Fritz Løvschall (C) at stemme. Kulturelt udvalg indstillede, at Vallensbæk Skole skulle udvides til en 3-sporet skole med overbygning. Disse forslag blev behandlet på kommunalbestyrelsesmødet. Erik Sejrup (F) foreslog, at kommunalbestyrelsen udsatte sagen til efter et borgermøde. Den socialdemokratiske gruppe (A) stemte for Erik Sejrup's forslag, der blev afvist med 8 stemmer, dvs. Fremskridtspartiets Thorkild Pedersen og hele den konservative gruppe på nær skoleinspektør ved Vallensbæk Skole, Kurt Hockerup, der havde erklæret sig selv inhabil og forladt

mødet under behandlingen af skolesagen – og som det skete hver gang efterfølgende. Det Radikale Venstres medlem, Ole Møller Jensen, undlod at stemme. Herefter stemte A for sit eget forslag, at der først skulle bygges en ny 2-sporet skole i Nordmarken, og dernæst foretages en udvidelse af Vallensbæk Skole til en 2-3-sporet skole med overbygning. Alle andre på nær Erik Sejrup (F), der undlod at stemme, forkastede ved stemmeafgivningen A's forslag. For Ole Møller Jensens forslag om en delvis udbygning af skolen og for en senere endelig stillingtagen af udbygningsplanerne stemte kun han selv, men mod sig havde han blot 4 stemmer – den socialdemokratiske gruppe, idet såvel C som F og Z undlod at stemme.

Økonomiudvalgets indstilling moderedes af C til: En udbygning af Vallensbæk Skole til en 3-sporet skole med overbygning, idet idrætsfaciliteterne placeres på idrætsanlæggets areal. For dette forslag stemte C og Z; A stemte imod, og B og F undlod at stemme.

I kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol den 3. december 1975 kan man imidlertid læse, at »det vedtages at holde borgermøde om skoleudbygningsplanerne, hvorfor videre behandling udsættes«. Det synes som om, den enlige SF'er Erik Sejrup alligevel sejrede i spørgsmålet om borgermøde eller ej. Den 4. februar 1976 omtales borgermødet atter, og en dato for dets afholdelse fastsattes. Allerede dagen efter, den 5. februar på kommunalbestyrelsens ekstraordinære møde, bemyndigedes borgmester Poul Hansen til, på kommunalbestyrelsens vegne, uanset vedtagelsen på mødet den 3. december 1975, »at foretage de fornødne skridt til klarlægning af muligheden for udvidelse af Vallensbæk Skole i landzone.« – Grunden til, at man overvejede byggeri i landzone, skal nok findes i

det forhold, at Miljøministeriet den 13. februar 1975, i en skrivelse havde lagt hindringer i vejen for en godkendelse af særlig byzoneudvidelse i Vallensbæk Landsby²⁷⁴. – Erik Sejrup udbad sig her en protokoltilføjelse: »SF konstaterer, at al politisk behandling af skoleudbygningsplanen er udsat til efter borgermødet den 24. februar 1976. SF konstaterer endvidere, at borgmesteren har ret og pligt til efter evne administrativt at fremskaffe alle relevante oplysninger i skoleudbygningssagen«. A og B tilsluttede sig F's protokoltilføjelse.

Herefter var der i et par måneder tilsyneladende stilstand i de direkte konfrontationer på den politiske arena, hvad angik skoleudbygningsplanerne. Der var blot et enkelt spørgsmål fra Erik Sejrup til borgmester Poul Hansen på kommunalbestyrelsens møde 3. marts, angående planer om udvidelse af Pilehaveskolen, hvortil svaret lød, at der ingen afklaring var på spørgsmålet. At man ikke i kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol kan finde mere om Vallensbæk Skole før end 5. maj betyder naturligvis ikke, at planerne var afgået ved en stille død, men snarere at den del af det politiske forarbejde var gjort, og at andre kommunale instanser havde taget over og arbejdede videre med udarbejdelse af byplanmateriale osv. *Forslag til byplanvedtægt nr. 17 til indlemmelse af Vallensbæk Skole i partiel byplan til offentligt formål forbeholdt skole*, forelå den 5. maj til godkendelse. Byplan- og byggesagsudvalget havde set på forslaget og anbefalede, at det blev vedtaget af kommunalbestyrelsen. På mødet anbefalede borgmester Poul Hansen og Erik Sejrup: »at der arealmæssigt kompenseres i byplan 12 for halvdelen af byplan 17's areal, men kan ikke anbefale, at Vallensbæk Skole udvides i en sådan grad, at den mister sit landsbyskolepræg«. – »Kurt Hockerup (C) erklærede sig inhabil og forlod

mødet under sagens behandling«. Den socialdemokratiske gruppe fremsatte ændringsforslag til byplanvedtægtens §2, hvor der ønskedes tilføjet »dog således at Vallensbæk Skole kun udvides i en sådan grad, at den ikke mister sit landsbyskolepræg (max. 2 spor)«. Forslaget blev forkastet med 8 stemmer (C + Z) mod 6 (A + B + F). – Allerede her mærker man, at der er noget galt, for blot få måneder forinden, var der ikke tale om »landsbyskolepræg« og »max. 2 spor«, men om en større skoleudvidelse. Baggrunden for de formindskede drømme kan man udlede af beslutningsprotokollens efterfølgende punkt:

»Foranlediget af, at Hovedstadsrådet i sit møde den 23. april 1976 har afslået kommunens ansøgning om en udvidelse af Vallensbæk Skole til 3 spor, foreslår den socialdemokratiske, SF's gruppe og den radikale gruppe i Vallensbæk kommunalbestyrelse, at der hurtigst muligt indkaldes til et møde mellem skolekommissionen, skolenævn og kommunalbestyrelse for en drøftelse om skoleudbygningen i Vallensbæk, således at beslutning om udvidelse af skolekapaciteten i Nordmarken kan træffes inden udgangen af maj 1976. De tre grupper foreslår endvidere, at Byplan 12 omfattende Vallensbæk Landsby tages op til revision bl.a. for at skabe mulighed for en udvidelse af Vallensbæk Skole til to fulde spor.«

Borgmesteren tog forslaget til efterretning. At Hovedstadsrådet havde afslået kommunens ansøgning, var altså grunden til den hektiske aktivitet på formindringsplanet.

Den konservative gruppe i kommunalbestyrelsen foreslog, at »fremtidigt byggeri skal opføres i samme materialer og med samme taghældning som eksisterende bygninger«. Dette forslag blev vedtaget af alle tilstedeværende, mens det samlede byplanforslag blot blev vedtaget med 8 stemmer (C + Z) mod 6 (A + B + F). Det radikale

Venstres og Socialistisk Folkepartis to medlemmer kunne øjensynlig godt have stemt for byplanforslaget, for så vidt at deres forslag om »at der arealmæssigt kompenseres i de byzoner, der er beliggende midt i den grønne kile i Vallensbæk Kommune, og at Vallensbæk Skole ikke udvides i en sådan grad, at den mister sit landsbyskolepræg ...«, var blevet taget til følge.

Der gik nu en rum tid førend skoleudvidelsen atter berørtes i kommunalbestyrelsen. Og atter var det et overordnet organ, der havde stukket en kæp i hjulet: Det af kommunalbestyrelsen vedtagne *Forslag til partiel byplanvedtægt nr. 17, Vallensbæk Skole*, var blevet underkendt af Planstyrelsen i skrivelse af 15. marts 1977.²⁷⁵ Der udspandt sig en livlig debat på mødet, under hvilken den konservative gruppe og Fremskridtspartiets medlem ønskede følgende tilføjeelse til protokollen i et ønske om at tydeliggøre den plan, de havde arbejdet for: »... [Vi] bekræfter, at vi fortsat ønsker at udbygge Vallensbæk Skole med foreløbig yderligere 1 spor. Dog ønskes mulighed for endnu 1 spor, således at skolen maksimalt kommer til at rumme 3 hele spor. Såfremt udviklingen, når det første nye spor er bygget, viser, at behovet bliver mere end yderligere 1 spor, bygges en ny Vejlegårdsskole, hvor alle efterfølgende spor placeres. Ved et spor forstås ca. 250 elever.«

Man ser her, at en eventuel ny skole har fået sat navn på sig – og det er første gang i beslutningsprotokollen. At der har været arbejdet virkeligt seriøst med skoleudvidelser og udbygningsplaner vidner også oppositionens synspunkter om. Oppositionen – i dette spørgsmål – bestående af A, B og F ønskede også en protokoltilføjeelse i en beklagelse af, at der ikke kunne opnås enighed om: »... at udvide Vallensbæk Skole til 2 spor. Den efterfølgende udbygning er af-

hængig af elevprognoser, således at et samlet elevtal over 1450 elever i område II udløser opførelse af en ny Vejlegårdsskole.« Således bølgede slaget frem og tilbage en tid endnu også uden for kommunalbestyrelsens regi, med nedsatte arbejdsgrupper af lærerråd, skolenævn, skoleforening og klasserepræsentanter. Og nogen fuldstændig enighed i kommunalbestyrelsen opnåedes ikke, tværtimod.

På mødet den 7. december 1977 fremsatte A forslag om, at kommunalbestyrelsen skulle anbefale indholdet af de forslag, som forældrene ved Vallensbæk Skole havde fremsendt – beslutningen skulle så efterfølgende sendes til miljøministeren. A, B og F stemte for, men C og Z's samlede stemmetal på 8 (Kurt Hockerup havde erklæret sig inhabil og forladt mødet under behandling af dette punkt) væltede forslaget med følgende begrundelse: »... beklager ikke at kunne stemme for, da skrivelse ... rummer to forskellige forslag, og Preben Nielsen [A] ikke ønsker at præcisere, hvilket af disse der skal stemmes om. Gruppe C+Z fastholder, at det vil være uansvarligt at ansøge om kun at udbygge til 2 spor, altså ca. 500 elever, når prognosen klart viser, at der bliver brug for 2½ spor – ca. 600 elever, hvorfor det allerede under planlægningen vil være nødvendigt med en tilladelse til max. 3 spor. En tilladelse til kun 2 spor i planlægningsfasen kan medføre en uhensigtsmæssig skole med høje klassekvotienter og mange vandreklasser. Da skrivelsen til ministeren af 3/11 1977 efter vor opfattelse er i overensstemmelse med det centrale i forældrenes ønsker fastholdes denne.« Et forslag var altså allerede afsendt til godkendelse i Miljøministeriet. På kommunalbestyrelsesmødet den 1. februar 1978 forelå miljøminister Niels Mathiasens svar. Det blev et nej til den foreslåede skoleudvidelse. Den konservative gruppe

anmodede derfor om at få følgende udtalelse ført til protokols:

»... Da vi ikke ønsker at bygge Vejlegårdsskolen grundet motorvejens luftforurening, samt medvirke til uhensigtsmæssige skolestørrelser, skal den konservative gruppe hermed stille følgende forslag til kommunalbestyrelsen: »Der foretages en ændring af byplanen for Vallensbæk Landsby, således at der kan bygges et anneks til Vallensbæk Skole på en del af det areal syd for landsbyen, som er udlagt til boligbebyggelse. Afstanden til Vallensbæk Skole er meget lille, og vi forestiller os bygningerne udformet sådan, at de falder naturligt sammen med Landsbyen. Eleverne fordeles på en hensigtsmæssig måde, f.eks. børnehaveklasse til 5. klasse i annekset, og 6. til 10. klasse i den nuværende skole, hvor der foretages de nødvendige bygningsændringer. Endvidere stiller vi forslag om, at det lovbevalede byggeprogrammeringsudvalg nedsættes omgående. Der bør programmeres på en sådan måde, at materialet også kan anvendes, hvis det *nyvalgte* Hovedstadsråd giver dispensation til den nødvendige skoleudvidelse på det nuværende skoleareal.

Da det som nævnt er magtpåliggende for den konservative gruppe at undgå et helt nyt skolebyggeri tæt op ad en støjende, luftforurenende og stærkt trafikeret motorvej, håber vi, at kommunalbestyrelsen kan samles om vort forslag i enighed.«

Umiddelbart tydede intet på en forestående enighed, idet såvel SF som Socialdemokratiet hver for sig også stillede forslag:

»SF genfremsætter, på baggrund af miljøministeriets nye afslag, forslaget om at Vallensbæk Kommune optager forhandlinger med Hovedstadsrådet om, at få lov til at udvide Vallensbæk Skole til 2 spor + idrætsanlæg, til gengæld for at undlade byggeri syd for landsbyen, undlade anlæg af Pugestens Allé og Vejlegårdsvejs tilslutning til Engvej, men derimod bevare Enghavegård i nuværende skikkelse«.

Det socialdemokratiske forslag lød:

»Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om at ansøge Hovedstadsrådet om adgang til at udvide Vallensbæk Skole til 2 spor (ca. 440 elever). Der bør samtidig undersøges, hvorvidt en eventuel fremtidig udvidelse af skolekapaciteten ud

over 2 spor i det sydlige område kan placeres på byzoneområdet umiddelbart over for Vallensbæk Skole ved Enghavegård (matr.nr. 3a)«.

Enighed opnåedes, – ikke om nogen af de tre forslag, men derimod om at det lovbe-falede programmeringsudvalg skulle udar-bejde skitser for 4 forskellige forslag. Fæl-les for disse var en indvendig renovering af skolen, ligesom man enedes om, at forar-bejderne til en lokalplan skulle påbegyndes omgående.²⁷⁶ Det omtalte byggeprogram-meringsudvalg kom til at bestå af 5 kom-munalbestyrelsesmedlemmer og 9 andre medlemmer fra forskellige instanser: skolenævn, lærerråd, elevråd etc. med borg-mester Poul Hansen som formand, – Erik Sejrup fra SF deltog fra sidelinjen som ob-servatør og havde ikke stemmeret.

Den 7. juni 1978 fremlagde skole- og fri-tidsvæsenet på kommunalbestyrelsesmødet to forskellige rapporter vedrørende skole-byggeriet. 8 af programmeringsudvalgets medlemmer heriblandt Poul Hansen (C) og Kurt Hockerup (C) var blevet enige om en udvidelse til max. 3 spor. Alligevel blev det SF's solitære mandat, Erik Sejrup, der lagde ord til det endelige forslag:

»Kommunalbestyrelsen ansøger Hovedstadsrå-det om tilladelse til udbygning af Vallensbæk Skole til max. 650 elever mod arealkompensa-tion. Først udvides til 2 spor + servicefunktio-ner, der kan dække behovet ved senere udvi-delse til 650 elever. Det tilstræbes samtidig at elevtallet på Egholmskolen på længere sigt lig-ger omkring 700 elever. Kan dette ikke lade sig gøre standses udbygningen af Vallensbæk Skole ved 2 spor og en ny 2-sporet skole skal opføres. Arealkompensation ydes ved, at en kile på ca. 10.000 m² syd for Enghavegård friholdes for bebyggelse, samtidig med at der sikres fri pas-sage mellem en udvidet Vallensbæk Skole og Landsbyen.«²⁷⁷

For dette forslag stemte foruden Erik Sejrup den konservative gruppe (8 ud af 9 – idet Kurt Hockerup havde erklæret sig in-

habil), mens Socialdemokratiets 5 med-lemmer undlod at stemme. Trængslerne var imidlertid ikke bragt til ophør, thi på kommunalbestyrelsesmødet den 7. februar 1979 skulle følgende behandles:

»SF-gruppen anmoder om optagelse af føl-gende: »Da det trækker ud med afklaringen (og dermed igangsætningen) af Vallensbæk skole-byggeriet, foreslår jeg hermed, at kommunalbe-styrelsen på mødet 7/2 1979 vedtager at ud-arbejde en alternativ anlægsplan, der sikrer, at de afsatte midler (til anlæg 1979) bruges og mulighederne for lånefinansiering ikke forspil-des ...«.

Byggeriet var endnu ikke kommet igang! På kommunalbestyrelsesmødet en måned senere berettede borgmester Poul Hansen om endnu et afslag fra Planstyrelsen, hvor-efter man på Poul Hansens foranledning besluttede straks at gå i gang med en ud-videlse af *Egholmskolen*. Yderligere tre må-neder senere – den 28. juni 1979 – oplyste borgmesteren, at der var indløbet tilladelse til udvidelse på 1500 m² af Vallensbæk Skole. Så lykkedes det endelig! Og allerede den 25. juli forelagdes dels et skitseprojekt til Vallensbæk Skoles udvidelse samt en forhøjelse af anlægsbevillingen (fra 2,4 til 3,5 mill. kr.) for projektet for Egholmsko-len. Begge anlægsbevillinger blev vedtaget med stemmer fra C og F. På et ekstraordi-nært kommunalbestyrelsesmøde den 29. august forelå byggeprojektet for Vallens-bæk Skole til godkendelse. – Det blev god-kendt, men med ændringer og efter politi-ske sværds slag. Den 5. december 1979: »I henhold til overslag ... fra det rådgivende ingeniørfirma er den samlede anlægssum ... opgjort til kr. 18.600.000 inkl. kr. 600.000 til løst og fast inventar. Det ind-stilles at beløbet til inventar hæves til kr. 1.000.000 inkl. moms«. Det blev bevilget med 9 stemmer fra C og F, 5 undlod at stemme (S). Det tog altså mere end 7 år,

Vallensbæk Landsby og Skole juni 1983. Foto: Vallensbæk Kommune.

Vallensbæk Havn indgår som et yderst charmerende led i en række lystbådehavne i hele strandparken. Foto: Peter Sorenius oktober 1995.

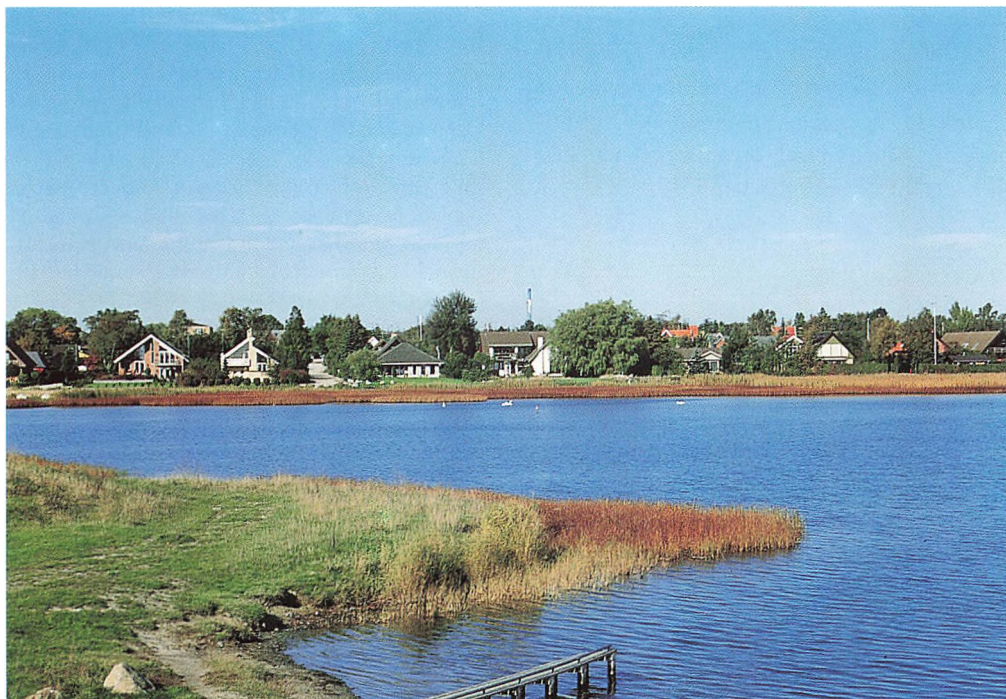
med internt tovtrækkeri og overordnede instansers indgriben, at få iværksat en skoleudvidelse ved Vallensbæk Landsby.²⁷⁸ »Udvidelsen blev gennemført på kun 5 måneder, således at eleverne kunne flytte ind i nye klasselokaler efter juleferien«, oplyser borgmester Kurt Hockerup april 1996.²⁷⁹

KØGE BUGT STRANDPARK

En af de helt store fælleskommunale anlægsopgaver, som Vallensbæk Kommune har været part i, er noget nær en genistreg. Det er imponerende at se fremragende badestrand, klitter og andre rekreative områder skabt ud af de forhåndenværende materialer: oppumpet sand og lidt marehalm. Som enkeltstående sag er anlægget

og driften af Køge Bugt Strandpark af betragtelig størrelse i arkivalisk henseende. Der gik meget papir til anlægget, megen tid og mange møder. Ikke mindst i Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området, hvori en meget aktiv sognerådsformand – Poul Hansen (C) – deltog, drøftedes »inddæmningssagen«, som den kommende strandpark i 1965 blev kaldt:

»Poul Hansen efterlyste en detaljeret plan for inddæmningen, idet projektet formentlig kan blive fremmet på grund af dets forholdsvis små økonomiske konsekvenser ... Såvel Poul Hansen som Blixencrone Møller [medlem af udvalget] anmodede sekretariatet om nærmere at undersøge mulighederne for gennemførelse af projektet i etaper, idet 1. etapen dog måtte være en sandbræmme på hele strækningen som inddæmningens ydre afgrænsning.«²⁸⁰

Ringebæk Sø opstod med anlægget af Køge Bugt Strandpark. Foto: Peter Sørenius oktober 1995.

I dette afsnit er det blot de vigtigste etaper af strandparkens historie, der vil blive summarisk berørt, – sådan som det ses af kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol.

Vi springer ti år frem til den 2. april 1975, hvor Hovedstadsrådet havde fremsendt en skrivelse i forbindelse med »... gennemførelse af inddæmningsprojektet »Køge Bugt Strandpark ...«²⁸¹ Kommunalbestyrelsen godkendte på opfordring fra Hovedstadsrådet de økonomiske betingelser for gennemførelsen af projektet. I april indgik staten og Hovedstadsrådet overenskomst for Køge Bugt Strandpark. »Efter overenskomsten overdrages rådet arealer for 12,5 mill. kr. og et kontant beløb på 5 mill. kr., hvorefter staten er at betragte som frigjort i økonomisk henseende over for inddæm-

ningsplanerne.«²⁸² Borgmester Poul Hansen blev i maj 1975 valgt som bestyrelsesmedlem for I/S Køge Bugt Strandpark,²⁸³ – Preben Nielsen (A) som suppleant. Interessentskabet »fremsender skrivelse af 6/9-77 om den overordnede havneplanlægning. I/S anmoder om godkendelse af, at denne planlægning igangsættes.«²⁸⁴ Forslag til lokalplan nr. 22, Køge Bugt Strandpark, Havn nr. 2, blev fremlagt for kommunalbestyrelsen den 4. januar 1978.

At kommunen rent faktisk ved anlægget af strandparken var blevet større, betød at der skulle udarbejdes et tillæg til den eksisterende spildevandsplan,²⁸⁵ og at der skulle anlægges adgangsveje til parken. Man blev maj 1979 enige om at forlænge Vallensbæk Torvevej syd for Gl. Køge Landevej ud til strandparken, samt at der

skulle opføres toilet- og servicebygninger.²⁸⁶ Endelig finder man den 6. juni 1979, at kommunalbestyrelsen skulle godkende et udkast til ordensreglement for strandparken. – Det betød, at anlægget var klar til brug for offentligheden.

STATIONSCENTRET – VALLENSBÆK NÆRCENTER

S-banen var, som tidligere omtalt, længe ventet. Meget længe. Stationscentret var derfor også længe undervejs. Men der blev talt om det. Under overskriften »Stigende interesse for kommunale anliggender« omtalte Folkebladet den 14. september 1972 to offentlige møder med bl.a. borgmester Poul Hansen og Kurt Hockerup fra Det konservative Folkeparti og formanden for den socialdemokratiske vælgerforening Freddie Birtø samt Verner Berthou (A). Kommunalpolitikerne havde samlet mere end 300 tilhørere til diskussion af dette og hint. Af artiklen fremgik bl.a.:

»Kurt Hockerup irriterer mig, når han ustandselig siger »Når centret kommer« – skal vi ikke hellere rette det til »Hvis centret kommer«, sagde Birtø ...«.

Og der var kun et par uger til, at jernbanen skulle indvies. S-banen til Vallensbæk åbnedes for offentligheden den 1. oktober 1972, dagen før afstemningen om Danmarks indtræden i EF. Men centret lod vente på sig. Den 6. april 1977 stillede den socialdemokratiske gruppe i kommunalbestyrelsen forslag om en principiel drøftelse af Stationscentrets fremtid, og i november 1977 spurgte Preben Nielsen atter til centerplanerne. Et helt konkret holdepunkt fik man den 1. februar 1978, hvor kommunalbestyrelsen skulle tage stilling til et forslag til centerbyggeri udarbejdet af ingeniør K. Hviid Nielsen m.fl.:

»Byggeriet er ikke identisk med det i byplanen foreskrevne, og der skal tages stilling til, hvorvidt realisering af det fremsendte projekt vil kræve udarbejdet en ny lokalplan eller projektet skønnes at falde ind under ... mindre betydende lempelser. Det kan oplyses, at den i byplanen viste parterreplan ikke udføres, men at i øvrigt byplanens principielle sigte med opførelse af butikker og offentlige bygninger samt gennemføring af kommunens hovedsti stadig er tilgodeset.«²⁸⁷

Den konservative gruppe samt Karsten Hastrup Stilling (Z) mente, modsat de øvrige partier (A, B og F), at der ikke var behov for udarbejdelse af en ny byplan. Centerplanerne diskuteredes løbende²⁸⁸, og i juni måned blev et bibliotek på ca. 900 m² i centret vedtaget. Ole Osbæk (A) spurgte i juli om antallet af fødevarerbutikker og om kommunens indflydelse på butiksarealer i centret. Borgmester Poul Hansen oplyste, at bygherren (ingeniør K. Hviid Nielsen) kunne bebygge et vist areal, »men antallet og arten af butikker har kommunen ingen indflydelse på«. Det fremgik af et notat mellem bygherre og kommunen, at centerarealet var på 37.140 m², hvoraf kommunen ejede godt 17.000 m². På opfordring fra SF vedtog man at afholde borgermøde 1. maj 1979 med orientering og debat om centerbyggeriet²⁸⁹. Den 28. juni 1979 omtaltes stationscentret som *Vallensbæk Nærcenter*, skønt officiel navngivning af centret først blev vedtaget 3. oktober 1979.

I forbindelse med offentliggørelse af Hovedstadsrådets *Planlægningsrapport nr. 23, detailhandelen i hovedstadsregionen frem til 1992*, oplyste bygningsinspektoratet, at Vallensbæk Kommune ifølge Danmarks Statistik i 1970 havde et butiksareal på ialt 1.200 m². I perioden til 1980 regnede man fra bygningsinspektoratets side med, at dette areal endog var reduceret. Planlægningsrapporten anbefalede et maksimum

for butiksarealer på 1 m²/indbygger uden for de regionale storcentre. Kommunalbestyrelsen tog efterfølgende passus fra bygningsinspektoratet til efterretning: »Vallensbæk Nærcenter med 2.300 m² samt en eventuel udvidelse til ca. 3.000 m² kan således ikke tilnærmelsesvis bringe kommunens butiksareal op i nærheden af det i rapporten nævnte maximum på 11.800 m²«²⁹⁰.

Det var tanken at centret også skulle rumme andet end butikker: den 6. februar 1980 bevilgedes kr. 2.350.000 til anlæg af daginstitutioner – ombygning af en tidligere købmandsbutik til midlertidige daginstitutioner – for børn i alderen 0-3 år ved stationen²⁹¹. Den 29. oktober 1981 blev det vedtaget at overdrage en selvejende institution under EGV til opføre og drive 20 lette kollektivboliger for ældre i centret.²⁹²

Kommunalbestyrelsen godkendte den 2. marts 1988 *Lokalplanforslag nr. 40 for Vallensbæk Nærcenter*, som opdelte centerområdet i 3 områder til henholdsvis detailhandel, offentlige formål og boliger i overensstemmelse med kommuneplanen²⁹³, men det har næppe været for at legitimere den tillægsbevilling, der i april samme år blev givet til nærpolitistationen i centret: 10.000 kr. til lamper, gardiner og billeder.²⁹⁴

Set i relation til de mange andre centre, der de sidste 10-20 år er blevet opført, synes Vallensbæk Nærcenter ikke af meget. Og det er vel også derfor, man i al beskedenhed har valgt betegnelsen Nærcenter. Færdiggørelsen af Rønnebækhus (EGV) og rådhuset (jf. s. 150ff) i centerområdet, har dog været medvirkende til at give området et mere samlet præg, og der er ganske rart.

IDRÆTSANLÆGGET – VALLENSBÆK IDRÆTSCENTER

Slår man op i J. P. TRAP: DANMARK, 5. udgaven fra 1959, findes en beskrivelse af de sociale og kulturelle forhold i Storkøbenhavn. Det er ikke store sager, man finder om idrætsanlæg i Vallensbæk Kommune:

»I forbindelse med Vallensbæk Skole findes 1 fodbold- og 1 håndboldbane samt 1 gymnastiksal. Alle disse enheder benyttes af idrætten uden for skoletid.«²⁹⁵

Kort og præcist. Det var, hvad der var. Det er måske netop derfor, at idrætsanlægget som sag er fyldig, og er en af de sager, der gennem hele perioden 1977-93 vokser, – næsten proportionalt med anlæggets omfang.

I præsentationen af skoleudvidelsen i Vallensbæk Landsby blev opførelse af et idrætsanlæg flere gange nævnt, eventuelt opført som anlæg i direkte forbindelse med skolen. Det blev til to anlæg, men de har det tilfælles, at være beliggende i »Den grønne Kile«, og er derfor underkastet nogle restriktioner af plankarakter.

Der var et solidt flertal for opførelse af et idrætsanlæg i Vallensbæk. En socialdemokratisk anmodning den 3. maj 1974 om »indkaldelse af idrætsudvalget med henblik på en drøftelse af påbegyndelsen af det projekterede idrætsanlæg snarest muligt efter anlægsstoppets ophør«, blev uden tøven vedtaget.²⁹⁶ Den 1. juni 1977 behandlede den socialdemokratiske gruppes forslag om, at »kommunalbestyrelsen afsætter en rammebevilling på 9 mill. kr. til opførelse af en sportshal i Vallensbæk Kommune. Idrætsanlægsudvalget anmodes om inden for disse rammer at udarbejde et projektudkast til kommunalbestyrelsen.«²⁹⁷

Ideen havde så god grobund, at der af-

Vallensbæk Idrætscenter. Foto: Finn Pilborg juli 1989.

sattes 11 mill. kr. til hal og idrætsanlæg. At der på dette tidspunkt eksisterede et idrætsanlægsudvalg fortæller, at ideen om et idrætsanlæg var alment udbredt, at det i hvert fald ikke var nogen ny tanke. Allerede i slutningen af juni forelå fra bygningsinspektoretat *Forslag til lokalplan nr. 19 for idrætsanlæg på matr.nr. 3a m.fl.* Det fremgår, at planforslaget blev udarbejdet under hensyntagen til dispositionsplanen for Køge Bugt-området samt byudviklingsudvalgets dispensation af 14. marts 1967. Byplan- og byggesagsudvalgets indstilling om at anbefale forslaget blev vedtaget med 14 stemmer – kun Erik Sejrup (F) stemte imod, idet han fandt principielt, at »bygningen skal placeres i byzone, subsidiært ønskes bygningen placeret øst for Gammelgaard da den anviste placering af bygningen vil være for dominerende i det rekreative område ...«²⁹⁸ Som formand for idrætsanlægsudvalget valgtes Kurt Hockerup (C).

I september 1977 forelå indsigelser fra forskellige instanser, – bl.a. gjorde Miljøministeriet gennem Skovstyrelsen indsigelse mod, at arealets anvendelse blev fast-

lagt på et tidspunkt, hvor planlægningen af kileområdet endnu ikke var tilendebragt. Hovedstadsrådet kunne heller ikke godkende planforslaget under henvisning til uafklarede forhold omkring placeringen af en 400kV-ledning. Samtidig udtalte Hovedstadsrådet dog, at områdets anvendelse til idrætsformål »stemmer overens med det forslag for rammeplan, der er under udarbejdelse i Hovedstadsrådet.«²⁹⁹ Således kom Hovedstadsrådets indsigelse til at modsige Miljøministeriets, og byplan- og byggesagsudvalget i Vallensbæk affejede da også indsigelserne med: »Da eneste væsentlige indsigelse mod lokalplanforslaget drejer sig om placeringen af 400kV-ledningen, vil udvalget anbefale, at kommunalbestyrelsen anmoder Hovedstadsrådet fremme en endelig afklaring ...«, hvilken anbefaling blev vedtaget.

Behandling af anlægsbevilling var næste punkt. Der var 4 forskellige løsningsmodeller til hver sin pris på mødet den 1. februar 1978, – der var dog tale om et langt større idrætsanlæg end den oprindeligt skitserede sportshal. Det fuldt udbyggede anlæg blev anslået til en pris af 28.788.000 kr. og skulle omfatte idrætshal og træningshal med alle dertil hørende service- rum, samt alle udendørs anlæg. En mere reduceret udgave af dette projekt ville undlade anlæg øst for en kommunal hovedsti, – pris kr. 26.968.000. Man enedes (så godt som) om det tredje forslag, der blev præciseret til: Reduceret anlæg med udeladelse af anlæg øst for hovedsti, samt P-plads med grusbelægning, løbebane med cinders, tilskuerplads som grusareal, 4 tennisbaner med kunststofbelægning, udeladelse af lysanlæg ved opvisningsbane, reduktion af terrænbelysning.³⁰⁰ Prisen for denne herlighed: omkring 26 mill. kr. Forslaget blev vedtaget med alle stemmer på nær Erik Sejrup, der ønskede en protokoltilføjelse:

»Da omkostningerne ved idrætsanlægget er blevet så store, at de nu griber kraftigt ind i kommunens planlægning, må SF dybt beklage, at det ikke har været behandlet på et borgermøde. SF må også stærkt beklage, at man ikke har givet anlægget et bredere indhold med flere faciliteter til kulturelle og andre formål«.

Men også det radikale medlem, Ole Møller Jensen, som havde stemt for forslaget ønskede en tilføjelse til protokollen:

»Gruppe B finder det kritisabelt, at de økonomiske konsekvenser af opførelsen og driften af idrætscentret ikke er tilstrækkeligt belyst gennem en normal sagsbehandling«.

SF og den socialdemokratiske gruppe tilsluttede sig den radikale udtalelse. Der var selvfølgelig også tale om en væsentlig højere pris for anlægget end de 11 mill., der var vedtaget som rammebevilling. Den 3. maj 1978 blev det billigste licitationstilbud vedtaget³⁰¹, men alligevel ansøgte om en forhøjelse af anlægsbevillingen i første omgang fra 26 til 27,5 mill. kr., og i anden, den 28. juni 1979, til ialt 30 mill. kr.³⁰², hvilket begge gange blev vedtaget uden Erik Sejrup's stemme. – Idrætscentret blev indviet den 19. august 1979.

Under diskussionen af anlægsbevillingerne for 1980, den 3. september 1980, forventedes de samlede anlægsudgifter for Vallensbæk Idrætsanlæg at løbe op i kr. 31.252.000, – restbeløbet bevilgedes. Regnskabet for anlægsbevillingerne lå til godkendelse den 7. april 1982, og anlægget havde da endeligt kostet kr. 31.296.142,-. Merudgiften blev godkendt.

En principgodkendelse af anlægsudgifter til idrætscentrets fodboldarealer samt nyopførelse af 2 tennisgrusbaner blev 7. marts 1984 godkendt med 12 stemmer mod 1 (F).

Der gik næsten 8 år, før idrætscentret atter optrådte i beslutningsprotokollerne. Da drejede det sig om et forslag fra borg-

Cafeteriet i Vallensbæk Idrætscenter. Foto: Finn Pilborg marts 1996.

mester Poul Hansen om en tillægsbevilling på kr. 680.000,- ex. moms til en »renovering af de 4 kunststofbelagte tennisbaner i Idrætscentret.«³⁰³ En tennishal³⁰⁴ til brug for tennisklubben var i mellemtiden også blevet opført i »Den grønne Kile«. Indholdet af en aftale med kreditorerne vedr. tennisklubbens hal indebar en kommunal overtagelse pr. 1. oktober 1991.³⁰⁵

GOLFCENTER OG RIDECENTER

To andre store fritidsanlæg, som blev anlagt i »Den grønne Kile« fra midten af 80'erne – golfbane og ridecenter, hænger nøje sammen med udviklingen på planområdet og her specielt kommuneplanen, hvis formelle lovgrundlag udvikledes i 70'erne med vedtagelse i Folketinget af *Kommuneplanloven af 1975*. Forslaget til kommuneplanen for Vallensbæk Kommune blev vedtaget af kommunalbestyrelsen den 7. december 1983, og var herefter fremlagt til offentlig debat i 4 måneder fra 1. februar 1984. I alt væsentligt rokkede indsigelserne ikke ved de vedtagne hovedprincipper i kommuneplanforslaget, og den 27. juni

*Træning i ridebal i Vallensbæk Ridecenter.
Foto: Peter Sorenius januar 1995.*

1984 kunne kommunalbestyrelsen vedtage den endelige plan, der skulle operere inden for de i regionplanen afstukne rammer. Allerede under kommunalbestyrelsens vedtagelse af *kommuneplanforslaget december 1983* blev anlæg af en golfbane i »Den grønne Kile« omtalt, og behandlet samlet

forelå et udkast til principiel godkendelse (inden den endelige vedtagelse af kommuneplanen) af hurtig igangsættelse af anlægsarbejder ved såvel idrætscentret, det regionale ridecenter ved Korsagergård som det regionale golfcenter den *7. marts 1984*³⁰⁶. For idrætscentrets vedkommende gjaldt det udbygning af træningsarealer til fodbold samt anlæg af to tennisgrusbaner til en skønnet pris på 4,2 mill. kr. Ridecentret ved Korsagergård skulle påbegyndes med anlægsarbejder for skønnet 2,5 mill. kr., og golfcentrets 1. etape til en pris af 1,5 mill. kr. Politisk enighed var der ikke tale om. Størst var modviljen mod de regionale golf- og ridecentre, til hvis anlæg såvel socialdemokraterne som SF stemte imod.³⁰⁷ Den samme modvilje afspejledes i behandlingen af *Forslag til lokalplan nr. 34 for en del af det rekreative område i Vallensbækkilen den 6. marts 1985*. Planen havde til formål at

Fra indvielsen af Vallensbæk Ridecenter 9.-11. august 1991. Foto: Finn Pilborg.

Vallensbæk Golfcenter. Foto: Steen Vedel maj 1992.

fastlægge arealanvendelsen for området mellem den projekterede Vallensbæk Torvevej og Brøndby Kommune. Man ønskede området udlagt til golfbane, græslette, vejanlæg og transportkorridor m.m. Ganske vist blev forslaget vedtaget, men det skete uden SF's og den socialdemokratiske gruppes medvirken, der begge ønskede udtalelser ført til protokols. Gruppe A ønskede, at det til golfbane udlagte areal reserveredes til rekreative formål, der ikke skulle realiseres i planperioden 1982-92, men i den tid henligge som landbrugsareal. SF's modstand var yderligere udtalt, idet man slet ikke ønskede Vallensbæk Torvevej anlagt, men hele området øst for landsbyen planlagt i en sammenhæng. Endvidere ønskede SF ikke konkrete forslag gennemført i planperioden, ligesom man kritiserede, at det økonomiske grundlag og behovet for

en golfbane ikke var tilstrækkeligt belyst.³⁰⁸

Det kan derfor undre, at en ansøgning om principiel tilladelse til opførelse af klubhus for golfklubben blev vedtaget med 11 stemmer mod 2 året efter, – modstanden var altså reduceret til SF's 2 mandater.³⁰⁹ Det undrer ikke mindst, da den socialdemokratiske gruppe i *februar 1988* sammen med SF stemte mod anlægsbevillinger for såvel regionalt golfcenter som regionalt ridecenter. Der var tale om bevillinger på kr. 600.000 til færdiggørelse af golfcentret, og to forskellige bevillinger på ialt 3 mill. kr. til ridecentret.³¹⁰ Yderligere en anlægsbevilling på kr. 600.000 til ridehal i det regionale ridecenter blev vedtaget den *4. maj 1988* alene på de konservative mandater. Under behandling af tillægsbevillinger i *slutningen af 1989* stillede SF's gruppe i kulturelt udvalg forslag om (et forslag som

Pilehavegruppens tøndeslagning foran spejderbytte på Krageøen, fastelavn 1994. Foto: Pia Hjelmbø.

gruppe A tilsluttede sig), at kommunen optog forhandlinger med golfklubben med henblik på at få sikkerhed for, at driften i 1990 kunne hvile i sig selv. Da sagen kom op i kommunalbestyrelsen ønskede den konservative gruppe en udtalelse ført til protokols: »Gruppe C forventer, at driften af golfbanen i 1990 hviler i sig selv ...«, mens SF protesterede over ikke at få sit forslag bragt til afstemning.³¹¹

SF's gruppe i kommunalbestyrelsen blev ved kommunevalget 21. november 1989 halveret fra 2 til 1 medlem, så på den måde kan man godt sige, at den fortløbende modstand mod såvel ridecenter som golfbane blev mindre udtalt i tiden derefter. Det ses i hvert fald, at da skole- og fritidsvæsenet *maj 1990* udbad sig en anlægsbevilling nærvæd 5 mill. kr. til færdiggørelse af Vallensbæk Ridecenter, stemte de konservative, socialdemokraterne og Venstres medlem for (14) og kun SF imod. Det er muligt, at Team Danmarks godkendelse af ridecentret i april 1990, i første omgang som regionalt center og fra 1992 som hovedcenter for Dansk Ridesport³¹², har væ-

ret medvirkende til den større politiske opbakning. I *oktober 1990* forelå regnskabet for anlægsbevillingerne til Regionalt Ridecenter ved Korsagergård. Det var opsplittet i tre, dels centret til godt 5½ mill. kr., dels en ny staldbygning til lidt over 4 mill. kr. og en ridehal til godt 3 mill. kr.³¹³

Det kommunalt ejede golfcenter bortforpagtedes den 2. *januar 1991* ved en forpagtningsaftale med anlægsgartnerfirmaet A. Walther Jensen A/S. For denne aftale stemte 9 (C+V), mens 5 (A+F) stemte imod.³¹⁴

Golfcentret var imidlertid ikke færdiggjort, thi borgmester Poul Hansen foreslog på mødet den 6. *maj 1992*, at der blev givet en anlægsbevilling på 2 mill. kr. med rådighedsbeløb i 1992. »Beløbet skal anvendes til ombygning af par-3-bane til 9-hulsbane, for dermed at øge banens brugs- og konkurrenceværdi.«³¹⁵ Borgmesterens forslag blev vedtaget alene med den konservative gruppes 8 stemmer, da Venstres medlem, Arne Vestergaard Værum undlod at stemme, og den socialdemokratiske gruppes 6 medlemmer stemte imod. – Man ser her, at SF's repræsentation i kommunalbestyrelsen som ved et trylleslag er skrumpet ind til ingenting, og at den socialdemokratiske er vokset, endskønt der ikke har været afholdt valg til kommunalbestyrelsen i indværende periode. Forklaringen er den, at SF's indvalgte medlem, Ole Nyborg Christensen, i *februar 1992* fik tilladelse til at udtræde af kommunalbestyrelsen p.g.a. fraflytning³¹⁶, hvorfor stedfortræderen Jan B. Jansteen indkaldtes.³¹⁷ Allerede dagen efter indsættelsen meddelte Jan B. Jansteen, at han fremover ville tilslutte sig den socialdemokratiske gruppe. Således forsvandt SF's repræsentation i kommunalbestyrelsen.

ØVRIGE FRITIDSANLÆG

Trods socialdemokratisk og folkesocialistisk modstand var det lykkedes at få gennemført tre betragtelige fritidsanlæg øst for Landsbyen (idrætsanlægget i »kilen« var også et socialdemokratisk hjertebarn): tennishallen og det regionale golfcenter, samt det regionale ridecenter vest for Landsbyen. Det skal jo nok ikke tolkes, som var oppositionen modstandere af enhver form for idrætsudøvelse, måske snarere som forskellige opfattelser af, til hvilke formål man har ønsket »Den grønne Kile« anvendt. Men man kan godt sige, at der blandt de konservative har været en endog meget stor konsensus i fritids-spørgsmålet. At der måske har været tale om en bevidst strategi i ønsket om at skabe

Vallensbæk Vandskiklub afholdt 7.-9. august 1992 DM i vandski på Vallensbæk Sø. Foto: Finn Pilborg august 1992.

Klubbuse i Vallensbæk Havn – her fra indvielse af juniorbuset. Foto: Finn Pilborg 12/6 1994.

en bred vifte af sports- og fritidsanlæg. De 4 allerede nævnte anlæg er nemlig ikke de eneste tiltag i den retning. Der er investeret i anlæg af spejderhytter³¹⁸ (Krageøen), klubbuse i Vallensbæk Havn³¹⁹, vandskicenter³²⁰, Vallensbæk Sejlklub³²¹, Kano-

Sejler på vej ud af Vallensbæk Havn. Foto: Peter Sorenius februar 1995.

og Kajakklubben³²² og Sportsdykkerklubben³²³. Det særegne ved disse foreningsanlæg er den offentlige karakter, de har fået. Det er nok ikke helt almindeligt, at en lille kommune, som i en menneskealder har været under borgerligt flertalsstyre, i den grad med kommunale midler har satset på »fritidsfolket«, som tilfældet er i Vallensbæk. Anlæggene er kommunalt ejede, – og det er jo ikke små anlæg.

VALLENSBÆK MENIGHEDSRÅDS SOGNEGÅRD

At Den grønne Kiles kvaliteter som rekreativt område også indebærer en indbygget problematik blev belyst under behandlingen af idrætsanlægget og opførelse af golfbane m.m. Endnu tydeligere blev den iboende konflikt ved Vallensbæk menighedsråds opførelse af en sognegård i nær-

heden af kirken, hvor selv den konservative konsensus en overgang blev brudt. Menighedsrådet ved Vallensbæk Kirke ønskede at opføre en sognegård i umiddelbar tilknytning til kirken. Der blev derfor udskrevet en arkitektkonkurrence om projektet, og menighedsrådet valgte arkitektfirmaet Hoff & Windinge I/S's projektforslag. Forslaget blev sendt til orientering til kommunalbestyrelsen, der behandlede det på mødet den 5. december 1979. Forinden havde bygningsinspektoret haft sagen til udtalelse, og kunne oplyse at »bebyggelsen er beliggende inden for det i *partiel byplanvedtægt nr. 4* udlagte areal omkring kirken, som i princippet skal friholdes for bebyggelse, – dog kan tillades opført bygninger med tilknytning til kirken.«³²⁴

Byplan- og byggesagsudvalget havde også haft projektet til behandling. Formanden for dette udvalg, Lone Schriver (C),

Vallensbæk menighedsråds sognegård på Kirkebakke Allé. Foto: Finn Pilborg september 1989.

der 1974 afløste Poul Hansen på denne post, beklagede, at »det foreliggende projekt ikke harmonerer med udseendet af de nærmest liggende beboelseshuse«³²⁵, og stemte sammen med Erik Sejrup (F) mod resten af kommunalbestyrelsen. Lis Winge Bang (A) tog i byplan- og byggesagsudvalget forbehold for projektet, men forbeholdet var åbenbart bortvejret på det efterfølgende kommunalbestyrelsesmøde.

At den politiske modstand, der eksisterede mod sognegården, havde en vis folkelig opbakning fremgår af, at Wallensbekbyes Laug tog afstand fra placeringen. Lauget foreslog i stedet, at en ny fjerde længe blev bygget til præstegården, hvilket kommunalbestyrelsen afviste.³²⁶

Andre instanser blandede sig. Fredningsbestemmelser for området omkring kirken skulle ophæves, førend et byggeri kunne iværksættes. Dispensation fra fred-

ningsnævnet indløb den 20. august 1981. Overfredningsnævnet ophævede imidlertid denne dispensation, hvorefter menighedsrådet ansøgte kommunalbestyrelsen om at få ophævet fredningsbestemmelserne for det påtænkte areal.³²⁷ At det faktisk lykkedes, vidner *Forslag til lokalplan nr. 36 – Sognegård vest for Vallensbæk Kirke* om. Byplan- og byggesagsudvalget havde indstillet forslaget til godkendelse, hvilket kommunalbestyrelsen konfirmerede den 4. juni 1985.³²⁸ Efter offentliggørelsesfasen af lokalplanforslaget, var der indløbet ganske få bemærkninger og indsigelser. Hovedstadsrådet og Københavns Amts tekniske forvaltning havde intet at indvende, ligesom Kirkeministeriet blot havde mindre bemærkninger om arealet mellem sognegård og kirkegård. De væsentligste indsigelser var lokale. Wallensbekbyes Laug mente, at sognegården ikke burde opføres så tæt ved

Vallensbæk Kirke og Kirkegård. Fotograferet under Københavns Amtsmuseumsråds registrering af bevaringsværdige gravminder på kirkegården. Foto: Niels Peter Stilling maj 1991.

kirken, og lokalkomiteen for Danmarks Naturfredningsforening fremførte bl.a., at beplantning ikke måtte gå ud over udsigten til kirken. Alle indsigelser blev, som af bygningsinspektoratet foreslået, afvist, »da lokalplanforslaget er i overensstemmelse med *Kommuneplan 1982-92*.«³²⁹ Opførelse af sognegården blev foråret 1987 påbegyndt lige vest for kirke og kirkegård på Kirkebakke Allé og blev indviet 4. september 1988.

RÅDHUSBYGGERI

I takt med den eksplosive befolkningsudvikling udvikledes større og større krav til den kommunale administration, der som følge af opgavernes voksende antal og omfang måtte udvides. Mere personale – mere plads. I første runde nøjedes man med ud-

videlser af og tilbygninger til de eksisterende barakbygninger på Lundbækvej. Det blev efterhånden til en lille barakby i Den grønne Kile mellem to nybyggerkvarterer, der var præget af **sine** skurvogne.

Set i bakspejlet og set i lyset af de mange administrative opgaver, som Vallensbæk Kommune måtte påtage sig i den hektiske udbygningsfase, var der vel den gang et endnu større behov for en moderne administrationsbygning svarende til den nuværende, end man har i dag. Men det har ganske givet været en politisk taktisk rigtig beslutning, at udskyde opførelse af et nyt rådhus til heksekedlen var gået lidt af kog.

Kommunalbestyrelsen havde i en lang periode holdt sine møder forskellige steder i kommunale bygninger – senest, hvor byggeri af rådhus kom på tale, på Korsagergård. Med et rådhusbyggeri kunne man

Vallensbæk Rådhus et par måneder efter indvielsen. Foto: Finn Pilborg juni 1987.

flytte administrationen nærmere det tættest befolkede område i kommunen, ved S-stationen i Vallensbæk Nærcenter, der var udlagt til også at rumme anlæg af offentlig karakter.

Første gang man i beslutningsprotokollen hører om et rådhusbyggeri, er under behandling af anlægsbevillinger for 1985, den 26. juni 1985. Der bevilgedes kr. 500.000 til forundersøgelser.³³⁰ På et møde for lukkede døre den 3. august 1985 udtalte kommunalbestyrelsen under drøftelsen af byggeriet, at »der skal tages alle mulige hensyn til miljø, sundhed og sikkerhed.«³³¹ Allerede måneden efter kunne man på et tilsvarende møde foretage afstemning om de forskellige projekter. På tværs af partiskel gik afstemningen, og for det endelige forslag, som man må tro svarer til det nuvæ-

rende rådhus, stemte 10 og 5 imod. Borgmester Poul Hansen hørte til mindretalsgruppen.³³² Senere samme måned blev *Budgetforslag for 1986, nyt rådhusbyggeri* forelagt kommunalbestyrelsen. Borgmesteren indstillede, at der blev ændret ved budgettet således, at der til anlæg af administrationsbygning i 1986 blev afsat kr. 16 mill. med et likviditetsforbrug på kr. 6.614.000. For årene 1987, 1988 og 1989 henholdsvis 8, 10 og 10 mill. kr. Forslaget blev vedtaget med de konservative mandater alene, da A og F undlod at stemme.³³³ Kun et par dage senere – den 2. oktober 1985 – drøftedes økonomien vedrørende rådhusbyggeriet atter. På forslag fra økonomiudvalget bevilgedes 58,6 mill. kr. med et rådighedsbeløb på kr. 16 mill. i 1985/1986. Ingen stemte imod forslaget, men SF undlod at stemme.³³⁴

Norske folkedansere på Rådhuset. Foto: Finn Pilborg 20. august 1987.

Der skulle gå mindre end et år førend Poul Hansen (C) i en beretning kunne tale om rejsegilde på det nye rådhus³³⁵, og den 3. december 1986 orienterede borgmesteren om indflytning i det nye rådhus »ultimo februar og lukning af administrationen i denne periode.«³³⁶ Den 4. februar 1987 var tæt på flyttedagen, og Poul Hansen meddelte, at det næste kommunalbestyrelsesmøde kunne afholdes på det nye rådhus, samt at der ville blive »Åbent Hus for borgerne den 14. marts 1987 – kl. 12-17.«³³⁷

At det kan være vanskeligt at forudbetragte de samlede udgifter til byggeri med færdiggørelse, inventar osv. er en kendt sag. I byggeprocesser opstår ofte nye ideer, vanskeligheder etc., som kræver en løsning, og det vil næsten altid koste ekstra. Til rådhusbyggeriet blev den 6. maj 1987

bevilget godt kr. 6 mill. ekstra til dækning af udgifter uden for entreprisensummen.³³⁸ Til gengæld har man fået et velfungerende rådhus med en diskret indre charme, og med plads til at rumme en moderne administration.

I sommeren 1994 har man fra rådhuset kunnet observere færdiggørelsen af et offentligt have- og parkeringsanlæg.

HOTELGRUNDEN

Lige i nærheden af Vallensbæk Nærcenter ligger en ubebygget grund. Ved vejstrækningen med det poetiske navn Strandesplassen. Stedet blev hurtigt døbt Hotelgrunden, og man aner nok hvorfor.

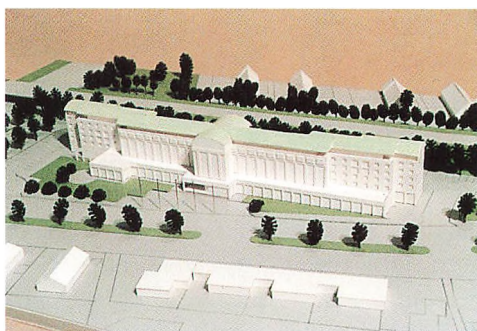
I sommeren 1989 havde kommunalbestyrelsen *Forslag til lokalplan nr. 41 for Ho-*

*telgrund*en til behandling. Lokalplanforslaget havde forinden passeret teknisk udvalg, byggesags- og planlægningsudvalget samt økonomiudvalget med påtegning om godkendelse på trods af socialdemokratisk modstand. I kommunalbestyrelsen fik forslaget samme modtagelse, dvs. godkendelse med modstand – 9 for (C) og 5 imod (A + F):

»Gruppe F ønskede følgende afvigende mening tilført protokollen og medsendt lokalplanforslaget i høringsfasen: »Gruppe F kan ikke anbefale det skitserede projekt, da byggeriet vil medføre helt uacceptable støjgener for beboerne i Nøddeboparken. Gruppe F ønsker grunden reserveret til medborgerhus og eventuelt en byggelejlighed eller anden rekreativ funktion ...«³³⁹

Efter høringsfasen var der indløbet 14 indsigelser og bemærkninger: Fra Hovedstadsrådet³⁴⁰ og DSB var der ingen bemærkninger, mens Københavns Amt henstillede, at gældende byggelinjer blev overholdt. Politimesteren havde kommentarer angående »oversigtsforholdene ved udkørslen og rabatgennembrydningen«. Centerforeningen i Vallensbæk Nærcenter udtrykte tilfredshed med planen »med forventning om gavn og glæde for virksomhederne i centret«, mens en række private gjorde indsigelse enten som enkeltpersoner eller ved samlede skrivelser. Omfangsrigest af disse var én fra Nøddeboparken m.m. underskrevet af 827 personer, der ønskede Kommuneplanens beskrivelse af arealets anvendelse opretholdt. En anden samlet indsigelse var fra »Hytte«kvarteret med 94 underskrifter.

Teknisk forvaltning indstillede indsigelserne til afvisning! til stor fortrydelse for den socialdemokratiske gruppe i byggesags- og planlægningsudvalget. Gruppen beklagede at teknisk forvaltning havde afgivet »indstilling i sager af politisk karakter

Model af det projekterede (og skrinlagte) hotelbyggeri på Strandestplanaden. En af baggrundene for de konservatives ønske om hotelbyggeri var, at kommunen selv skulle råde over sengepladser til deltagere fra fritidsanlæggenes mange nationale og internationale stævner. Foto: Finn Pilborg oktober 1989.

ter«, og ønskede at følge indsigelserne og lokalplanen afvist. Den socialdemokratiske gruppe i økonomiudvalget opretholdt samme standpunkt, men var i mindretal, hvorefter kommunalbestyrelsens konservative flertal godkendte lokalplanforslaget med 9 stemmer mod 6 (A+F).³⁴¹

Samme markante standpunkter blev trukket op, da forslag til optionsaftale mellem kommunen og FG ArchiDesign den 2. maj 1990 blev drøftet af kommunalbestyrelsen. Forslaget blev vedtaget med den mindst mulige margin 8 (C) mod 7 (A+F+V).³⁴² Det sidste, man hører til hotelbyggeriet i beslutningsprotokollen, er fra maj 1990, hvor det siges:

»I henhold til forslaget har optionstager en ret til inden for optionsperioden [1. april 1990 til 1. august 1990] at købe ... [Strandestplanaden 110-120] for en pris på kr. 21 mill. på nærmere anførte vilkår.«³⁴³

Herefter bliver der mærkeligt stille omkring Hotelgrundene.

KOMMUNALBESTYRELSENS PULS

Gennemlæsning af samtlige beslutningsprotokoller for Vallensbæk kommunalbestyrelse for perioden 1958-94 giver en særlig fornemmelse af et rytmisk forløb. Det ene år følger det andet, budgetter 1.-behandles, 2.-behandles, grundskyldspromiller og udskrivningsprocenter fastsættes, sager om personaleansættelser og skoleplaner passerer, nye navne optræder, færre forsvinder. En gård købes. Budgetter 1.-behandles, 2.-behandles, grundskyldspromiller og udskrivningsprocenter fastsættes, rutinesager om personaleansættelser og skoleplaner passerer, nye navne optræder, færre forsvinder. Lokalplanforslag. Kloakering. Budgetter 1.-behandles, 2.-behandles, grundskyldspromiller og udskrivningsprocenter fastsættes, rutinesager om personaleansættelser og skoleplaner passerer, nye navne optræder, færre forsvinder. Ny vandforsyning. Nyt boligkvarter. Ny vej. Budgetter 1.-behandles, 2.-behandles, grundskyldspromiller og udskrivningsprocenter fastsættes, rutinesager om personaleansættelser og skoleplaner passerer, nye navne optræder, færre forsvinder. Nyt anlæg og renovering af ældre. Der er ligesom en cyklus i forløbene. En puls. Det er ikke så ejendommeligt, når man skal henholde sig til et budget, der er fastlagt for et år ad gangen, eller en skoleplan vedtaget for et år, eller henholde sig til styrelsesloven og afholde kommunalvalg hvert fjerde år. Det skaber en rytme i det kommunale liv.

Årene har imidlertid også sine menneskelige konstanter. Den mest fremtrædende er unægtelig Poul Hansen, der siden 1958 har deltaget i og været en udfarende kraft i Vallensbæks udvikling. I den altovervejende tid, 32 år, endog som kommunens politiske leder. Kun få lokalpolitikere i landet kan gøre ham den rang stridig. Med kommunalvalg den 16. november

1993 var en epoke ved at rinde ud. Valget betød imidlertid ikke et farvel til kommunalpolitik for Poul Hansen, men måske snarere en personlig reorganisering af det politiske liv. Poul Hansen havde besluttet sig for at træde tilbage som borgmester ved årets udgang, for at lade nye kræfter komme til. Nye og nye er måske så meget sagt, men yngre – Det konservative Folkepartis spidskandidat til borgmesterposten, var en gammel kending og erfaren kommunalpolitiker: Kurt Hockerup. Kommunalbestyrelsens konstituerende møde den 2. december 1993 var derfor også en skelsættende begivenhed:

»I følge Valgbogen ved valget til kommunalbestyrelsen den 16. november 1993 er følgende erklæret for valgte for perioden 1. januar 1994 til 31. december 1997:

- Medlem nr. 1: Kurt Hockerup
- medlem nr. 2: Charlotte Krog [Mayntz]
- medlem nr. 3: Jørgen Pedersen
- medlem nr. 4: H. C. Petersen
- medlem nr. 5: Birthe Knaack
- medlem nr. 6: Lone Schriver
- medlem nr. 7: Ole Frederiksen
- medlem nr. 8: Poul Hansen
- medlem nr. 9: Henrik Rasmussen
- medlem nr. 10: Birthe Pedersen
- medlem nr. 11: Inger Johansen
- medlem nr. 12: Jan Grubak
- medlem nr. 13: Steen Asgreen
- medlem nr. 14: Niels Jørgensen
- medlem nr. 15: Ole Christensen«

Valg af borgmester var næste punkt på dagsordenen. Valget blev ledet af den afgående borgmester Poul Hansen, som det medlem, der havde siddet længst i kommunalbestyrelsen. Kurt Hockerup var eneste foreslåede kandidat til borgmesterposten og blev valgt med samtlige stemmer. »Herefter overtog Kurt Hockerup som ny formand for kommunalbestyrelsen ledelsen af mødet.«³⁴

Det kommunale styres blå bog. Vallensbæk 1958-1994³⁴⁵

Portrætter af sognerådsformænd og borgmestre i Vallensbæk 1958-94

Portræt af fhv. sognerådsformand Hans Sørensen.

Sørensen, Hans Peter (A) (1897-1976)

Formand, fhv. sognerådsformand. Født 16. maj 1897 i Vallensbæk; død 19. februar 1976 i Vallensbæk. Forældre: arbejdsmand Hans Peter Sørensen, Vallensbæk og syerske Maren Kirstine Sørensen f. Petersen, Vallensbæk.

Gift 17. november 1922 med husmoder Else Margrethe *Eugenie* Mortensen, født i København 27. november 1900, død 8. december 1985. Forældre: arbejdsmand H.P. Mortensen og Marie Kirstine Mortensen f. Christensen.

Efter endt skolegang i Vallensbæk kom Hans Sørensen ud at tjene hos sognets bønder. 1925-1947 ansat som kusk på Vestre Kirkegård. I en overgangsperiode på Sundby Kirkegård. 1947-64 formand på Bispebjerg Kirkegård.

Første gang indvalgt til sognerådet for Socialdemokratiet ved valg 1925.

Medlem af sognerådet 1925-29 og 1933-67, medlem af kommunalbestyrelsen 1967-70. Sognerådsformand 1933-35, 1941-46, 1953-56, 1957-62. Næstformand i sognerådet 1962-66, 2. viceborgmester 1967-70.

For perioden 1958-70 medlem af:

Portræt af sognerådsformand Hans Sørensen.

- kasse- og regnskabsudvalget 1958-66, formand 1958-62
- teknisk udvalg 1958-64 og 1966-70
- socialt udvalg 1958-62 og 1966-70, formand 1958-62
- byplanudvalget 1963-66, 1968-70
- børneværnet, formand 1958-66
- sundhedskommissionen, formand 1958-62

- hegnssynsmand 1963-67
- landvæsensnævn 1963-70
- brandkommission 1966-70
- bygningsrådet 1966-70
- udvalget for fast ejendom 1966-70
- lossepladsudvalget 1966-70
- udvalg for Avedøre Kloakværk 1966-69
- Vallensbæk Kommunes Boligselskab 1966-70
- Sygeplejeforeningen 1966-70
- ekspropriationskommissionsdelegeret 1966-70
- byggeudvalg for Egholmskolen 1966-70

Hans Sørensen var Socialdemokrat med stort S, og blev tidligt medlem af den socialdemokratiske forening i Vallensbæk. Kort efter dens oprettelse i 1916 var Hans Sørensen en central person, understreget ved, at han var formand for partiforeningen i mere end en menneskealder. Hans Sørensen fik en omskiftelig politisk karriere: indvalgt i sognerådet for socialdemokratiet 1925, men formåede ikke at blive genvalgt ved valget 1929. Da Hans Sørensen 1933 kom tilbage i det politiske rampe-lys, skete det imidlertid med manér. Som sognerådsformand. For første gang i sognets styre var det lykkedes en ikke-gård-ejer³⁴⁶ at blive valgt til formand. Og så en socialdemokrat. Det var et vendepunkt i Vallensbæks politiske liv og markerede, at nye tider var på vej. I mange år fremover blev det med Hans Sørensen ved roret. Frem for alt var Hans Sørensen dog vallensbækker. Boede livet igennem på Brøndbyvej i sit fødehjem, der havde været i familiens eje i mange generationer. På nær sit erhvervsarbejde ved københavnske kirkegårde faldt langt hovedparten af Hans Sørensens virke i Vallensbæk: familie, venner, politik og fritidsinteresser. Fra ganske ung meget aktiv jæger og var 1932 medstifter af Glostrup og Omegns Jagtfore-

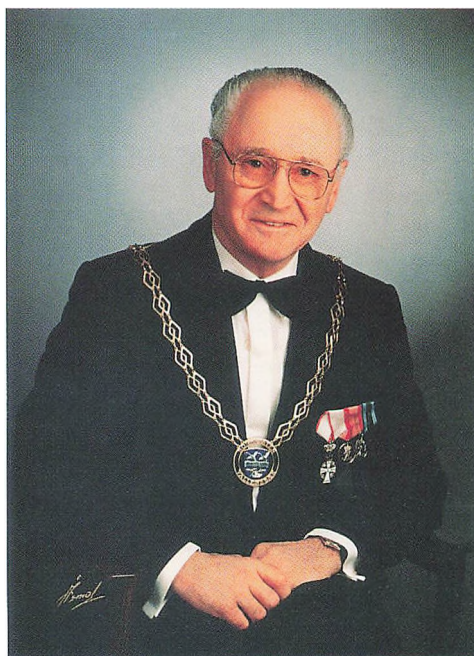
ning (den senere Vallensbæk og Omegns Jagtforening).

Kong Hans var et tilnavn, Hans Sørensen fik blandt arbejdskolleger³⁴⁷ på kirkegårdene. Det hentydede dels til karrieren som lokalpolitiker og sognerådsformand og dels til, »at Hans kunne være noget ilter og egenrådig. Men man lyttede til ham. Det forventedes. Han var af den gamle skole.« At Hans Sørensen også besad en egen humor vidner følgende om: »På Sundby Kirkegård havde vi en overgartner fra Bornholm. Han kendte til Hans Sørensens ivrige interesse for og dygtighed som jæger og spurgte ham, om ikke han kunne skaffe ham en hare. Jo, det ku' Hans Sørensen da godt. Og et par dage senere dukkede han op med en tilsnøret papirsæk. Overgartneren sagde tak, og sækken blev hægtet på cyklen. – Sækken blev af initiativrige kollegaer skiftet ud med en anden indeholdende en selvdød kat. Der gik nok en dags tid eller to, da Hans Sørensen blev ringet op af overgartneren. »Du Sørensen, hvordan ser en hare ud?« – »Hvordan en hare ser ud? Det er sgu' da sådan en med lange ører og kort hale!« – Pause. – »Denne her ser nærmest omvendt ud«. – Pause – »Såeh, jamen, så er det nok fordi, jeg har skudt den omvendt.«³⁴⁸

1962 var et andet skelsættende år i Vallensbæks historie og i Hans Sørensens liv. Endnu en gang var nye tider på vej og en ny politisk stjerne for opadgående. Ved sognerådsvalget 6. marts 1962 måtte Hans Sørensen se sig slået af den konservative Poul Hansen. En øjenvidneberetning³⁴⁹ om de bevægede martsdage fortæller: »Når skatteligningen i marts måned var afsluttet, plejede det samlede sogneråd med damer, den ansatte i skattevæsenet, den udefrakommende skatteekspert fra amtsligningen samt kommunaldirektøren – alle med damer, at tage i teatret. Derefter gik

man i natklubben Valencia på Vesterbrogade i København for at spise natmad. Denne gang skulle vi i Det ny Teater for at se »Den, der ler sidst«. Og så gik jeg hen og vandt valget ... De ville ikke kendes ved mig, da jeg kom ind i teatret, men vendte ryggen til. Vi så teaterstykket, og gik da også i Valencia og fik natmad med øl og snaps. Der var stuvende fuldt. Og lige pludselig rejser Hans Sørensen sig op. Slår på sit glas. Gjørde tegn op til musikken. De stoppede. Og så holdt han tale for mig. Hans Sørensen sagde, at selvfølgelig var det da kedeligt, at han ikke længere var sognerådsformand, men »du er så meget yngre, så det skal sgu' nok gå«. Nu havde han tænkt over det, og det skulle nok gå mig meget godt. Så sang han denne: *Min dreng jeg vil ønske for dig, at du må blive bedre end mig* ... Han sang den hele. Stående. I Valencia ... Jeg er ved at få tårer i øjnene, hver gang jeg tænker på det. Det var en god modtagelse. Og lige siden ... det var ligegyldigt, hvad der skulle ske, så var vi sammen. Det, Hans Sørensen foretog sig dengang, knyttede i den grad sognerådet sammen, således at der ikke var én af os, der kunne holde en lidt større fødselsdag eller sådan noget, uden at hele sognerådet med damer var med ... Han lærte mig utrolig meget ... Han tog mig med ud, for »du skal sgu' lære denne kommune at kende«. Og han lærte mig en masse om de gamle familier i Vallensbæk.«

I en takketale ved sit 40 års jubilæum i kommunens styre, 1969, sagde Hans Sørensen bl.a.: »... Jeg har kendt hver mark og hvert markskel, men med den udvikling, der nu er i gang, kniber det efterhånden ...«³⁵⁰ Året efter takkede en gammel kæmpe af, og kunne nyde sit otium i seks år. Han døde i 1976, 79 år gammel og ligger begravet på Vallensbæk Kirkegård.

Portræt af borgmester Poul Hansen. Foto: Åsmul.

Portræt af fhv. borgmester,
fmd. f. teknisk udvalg,
Poul Hansen, R. af D.

Hansen, Poul Vang Gunnar (C) (f. 1922)

Fhv. borgmester, fmd. f. teknisk udvalg. Født 23. marts 1922 i Enegaarde i Skibinge sogn ved Præstø. Forældre: gårdejer Christian Gunnar Hansen, f. 27/7 1893, d. 30/10 1962 og Jenny Ingeborg Hansen f. Rasmussen, f. 13/3 1896, d. 27/12 1977.

Gift med klinikassistent/husmoder Margit Isidora Hansen f. Møller, f. 27. september 1923 i Beldringe ved Præstø. Forældre: forpagter, Kgl. vejer & måler Kaj Møller, f. 9/9 1894, d. 27/12 1982 og Margrethe Mathilde Møller f. Dam, f. 26/6 1894, d. 26/5 1985.

Efter skolegang i landsbyskolen i Enegaarde (Endegaarde), med skolegang hver

anden dag, kom Poul Hansen i købstadens skole i Præstø. Lærling i kontor-lager og værktøj hos Fordforhandler i Præstø 1937-43. 1943 lagerchef hos General Motors i Holbæk. 1944 værktøjsrepræsentant i Lexaco og senere samme år i E. Busch-Møller. 1950 værktøjsrepræsentant i virksomheden Frank Horn. 1958 salgschef i ingeniørfirmaet Industrikontrol. Startede januar 1961 selvstændig virksomhed med salg af værktøj og måleinstrumenter. Flyttede med hustru og 2 børn til Vallensbæk i 1957, hvor familien byggede hus på Frydendalsvej 8, Vallensbæk Strand.

Indvalgt i sognerådet for Det konservative Folkeparti første gang ved valget den 4. marts 1958.

Medlem af sognerådet 1958-1967, formand 1962-67. Medlem af kommunalbestyrelsen siden 1967, borgmester 1967-1993.

Medlem af:

- kasse- og regnskabsudvalget, formand 1962-67
- magistraten, formand 1967-70
- økonomiudvalget 1967-, formand 1967-1993
- teknisk udvalg 1962-1970, 1974-75, 1994-, formand 1966-70, 1994-
- kulturelt udvalg 1975-78
- socialudvalget, formand 1962-66
- byplanudvalget, formand 1962-70
- byplan- og byggesagsudvalget, formand 1970-74
- byggesags- og planlægningsudvalget 1990-91
- børn og unge udvalget 1993
- skoleudvalget 1962-70
- udvalget for fast ejendom 1962-70
- bygningsrådet 1962-74, formand 1974
- egnsplanrådet 1972-74
- initiativrådet for erhvervsudvikling i København 1986-93

- besigtigelses- og ekspropriationskommissionen³⁵¹ 1966-77
- beredskabskommission 1994-
- brandkommissionen 1966-78, formand 1966-70
- bygningskommissionen 1958-62
- ekspropriationskommission 1982-
- fritidskommissionen 1975-78
- overlandvæsenskommissionen 1974-89³⁵²
- overtaksationskommission 1970-74
- skolekommissionen 1958-66, 1975-85, formand 1958-66
- sundhedskommissionen, formand 1974
- bevillingsnævnet 1974-93
- byplannævn 1973-91
- fredningsnævn 1962-66
- landvæsensnævn 1982-
- lokalnævn vedr. politiets virksomhed 1973-93
- ungdomsnævn 1958-62, formand 1960-62
- kommunens styrelse under krig eller truede udsigt til krig 1994-
- programmeringsudvalget for Pilehave-skolen, formand 1976-77
- programmeringsudvalget for Vallensbæk Skole, formand 1978-82
- valgbestyrelsen 1978-, formand 1978-93, næstformand 1994-
- vurderingsformand 1966-88
-
- Fra den meget lange liste over andre kommunale og tværkommunale tillidshverv nævnes Poul Hansens deltagelse i:
- Hovedstadskommunernes Samråd 1962-73
- Hovedstadsrådet 1974-78
- I/S Avedøre Kloakværk 1966-89, formand 1966-70
- I/S Køge Bugt Strandpark 1973-, næstformand 1973-93, formand 1994-
- I/S Vallensbæk Mose 1976-, i skiftende perioder formand

- Planlægningsudvalget for Københavns spildevandsafledning 1965-70
- Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området 1962-75
- Vallensbæk Boligselskab 1983-, formand
- Vallensbæk Sygekasse 1972-76
- Vestegnens Kraftvarmeselskab I/S 1984-94
- S/I Rønnebækhus, formand 1982-
- Seniortjenestens bestyrelse 1986-90
- Specialarbejderskole i København, sydvestinitiativgruppe

Poul Hansen lod sig indvælge i Københavns Amtsråd for Det konservative Folkeparti i 2 perioder, 1966-74, og var i perioder formand for den konservative amtsorganisation i Københavns Amt.

Med særlig glæde omtaler Poul Hansen sine æresmedlemskaber i foreninger i Vallensbæk: VI 39, Vallensbæk Golfklub, Eggholmgruppen [Det Danske Spejderkorps] og Det konservative Folkeparti.

Poul Hansen er en glimrende fortæller. Interviews har en tendens til at blive lange, hvad enten de drejer sig om fødehjemmet og opvæksten i Enegaarde, lærepladsen hos Fordforhandleren i Præstø, det voksne arbejdsliv som ansat og som selvstændig, eget husbyggeri eller om deltagelse i det kommunale styre.³⁵³ Man fornemmer en stolthed over opnåede resultater, og konfronteres med en ligefremhed, der overrasker. Man bliver også klar over, at det ikke er alt, der kan gengives.

Med henvisning til sin ægtefælle, har en stolt og klædeligt beskeden Poul Hansen sagt: »Margit er politikerens, og jeg sælgeren. Det har ofte været hende, der har fået de gode ideer og øjnet løsningsmuligheder. Senere førte jeg dem ud i livet, når ideen var solgt, – i den form, der passede for Val-

lensbæk.« Med 32 år bag sig som chef for kommunens politiske ledelse, kan Poul Hansen dog ikke fralægge sig al politisk tæft. Organisationstalentet er uomtvisteligt. I løbet af ganske få år fra starten som formand for den konservative vælgerforening i Vallensbæk (1958), lykkedes det Poul Hansen sammen med sin kone Margit, at opbygge en solid basis for den kommende sognerådsformand. Parret indrettede et kælderlokale i deres nye, selvbyggede hus til mødelokale: »Vi lejede møbler og porcelæn. Vi kunne være 24-26 mennesker. Der samledes vi til at begynde med måske hver anden måned, senere en gang om måneden, og så lidt oftere. Vi ringede til de medlemmer, vi havde, og sagde at nu er der noget den aften, og nu synes vi, I skulle komme. Vi fik dem til at komme. Vi fik altid gode talere. Vi har haft ministre ude at tale til de 24 personer, vi kunne være i kælderen, – og vi har haft mange folketingsmedlemmer, planlæggere og politikere af enhver art. Da kommunen var kommet så langt, at vi havde fået gårdene [kommunens overtagelse af Højrupgård og Korsagergård til udlejning til foreningerne], flyttede vi ind der, og begyndte så at holde møde hver uge. Det var noget uhørt. Efterhånden blev det sådan, at vi havde møde hver torsdag. Derfor vidste folk, hvornår det var. Det blev en vældig succes. Vi havde også nogle fremtrædende medlemmer, som blev »værtspaar« – som sagde goddag og velkommen, og sørgede for at nye medlemmer kom ind i kredsen og talte med de andre. Det er den stil, det hele har kørt i lige siden.

... Det nytter ikke noget at planlægge en kommune, en by, eller hvad man skal kalde det, hvis ikke man planlægger, hvorledes man vil opnå den fornødne omtale og respekt, så man kan få lov til at gøre det. Vi fik grundlagt en organisation, således at jeg

var sikker på at have et godt bagland. Baglandet havde jeg i ryggen hele tiden. Vi fik det organiseret på en helt speciel måde, og vi har kunnet overdrage det til forskellige formænd, som har kørt det efter samme recept ...«³⁵⁴

En af den forhenværende borgmesters nære samarbejdspartnere, kommunaldirektør Curt Michelsen, har om Poul Hansen udtalt: »... Markant er vel den mest præcise betegnelse. Samtidig har Poul Hansen stået for en centralistisk ledelse. Det betyder at forvaltningen – helt som det skal være – er blevet skubbet i baggrunden. Vi [forvaltningen] er jo et serviceorgan for kommunalbestyrelsen og dermed for kommunen. De divergenser, der altid vil opstå mellem eksempelvis undertegnede og en borgmester, kan føre til diskussioner internt i systemet, men diskussionen varer kun til et vist tidspunkt. Nemlig til det tidspunkt, hvor borgmesteren siger, at nu har han truffet en beslutning, som så skal efterleves loyalt. Den form for samarbejde mener jeg, vi har praktiseret næsten til fuldkommenhed i Vallensbæk.«³⁵⁵

Poul Hansen blev i januar 1995 spurgt om, hvornår han havde tænkt sig at holde op som aktiv politiker, hvortil han svarede: »Man skal være realist. Om 3 år er jeg 76, og det kan da godt være, at jeg til den tid føler mig fantastisk frisk og mener at kunne det hele. Men det kan man altså ikke. Og derfor er det en lille smule snyd over for vælgerne, hvis en mand i den alder går hen og bliver valgt. Derfor vil mine overvejelser være kolde, og hvis mine ikke er tilstrækkeligt kolde, er min kones det nok.«³⁵⁶

I sin fritid er Poul Hansen ligesom sin forgænger ivrig jæger og kører gerne langt for en god jagt. Langt behøver Poul Han-

sen ikke at køre for at dyrke sin nye interesse – golf – i Vallensbæk Golfcenter.

Adresse: Horsbred 50, 2625 Vallensbæk.

Portræt af skoleinspektør, borgmester Kurt Hockerup

Hockerup, Kurt (1944-), (C)

Skoleinspektør, borgmester. Født 18/12 1944 i Ringsted. Forældre: murermester og arkitekt Andreas Hockerup Nielsen, f. 2/9 1915 i Gørlev, Bakkendrup sogn; død 1976, begravet på Vallensbæk kirkegård og Gerda Margrethe Hockerup, fhv. hjemmehjælper, f. 22/8 1915 i Lyngby. Kurt Hockerup blev 30. december 1967 gift med teknisk tegner Bente Enegaard Hockerup f. Hansen, f. 5/12 1947 på Frederiksberg.

Portræt af borgmester Kurt Hockerup. Foto: *Åsmul* 1996.

Forældre: grosserer, fhv. borgmester Poul Vang Gunnar Hansen (s.d.), f. 23/3 1922 og Margit Isidora Hansen f. Møller, f. 27/9 1922. Ægteskabet opløst 1992.

Efter endt skolegang aftjente Kurt Hockerup værnepligt og blev sergent 1963-65 ved Kronens Artilleriregiment i Sjælsmark. Lærereksamen fra N. Zahles Seminarium 1970. 1970-71 lærer på Rolandskolen i Brøndby. 1971-75 lærer på Pilehaveskolen i Vallensbæk. Fra 1975 skoleinspektør på Vallensbæk Skole. Bevilget orlov fra skoleinspektørstillingen fra 1. januar 1994 grundet valget som borgmester i Vallensbæk pr. 1. januar 1994.

Første gang indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti ved valget 8. marts 1966.

Medlem af kommunalbestyrelsen siden 1. april 1966. Borgmester siden 1. januar 1994, 1. viceborgmester 1982-93

Medlem af:

- økonomiudvalget 1982-; formand 1994-
- teknisk udvalg 1966-93, formand 1970-74, 1975-93
- kulturelt udvalg, formand 1970-75
- socialudvalget 1966-70
- byplanudvalget 1966-70
- byplan- og byggesagsudvalget 1975-85
- skolekommission 1970-75
- fritidskommission 1970-75
- fritidsnævn, formand 1978-89
- udvalget for fast ejendom 1966-70
- Vallensbæk Kommunes Boligselskab 1966-81
- idrætsanlægsudvalg 1966-, formand 1978-81
- idrætskontaktudvalg, formand 1980-
- brandkommission 1966-74, 75- 94, formand 1970-74, 75-94
- bygningsrådet 1966-70
- fredningsnævnet 1966-72

- Byudviklingsudvalget 1970-72
- suppleant for Poul Hansen i Byudviklingsudvalg og Egnspanråd 1966-70
- suppleant for Poul Hansen i Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området 1966-75

Hertil kommer en række kommunalpolitiske tillidshverv som bestyrelsesmedlem for: VEKS (Vestegnens Kraftvarmeselskab I/S) 1994-; Avedøre Kloakværk 1990-; VEGA (Vestegnens Genanvendelses- og Affaldsselskab I/S); Vallensbæk Fjernvarmeverk 1970-; Fælleskommunal Levnedsmiddelkontrol, København Vest 1972-; Ishøj Amtsgymnasium 1993-; Foreningen af Kommuner i Københavns Amt (FKKA) 1982-; TeleDanmarks Kundeforum 1993-; KTAS abonnenters repræsentantskab 1982-, 1990- 2. næstformand. Siden 1986 næstformand for Vejlegårdens Fjernvarme-central.

Kurt Hockerup var kasserer og juniorleder i Brøndby Strands Sejlklub 1961-70; 1967-73 formand for Konservativ Ungdom i Vallensbæk; 1986- formand for Det konservative Folkeparti i Vallensbæk og medlem af bestyrelsen siden 1967; 1986- medlem af bestyrelsen for Det konservative Folkeparti i Glostrup-kredsen; 1986- medlem af Det konservative Folkepartis repræsentantskab.

Det var angiveligt lidt af en tilfældighed, at Kurt Hockerup som ung lærerstuderende i 1966 blev indvalgt i kommunalbestyrelsen: »Jeg var meget aktiv i Vallensbæk KU. Det var en forholdsvis nystartet forening, og formanden var ikke fyldt 21 år [som var valgrets- og valgbarhedsalderen] på valgdagen. Det var jeg, og jeg var næstformand. Og så spurgte han selvfølgelig, da KU skulle stille med kandidater til vælger-

foreningens liste, om ikke det var noget for mig. Og da jeg var meget interesseret i samfundsforhold – det var også en af grundene til, at jeg var gået ind i KU – sagde jeg selvfølgelig ja, og blev opstillet på femtepladsen på opstillingsmødet, efter man i øvrigt havde sendt det rundt til vælgerforeningens medlemmer, som kunne graduere. Det var en forholdsvis høj placering. Den behøvede ikke nødvendigvis at give valg, for vi havde kun 4 pladser på det tidspunkt, men vi fik altså 5 pladser ved valget i 1966 ud af de 7. Og jeg rykkede endda en plads op, således at jeg blev indvalgt som den fjerde af de konservative.«³⁵⁷ Fra begyndelsen medlem af en lang række centrale udvalg, kommissioner, råd, nævn og bestyrelser. Sådan har det været lige siden 1966; men i særdeleshed i teknisk udvalg har Kurt Hockerup gjort sig gældende som medlem i henved 30 år og som formand i mere end 20 år, – en vigtig post i en udviklingskommune.

Som borgmester, der har afløst en så markant skikkelse som Poul Hansen, kunne man forvente, at Kurt Hockerup ville finde vanskeligheder med at profilere sig, men det er langt fra tilfældet. Ved kommunevalget den 16. november 1993, hvor Kurt Hockerup stod opført som Det konservative Folkepartis spidskandidat, lykkedes det endog partiet at erobre endnu to pladser i kommunalbestyrelsen. Selv siger han: »Jeg fik ved valget så mange personlige stemmer, at det nærmest føltes som et spark 100 meter fremad ... Poul Hansen og jeg havde jo et parløb gennem mange år, så jeg har ikke mange ting, jeg ønsker ændret. Men til gengæld forventer alle både på Rådhuset og uden for dette, at jeg vil gøre tingene anderledes, og det er klart, at efterhånden vil meget også blive ændret. Der sker jo en fantastisk stærk udvikling, og derfor må vi

hele tiden justere alle mål og rutiner, da vi ikke kan blive ved med at køre i samme skure.«³⁵⁸

Kommunaldirektør Curt Michelsen har leveret følgende skudsmål af den nuværende borgmester: »Kurt Hockerup har efter min mening placeret sig utrolig flot i billedet. Han kommer med en mere moderne ledelsesstil, uden på nogen måde at sætte autoriteten over styr. Også på det område synes jeg, man med god samvittighed kan sige, at Vallensbæk er en mønsterkommune ...«³⁵⁹

I sin fritid, der er sparsom, dyrker Kurt Hockerup motionsløb og har gennemført adskillige marathonsløb. Den anden store hobby er politik.

Adresse: Horsbred 124, 2625 Vallensbæk.

Sogneråds- og kommunalbestyrelsesmedlemmer

Andersen, Herdis Lilly (1927-1986), (A)

Redaktør. Født 23/2 1927 i Kolding. Forældre: vognmand Karl Spedtsberg (†1967) og Bodil Marie Spedtsberg f. Vidriksen (†1983).

Efter realeksamen fra Odense uddannet som kontorassistent. Afgangsupgave fra Geneveskolen. Ansat i AOF-Odense til 1959. Hjemmegående husmor 1959-1970. Ansættelse i Chaufførernes Fagforening, København 1970-1986. Redaktør af Chaufførernes Fagblad 1970-1986.

Gift 15/8 1961 med redaktør Leif Leh-tonen Andersen (10/10 1923 – 1/11 1977).

Herdis Andersen blev som ganske ung medlem af Socialdemokratiet, og trådte ind i kommunalbestyrelsen som stedfortræder for Preben Nielsen, da denne af

Udenrigsministeriet, sommeren 1971, blev ansat ved EF i Bruxelles.

- Medlem af kommunalbestyrelsen 1971-74.
- Medlem af:
 - byplan- og byggesagsudvalget 1971-74
 - socialudvalget 1971-74
 - skolekommissionen 1971-74
 - fritidskommissionen 1971-74
 - bevillingsnævnet 1971-74

Af andre kommunale hverv kan for perioden 1971-74 nævnes: suppleant i Børne- og ungdomsværnet; bestyrelsesmedlem for børneinstitutionerne i Nordmarken, Vejle-gårdsparken og Egeskov; bestyrelsesmedlem i Vallensbæk Kommunes Boligselskab og Vallensbæk Sygekasse.

Herdis Andersen døde i april 1986.

Andersen, Jytte Maria (1942-), (A)

Arbejdsminister. Født 9/9 1942 i København. Forældre: malersvend Boye Johansen (†1961) og syerske Inga Johansen (†1987). Uddannelse som bogholder. Gift 4/12 1965 med trævarehandler Andreas Andersen (f. 18/11 1937 i Sønderborg). Forældre: manufakturhandler Jørgen Bruhn Andersen (†1953) og husmoder Louise Kirstine Andersen f. Petersen (†1983).

Indvalgt for Socialdemokratiet i kommunalbestyrelsen første gang 5. marts 1974.

5. december 1979 anmodede Jytte Andersen om tilladelse til at udtræde af kommunalbestyrelsen, da hun ved Folketingsvalget 23/10 1979 blev valgt til Folketinget.

- Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-79.

Medlem af:

- økonomiudvalget 1978-79
- socialudvalget 1974-79
- kulturelt udvalg 1974-78
- skolenævnet 1974-78

Arbejdsminister i Ministeriet Nyrup Rasmussen 1993-94 og 1994-.

Medlem af bestyrelsen for Vallensbæk Socialdemokratiske Forening 1974-79; formand for Socialdemokratiets Glostrupkreds 1974-79; medlem af hovedbestyrelsen 1977-87; af forretningsudvalget 1974-80; sekretær for Folketingsgruppen 1981-86; næstformand for Arbejdernes Oplysningsforbund fra 1984; medlem af Roskilde Højskoles bestyrelse fra 1984; Socialdemokratiets Kulturudvalg; formand for bestyrelsen for Københavns Kvinde-daghøjskole 1986-91; medlem af forretningsudvalget for DUI – Leg og Virkes Landsforbund 1986-91; bestyrelsesmedlem for Pensionisthøjskolen i Tisvilde og for Småbørnsseminariet i Tårnby 1986-90, Dagcentret Badillestuerne og Plejehjemmet Stærebo; medlem af hovedbestyrelsen for Landsforeningen af Frie Børnehaver og Fritidshjem, af bestyrelsen for Dag- og Døgncentret og for Familiepleje i Frederiksborg Amt.

Forfatter (og medforfatter) til en lang række værker bl.a.: Socialdemokratiet – hvilken fremtid; Politiske Håndbøger og AOF's bøger om Betalt Frihed til Uddannelse; en række artikler om bl.a. arbejdsmarkedsforhold og uddannelsespolitik.

Adresse: Pilehavevænge 50, 2625 Vallensbæk.

Asgreen, Steen Michael (1964-), (C)

Erhvervsrådgiver. Født 27/10 1964 i Århus. Forældre: revisor Kurt E. Asgreen og advokat Anna Asgreen f. Lind. Studentereksamen fra Kolding Gymnasium 1984, bankskolens 1. del 1988, 2. del 1989, 2-årig bankskole 1990-91, Danske Banks Akademi 1992-94, – erhvervsrådgiver i Den danske Bank – Håndværkerbank afd. Gift 17/8 1991 med Désirée Jantzen Asgreen f.

Holst (f. 2/7 1969). Forældre: revisor Jørgen Jantzen Holst og personalechef Aase Holst f. Knudsen.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti 16. november 1993.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1994-

Medlem af:

– kulturelt udvalg 1994-

– folkeoplysningsudvalget 1994-

Begyndte sin politiske karriere i KU: bestyrelsesmedlem i Kolding KU 1980-85; distriktsformand for KU i Vejle Amt 1985-87; landsstyrelsesmedlem i KU 1985-87; landssekretær og næstformand for Danmarks konservative Studerende 1987-89 – landsformand 1989-92; amtsråds kandidat for Det konservative Folkeparti i Århus Amt 1989; hovedbestyrelsesmedlem for Det konservative Folkeparti 1989-92; Folketingskandidat f. Københavns 13. kreds 1991-94.

Domsmand 1992-. Siden 1993 administrator for G/F Bellishaven.

Adresse: Bellishaven 3, 2625 Vallensbæk.

Bang, Lis Winge (1935-), (A)

Øvelsesskolelærer. Født 10/8 1935 i Århus, Lucas sogn. Forældre: vicepolitistyrer Oluf Winge Bang (†1980) og Karen Margrethe Bang f. Thomsen (†1981). Flyttede til København 1942. Studentereksamen fra Nørre Gymnasium 1954. Ansat ved Flyvevåbnets kontrol- og varslingstjeneste 1954 til januar 1956. Gift 1956, – ægteskabet opløst 1968.

Kontorassistent ved Rigspolitichefens embede 1956-61 vekslede med ansættelse i Flyvevåbnet. Hjemmegående husmor 1961-67 (2 børn). Københavns Dag- og aftenseminarium 1967-70. Siden 1970 ansættelse ved seminariets øvelsesskole - Rosen-

lundskolen i Ballerup kommune. Fraflyttede Vallensbæk 1982 og sluttede dermed det kommunalpolitiske arbejde.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet ved valget 7. marts 1978.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1978-81.

Medlem af:

– byplan- og byggesagsudvalget 1978-81

Har herudover deltaget i rådsarbejde, bl.a. Vallensbæk menighedsråd, menighedsrådet i Skovlunde sogn samt som lærerrådsformand. Bestyrelsesmedlem i lokal grund-ejerforening i Skovlunde.

Adresse: Kildestrædet 52, 2740 Skovlunde.

Berthou, Verner Knud Jeppsson (1925-), (A)

Civiløkonom. Født 22/4 1925 i Brønshøj, København. Forældre: maskinsnedker Carl Viggo Berthou (†1971) og Betty Edmundine Arthurine Berthou f. Jeppsson (†1950). Realeksamen 1941 fra Bellahøj Skole i Brønshøj. Fra slutningen af 1942 til foråret 1945 indlagt på Avnstrup Sanatorium til behandling for tuberkulose, som med efterbehandlinger indtil 1948 dæmmede op for sygdommen. Civiløkonom fra Handelshøjskolen 1957, – HD i regnskabsvæsen med 1. karakter. Ansat som regnskabschef 1960-64 på Kählers Teglværk, Korsør. Ansattes i Undervisningsministeriet 1967 som fuldmægtig for det Økonomisk-statistiske kontor og Direktoratet for folkeskolen, seminarier m.v. Gik på efterløn fra Undervisningsministeriet 1986. Gift 27/8 1949 med børnepædagog Inge Marie Berthou f. Harbo Jensen (f. 3/8 1926). Forældre: El-installatør Anders Harbo Jensen (†1973) og Johanne Harbo Jensen f. Terkelsen (†1975).

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet ved valget 3. marts 1970.

Medlem af kommunalbestyrelsen

1970-74. Udnævnt som 2. viceborgmester juni 1972, da Paul V. Rautmann (A) måtte udtræde p.g.a. sygdom.

Medlem af:

- økonomiudvalget 1972-74
- kulturelt udvalg 1970-74
- socialudvalget 1970-74
- skolekommissionen, formand 1970-74
- fritidskommissionen 1970-74

Af andre tillidshverv kan nævnes: bestyrelsesmedlem for Avedøre Kloakværk, Biblioteksforeningen for Storkøbenhavn og »Skole & Samfund«. Formand for Vallensbæk menighedsråd 1969-80. Medlem af Glostrup provstiuvalg 1978-85. Har derudover siddet i flere undervisningsministerielle udvalg: Tilskudsudvalget vedr. de private skolars økonomi; ministeriets struktur- & rationaliseringsudvalg; ministeriets hovedsamarbejdsudvalg (som tillidsrepræsentant og HK-klubformand).

Adresse: Kapelvej 60 st.th., 2200 København N.

Christensen, Johannes (1925-), (C)

Kontorpakmester. Født 30/3 1925. Gift 28/12 1948.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti ved valget 3. marts 1970.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1970-74.

Medlem af:

- byplan- og byggesagsudvalget 1970-74
- teknisk udvalg 1970-74
- sundhedskommissionen, formand 1970-74
- brandkommissionen 1970-74

Af andre tillidshverv kan nævnes: medlem af bestyrelsen for Vallensbæk Sygekasse og Landvæsenkommissionen 1970-74, samt en tid som suppleant i Fredningsnævnet.

Adresse: Gaunøvej 1, 2665 Vallensbæk Strand.

Christensen, Jørgen (1923-), (A)

Ekspeditionssekretær. Født 1/3 1923. Gift 23/6 1951.

Indtrådte pr. 1. juni 1972 i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet i stedet for Paul Rautmann.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1972-74.

Medlem af:

- teknisk udvalg 1973-74
- socialudvalget 1972-74
- byplan- og byggesagsudvalget 1972-74
- børne- og ungdomsværnet 1972-74
- idrætsanlægsudvalget 1972-74

Af andre kommunale tillidshverv kan nævnes: medlem af bevillingsnævnet og præmieringsudvalget 1972-74.

Adresse: Pilehavevænge 86, 2625 Vallensbæk.

Christensen, Ole (1939-), (A)

Chauffør. Født 11/3 1939 i Timotheus sogn i København. Forældre: rådhusbetjentformand Leo Christensen (†1975) og husmor Eleonora Christensen f. Larsen (†1992). Efter 8 års skolegang i København fulgte 4 år som landbrugsmedhjælper på bøndergårde på Fakseegnen 1954-58. Af-tjent værnepligt som gardehusar (16 mdr.) 1958-59. Ansat som arbejdsmand i henholdsvis Fakse og København 1959-63. Ansat som chauffør i Københavns kommunes Kørselsafdeling fra 1963.

Gift 27/10 1962 med assistent Anna-Bodil Christensen (f. 12/2 1940 i København). Flyttede 1971 fra Rødovre til Vallensbæk.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet første gang ved valget 19. november 1985.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1986-

Medlem af:

- teknisk udvalg 1986-
- byggesags- og planlægningsudvalget 1986-93
- byggesagsudvalget 1994-

Andre kommunale tillidshverv: medlem af brandkommissionen siden 1976; medlem af beredskabskommissionen og præmieringsudvalget siden 1994.

Af andre tillidshverv kan nævnes: bestyrelsesmedlem i andelsboligforeningen Damparken i Rødovre (1971); tillidsrepræsentant på arbejdsplads; bestyrelsesmedlem af Socialdemokratiet i Vallensbæk siden 1974, kasserer i samme 1974-81, senere næstformand, formand 1984-85.

Adresse: Engvej 11, 2625 Vallensbæk.

Christensen, Ole Nyborg (1948-), (F)

Lektor, cand.mag. Født 31/5 1948 i Ålborg. Forældre: forstander Kai Nyborg Christensen og Annalise Christensen. Studentereksamen 1968; cand.mag. 1975. Ansat som gymnasielærer siden 1975. Tillidsrepræsentant. Bosat i Vallensbæk fra 1975 til 1992. Ugift.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialistisk Folkeparti ved valget 21. november 1989. Medlem af kommunalbestyrelsen 1990-92 (feb.).

Medlem af:

- teknisk udvalg 1990-92
- ligningskommissionen 1985-92

Af andre tillidshverv kan nævnes: bestyrelsesmedlem af Socialistisk Folkeparti – Vallensbæk samt kasserer i samme; medlem af fritidsudvalget i FKKA 1990-92.

Anmodede om at udtræde af kommunalbestyrelsen i skrivelse af 5/1 1992 p.g.a. fraflytning.

Adresse: Christiansvej 13, 1.mf., 2600 Glostrup.

Dybmose, Hanne (1943-), (B)

Lærer. Født 1/9 1943. Gift 22/3 1967.

Indkaldt som 4. suppleant for Det radikale Venstres gruppe i kommunalbestyrelsen 1/12 1973-31/3 1974.

Adresse: Syvhøjvænge 104, 2625 Vallensbæk.

Fredberg, Egon Vilhelm (1918-), (C)

Politiasistent. Født 2/9 1918 i København. Forældre: repræsentant Hans Friedrich Vilhelm Christensen og Petrea Fredberg. Realeksamen; handelsskoleeksamen med speciale i forsikring; HD i regnskabsvæsen fra Handelshøjskolen. 1934 ansat i herværende engelsk forsikringselskab. 1938 værnepligtig i infanteriet. Ansat i Baltica – Sø & Krigsforsikring 1939. Optaget på politiskolen. 1942-78 politiasistent ved Rigspolitechefembedet. Pensioneret 1978 og flyttet til Spanien.

Gift 18/5 1940 med kontorassistent Lidy Grete Christensen (f. 10/12 1917). Forældre: overpostbud Christian Christensen og Anna Elvira Person.

Indvalgt første gang i kommunalbestyrelsen (sognerådet) ved sognerådvalget 6. marts 1962 for Det konservative Folkeparti.

Medlem af sognerådet 1962-67. Medlem af kommunalbestyrelsen 1967-70.

Medlem af:

- kasse- og regnskabsudvalget 1962-67
- skolekommissionen 1962-
- sundhedskommissionen, formand 1962-70
- byggeudvalget for Egholmskolen, formand 1962-
- ligningskommissionen 1962-70
- biblioteksbestyrelsen, formand 1962-70
- børneværnet 1962-70

Havde derudover en lang række tillidshverv: næstformand for Vallensbæk Sygekasse 1962-70, kasserer i G/F Hyttebakken; kasserer i Vallensbæk Str. Vandværk; formand for fællesforeningen af grundejerforeninger i Vallensbæk; formand for KAB i Vallensbæk m.m.

Adresse: Urb. Maracaibo nr. 12 – 18690 Almunecar Granada, Spanien.

Frederiksen, Ole (1936-), (A)

Fuldmægtig. Født 7/12 1936 i København. Forældre: varmemester Max Helmut Frederiksen (†1989) og Henny Sylvia Carlsen. Folkeskoleuddannelse 1943-51. Isenkræmmerlærling 1956. Værnepligtig i Livgarden 1956-57. Kontorassistent 1957-70. Fuldmægtig siden 1970.

Gift 4/7 1960 med planlægger Alice Møller Frederiksen (f. 8/1 1940 i København). Forældre: specialarbejder Poul Møller Mikkelsen (†1991) og kantineleder Agnes Helene Hansen (†1987).

Første gang indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet 21. november 1989.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1990-

Medlem af:

- økonomiudvalget 1990-93
- kulturelt udvalg 1994-
- byggesags- og planlægningsudvalg 1990-93
- børn -og ungeudvalget 1994-
- beredskabskommissionen 1994-
- folkeoplysningsudvalget 1994-

Af andre tillidshverv kan nævnes: medlem af skolenavn 1972-74; bestyrelsesmedlem i spejderbevægelsen 1972-74; bestyrelsesmedlem i VI39's svømmeafdeling 1973-77; bestyrelsesmedlem for Socialdemokratiet i Vallensbæk 1985-88, formand 1988; domsmand ved Retten i Brøndby siden 1981.

Adresse: Pilehavevænge 98, 2625 Vallensbæk.

Friis-Mikkelsen, Else Marie (1917-), (C)

Husmoder, fhv. 1.viceborgmester. Født 25/9 1917 i København. Forældre: mejerier ejer Carl Ludvig Valdemar Frederiksen (†1961) og medhjælpende hustru Helga Margrite Frederiksen f. Hansen (†1976). Uddannet 1933-37 inden for handel & kontor hos A.C.Illum i København; handelskoleeksamen 1935.

Gift 22/3 1944 med viktualiehandler Axel Friis-Mikkelsen (f. 17/2 1907 på Frederiksberg). Forældre: viktualiehandler Søren Friis-Mikkelsen og medhjælpende hustru Olga Fransiska Friis-Mikkelsen f. Petersen.

Else Friis-Mikkelsens politiske karriere er lang og usædvanlig. Indvalgt for Det konservative Folkeparti som første kvinde i sognerådet ved valget 6. marts 1962, – i øvrigt eneste kvinde gennem 2 valgperioder.

Medlem af sognerådet 1962-67; medlem af kommunalbestyrelsen 1967-91, næstformand sognerådet 1966-67, 1. viceborgmester 1967-81, 2. viceborgmester 1982-85.

Medlem af:

- økonomiudvalget 1967-78, 1982-89
- socialudvalget, formand 1966-91
- kulturelt udvalg 1966-74
- børneværnet, formand 1952-70
- børne- og ungdomsværnet, formand 1970-76
- præmieringsudvalget, formand 1966-91
- sessionsudvalget 1978-91
- biblioteksbestyrelsen 1962-66

I den i Vallensbæk noget uklare overgangsfase mellem sogneråd og kommunalbestyrelse i forbindelse med kommunens opnåelse af »Gentoftestatus« i 1967 blev Else

Friis-Mikkelsen udnævnt til rådmand i »magistraten«.

Som følge af den livslange deltagelse i og interesse for det kommunale styre har Else Friis-Mikkelsen haft mange andre politiske tillidshverv og siddet i et ual af bestyrelser, kommissioner og nævn hvoraf kan nævnes: bestyrelsesmedlem i Vallensbæk Kommunes Boligselskab; bestyrelsesmedlem i Hovedstadskommunernes Samråd; medlem af sygeplejeforeningen, idrætsanlægsudvalget, byggeudvalget for Egholmskolen, børnehaverepræsentant, omsorgsudvalget, bevillingsnævnet; bestyrelsesmedlem i Ungbo – Ishøj afd. 1973-91; bestyrelsesmedlem i Albertslund børnehaveseminarium 1982-90; bestyrelsesmedlem for I/S Rønnebækhus (ældreboliger); bestyrelsesmedlem i Sct. Georgs Gildernes børneinstitutioner; kommissionsmedlem for »Omegns-kommunernes pensionistrejser« 1970-91; – og meget mere.

Else Friis-Mikkelsen anmodede i skrivelse af 26. juli 1991 om tilladelse til udtræden af kommunalbestyrelsen og fik den bevilget 4/9 1991.

Adresse: Aunsøvej 4, 2665 Vallensbæk Strand.

Fugl, Erling (1932-), (C)

Fhv. direktør i FOF, R.af Db. Født 19/12 1932 i Veflinge på Fyn. Forældre: billedskærer N.Chr. Fugl (†1982) og Dagmar Fugl f. Hansen (†1985). Efter endt skolegang, handelsuddannelse 1954. 1954-58 ansættelse på Fynsværket. Rejsesekretær i KU 1958-60. Landsdelssekretær i Det konservative Folkeparti 1960-68. Konsulent i FOF's landsorganisation, København 1968-71. Direktør i FOF's landsorganisation, København 1971-93.

Gift 20/12 1958 med Jytte Stougaard Fugl f. Dahl (f. 24/3 1937 i Odense). Forældre: værkfører Henry Dahl (†1976) og Oda Dahl f. Stougaard (†1991).

Medlem af kommunalbestyrelsen 1972-74.

Medlem af:

- socialudvalget 1972-74
- teknisk udvalg 1972-74
- kulturelt udvalg 1972-74
- fritidskommissionen, formand 1971-74
- skolekommissionen, formand 1974-77
- bevillingsnævnet 1972-74
- idrætsudvalget 1972-74

Har haft en lang række andre tillidshverv: medlem af bestyrelsen f. Dansk Folkeoplysnings Samråd 1971-81, 1988-1990; medlem af bestyrelsen f. Det danske Teater 1980-86; medlem af bestyrelsen f. Københavns Dag- og Aftenseminarium siden 1982, – siden 1992 som næstformand; formand f. Udviklingscentret for folkeoplysning og voksenundervisning siden 1984; formand for det af Folketinget nedsatte Folkeoplysningsudvalg 1988-89; formand for TV2/Lorry (hovedstadsregionen) siden 1989; medlem af bestyrelsen f. TV2/Danmark siden 1990.

Erling Fugl deltog inden flytning til Vallensbæk i kommunalpolitisk arbejde på Fyn – i Lumby sogneråd, hvor han 1966-68 var næstformand og i samme periode formand f. ligningskommissionen. Da daværende kriminaloverbetjent Jørn Larsen ønskede at udtræde af Vallensbæk kommunalbestyrelse juli 1972, overtog Erling Fugl pladsen i kommunalbestyrelsen.

Adresse: Syvhøjvænge 264, 2625 Vallensbæk.

Grath, Palle (1944-), (C)

Vicekriminalkommissær. Født 25/8 1944 på Frederiksberg. Forældre: køkkenchef Kurt Grath (†1978) og Ellen Grath f. Larsen. Mellemkoleeksamen fra Gerbrand-skolen, København; i møbelsnedkerlære 1960 – udlært med bronzemedalje 1965; værnepligtig ved Sjællandske Telegrafregiment; bygnings- og møbelsnedker 1966-67, hvorefter en karriere inden for politiet begyndte: politibetjent 1967-69, Uropatruljen 1969-71, kriminalpolitiet 1976. Siden 1982 ansat i Rigspolitiets afd. C – Bygningssektionen. Merkonom i regnskabsvæsen 1984.

Gift 15/4 1965 med pædagog Karen Lisbeth Grath f. Hacke (f. 14/11 1941 i Køge). Forældre: skolelærer Axel Frederik Hacke (†1965) og Sigrid Hacke f. Hansen (†1981).

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti første gang 17. november 1981.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1982-89, 1991-93 (som stedfortræder for Else Friis-Mikkelsen).

Medlem af:

- teknisk udvalg 1982-89, 1991-93
- kulturelt udvalg 1991-93
- skolekommissionen 1982-89
- ligningskommissionen, formand 1986-89
- skatteankenævnet, formand 1990-
- bevillingsnævnet 1982-

Siden 1994 1. suppleant til kommunalbestyrelsen for den konservative gruppe.

Adresse: Nørrebred 190, 2625 Vallensbæk.

Grubak Nielsen, Jan (1955-), (C)

Direktør. Født 9/10 1955 på Skt. Elisabeth, Nørrebro, København. Forældre: Svend Grubak Nielsen († 1989) og Anelise Nielsen. Uddannet som bygnings-snedker 1972. Soldatertjeneste ved Kronens Artil-

leriregiment, Sjølsmark 1972-73. Ansat i Del Monte Corp. 1973-78; 1978-84 som direktør i American Express. Siden 1984 direktør i eget firma: Rosenstjerne Reklame & Marketing. Gift 17/6 1978 med bankassistent Margrethe Hichmann (f. 23/6 1955).

Valgt til kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti ved valget 16. november 1993.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1994-

Medlem af:

- teknisk udvalg 1994-
- ungdomsskolebestyrelsen 1994-

Af andre tillidshverv kan nævnes: bestyrelsesmedlem for Vestkommunernes Idræts-klinik; formand for skolebestyrelsen på Pilehaveskolen.

Adresse: Syvhøjvænge 26, 2625 Vallensbæk.

Gydemark, Niels Henrik (1939-), (B)

Revisor. Født 14/6 1939 i Esbjerg. Forældre: tobakshandler Karl Gydemark og damefrisør Gudrun Gydemark. Uddannet ved den kommunale forvaltning i Esbjerg fra 1956. 1956-1979 ansættelse i forskellige kommunale skatteforvaltninger, – senest i Maribo kommune. Fra 1979 selvstændig revisor i Rødby, – fra 1990 sideløbende med rejsebureauvirksomheden Prima Rejser.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det Radikale Venstre ved valget 3. marts 1970. Havde orlov 1/6 1973 til 30/9 1973, hvorefter Niels Henrik Gydemark udtrådte af kommunalbestyrelsen.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1970-73

Medlem af:

- teknisk udvalg 1970-73

Af andre politiske tillidshverv kan nævnes:

Landsformand for Radikal Ungdom 1963-65; medlem af styrelsen for Dansk Ungdoms Fællesråd 1963-65; medlem af Det Radikale Venstres forretningsudvalg 1963-65 og partiets hovedbestyrelse 1963-69. Medlem af Folketinget for Det Radikale Venstre 1969-70 og i kortere perioder 1974 og 1975. Folketingskandidat 1966-76 i skiftende kredse i Storstrøms Amt. Medlem af Roskilde byråd 1966-70; Rødby byråd 1974-76 og 1981-94; 1986-90 viceborgmester og formand for undervisnings- og kulturudvalget; 1. stedfortræder til Storstrøms Amtsråd for Det Radikale Venstre 1990-94. Siden 1994 næstformand for boligselskabet for Rødby og Rødbyhavn.

Adresse: Østergade 38, 4970 Rødby.

Hansen, Karlo (1910-1974), (Z)

Civiløkonom. Født 22/2 1910; gift 6/3 1931. Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Fremskridtspartiet 1974, men afgik ved døden 7. marts 1974 blot 2 dage efter kommunalvalget, og nåede således ikke at fungere som kommunalbestyrelsesmedlem.

Var medstifter af Fremskridtspartiet i Vallensbæk 1974. Medlem af grundejerforeningen Kolleruplund og var i en periode formand.

Hansen, Mikael (1908-1986), (D)

Gårdejer. Født 28/6 1908. Gift 20/12 1947. † 7/12 1986 i Præstø.

Indvalgt i sognerådet for partiet Venstre (liste D) ved sognerådsvalget marts 1950.

Medlem af sognerådet 1950-1962.

Medlem af:

- kasse- og regnskabsudvalget
- bygningskommissionen

Mikael Hansen (Kirkebakkegård, matr. nr. 15a) var i Vallensbæk den sidste gårdejer,

som var medlem af sognerådet. Da Mikael Hansen ved valget 6. marts 1962 forlod sognerådet, var en æra således endegyldigt forbi. Mikael Hansen solgte gården til Vallensbæk Kommune 1967.

Hansen, Poul Ancher (1917-1994), (A)

Bygningskonduktør. Født 28/2 1917, † 8. maj 1994. Gift 1. gang 27/12 1947; 2. gang 23/9 1989.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet ved valget 3. marts 1970.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1970-77.

Medlem af:

- teknisk udvalg 1973-77
- kulturelt udvalg 1970-73
- byplan- og byggesagsudvalg 1970-77
- ungdomsskolenævn 1970-77
- bygningsrådet 1970-74
- idrætsanlægsudvalget 1973-77

Var endvidere medlem af landvæsenskommissionen fra 1973. Fik maj 1977 tilladelse til at udtræde af kommunalbestyrelsen.

Jacobsen, Jens Alvrø (1959-), (C)

Stud.polit. Født 29/11 1959.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti ved valget 17. november 1981. Medlem af kommunalbestyrelsen 1982-85.

Medlem af:

- teknisk udvalg 1982-85
- kulturelt udvalg 1982-85
- ungdomsskolenævn 1982-85
- brandkommissionen 1982-85

Bosat i Lanzarote, Kanarieøerne, Spanien.

Jansteen, Jan Børge (1952-), (F, A)

Lagerarbejder. Født 24/9 1952 på Rigshospitalet. Forældre: arbejdsmand Børge Geron Jansteen og Conny Evelyn Svendsen f. Nelin. Realeksamen 1969; i lære som

brølægger 1969-73 (udlært 1973). Ansat som ejendomsfunktionær 1976-85. Lagerarbejder fra 1985. Gift 3/2 1973 med kontorassistent Hanne Jansteen (f. 17/6 1954 i København). Forældre: trykker Kjeld Purtoft og syerske Lillian Ruth Purtoft.

Indtrådte som stedfortræder for Ole Nyborg Christensen (F) pr. 5/2-92, og blev medlem af teknisk udvalg. Med skrivelse modtaget 6/2-92 (dagen efter) anmodede Jan Børge Jansteen om tilladelse til at udtræde af kommunalbestyrelsen. Bestyrelsen var ikke til sinds at efterkomme anmodningen (8 (C) imod, 6 (A+V) undlod). Herefter meddelte Jan Børge Jansteen, at »han fremover tilslutter sig den socialdemokratiske gruppe.«³⁶⁰

Medlem af kommunalbestyrelsen 1992-93 for Socialdemokratiet.

Medlem af:

– teknisk udvalg 1992-93

Af andre tillidshverv kan nævnes: fællestillidsmand i Arbejdernes Kooperative Byggeforening 1983-85; medarbejderrepræsentant i AKB's hovedbestyrelse 1983-85; medlem af forretningsudvalget i forældreforeningen på Pilehaveskolen 1986-1989; medlem af bestyrelsen for Grundejerforeningen Hyrdeengen siden 1986.

Adresse: Hyrdeengen 323, 2625 Vallensbæk.

Jensen, Anders Walther (1944-), (C)

Anlægsgartnermester, direktør. Født 1/7 1944 i Dollerup. Forældre: inspektør William Walther Jensen (†1956) og Gerda Jensen f. Jacobsen. Uddannet inden for anlægsgartnerfaget 1959-64.

Gift 28/8 1965 med prokurist Naja Beck Jensen f. Pedersen (f. 6/5 1946 på Frederiksberg). Forældre: sporvejsfunktionær Gunnar Poul Beck Pedersen (†1986) og Vita Inge Pedersen f. Andresen.

Startede som selvstændig anlægsgartnerfirmaet A. Walther Jensen A/S foråret 1971.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti ved valget 7. marts 1978.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1978-81.

Medlem af:

– økonomiudvalget 1978-81

– teknisk udvalg 1978-81

– bevillingsnævnet 1978-81

– idrætsanlægsudvalget 1978-81

– hegnessynsmand 1976-

Medlem af Lions Club Vallensbæk siden 1973. Måtte opgive sit kommunalpolitiske virke med udgangen af 1981 af hensyn til sin erhvervsvirksomhed.

Adresse: Gl. Køge Landevej 838, 2665 Vallensbæk Strand.

Jensen, Gitte (1938-), (A)

Direktør. Født 28/10 1938 i København. Forældre: vognmand Karl Rasmussen (†1979) og Tove Olsen (†1971). Handelskoleuddannelse efter mellemskole-eksamen og højskoleophold. Kontorleder 1959-60. Direktionssekretær 1960-67; kontorchef 1967-76; prokurist 1976-81; direktør fra 1981.

Gift 24/11 1957 med kriminalassistent Frede Jensen (f. 19/8 1932).

På kommunalbestyrelsesmødet 5/12 1979 godkendtes at stedfortræderen Gitte Jensen indtrådte i kommunalbestyrelsen i stedet for Jytte Andersen, der var blevet valgt til Folketinget.

Medlem af kommunalbestyrelsen fra slutningen af 1979 til 3. februar 1982, hvor Gitte Jensen ansøgte om tilladelse til at udtræde af kommunalbestyrelsen grundet arbejdssituationsændring. Godkendt pr. 28/2

1982, til hvilken dato stedfortræderen Bjarne Petersen indkaldtes.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet ved valget 17. november 1981.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1979-82.

Medlem af:

- teknisk udvalg 1979-82
- skolekommissionen 1979-82.

Adresse: Kanslergade 4, 2100 København Ø.

Jensen, Henning Vagn (1946-), (F)

Lektor, adm. inspektør. Født 10/5 1946 i København. Forældre arbejdsmand Kaj Åge Erik Jensen og økonoma Paula Karen Margrethe Jensen f. Steffens. Sproglig student fra Statsgymnasiet Schneekloths Skole 1965. Cand.mag. i dansk og filmvidenskab fra Københavns Universitet 1973. Ansat 1974 på Statsgymnasiet Schneekloths Skole – senere Schneekloths Gymnasium – til 1992 da Københavns Amt lukkede gymnasiet. Ansat 1992 som adm. inspektør ved Øregaard Gymnasium. Lærerårsrådsformand 1976-78; medlem af Filmlærerforeningens bestyrelse 1976-80.

Gift 3/9 1983 med praktiserende læge Vibeke Bunch (f. 28/5 1943 i København). Forældre: ambassaderåd Svend Aage Bunch (†1961) og Inga Fritze Haastrup (†1986).

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialistisk Folkeparti første gang 17. november 1981.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1982-89.

Medlem af:

- socialudvalget 1982-85
- teknisk udvalg 1986-89
- kulturelt udvalg 1986-89
- ungdomsskolenævnet 1982-85
- valgbestyrelsen 1982-85

Medlem af bestyrelsen for SF-Vallensbæk siden 1990. Har sammen med professor Ole Togeby udgivet »Brug Sproget! Om skriftlig fremstilling«, 1981 – genudgivet 1994.

Adresse: Løkketoften 50, 2625 Vallensbæk.

Jensen, Ole Møller (1950-), (B)

Civilingeniør. Født 4/1 1950.

Indvalgt for partiet Det radikale Venstre til kommunalbestyrelsen ved valget 5. marts 1974.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-78.

Medlem af:

- økonomiudvalget 1974-78.

På kommunalbestyrelsens konstituerende møde marts 1974 blev Ole Møller Jensen foreslået som borgmestercandidat, men blev ikke valgt.

Adresse: Rendsagervej 120, 2625 Vallensbæk.

Jensen, Paul Christian (1913-1992), (A)

Skibsbygger på B&W. Født 22/11 1913 på Rigshospitalet. †3/6 1992. Forældre: vognmand Frits Henrik Jensen og Louise Frederikke Ingeborg Christensen. Opvokset på Frederiksberg, skolegang på Niels Ebbesens skole. Paul Christian Jensen gjorde den store udvikling med som skibsbygger på Burmeister & Wain, hvor han var ansat 1939-79.

Gift 3/5 1942 med telefonist Rignor Hoffensetz Jensen (f. 6/9 1918). Forældre: kobbersmed Bertel Jensen (†1957) og stryggerske Anna Elisabeth Hoffensetz (†1968).

Sommerbeboer i Vallensbæk fra 1948. Helårsbeboer 1956.

Indvalgt i sognerådet for Socialdemokratiet første gang ved valget 6. marts 1962.

Medlem af sognerådet 1962-67 og kommunalbestyrelsen 1967-70.

Medlem af:

- kasse- og regnskabsudvalget 1966-67
- økonomiudvalget 1967-70
- socialudvalget 1962-70
- biblioteksudvalget 1962-66
- børneudvalget 1962-70
- skolekommissionen 1962-66
- sundhedsudvalget 1962-66
- bestyrelsen for Vallensbæk Sygekasse 1962-70
- ungdomsnævnet 1962-70.

I den i Vallensbæk noget uklare overgangsfase mellem sogneråd og kommunalbestyrelse i forbindelse med kommunens opnåelse af »Gentoftestatus« i 1967 blev Paul Christian Jensen udnævnt til rådmand i »magistraten«.

Johansen, Inger f. Baarts (1929-), (C)

Husmoder. Født 17/2 1929 i København. Forældre: konditor Robert Ingvar Baarts (†1959) og telefonistinde Karen Sofie Baarts f. Hansen (†1963). 4-årig praktisk landbrugsuddannelse. Husholdningsskole. Kontoruddannelse. Ansat i Stornos drift- og planlægningsafdeling 1950-57. Lærervikar ved Vallensbæk Skole 1967-75.

Gift 7/4 1955 med purser Tom Johansen (f. 4/8 1930 i Århus). Forældre: materialist Poul Johansen (†1954) og husmoder Sophie Dorothea Johansen f. Jensen (†1968).

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti første gang ved valget 5. marts 1974 og har været medlem siden.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-

Medlem af:

- socialudvalget 1974-
- kulturelt udvalg 1974-
- skolekommissionen 1974-, formand 1987-

– børne- og ungdomsværnet 1974-

– fritidskommissionen 1974-

– fredningsnævnet 1974-

– skolenævn 1974-

– voksenundervisningsnævnet 1985-, formand 1987-

– folkeoplysningsudvalget, formand 1991-

Blandt andre tillidshverv kan nævnes: pt. formand i Grundejerforeningen Gammelmosen, hvor Inger Johansen ihærdigt har arbejdet for og fået gennemført støjafskærmning ved Køge Bugt-motorvejen; bestyrelsesmedlem i andelsselskabet Gudmindrup, Høyby og Tengslemarks Lyngs vandværk; medlem af Den konservative Vælgerforenings bestyrelse 1971-81, – heraf 4 år som formand.

Adresse: Gisselfeldvej 1, 2665 Vallensbæk Strand.

Jørgensen, Niels Aage (1944-), (V)

Direktør. Født 17/11 1944 i København, opvokset i Vallensbæk. Forældre: inspektør Aage Martin Jørgensen (1910-89) og fru Elsa Jørgensen f. Lorenz (f. 1921). Gift 11. november 1967 med kontorleder Inge Jensen (f. 4/8 1946). Forældre: fabrikant Knud Valdemar Peder Jensen (f. 1919) og fru Lizzie Jensen (f. 1922). Uddannet på Niels Brock 1963. Soldatertjeneste og sergent ved Gardehusar Regimentet i hesteskadron 1963-65. Ansat som revisor 1965-70. Afsluttet uddannelse i regnskabsvæsen og databehandling 1972. Ansat som regnskabschef i International Factors 1970-73 og i Cloetta Chokolade 1973-75. Salgschef i Burroughs Datasystemer 1975-77; direktør i Data General 1977-80. Siden 1981 direktør og ejer af firmaerne A/S Jensen Electric og J.E. DATA Aps.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen ved val-

get 16. november 1993 for partiet Venstre.
Medlem af kommunalbestyrelsen 1994-
Medlem af:
– byggesagsudvalget 1994-

Af andre tillidshverv kan nævnes: formand for Vallensbæk Venstre siden 1992, (indmeldt i partiet i slutningen af 70'erne); medlem af Vallensbæk menighedsråd for Vallensbæklisten (tværpolitisk borgerliste) 1986-93; medlem af Vallensbæk Byes Laug siden 1976, viceoldermand 1984-87; formand for skolenævnet ved Vallensbæk Skole 1982-90.

Adresse: Toftegård, Toftevej 14, 2625 Vallensbæk.

Kiær, Lise-Lotte Corvinus (1943-), (C)

Kantinebestyrer, boghandlermedhjælper. Født 26/2 1943 i København. Forældre: arbejdsmand Jens Christian Jensen (†1966) og husmor Erna Corvinus Jensen (†1977). Afsluttede 1957 folkeskolen efter 8. klasse. 1957-60 »ung pige i huset«. 1. årsuddannelse som barneplejerske 1960-61. Praktikant i børnehave 1961-62. Hjemmegående husmor 1962-65 og 1970-72 i forbindelse med fødsler. Bagerjomfru 1965-66. Ansat som kantinebestyrer 1966-70 hos Kemp og Lauritzen. »Madmor« i børnehave i Albertslund. Kantinebestyrer henholdsvis hos Sunlight 1975-79 og Københavns Teknikum 1979-84. Fra 1984 ansat som boghandlermedhjælper, Københavns Teknikum.

Gift 24/5 1969 med teknisk assistent Søren Malling Kiær (f. 30/3 1943 i Søborg). Forældre: viceborgmester i Gladsaxe/vandværksbestyrer Gottholdt Malling Kiær og Minna Kiær.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti første gang ved valget 7. marts 1978.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1978-86.
Medlem af:
– socialudvalget 1978-86
– bevillingsnævnet 1982-86
– fritidsnævnet 1982-86
– voksenundervisningsnævnet 1982-86

Havde 1982 orlov i 5 måneder fra det kommunale arbejde i forbindelse med rejse til Irak.

Indmeldt i Det konservative Folkeparti 1968 i Albertslund – 1974 overflyttet til Vallensbæk. Medstifter af og bestyrelsesmedlem i Kulturforum ved Københavns Teknikum; fra 1991 kasserer i samme.
Flyttede 1986 fra Vallensbæk.

Adresse: Søndervangsvej 18, 2600 Glostrup.

Knaack, Birthe (1928-), (C)

Overassistent. Født 1/10 1928 i Fredericia. Forældre: sølvvarefabrikant Chr. Anton Jensen (†1984) og Rigmor Jensen f. Ballund (†1969). Uddannelse som bogholder i Fredericia. 1968 ansat som overassistent i Albertslund Kommune, børneforvaltningen.

Gift 20/7 1962 med herreekviperingshandler Ole Knaack (f. 25/10 i Aalborg). Forældre: vand- og gasmester Heinrich Johan Knaack († 1980) og Gunhild Marie Knaack († 1979).

Første gang indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti ved valget den 5. marts 1974.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-
Medlem af:
– kulturelt udvalg 1974-; formand 1976-
– byplan- og byggesagsudvalget 1974-86
– byggesags- og planlægningsudvalget 1986-93
– fritidskommissionen 1974-78

- skolekommissionen 1974-78
- idrætskontaktudvalget 1974-80, 1982-85
- ungdomsskolenævnet 1985-, formand 1986-93
- ungdomsklubbestyrelse, formand 1986-
- folkeoplysningsudvalget 1992-93
- formand for Vallensbæk HF 1992-94

Birthe Knaack har derudover haft en lang række tillidshverv blandt hvilke kan nævnes: formand for Dansk Røde Kors, Vallensbæk 1982-92; formand for Kræftens Bekæmpelse, Vallensbæk 1984-; repræsentantskabsmedlem af Vestkommunernes Idrætsklinik 1984-94; medlem af bestyrelsen for Skolen ved Maglemosen 1992-94.

Adresse: Horsbred 168, 2625 Vallensbæk.

Kramer, Knud (1906-1977), (H)

Assistent. Født 20/9 1906, † 15/12 1977. Gift 3. marts 1935.

Indvalgt i sognerådet for Grundejerlisten (liste H) som listens nr. 2 ved sognerådvalget 4. marts 1958. Udtrådte heraf 1. april 1961.

Medlem af sognerådet 1958-1961.

Kristensen, Ingolf Valter (1917-†), (C)

Murermester. Født 30/7 1917 i København, †. Forældre: desinfektionsbetjent Oluf Kristensen og Eleonora Hagemann. Gift 30. maj 1939 med husmoder Ebba M.M. Kristensen (f. 19/2 1920).

Indtrådte som stedfortræder i sognerådet for slagtermester Anker Rasmussen, der på sognerådsmødet 5. april 1960 bad sig fritaget på grund af sygdom. Ingolf Kristensen indtrådte i samtlige udvalg m.v. i stedet for Anker Rasmussen.

Medlem af sognerådet 1960-66.

Medlem af:

- teknisk udvalg 1960-66, formand 1962-66

- byplanudvalget 1962-66
- bygningskommissionen, formand 1962-66
- sundhedskommissionen 1960-66
- landvæsensnævnet 1962-66

Havde hertil adskillige politiske tillidshverv i andre nævn og kommissioner 1960-66.

Ingolf Kristensen foreslog, på det konstituerende møde marts 1962, sognerådet at vælge Poul Hansen som formand. Som bekendt blev Poul Hansen valgt.

Flyttede pr. 1. maj 1971 fra kommunen.

Krog Mayntz, Charlotte (1967-), (C)

Civiløkonom. Født 29/10 1967 i Bogen. Forældre: maskinmester Hans-Erik Krog og kontorassistent Lis Solvejg Krog f. Hansen. Nysproglig student 1987. HA-studium på Handelshøjskolen i København 1990-93; påbegyndt cand.merc.-studiet i strategi og organisationsledelse 1993. Har i studietiden bl.a. haft job som stewardesse i DSB Togs-service.

Gift 21/8 1993 med politiassistent Søren Bertelsen Mayntz (f. 2/10 1961 i Kolding). Forældre: blikkenslager Svend Åge Mayntz og bogholder Kirsten Marthedal Nielsen.

Første gang indvalgt i kommunalbestyrelsen ved valget 19. november 1985 for Det konservative Folkeparti.

Medlem af kommunalbestyrelsen siden 1986. Efter kommunalvalget 16. november 1993 udnævnt til 1. viceborgmester pr. 1/1 1994, idet borgmester Kurt Hockerup ønskede en ung 1. viceborgmester.

Medlem af:

- økonomiudvalget 1994-
- teknisk udvalg 1986-91
- kulturelt udvalg 1986-93
- socialudvalget 1991-

Af andre kommunale tillidshverv kan nævnes plads i ungdomsskolebestyrelsen og folkeoplysningsudvalget.

Bestyrelsesmedlem i Vallensbæk KU 1984-89; formand for Rødovre KG (konservative gymnasiaster) 1985-87; bestyrelsesmedlem i den konservative vælgerforening i Vallensbæk siden 1993.

Adresse: Nørrebred 111, 2625 Vallensbæk.

Larsen, Albert (1921-), (H)

Værkfører, vognmaler. Født 9/8 1921 i Sønderholm mellem Ålborg og Nibe, Nordjyllands Amt. Forældre: maskinsmed Axel Fylting Larsen (†1930) og fagforeningsformand Karen Marie Larsen f. Jensen (†1969). Uddannet som karetmager/vognmaler. Efter svendeårene ansættelse som servicechef og værkfører. Skolebetjent på Vallensbæk Skole 1978-91.

Gift 30/3 1946 med skindtilskærer Else Sonja Petersen (f. 26/12 1921 i Valby, København). Forældre: murer Åge Poul Petersen (1898-1972) og specialarbejder Ellen Ane Margrethe Nordlid (1896-1974).

Ved sognerådsvalget 6. marts 1962 opnåede Albert Larsen ikke indvalg for Grundejerlisten (liste H), men havde da, som 1.stedfortræder for assistent Knud Kramer (liste H), været medlem siden 1. april 1960. Blev 1. stedfortræder for murermester Knud Lassen for perioden 1962-66.

Medlem af sognerådet 1960-62.

Medlem af:

– børneværnet 1960-62

Adresse: Svenstrupvej 3, 2665 Vallensbæk Strand.

Larsen, Jørn Lauritz (1933-1995), (C)

Vicekriminalinspektør. Født 27/12 1933 i Hulsig, Råbjerg kommune, †1995. Forældre: gårdejer Peter Larsen (†1941) og Helga Larsen f. Christensen (†1992). Ansat 1955 som politibetjent. Siden 1960 i kriminalpolitiet.

Gift 8/8 1987 med Anne Rømming Larsen f. Rømming. Forældre: Kay Rømming († 1991) og Gerda Hansen.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti 3. marts 1970.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1970-72.

Medlem af:

– teknisk udvalg 1970-72

– socialudvalget 1970-72

– kulturelt udvalg 1970-72

– børne- og ungdomsværnet 1970-72

– skolekommissionen 1970-72

– fritidsudvalget 1970-72

– bevillingsnævnet 1970-72

Grundet stigende arbejdsbyrde ved kriminalpolitiet i Glostrup ønskede Jørn Larsen at stoppe det politiske arbejde i kommunalbestyrelsen 31. juli 1972.

Adresse: Blæsenborgevej 1, Valore; 4130 Viby Sj.

Larsen, Per Riis (1941-), (A)

Værkfører. Født 1/2 1941 i København. Forældre: frisørmester Mogens Torkel Riis Larsen (†1987) og radioarbejder Ellen Thede. Uddannelse som glasblæser afsluttet 1961. Soldatertjeneste ved Bornholms Værn og Sjælsmark Kaserne 1961-62. Ansat som glasblæser på Radiometer A/S fra 1963. Udnævnt til værkfører 1973. Arbejder nu i Radiometers printafdeling.

Gift 2/5 1970 med fuldmægtig (socialforvaltningen i Albertslund) Annelise Nielsen (f. 14/2 1948). Forældre: lagerforvalter

Egil Carlo Nielsen og telefonistinde Edith Marie Nielsen f. Johansen.

Flyttede i 1976 til Vallensbæk og blev medlem af Socialdemokratiet her. Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet ved valget 21. november 1989. Medlem af kommunalbestyrelsen 1990-93.

Medlem af:

- kulturelt udvalg 1990-93
- socialudvalget 1990-93
- skolekommissionen 1986-90

Bestyrelsesmedlem af den socialdemokratiske vælgerforening i Vallensbæk 1978, formand 1982-84; bestyrelsesmedlem af Grundejerforeningen Hyrdeengen, formand 1986-90; bestyrelsesmedlem af Lederne Hovedorganisations lokalafdeling for Vallensbæk-Ishøj-Tästrup.

Adresse: Hyrdeengen 309, 2625 Vallensbæk.

Lassen, Knud Ove Ejner (1919-1982), (A) & (liste H)

Murermester. Født 11/6 1919 i Vallensbæk; † 7/5 1982. Forældre: gartner Henry August Lassen (1885-1963) og husmoder Johanne Lassen f. Pedersen (1888-1980).

Uddannelse som murersvend afsluttet 1938. Murermester fra 1945.

Indvalgt i sognerådet for Socialdemokratiet første gang ved valget marts 1950, og sad i to perioder, – fra 1950-58. Ved valget til sognerådet 4. marts 1958 opstillede Knud Lassen på en grundejerliste (liste H) i protest mod den politik, det siddende sogneråd (som han selv var medlem af) havde ført. Grundejerlisten fik 2 mandater i det efterfølgende sogneråd, og murermester Knud Lassen blev valgets absolutte topscorer. For Grundejerlisten sad Knud Lassen i to perioder, – til 1966.

Medlem af sognerådet 1950-66, næstformand 1958-62.

Medlem af:

- kasse- og regnskabsudvalget 1958-62
- socialudvalget 1950-62
- teknisk udvalg 50-66, formand 1958-62
- bygningskommissionen, formand 1958-62
- skoleudvalget 1962-66
- udvalget for fast ejendom 1962-66

Knud Lassen var aktiv fodboldspiller, og bestyrelsesmedlem af Vallensbæk Idrætsforening VI39. Medstifter af Lions Club Vallensbæk i 1970.

Løvschall, Fritz (1938-), (C)

Afdelingschef. Født 9/8 1938 i Sct. Johannes sogn, Århus. Forældre: direktør Rasmus Olsen Løvschall (†1971) og prokurist Ragnhild Oline Margrethe Knudsen. Realeksamen 1955. Uddannet som radiomekaniker 1960. Aftjent værnepligt 1960-61. Elektroniktekniker 1962. Ansat som radioinspektør ved Danmarks Radio 1962. Ansat ved Frederiksberg Tekniske skole siden 1962, – nu som afdelingschef.

Gift 10/4 1965 med laboratorieassistent Lene Offenhäuser (f. 14/3 1939 i Thomas Kingos sogn, Odense). Forældre: hattefabrikant Ras Offenhäuser og Grethe Offenhäuser.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti første gang ved valget 5. marts 1974.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-85.

Medlem af:

- teknisk udvalg 1974-85
- kulturelt udvalg 1978-81
- byplan- og byggesagsudvalget 1982-85
- skolekommissionen 1974-78
- fritidskommissionen 1974-78
- ungdomsskolenævnet 1974-78

- voksenundervisningsnævnet 1974-85, formand 1982-85
- brandkommissionen 1978-81

Blandt Fritz Løvschalls øvrige politiske tillidshverv kan nævnes: en årrække formand for Vestegnens Forberedelseskursus; næstformand i den konservative vælgerforening; bestyrelsesmedlem i Vestegnens lokalradio og TV. Medlem af bestyrelsen for Landsforeningen af Forberedelseskurser; gennem en 10-årig periode kredsformand for Det konservative Folkeparti, Glostrup-kredsen; medlem af Amtsforretningsudvalget; medlem af Det konservative Folkepartis hovedbestyrelse.

Medlem af Brøndbyernes Rotaryklub og gennem 6 år Councillor.

Af andre tillidshverv kan nævnes: bestyrelsesmedlem i CEU – Center for europæiske uddannelser; repræsentant i DIFKO; vandværksbestyrelsesmedlem; sikkerhedschef for Frederiksberg tekniske skole; medlem af Hovedsamarbejdsudvalget.

Fritz Løvschall opstillede til kommunalvalget 16. november 1993 for Det konservative Folkeparti på Frederiksberg, men blev ikke indvalgt.

Adresse: Bianco Lunos Allé 9, st.th., 1868 Frederiksberg C.

Madsen, Bent A. (1940-), (C)

Registreret revisor. Født 6/1 1940 i København. Forældre: entreprenør Ejnar Madsen og husmor Dagny Edith Madsen f. Nielsen. Efter skolegang på Dyssegårdsskolen i Gentofte realeksamen på aftenkursus. Kontoruddannet i Dansk ESSO A/S; militærtjeneste i Slagelse 1960-62. Ansat i Revisions- og Forvaltningsinstituttet A/S 1962-67. Ansat i økonomiafdelingen i Carl Allers Etablissement A/S

1967-76. Fra 1976 selvstændig virksomhed som registreret revisor i Vallensbæk.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti ved valget 8. marts 1966.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1966-70.

Medlem af:

- kulturelt udvalg, formand 1966-70
- socialudvalget 1966-70
- skolekommissionen, formand 1966-70
- ungdomsskolenævnet, formand 1966-70
- omsorgsudvalget 1966-70
- børneværnet 1966-70

Medlem af Vallensbæk menighedsråd for Det konservative Folkeparti 1970-74. Sognefoged 1970-72. Var i en årrække hovedkasserer i Vallensbæk Idrætsforening VI39.

Adresse: Frydendalsvej 9, 2665 Vallensbæk Strand.

Mortensen, Poul Erik, (C)

Stedfortræder for medlemmer af den konservative gruppe i kommunalbestyrelsen i korte perioder (bl.a. under sygdom) i løbet af 1980erne.

Nielsen, Else (1946-), (F)

Lærer. Født 10/4 1946 i Sahl-Gullev sogn, Viborg Amt. Forældre: landmand Hans Jørgen Hansen og Laura Hansen.

Gift 24/7 1971 med lærer Leif Nielsen (f. 12/9 1950).

Indkaldt i kortere perioder til kommunalbestyrelsen som stedfortræder for medlemmer af Socialistisk Folkepartis gruppe: Medlem af kommunalbestyrelsen:

1983-84, 1989.

Medlem af:

- socialudvalget 1989

I 1989 bestyrelsesmedlem for den selvvejende institution EGV-Rønnebækhus og som stedfortræder i valgbestyrelsen.

Adresse: Selsøvej 44, 2665 Vallensbæk Strand.

Nielsen, Jens Werner (1915-1981), (C)

Vognmand. Født 25/5 1915 i Ranum, Ranum sogn i Salling. †7/8 1981. Forældre: Vognmand Søren Nielsen (†1966) og vaskeskone Karoline Nielsen f. Pedersen (†1969). Jens Werner Nielsen gik i folkeskole 1922-1929 og flyttede 1934 til København. Var en tid arbejdsmand på et Amagergartneri; blev senere bagerikarl og chauffør i Dehns Konditori på Gl.Kongevej. Efter endnu en chaufførtid hos Brdr. Nørup frem til 1946 etablerede Jens Werner Nielsen sig januar 1946 med selvstændig vognmandsforretning. Medejers af firmaet Kruså Lager & Transit.

Gift 23/12 1943 med smørrebrødsjomfru Karen Margrethe Elna Nielsen f. Jacobsen (4/1 1914 – 2/12 1982). Forældre: handelsmand Johannes Jacobsen og Johanne Jacobsen.

Indvalgt i Vallensbæk kommunalbestyrelse for Det konservative Folkeparti ved valget 5/3 1974.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-78.

Medlem af:

- socialudvalget 1974-78
- teknisk udvalg 1974-78
- ligningskommissionen, formand 1974-78.

Bestyrelsesmedlem i Det konservative Folkeparti. Medlem af Vallensbæk menighedsråd. Medlem af Lions Club, Vallensbæk. Jens Werner Nielsen besad i årenes løb en række faglige tillidsposter blandt hvilke kan nævnes: Næstformand for Danske Eksportvognmænd og formand for Danske Eksportvognmænds Fællesindkøb.

Nielsen, Jørgen Erik (1934-), (A)

Kontorchef. Født 19/12 1934. Gift 12/5 1957.

Medlem af kommunalbestyrelsen som stedfortræder i den socialdemokratiske gruppe for Poul A. Hansen i perioden 4/5 1977-31/3 1978.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1977-78.

Medlem af:

- teknisk udvalg 1977-78.

Adresse: Nørrebred 43, 2625 Vallensbæk.

Nielsen, Preben (1932-), (A)

Konsulent, cand.oecon. Født 20/10 1932 i Krstrup ved Randers. Forældre: maskinarbejder N.A. Nielsen (†1974) og husmoder Helga Nielsen f. Nielsen (†1961). Student fra Randers Statsskole 1952. Cand.oecon. fra Århus Universitet 1961. I studietiden ansat på Århus kommunes statistiske kontor. Aftjent værnepligt 1961-62 i 3. Feltartilleriregiment. Handelsministeriets sekretær 1962-63. Ansat som fuldmægtig i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 1963-71. Fra 1971 til 1974 ansat som arbejds- og socialattaché ved den danske EF-repræsentation i Bruxelles. Siden 1974 konsulent i LO.

Gift 14/3 1959 med laborant Åse Nielsen f. Månson (f. 8/5 1935 i Hjørring). Forældre: mejeriejer Aksel Månson (†1966) og medhjælpende hustru Jensine Månson f. Vestergård (†1992).

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet første gang ved valget 3. marts 1970. Arbejde ved den danske EF-repræsentation 1971-74 forhindrede Preben Nielsen i midlertidigt at deltage i det kommunale arbejde, hvorfor stedfortræderen Herdis Andersen indkaldtes. Genvalgt ved valget 5. marts 1974.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1970-71

og 1974-89. 2.viceborgmester 1970-71, 1974-81.

Medlem af:

- økonomiudvalget 1970-71, 1974-89
- teknisk udvalg 1980-82
- byplan- og byggesagsudvalget 1970-71, 1981-86
- byggesags- og planlægningsudvalget 1986-89
- idrætsanlægsudvalget 1977-79
- bevillingsnævnet 1970-71, 1977-79
- valgbestyrelsen 1981-85

Af andre kommunale tillidshverv kan nævnes en årrække som bestyrelsesmedlem af I/S Avedøre Kloakværk.

Har haft adskillige politiske tillidshverv bl.a. i DUI, DSU og Frit Forum; bestyrelsesmedlem i Socialdemokratiet, Vallensbæk 1966-70, - heraf formand 1968-70; Hovedbestyrelsesmedlem 1969-71. I perioden 1971-74 medlem af bl.a. Exportkreditrådet og Vareudvekslingsudvalget samt sekretær for LO's ØD-udvalg. Er i egenskab af konsulent for LO medlem af EF's (EU's) økonomiske og sociale udvalg, Energirådet m.m.

Adresse: Risingevej 51, 2665 Vallensbæk Strand.

Osbæck, Ole Kurt (1948-1986), (A)

Vagtmester. Født 16/12 1948 i Fåborg; død 9/2 1986. Forældre: modelsnedker Uri Holger Osbæck og Karla Harriet Osbæck f. Jørgensen (†1981).

Folkeskolens 8.klasse. Mekanikeruddannelse i Hærens Konstabelskole 1966-73.

Gift 10/6 1971 med overassistent Anne Marie Osbæck f. Christiansen (f. 26/2 1951 i Næstved). Forældre: installatør Villy Christiansen (†1982) og Gudrun Christiansen f. Larsen.

Ansæt som smed på B&W-Tegholmen

1973-76. Ansæt som fængselsbetjent, senere overbetjent og vagtmester ved Vestre Fængsel fra 1976 til sin død.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet første gang 5. marts 1974, hvor Ole Osbæck sad, til han 29/6 1983 anmodede kommunalbestyrelsen om lov til udtrædelse grundet fraflytning.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-83. Medlem af:

- økonomiudvalget 1980-83
- socialudvalget 1980-83
- teknisk udvalg 1974-80
- kulturelt udvalg 1974-83
- byplan- og byggesagsudvalget 1977-78
- idrætsanlægsudvalget 1975-80
- idrætskontaktudvalget 1982-83

Ole Osbæck havde en alsidig politisk karriere: tillidsmand for smedafdeling på B&W 1973-76; formand for lejerforeningen Vejlegårdsparken 1972-76; gruppeformand for den socialdemokratiske gruppe i kommunalbestyrelsen 1978-83; fagforeningsformand for det uniformerede personale i Vestre Fængsel 1980-83; fagforeningssekretær i kriminalforsorgen 1980-83; i hovedbestyrelsen for CO I 1980-83; m.m.

Pedersen, Birthe (1935-), (A)

Postbestyrer. Født 3/3 1935 i Middelfart. Forældre: jord- og betonarbejder Carl Andreas Pedersen (†1971) og kogejomfru Elna Clara Nielsen (†1961).

Ansættelse som kontorist på Postgirokontoret 1953-56; hjemmegående husmor 1957-69. Ansæt som kontorfunktionær i P&T 1971; samme år udnævnt som postbestyrer i Vallensbæk, hvor Birthe Pedersen stadig virker. Tjenestemandsansættelse i P&T fra 1982; girovejleder 1992.

Gift 12/3 1955 med seniorassistent og kommunalbestyrelsesmedlem Jørgen Pe-

dersen (s.d) (f. 3/12 1931 i København). Forældre: godskontrollør Gunnar Pedersen (†1975) og Ellen Thomsen.

Indtrådte i kommunalbestyrelsen i stedet for Ole Osbæk (s.d.) 9/6 1983 og i flg. udvalg: kulturelt udvalg, skolekommissionen, fritidsnævnet og idrætskontaktudvalget.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet første gang 19. november 1985.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1983-

Medlem af:

- socialudvalget 1994-
- kulturelt udvalg 1983-
- skolekommissionen 1983-85
- fritidsnævnet 1983-89
- idrætskontaktudvalget 1983-93
- børn- og ungeudvalget 1992-93
- valgbestyrelsen 1992-
- sessions»udvalget« 1983-93

Har derudover i en årrække siddet i ungdomsskolenævnet og folkeoplysningsudvalget.

Af andre tillidshverv kan nævnes: næstformand i Socialdemokratiets Vælgerforening, Vallensbæk; bestyrelsesmedlem (sekretær) i VI39's svømmeafdeling; kasserer i Vallensbæk Handicap Forening; bestyrelsesmedlem i HK-klub.

Adresse: Brøndbyvej 208, 2625 Vallensbæk.

Pedersen, Jørgen (1931-), (A)

Seniorassistent. Født 3/12 1931 i København. Forældre: godskontrollør Gunnar Pedersen (†1975) og direktrice Ellen Pedersen f. Thomsen. Ansat 1947 i storkoncernen F.L. Smidth & Co A/S først som piccolo, senere assistent og fra 1976 som sektionsleder. 1981 udnævnt som seniorassistent.

Gift 12/3 1955 med postbestyrer og kommunalbestyrelsesmedlem Birthe Pedersen (s.d.) (f. 3/3 1935 i Middelfart). Forældre: jord- og betonarbejder Carl Andreas Pedersen († 1971) og kogejomfru Elna Clara Nielsen († 1961).

Ansat i F.L. Smidth & Co. A/S siden 1947, først som piccolo, senere som assistent. Udnævnt til sektionsleder 1976; seniorassistent 1981.

Første gang indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet ved valget 7. marts 1978.

Medlem af kommunalbestyrelsen siden 1978 og 2. viceborgmester siden 1986.

Medlem af:

- økonomiudvalget 1983-
- socialudvalget 1980-
- teknisk udvalg 1978-80
- kulturelt udvalg 1978-82
- idrætsanlægsudvalget 1978-81
- valgbestyrelsen 1978-

Har hertil i en årrække haft adskillige andre kommunale tillidshverv: bl.a. bestyrelsesmedlem i Vallensbæk Boligselskab, S/I Rønnebækhus, VEGA og Avedøre Kloakværk I/S.

Af andre tillidsposter kan nævnes: i FKKA-regie: medlem af Handicapudvalget, Kursusudvalget og Kursusudvalget for Dagpleje i to valgperioder. Medlem af valgbestyrelsen for Glostrup Kredsen; medlem af repræsentantskabet for Kommunernes Gensidige Forsikringselskab og suppleant til KTAS Repræsentantskab. Formand for den socialdemokratiske kommunalbestyrelsesgruppe siden 1986; bestyrelsesmedlem af Vallensbæk Handicapidræts Forening; medlem af hovedbestyrelsen i VI39 og formand for VI39's Svømmeafdeling 1976-86.

Adresse: Brøndbyvej 208, 2625 Vallensbæk.

Pedersen, Torkild (1932-), (Z)

Teletekniker. Født 11/6 1932. Indkaldtes til kommunalbestyrelsen som stedfortræder for Karlo Hansen, der afgik ved døden 1974 to dage efter valget, inden hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem kunne begynde.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-76.

Medlem af:

– ligningskommissionen 1974-76

Anmodede i skrivelse af 24/2 1976 om tilladelse til at udtræde af kommunalbestyrelsen fra 5/3 1976 grundet stigende arbejdsbyrde, men fik afslag herpå. En fornyet ansøgning 1/9 1976 blev imødekommet. Stedfortræderen Karsten Hastrup-Stilling (Karsten Stilling) blev indkaldt pr. 6/10 1976.

Adresse: bosat uden for kommunen.

Petersen, Bjarne (1948-), (A)

Arbejds miljøkonsulent. Født 1/8 1948 i København. Forældre: postbud Kaj August Hilmar Petersen (†1974) og Evelyn Ellen Marie Petersen f. Petersen. Gik 1964 ud efter 9.klasse fra Bellahøj Skole. Handelsmedhjælper elev i farvehandel 1964-68. Værnepligtig ved Bornholms Værn 1968-69, var her talsmand for de værnepligtige. Salgsassistent hos S.Dyrup & Co. A/S 1969-72. Ansat som uddannelseskonsulent i Arbejds miljøfondet 1972-79. Arbejds miljøkonsulent i Branchesikkerhedsrådet for Kontor 1979-82. Fra 1982 arbejds miljøsekretær i HK-Forbundet.

Gift 1/5 1983 med bogholderiassistent Lene Langborg Hansen (f. 28/8 1950). Forældre: mejerist Jørn Langborg Hansen (†1992) og husmoder Grethe Elisabeth Christiansen.

Indkaldt til indtræden i kommunalbestyrelsen pr. 28/2 1982 som 1. stedfortræder

for kommunalbestyrelsesmedlem Gitte Jensen (S), da hun trådte ud.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1982-85.

Medlem af:

– teknisk udvalg 1982-85

– kulturelt udvalg 1982-85.

Af andre tillidshverv kan nævnes: bestyrelsesmedlem i Socialdemokratisk Forening 12. kreds; formand for socialdemokratiske tillidsrepræsentanter på Tillidsmandscen-tret 1971-73; formand for foreningen af konsulenter i Arbejds miljøfondet 1976-79; sekretær for Socialdemokratiet Glostrup-kredsen 1980-82; bestyrelsesmedlem i AOF-Vestegnen 1982-88, FO-Vestegnen samt Socialdemokratiet i Københavns Amt 1982-88; formand for Socialdemokratiet i Glostrupkredsen 1982-88; medlem af Socialdemokratiets Hovedbestyrelse 1985-89; bestyrelsesmedlem i grundejerforeningen Nøddeboparken 1980-83 og af Socialdemokratisk Forening Vallensbæk 1980-81 og 1990-92.

Adresse: Stærebo 12, 2665 Vallensbæk Strand.

Petersen, Hans Christian (1931-), (C)

Administrationschef. Født 23/8 1931 i Lysbild sogn, på Sydals. Forældre: husmand Jørgen Petersen (†1978) og husmoder Margrethe Petersen f. Jensen (†1984). Udlært som kommis 1950. Var i Livgarden 1951-55. Ansat som bogholder i FDB 1955-67. Ansat som regnskabschef i A.W. Kirkebye 1967-68. Fra 1968 administrationschef i Synoptik. Gift 1/6 1957 med lægesekretær Karen Margrethe Petersen (f. 19/2 1934 i Kr. Hyllinge). Forældre: gård-ejer Kristian Frederiksen (†1981) og Elna Johanne Frederiksen f. Jørgensen (†1986).

Indvalgt første gang i kommunalbesty-

relsen for Det konservative Folkeparti ved valget 21. november 1989.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1990-

Medlem af:

– økonomiudvalget 1990-

– socialudvalget 1990- , formand siden 1/9 1991

Af andre politiske tillidshverv kan nævnes: bestyrelsesmedlem og kasserer i Vallensbæk konservative Vælgerforening; bestyrelsesmedlem siden 1983 og kasserer i Amtsudvalget for Det konservative Folkeparti i Københavns Amt; medlem af repræsentantskabet i Det konservative Folkeparti. Siden 1991 medlem af bestyrelsen for Højvangseminariet i Glostrup.

Adresse: Syvhøjvænge 141, 2625 Vallensbæk.

Petersen, Werner Qvist (1912-1981), (A)

Formand. Født 6/12 1912 i Borgbjerg sogn i Ringkøbing Amt; † 5/3 1981. Forældre: slagteriarbejder Thorvald Petersen (1889-1983) og husmoder Ane Margrethe Petersen f. Andersen (1893-1983). Skolegang på Holstebro Friskole 1919-26. Kom herefter ud at tjene i landbruget. Karl på Nørre Lægaarden, Holstebro 1926-30 – senere som forkarl på en anden gård 1930-37. Gift 24/11 1937 med husmoder Anna Johanne Andrea Petersen (f. 3/11 1919 i Såby sogn pr. Hvalsø, † 9/12 1977).

Skiftede erhverv til specialarbejder hos Lemvigh-Müller & Munk 1937-39. I besættelsesårene aktiv i modstandsbevægelsen. Gartner i Bellahøj Parken 1945-49. Ansættelse som specialarbejder, senere formand på Vallensbækvirksomheden Litex 1949-80. Byggede hus i Vallensbæk 1951, hvortil familien flyttede fra Brønshøj.

Indvalgt i sognerådet for Socialdemokratiet første gang marts 1954.

Medlem af sognerådet 1954-62.

Var i en periode bestyrelsesmedlem i Vallensbæk Sygekasse. Domsmand ved Retten i Brøndby.

Poulsen, Hagen, (F)

Sygeplejerske. Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialistisk Folkeparti ved valget 19. november 1985.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1986-89.

Medlem af:

– socialudvalget 1986-89

Anmodede om udtræden af kommunalbestyrelsen pr. 1/10 1989 grundet fraflytning.

Adresse: Lauritz Sørensensvej 2,4.tv., 2000 Frederiksberg,

Rasmussen, Anker, (C)

Slagtermester. Indvalgt i sognerådet for Det konservative Folkeparti ved valget marts 1954. Medlem af sognerådet 1954-1960. Sognerådsformand 1956-57.

Ved sognerådsvalget 4. marts 1958 var Anker Rasmussen Det konservative Folkepartis absolutte topscorer m.h.t. personlige stemmer. Måtte april 1960 trække sig tilbage fra sognerådet grundet sygdom.

Rasmussen, Henrik Bo Fomsgaard (1971-), (C)

Snedkersvend. Født 18/9 1971 i Glostrup. Forældre: malermester Verner Rasmussen og Birthe Fomsgaard Rasmussen. Afgangseksamen (10. udv.) efter ophold 1987-88 på Haslev Idrætsefterskole. Snedkeruddannelse 1988-92. Værnepligtig 1992-93 (Den Kgl. Livgarde). Snedkersvend 1993-94.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen ved kommunalvalget 16. november 1993.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1994-

Medlem af:

- byggesagsudvalget 1994-
- teknisk udvalg 1994-

Den politiske karriere begyndte i Vallensbæk KU 1987. Formand for Vallensbæk KU 1988-90. Medlem af KU's amtsledelse siden 1990. Formand for KU i Københavns Amt 1992. Medlem i KU's landsstyrelse 1994. Medlem af KU's Forretningsudvalg 1994.

Adresse: Højstrupparken 52 st.mf., 2665 Vallensbæk Strand.

Rautmann, Paul V. (1916-1980), (A)

Politiassistent. Født 26/9 1916, †1980. Gift 21/10 1939 med Else H. Rautmann. Ansat som civilpolitiassistent i 4. politiinspektorat i København.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialdemokratiet ved valget 3/3 1970.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1970-72. Udtrådte juni 1972 grundet sygdom. 2. viceborgmester 1970-72

Medlem af:

- socialudvalget 1970-72
- teknisk udvalg 1970-72
- byplan- og byggesagsudvalget 1970-72
- børne- og ungdomsværnet 1970-72
- bevillingsnævnet 1970-72
- landvæsenskommissionen 1970-72

Død 1980 som følge af eftervirkninger fra ophold i tysk koncentrationslejr under krigen 1940-45.

Runholm, Karen-Margrethe Helle f. Westergaard (1942-), (C)

Sygeplejerske. Født 8/6 1942 på Frederiksberg. Forældre: malersvend Anders Johan Nielsen Westergaard (†1990) og Else Margrethe Westergaard f. Larsen. 4. mellemkoleeksamen 1958. Herefter »ung

pige i huset« - 1 år; medhjælp i forretning 9 mdr. Sygehjælperuddannelse i De gamle By, København 1960. Sygeplejeelev på Kommunehospitalet i København 1961-65. Tjenestemandsansat sygeplejerske på Kommunehospitalet 1965-78. Ansat på Hvidovre Hospital 1978. Gift 6/6 1966 med Falckredder, senere »gårdmand« Ernst Runholm (f. 9/9 1934 i Svogerslev). Forældre: tømremester Svend Åge Hansen († 1985) og Signe Hansen (†1961). Flyttede fra Østerbro til Vallensbæk 1970.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti første gang ved valget 19. november 1985.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1986-89.

Medlem af:

- byggesags- og planlægningsudvalget 1986-89
- skolekommissionen 1986-89
- ungdomsskolenævnet 1986-89
- fritidsnævnet 1986-89

Har herudover i en årrække været medlem af selskabsbestyrelsen i Vallensbæk Boligselskab.

Startede sammen med sin mand »Pilehavegruppen« inden for spejderbevægelsen, og fungerede som ledere 1973-80. Fritidssejler siden 1979 i Vallensbæk Sejlklub.

Adresse: Horsbred 101, 2625 Vallensbæk.

Schriver, Lone Vang (1940-), (C)

Socialpædagog. Født 4/7 1940 i Haslev. Forældre: bygningsingeniør Frode Vang Christensen (f. 1913) og Elly Christa Spaanheden (f. 1917). Realeksamen fra Hjørring private Realskole 1958; laboratorietekniker fra Jysk Teknologisk Institut, Aarhus 1965. Socialpædagog fra Københavns Socialpædagogiske Seminarium

1992. Ansat som laborant hos NESTLÉ i Hjørring 1958-62; laborant hos Henr. Auer Mühlenwerke, Köln, Tyskland 1962-63 og laborant ved Max Planck Institut für Getreideforschung, Köln 1964-65. Herefter ½ år (1965) ved NESTLÉ i Hjørring. Gift 26/1 1966 med prokurist Knud Valdemar Schriver (f. 18/3 1927 i Holstebro). Forældre: købmand Poul Valdemar Schriver (†1965) og Else Schriver f. Therkelsen (†1953). Flyttede slutningen af 1966 til bebyggelsen Kolleruplund i Vallensbæk. Siden giftermålet 1966 har Lone Schriver ikke haft egentlig erhvervsansættelse. Den socialpædagogiske uddannelse benyttes som grundlag for frivilligt arbejde i en af de store humanitære organisationer.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Det konservative Folkeparti første gang ved valget 3. marts 1970 og har været medlem siden.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1970-

Medlem af:

- økonomiudvalget 1975-86
- teknisk udvalg 1974-75, 1990-
- socialudvalget 1970-74, 1986-90
- byplan- og byggesagsudvalget 1970-86, formand 1974-86
- byggesags- og planlægningsudvalget 1986-93, formand 1986-93
- byggesagsudvalget, formand 1994-
- sundhedskommissionen 1970-73 (nedsat 1973)
- fredningsnævnet 1974-
- Vallensbæk Boligselskab 1970-83, formand 1970-83
- præmieringsudvalget 1970-, formand 1993-
- sessions»udvalget« 1974-90

Herudover kan nævnes medlemskab af bestyrelsen for grundejerforeningen Kolleruplund 1967-78 med tillidsposter som sekretær, formand og næstformand; medlem

af KAB's repræsentantskab 1971-83 og KAB's kursusudvalg 1974-83.

Adresse: Kolleruplund 42, 2665 Vallensbæk Strand.

Sejrup, Erik E.M. (1946-), (F)

Sociolog. Født 24/6 1946 i Skanderup sogn, Lunderskov Jylland. Forældre: vejformand og fagforeningsformand i Arbejdsmandsforbundet Karl Sejrup (1904-1984) og rengøringskone Karoline Sejrup f. Hansen (1907-1976). Realeksamen 1963 fra Lunderskov Realskole; studentereksamen 1966 fra Vestjysk Gymnasium i Tarm. Kandidat i sociologi 1978 fra Københavns Universitet. Har haft ansættelse i Nordisk Råd, Dansk Sygehus Institut, Socialforskningsinstituttet og Alkohol- og Narkotikarådet. Er i dag indehaver af egen virksomhed med speciale i undervisning indenfor udviklings- funktions-organisations- og omstillingsanalyse. Gift 3/3 1969 med lægesekretær Lillian Høgh (f. 23/3 1944); ægteskabet opløst 1990.

Indvalgt i kommunalbestyrelsen for Socialistisk Folkeparti første gang ved valget 5. marts 1974.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1974-1981.

Medlem af:

- socialudvalget 1974-81
- byplan- og byggesagsudvalget 1974-81

Anmodede 5/3 1975 om tilladelse til midlertidigt at udtræde af kommunalbestyrelsen - orlov bevilget 15/3 - 31/7 1975. På det konstituerende møde 1/12 1981 (efter novembervalget hvor Erik Sejrup var blevet genvalgt til kommunalbestyrelsen) indkaldtes stedfortræderen Henning Vagn Jensen, idet Erik Sejrup i henhold til den kommunale valglovs §27 var blevet fritaget for hvervet grundet indvalg for Socialistisk

Folkeparti i Københavns Amtsråd pr. 1/1 1982. Medlem af Københavns Amtsråd 1974-89 og i denne egenskab medlem af flere stående udvalg.

Af andre politiske tillidshverv kan nævnes: medlem af Hovedstadsrådet 1978-85; i perioder medlem af Amtsrådsforeningens sygesikringsforhandlingsudvalg, sygehusudvalg, Københavns Amts amtsankenævn, fredningsnævn og Den Videnskabetiske Komité. Grundlægger af SF-Vallensbæk og dets formand 1971-79; formand 1986-92 for SF i Glostrupkredsen og medlem af SF's amtsbestyrelse 1972-80.

Blandt andre tillidshverv nævnes: I 1982 med ved grundlæggelse af Dansk Naturfredningsforenings lokalafdeling i Vallensbæk, i hvilken Erik Sejrup stadig er bestyrelsesmedlem.

Adresse: Egeskovvej 32, 2665 Vallensbæk Strand.

Stilling, Karsten (1943-), (Z)

Assurandør. Født 21/10 1943 i Thisted. Forældre: salgsdirektør Jens-Otto Hastrup-Stilling (†1986) og husmoder Inger Hastrup-Stilling f. Christensen (†1991). Efter 10 års skolegang konstabelev i 3½ år. Bogsælger ½ år. Uddannelse på Forsikringshøjskolen 1964-68. Eksamineret assurandør 1968. Ansat 1968 i Hafnia-koncernen, – siden 1993 Codan. Gift 29/4 1967 med sygeplejerske/jordemoder Marianne Stilling f. Wright (f. 29/3 1945); – skilt 1988.

Indkaldt 1976 som stedfortræder for Thorkild Pedersen, der september 1976 trådte ud af kommunalbestyrelsen.

Medlem af kommunalbestyrelsen for Fremskridtspartiet 1976-78.

Medlem af:

– teknisk udvalg 1976-78

– skolebyggeudvalg for Vallensbæk Skole 1976-78

– valgbestyrelsen 1977

– Køge Bugt-klubben 1976-78

Bestyrelsesmedlem i og medstifter af Fremskridtspartiets vælgerforening i Vallensbæk 1974; en årrække næstformand i lokal grundejerforening i Vallensbæk. Af andre tillidshverv kan nævnes: medlem af CDA's ungdomsudvalg (Centralforeningen af Danske Assurandører) i en treårig periode midt i 1970'erne; bestyrelsesmedlem i Hvidovre Cykelklub 1981-82; medstifter af FBL (Frederiksberg Bane- og Landevejsklub) og bestyrelsesmedlem 1982-87; medredaktør af Lyngby Cykelklubs medlemsblad og fotograf 1988-92.

Adresse: Chr.X's Allé 98, 2800 Lyngby.

Ulf-Møller, Poul (1937-), (B)

Cand.mag. Født 13/8 1937.

Indkaldt til kommunalbestyrelsen i perioden 1/6 1973-30/11 1973 for Det radikale Venstre som suppleant for N.H. Gydemark.

Medlem af kommunalbestyrelsen 1973.

Medlem af:

– kulturelt udvalg 1973

Adresse: Sjølundsparken 44, 3350 Hellebæk.

Værum, Arne Vestergaard (1937-), (V)

Koncerndirektør, civiløkonom. Født 14/9 1937 i Fyrkilde, ved Rold Skov. Forældre: gårdejer Søren Værum og fru Magda Jensine Værum f. Vestergaard. Ansat 1954 som trafikelev i SAS. Soldatertjeneste og sergent i flyvevåbnet 1957-59. Instruktør ved SAS-Trafikskole 1960. Uddannelse som civiløkonom, HD-organisation 1967. Samme år ansat som kontorchef SAS

Hovedkontor. Afdelingschef SAS Hovedkontor 1969. Afdelingschef SAS koncernrevision 1988. 1991 koncerndirektør, – bestyrelsesformand ALOHA A/S, BRICAVA, Dansk Hurtigmad Aps, PANTIC-Trade Invest Consult Aps. Har dertil i en årrække undervist på Merkonomskolen og arbejdet som censor. Gift 12/12 1959 med adm. direktør Birthe Mariane Værum (f. 16/4 1938 i Rørbæk).

Indvalgt i kommunalbestyrelsen ved valget 21. november 1989 for partiet Venstre. Medlem af kommunalbestyrelsen 1990-93. Medlem af:
– kulturelt udvalg 1990-93.

Var 1984-85 formand for ungdomsskolenævnet i Vallensbæk. Af andre politiske tilidshverv kan nævnes: tidligere medlem af Venstres hovedbestyrelse samt kredsfor-

mand for Venstre – Glostrupkredsen; bestyrelsesmedlem i Venstre – Københavns Amt; formand for Venstres Erhvervspolitiske Udvalg i Københavns Amt. Fra 1985 beskikket medlem af Den sociale Ankestyrelse.

Har tidligere været medlem af Danske Civiløkonomers Hovedbestyrelse samt bestyrelsesformand for Danske Civiløkonomere – Sjælland, Bornholm og bestyrelsesmedlem i Danske Civiløkonomers Fond. Formand for fagklub Danske Civiløkonomere; repræsentantskabsmedlem i Danske Civiløkonomere. Deltager aktivt i Samarbejde mellem Liberale i Hovedstadsområdet, Nordtyskland og Sydsverige.

Adresse: Selsøvej 32, 2665 Vallensbæk Strand

Epilog

At skrive dokumentarisk samtidshistorie på bestilling, er en vanskelig opgave; for det første fordi den der beskriver, selv er en del af tiden; for det andet må den, der beskriver, nødvendigvis i fremstillingen sætte sig ud over egne meninger, for ikke at fremføre, hvad der kunne opfattes som billig kritik; og endelig skal andre synspunkter end opdragiverens have lov at komme til orde. Nærværende bog er derfor skrevet med udstrakt brug af eksisterende materiale: beslutningsprotokoller, mødereferater, avisartikler og andre publikationer, og med flittig brug af citationen – hyppigt fyldige – og med kildehenvisninger.

Det er et værk om en kommune, der på væsentlige områder har udskilt sig fra sine

nabokommuner, og som i hele sin eksplosive udviklingsfase har været præget af en meget stærk politisk personlighed. Den politiske opposition i Vallensbæk har i mange år haft vanskelige vilkår (som opposition). En repræsentant for den eksisterende opposition, det socialdemokratiske kommunalbestyrelsesmedlem og 2. viceborgmester Jørgen Pedersen, har måske udtrykt problematikken ganske klart: »Det er vanskeligt at befinde sig i opposition i en kommune, hvor der intet er at klage over. Ja, det er næsten umuligt at kritisere noget i Vallensbæk. Vi har ordnede forhold over hele linjen og nogle af landets laveste institutionstakster ...«³⁶¹

Noter

1. Bernhard Linder: Lademanns Rejseleksikon DANMARK. København 1976.
2. Den nuværende Vallensbæk Kommune er i administrativ henseende identisk med det historiske Vallensbæk sogn; – sogn og kommune er lige størrelser i areal (omtrentlig, jf. nedenfor). I årenes løb er der dog foretaget mindre grænseændringer med nabokommunerne; hyppigst i form af magelæg eller udveksling af tilstødende arealer. I 1989 blev det mellem Ishøj og Vallensbæk Kommuner besluttet at ændre grænsen omkring St. Vejleås udløb i Køge Bugt, således at åen på det nedre løb faktisk kom til at udgøre kommuneskellet. Indtil da havde grænsen løbet i zigzag omkring åens nedre løb.

Anlæg af Køge Bugt Strandpark tilførte kommunen nogle hektarer ved Vallensbæk Strand.
3. Fra Københavns Omegn, årbog 1954 udgivet af Turistforeningen for Danmark. Museumsinspektør Holger Rasmussens artikel om bønder og bondebyer i Københavns omegn: s. 141-142.
4. E. Herløv Jørgensen i årbog 1954 for Turistforeningen for Danmark: Københavns Omegn, s. 37-42.
5. Flemming Bergsøe: *Københavns forstæder* i Turistforeningen for Danmarks årbog 1954: Københavns Omegn, s. 8-18.
6. F. eks. i Dansk Byplanlaboratorium: Københavnssegens grønne områder. København 1936, s. 65 og 76.
7. T. Vogel-Jørgensen angiver i »Bevingede Ord«, København 1979, at talemåden *den gælder til Wandsbeck* hidrører fra tallosteriets dage, hvor der fandtes 3 trækningssteder: I København, Altona og Wandsbeck: »Havde man en seddel til det sidste og præsenterede den i Kbh. for at hæve en på numret falden gevinst, blev der svaret: den g. t. W. Talemåden er her faldet sammen med den, der brugtes af håndværkssvende på valsen. Kom de til Hamborg for at få »Geschenck«, opgav de at skulle til Wandsbeck, selv om de kun skulle til Altona. Turen til denne sidste by var nemlig så kort, at den ikke berettigede til »Geschenck«. I vandrebogen noteredes da Wandsbeck som næste rejsemål – og i indbyrdes samtale omtalte de rejsende håndværkssvende da bogen med bemærkning: »Den gælder til Wandsbeck«.
8. Københavns Amtsmuseumsråd varetager i princippet de nødtørftige arkæologiske og antikvariske interesser overalt i Københavns Amt, hvor et statsanerkendt kulturhistorisk museum ikke selv råder over arkæologisk ekspertise. Det betyder i praksis, at amtsmuseumsrådets arkæologer har det arkæologiske ansvar i 17 af amtets 18 kommuner – Værløse Kommune har gennem det stedlige museum sin egen arkæolog.
9. Der var tale om en oldtidshøj, der i 1889 måltes til godt 2,5 meters højde, beliggende på en af de senere industrigrunde øst for Vallensbæk Torvevej og syd for Park Allé. I 1938 fik højen følgende karakteristik: »En stærkt beskadiget og afgraved Høj, ca. 8 tommer høj«. – Sløjfet.
10. Københavns Amtsmuseumsråd: sagsnr. 02.02.15 – 7
11. Københavns Amtsmuseumsråd: sagsnr. 02.02.15 – 11 og 02.02.15 – 9a.
12. Sydysten den 11. april 1984.
13. Udklip af artikel skrevet af Lise Lotte Nielsen i Berlingske Tidende, dateret april 1984, og fundet i scrapbog på Københavns Amtsmuseumsråd.
14. Ole Røssel i Dagbladet Politiken den 21. april 1984.
15. Flemming Kaul i SKALK nr. 5, 1985, s. 18-20.
16. Arkæologiske undersøgelser bidrager naturligvis også til viden om de tidligere bebyggelser, og Københavns Amtsmuseumsråds arkæologer har gennem en lang årrække – i forbindelse med store og omfangsrige anlægsarbejder i amtet – føjet mange og væsentlige brikker til de tidligste bebyggelsers historie. Vedrørende Amtsmuseumsrådets arkæologiske udgravninger i Vallensbæk se side 14ff.

Den stadige udbygning i Københavns Amt fordrer løbende arkæologisk tilsyn.
17. Københavns Diplomatarium, bind I, s. 92-97, kildenr.: 75: »... Item ecclesia Walenzbek j terram, quam Broderus Krafæ construxerat ...«
18. Ved »fællesbordet« forstås et gods, hvis indtæg-

- ter går til et gejstligt samfunds underhold under et. – Jf. ordforklaring i Danmarks Riges Breve, eksempelvis 1. række, 4. bind., Kbh. 1958.
19. Ved »eksimering« forstås fritagelse fra den nærmest overordnede kirkelige jurisdiktion, og anvendes som regel om dem, der er fritagne for bispens jurisdiktion og stillede under paven. Må i dette brev betyde fritagelse for kongens jurisdiktion.
 20. Fra Danmarks Riges Breve, 1. række, 3. bind – Breve 1170-1199 og Abbed Vilhelms Brevsamling. Kbh. 1977.
 21. Ole Mortenson: »Vindmøller i Danmark – fra stubmølle til hurtigløber«, s. 57-77 i: »Møllebygninger i Danmark. Redegørelse og status 1993« udgivet af Miljøministeriet og Skov- og Naturstyrelsen 1993.
 22. The International Molinological Society: The Molinological Number Index. 1. Edition. Danmark 1974.
Heri står anført under Vandmølle, Danmark, Sjælland: nr. 882 – Vvedlillegaards Mølle? i Vallensbæk sogn i Københavns Amt.
 23. Uddrag af brev 508 i Danmarks Riges Breve 2. række, 7. bind, 1313-1317, s. 324-326. Udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab, Kbh. 1956. Originalbrevet befinder sig i Rigsarkivet.
 24. Danmarks Riges Breve, 3. række. 3. bind, 1348-1352, Kbh. 1963, omtaler s. 324 bl.a. en registratur over adkomstbreve på gods, der er overgået i herr Bo Falks besiddelse: Herr Bo Falks brev, som han har fået af kong Valdemar på Vallø og Vallø fang, Hersted, Glostrup, Vridsløse, Skovlunde, Avedøre og Vallensbæk med mere gods. Der nævnes ved samme lejlighed 12 andre registraturer over adkomstbreve på herr Bo Falks besiddelser.
 25. Københavns Diplomatarium, bd. I, s. 183-184, diplom nr. 134. Min oversættelse. Originalteksten lyder:
»... at vnner vor herris aar mcdxli sexto, then mandagh nest fore wor fruwis dagh conceptionis varæ skickethe for os pa Køpenhauns byting oc flere gothe men, som tha nerwærendis varæ, bescheden mæn Anders Pedhersen, borgher i Køpenhaun, oc Jens Lauridtzzen, boendis i Walensbech, huilcke endrechtelighe vplodhæ oc schote heterligh man Areld Kruse, borgemester i Kiøpenhafn, een gaardh, huus oc jordh met all syn tilleggelse i lengge oc bredde, enchte vndertaghet, paa Køpenhaffns bys wegnæ till ewindelighæ eyæ hauæ skulendis, liggendis i Køpenhaffn i sancti Petri sogn nordhen næst Radhus gaardhen ...«
Mænd af almuen blev meget hyppigt omtalt som »beskedne mænd«, hvilket vil sige en jævn mand, mens, som det er set, at folk lidt højere på strå, en præst f.eks., tituleres »hæderlig mand« netop for at understrege standsforskellen. Helt op i 1800-tallet findes gravinskriftioner, hvor den gravlagte omtales som »hæderlig mand« eller »vellærde« o.l.
 26. Københavns Diplomatarium, bind II, s. 132, diplom nr. 137. Min oversættelse.
 27. Københavns Diplomatarium, bind II, s. 151, diplom nr. 160. En oversættelse lyder:
»Til alle som ser dette brev, gøf vi – Niels Anderson Wethmer, rådmænd og byfoged i København, Bernd Hakenberg, borgmester, Arnd Vogn, Lauris Later og Erland Jonsson, rådmænd, Knud Jensson og Jens Michelson Skrifer, borgere sammesteds – vitterligt, at i året 1485 efter Guds fødsel, mandagen efter Mortensdag, på vort byting for os og almindelige tingmænd, som da søgte ting, var skicket beskednen mand Olaff Jensson af Vallensbæk. På vegne af sin kære moder, Katrine Jensses [Jens's Katrine] fra samme Vallensbæk, overdrog han med lovlig hjemmel én bod og bolig til hæderlig mand Hr. Jens Pederson (og hans arvinger), præst i København. Bod og bolig er beliggende på nordsiden af Gamle Rådhusstræde i Sankt Peders sogn, lige vest for Helliggands Klosterets bod og bolig, som murermester Niels Griis nu bebor.« [Min oversættelse].
 28. Københavns Diplomatarium, bind II, s. 161, diplom nr. 162 af 18. november 1485.
 29. Det er selvfølgelig lidt af en tilsnigelse, da Københavns status var meget skiftende i perioden fra Lübeckerne 1248 erobrede byen til Erik VII af Pommern 1416 bemægtigede sig den. Men tendensen var klar nok.
 30. Ordet »kort« er ikke noget entydigt begreb. Det er landkort heller ikke. Derfor er overskriften på dette kapitel valgt tilpas kryptisk. Almindeligvis vil man nok ved »landkort« opfatte en eller anden form for afbildning af et større areal, – terræn – der muligvis kan være hele landet. Men at man har fast grund under fødderne vil næppe nogen anfægte, når talen drejer sig hen på »landkort«.
 31. Jan Janssonius – født i Arnhem i Holland (Nederland) har med noget nær sikkerhed haft et dansk forlæg for sin danske afdeling i kortværket

- »Atlas Novus« fra 1647, nemlig gennem Hans Willumsen Lauremberg (1590-1658) – tysk af fødsel, men levede størstedelen af sit liv i Danmark. Han var af Chr. IV ansat til at udarbejde kort over riget, men kunne ikke få dem færdige for Chr. IV mistede tålmodigheden. Det siges, at Lauremberg i 1645 fik en kraftig påmindelse om at se at blive færdig med kortarbejdet. »Det hjalp åbenbart ikke, for to år senere overlades kortlægningen til Johannes Mejer« – Ib Kejlbo, 1972, s. 62. I Atlas Novus findes et efter tiden fremragende specialkort over Sjælland, af hvilket der er vist et affotograferet udsnit af kortet, som opbevares på Det Kgl. Bibliotek, Kortsamlingen.
- Kilder: Ib Kejlbo: »HISTORISK KARTOGRAFI«. Dansk Historisk Fællesforenings Håndbøger, København 1972. Bo Bramsen: »GAMLE DANMARKSKORT. En historisk oversigt med bibliografiske noter for tiden 1570-1770.« København 1952.
32. Ib Kejlbo, 1972, s. 62-64, oplyser at Johannes Mejer allerede i 1650 afleverede et generalkort over Danmark og hertugdømmerne, og at Mejer på dette tidspunkt var så godt bekendt med Danmarks topografi, at han ikke benyttede Laurembergs forlæg kritikløst, men selv tegnede en lang række interessante detailkort. Mejer har bl.a. leveret kortforlæg for Erich Pontoppidans »Danske Atlas« 1763-81.
33. Kortet blev foranlediget af prinsesse Sophie Hedevig: »Efter Hindes Kongl. Höyhed Printzesse Sophie Hedevigs Naadig forlangende ved Herr Ceczeterens Skrifuelse den 2. July Anno 1720: Om et Rigtig Tegning og Landt Cart ofuer Hindes Kongl. Höyheds Gaarde Fredrichs Dahl og Dronning Gaard, Med Dets tilhørende og under Ligende Lands Byer og Godtser, Daa haver jeg strax Den 3 July Med Mine havene Folch der Om udreyst Inquirerit Maalt Afpeilet Alle Mærkværdige Ting. Ett huert Paa sin Rete Sted Rigtig Betegnet Om End Sient Betienterne med under Retning eller Andvisning som Nødvendigt War Ædelis sloge mig feil saa haver jeg dog med Dets Störe Besuær Der med saa Widt Komen og Continue ude og hieme mig Beflittet og dets Bedre Ar Kien- Godtser liger, – Saa ha-fuer ieg her udi Indbegrebet Kiöbenhavn Stads Begref, Til med Amager Lands Situation; Item Landets Strand Kant, Den Ene Side Til Kiöge Kru. Andre Siden Til Nivaa, og op Værts i Landit Til Rodskilde Kru og her udi Alle Mærkværdige ting Paa Landit og Strand Kanten Med Min Maalning saa Rigtig Ett huert paa sit Rette Sted Efter Compas Sandferdigt som Icke Nogen iblandt Alle Mine Mange Misundene Contra-parter, Paa Dobelt saa Lang Tiid saa Rigtig Skulle Konde Giöre, saa Frembt Om de icke Copie heraf Bekome, Denne Grond Redtz ieg under Danigst Wille frem Wise til at forSpørge huorledis ieg Et Andit Skieckliger Skulde Ind-ræte, in Original; » – underskrevet Jens Sørensen Kiöbenhavn 29. august 1720.
- Kortet er en gengivelse efter en affotografering af original, som opbevares på Det Kgl. Bibliotek, Kortsamlingen.
34. Erich Pontoppidan: »Den Danske Atlas – eller Kongeriget Dannemark, Med dets Naturlige Egenskaber, Elementer, Indbyggere, Væxter, Dyr og andre Affødninger, dets gamle Tildragelser og nærværende Omstændigheder i alle Provintzer, Stæder, Kirker, Slotte og Herregaarde. Forestillet ved en udførlig Landsbeskrivelse, saa og oplyst med dertil forfærdigede Landkort over enhver Provintz, med Stædernes Prospecter, Grundridser, og andre mærkværdige Kaaberstykker. Efter Høykongelig allernaadigst Befaling«. København 1764, bind 2. s. 38.
35. Her tænkes på resultaterne af Svenskekrigene i 1600-tallets midte og de efterfølgende landafståelser.
36. Erich Pontoppidan: op. cit., p. 38-39.
37. Erich Pontoppidan, op. cit., p. 46.
38. Forordningerne af 29.12.1758, 28.12.1759 og 8.3.1760 ophævede bl.a. forbudet i Danske Lov af 1683 mod, at enkeltmand uden alle lodsejeres samtykke indhegnede sine ager- og englodder. I forordningen af 15.5.1761 blev oprettelse af nye fællesskaber forbudt. Udskiftning af overdrevene søgtes afsluttet med forordning af 18.7.1769.
- Forordning af 13.5.1776 og senere lovgivning præciserede udskiftningen mellem samtlige lodsejere i de enkelte landsbyer.
- Kilde: Jorgen Dieckmann Rasmussen i Dansk Kulturhistorisk Opslagsværk, bd. II, s.917-921, Kbh. 1991.
39. Nogle forskere mener, at jordreformerne medførte et udvidet beskatningsgrundlag for staten, og at dette nok vejede tungere end hensynet til den enkelte bonde.
40. Se Jens A. Petersen s. 47-48, med kildehenvisning til skodefortegnelse i Københavns Rytterdistrikt.

Den Nissenske Stiftelse oprettedes ved fundats 28. maj 1764 af etatsråd H.N. Nissen. Stiftelsen bestyredes af Københavns Magistrat og ejede i Vallensbæk: Vallensbæk Kirke, præstegården og degnelodden. Jfr. J.P. TRAP, 1858, s. 166.

41. Kortene er først offentliggjort i forbindelse med udgivelsen af Jens A. Petersens Vallensbækbog, 1977.
42. Folketællingen opererer med begrebet »bonde og gårdbeboer« for det, der senere bliver til »gårdmand«, eller hvor selvejiet er fuldstændigt til »gårdejer«.
43. Indsiddere – også kaldet inderster – er en betegnelse anvendt om de af husmændene, der boede til leje hos en gårdmand uden nødvendigvis at have et fast arbejdsforhold til ham.
44. Den her anvendte folketælling foreligger trykt: Kjeld W. Rasmussen: »FOLKETÆLLING 1787 i Smørum Herred og Sokkelund Herreds vestlige del – Udskrift af folketællingslisterne for samtlige 18 sogne med navneregister, ialt 8583 personer«, Smørum 1989.

Erhvervsfordelingen i Vallensbæk fremgår af nedenstående liste:

præst 1, degn 1, bønder 17 (inkl. præstegård), husmænd m. jord 4, husmænd u. jord 6, indsiddere 2, hyrde/røgter 1, daglejere 14, smede 2, vævere 3, skræddere 3, skomagere 3, huggere 2, spillemand 1, håndarbejder 1, sælger 1, tyende 41, pensionister 2, fattige 11, andet 7.
45. Frits Hastrup: Danske Landsbytyper – En geografisk analyse. Skrifter fra Geografisk Institut ved Aarhus Universitet, s. 100-101, Århus 1964.
46. Landsbyforten er det fællesareal, som ikke er optaget af bebyggelse, men gerne er skærmet af gårde og huse – det åbne areal som landsbyen lukker sig om. Man kunne kalde fortens rum for landsbyens åbne rum, der gav plads til kreaturer og deres vanding, mennesker, transport og udendørsaktiviteter. I dag genkendes begrebet i ordet fortov.
47. Theodor Gliemann: Geographisk-statistisk Beskrivelse over Kjöbenhavns Amt. Kbh. 1821, s. 308.
48. Kilde: Nicolai Severin Sterm: Statistisk-Topographisk Beskrivelse over Kiøbenhavns Amt. Kbh. 1836, s. 73-74.
49. Her med N.S. Sterm, 1836, som kilde.
50. Nicolai Severin Sterm, 1836, op. cit., s. 83. Fidekroen svarer til det bl.a. på generalstabskort senere (første gang 1853) benævnte Fedtekroen. Poul Høyer anfører i Glostrupbogen 1958, s. 95, at kroen blev bygget år 1800 og ved matrikuleringen 1808 fik matr.nr. 26. Fedtekroen har haft mange andre navne: Vejlehuset, Hedeengshuset, Hedevangshuset og Hedeagershuset. Krovirksomhed på stedet synes ophørt 1870, men har siden været anvendt som gartneri og landbrug – og senest (1958) suppleret med købmandsbutik.
51. Hartkornfordelingen i Vallensbæk angives af Nicolai Severin Sterm 1836 at være: 13 tønder, 6 skæpper, 2 fjerdingkar, 1 album privilegeret og 143 tønder, 3 fjerdingkar uprilegeret ager og eng. Det privilegerede hartkorn lå til præstegården, mens det øvrige hartkorn fordeltes mellem en fæstegård under den Nissenske Stiftelse, 2 selvejergårde og 6 husmandsbrug.
52. Nicolai Severin Sterm, 1836, op. cit., s. 74-75.
53. Det er et forhold, som har været gældende for mange andre af Hedens landsbyer. Ordet »hede« angives i Ordbog over det Danske Sprog at betyde »flad og træløs«.
54. J.P. TRAP: Statistisk-Topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark. Kbh. 1858, s. 166.
55. J.P. TRAP, 2. udg. 1879, s. 181.
56. J.P. TRAP: Kongeriget Danmark, 3. udg. 1898, s. 290 angiver antallet af jordløse huse til 7 og antallet af huse med jord til 46, men det er nok tvivlsomt om oplysningen i TRAP er rigtig. Sandsynligheden taler for, at der er byttet rundt på tallene, således at antallet af husmandssteder med jord er 7, og antallet af huse uden jord 46. Det svarer bedre til tallene fra 1879 og 1920, hvor antallet af huse med jord angives til henholdsvis 6 og 7.
57. Husmanden har traditionelt siden landboreformerne været defineret som arbejdskraftreserve for gårdejerne. Brugene måtte nødtigt være så store, at husmændene kunne leve af alene at dyrke deres egen jord. I 1890'erne begyndte imidlertid en vandring fra land til by, bl.a. med baggrund i industriens efterspørgsel på arbejdskraft, og for den i landdistrikterne tilbageværende befolkning opstod et forstærket ønske om mere jord til husmandsbrugene. Staten søgte gennem lovgivning og med støtteordninger at fastholde en del af landbrugets arbejdskraft ved oprettelse af småbrug for landarbejdere (Lov om jordlodder for landarbejdere, 1899). Senere husmandslovgivning har søgt på lempelige vilkår at skaffe husmændene den fornødne jord. Bl.a. lovgivningen 1919 (om lens og stamhuses overgang til fri ejendom) afstedkom en stor vækst i husmandsbrugenes antal. I Vallensbæk

- blev i 1920'erne, omkring Brøndbyvej øst for landsbyen, oprettet en del husmandsbrug, hvoraf enkelte indtil for nylig har drevet gartneri.
58. J.P. TRAP: Kongeriget Danmark, 3. udg. 1898, s. 290.
59. Kilde: Statistiske Meddelelser 4. rk., 37. bd.; Kbh. 1911.
60. J.P. TRAP: 4. udg., Kbh. 1920, s. 311. Jeg mener, at det under note 56 omtalte forhold gør sig gældende også her – der er sket en forbytning af tallene. TRAP anfører, at antallet af jordløse huse 1905 blot var 7, mens antallet af småbrug skulle være så stort som 45. Det stemmer imidlertid meget dårligt med en næsten samtidig statistik: »Danmark – Land og Folk. Historisk-topografisk-statistisk Haandbog«, Kbh. 1921, bd. V, s. 158-59, der anfører 24 gårde og 7 huse med jord i Vallensbæk.
61. Kilde: »Københavnsegnens Grønne Områder«, Kbh. 1936, s. 27. Skriftet kendes almindeligvis under navnet »Den grønne Betænkning«.
62. Her med Poul Erik Skriver som kilde: Byerne langs Køge Bugt. København 1984, s. 42. Skriftet er udgivet af Dansk Byplanlaboratorium.
63. Poul Erik Skriver: op. cit., 1984, s. 42.
64. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 7.
65. Jens A. Petersen, 1977, s. 269.
66. Interview med borgmester Kurt Hockerup den 28. juli 1994 på borgmesterkontoret i Vallensbæk Rådhus, interviewet af Peter Sorenus.
67. Statistiske Undersøgelser, nr. 10: Folketal, areal og klima 1901-60. Det statistiske Departement. København 1964.
Tællingsdagen var i 1950 den 7. november og i 1955 den 1. oktober og medtalte den hjemmehørende befolkning.
68. I maj måned 1952 blev vedtaget en lov, hvorefter indenrigsministeren kunne give en række københavnske omegnskommuner, herunder Vallensbæk, en i styrelsesmæssig henseende tilsvarende stilling som Gentofte (Lov nr. 181 af 21. maj 1952).
Begreberne forstads- og omegnskommuner befinder sig i et gråtonet område og anvendes hyppigt i flæng. Først fra folketællingen 26. september 1960 regnedes hele Vallensbæk Kommune som omegnskommune til Hovedstaden.
69. Statistiske Undersøgelser. Nr. 10: Folketal, areal og klima 1901-60. Det statistiske Departement. København 1964, tabel 8, III, note 6 med henvisning til anmærkning 4, 2b: »I forbindelse med folketællingerne anvender Departementet ved 1960-tællingen for første gang begrebet »Hovedstadens omegnskommuner«; det drejer sig om en halv snes kommuner i Hovedstadens omegn, som ikke opfylder kravet for at regnes som forstæder, men hvor der i disse år foregår en kraftig byudvikling ...«
70. Antallet af husstande (583) i 1960 svarer ikke ganske til det samlede antal af lejligheder, der var 562 for hele Vallensbæk, dvs. at flere husstande beboede én lejlighed.
Fordelingen af lejligheder på typer fremgår af nedenstående tabel:
landbrugsejendomme	:27
enfamiliehuse	:403
tofamiliehuse	:45
store beboelsesejendomme, erhvervsejendomme m.v.	:37
sommerhuse, barakker o.l.	:50
71. I de statistiske tabelværker fra Danmarks Statistik skal man ved begrebet lejligheder forstå den mindste enhed, som en husstand kan bo. Det betyder, at en bolig eller lejlighed i statistikken figurerer som »lejlighed«, hvad enten der er tale om boliger i enfamiliehuse, rækkehuse, etagebyggeri eller landbrugsejendomme.
72. Kilde: »Folke- og bolig-tællingen 9. november 1970. Amtstabelværk. Københavns Amt« udgivet af Danmarks Statistik. Den grafiske fremstilling er baseret herpå.
73. Jf. note 70.
74. Undersøgelsen er baseret på samtlige i Vallensbæk boende på opgørelsestidspunktet: i alt 1834 personer, fordelt på 583 husstande. Den del, som angives »landbrug, fiskeri I«, er selvstændige tilknyttet fortrinsvis primærerhvervene landbrug og gartneri – fiskeriet har kun haft meget lille erhvervsmæssig betydning i Vallensbæk.
For den del, som angives »landbrug, fiskeri II« gælder samme forhold, her er der blot ikke tale om selvstændige. For alle andre grupper er der tale om personer beskæftiget uden for primærerhvervene »landbrug, fiskeri I og II«, når bortregnes den del, der angives »formue, rente, u.st.«, idet hovedparten af denne antages at være folk på understøttelse og aldersrentenydere (folkepension).
75. Lov om planlægning af Køge Bugt-området, af 17. maj 1961 ophævedes 1. april 1975.
76. I »Fra Københavns Amt. 1947 – Aar bog udgivet af Historisk Samfund for Københavns Amt«, Roskilde 1947, har V. Møller på grundlag af Smørum Herreds tingbøger leveret en både

- morsom og god fremstilling af svenskernes uvelkomne tilstedeværelse i herredet 1658-60. »Fra Vallensbæk meldes, at den første vinter fjenden indfaldt her i landet, kom vor konges folk og ville ride ud mod fjenden; da red der vel 1000 mand af dem til Vallensbæk og indlogerede sig der med 100 mand i hver gård og lå dér i 2 dage og nætter. Da de spurgte, at svenskerne var på marchen hid ad, læssede de alle de vogne og slæder som de kunne overkomme, både med korn og madvarer såvelsom kobber, klæder og fetalje så meget der forefandt, og rejste bort med på vejen til København. Siden kom idelige partier fra København til byen og hentede fougage, korn og havre, så længe de kunne komme dér til for fjenden. Så kom svensken med 1000 mand og slog lejr ved Jens Pedersens gård. De gjorde der 11 store bål og opbrændte porte, døre, borde, bænke, skabe, vogne og andet boscab. Da de drog bort, lånte man lidt hos godfolk, såsæd og andet. Imidlertid kom svensken anden gang og herskede her – desværre – i 2 år. De tog høsten, satte tærskere på loen og brugte kornet til deres egen nytte (det var i august) og førte det både til Helsingør og til lejren. Desuden plagede de med udplyndring og kontribution, så der mange steder kun var én ko tilbage, da fjenden drog bort.« – s. 76-77.
77. Befolkningsforholdene i Danmark i det 19. Aarhundrede. Statistisk Tabelværk, femte rk., litra A, nr. 5. Danmarks Statistik 1905.
78. Harald Langberg: »Uden for voldene. Københavns udbygning 1852-1952«, København 1952, s. 11 og s. 12.
79. Befolkningsforholdene i Danmark i det 19. Aarhundrede. Statistisk Tabelværk, 5. rk., København 1905. For året 1901 angives befolkningstallet i København at være 400.575.
80. Befolkningsforholdene i Danmark i det 19. Aarhundrede. Statistisk Tabelværk, 5. rk., København 1905.
81. I 1801 var befolkningstallet i Københavns Amt fordelt på følgende måde: By 4.467, land 42.427. I 1890: By 57.210, land 95.496; i 1901: By 88.591, land 84.371.
Kilde: »Befolkningsforholdene i Danmark i det 19. Aarhundrede«. Statistisk Tabelværk, 5. rk., litra A nr. 5, Danmarks Statistik. København 1905.
82. Martin Andersen Nexø: »Pelle Erobreren. Den store Kamp.« København 1976, s. 7. Førsteudgaven kom 1909.
83. Johan Skjoldborg: »Spillemandens hjemkomst.« København 1914, s. 5-8.
84. Kilde: »Københavnsegnens grønne områder – Forslag til et system af områder for friluftsliv«, udarbejdet ved Olaf Forchhammer, udgivet af Dansk Byplanlaboratorium, København 1936, s. V.
85. Olaf Forchhammer: »Københavnsegnens grønne områder«, København 1936, s. 17-18.
86. »Københavnsegnens grønne områder«, op. cit., s. XIII.
87. »Københavnsegnens grønne områder«, op. cit., s. 11.
88. »Københavnsegnens grønne områder«, op. cit., s. 66.
89. Egnspanudvalget var en brøget forsamling af repræsentanter fra statsforvaltningen, kommunerne i de berørte områder, adskillige institutioner og foreninger:
Arbejdsministeriet, Socialministeriet, Ministeriet for offentlige Arbejder; Frederiksborg, Københavns og Roskilde Amtsråd; Københavns Magistrat, Frederiksberg og Gentofte kommunalbestyrelser; Ballerup-Måløv, Birkerød, Brøndbyerne, Dragør, Farum, Gladsaxe, Glostrup, Greve-Kildebrønne, Havdrup-Solrød, Herlev, Herstedøster-Herstedvester, Hvidovre, Høje-Taastrup, Hørsholm, Jersie-Skensved, Karlslunde-Karlstrup, Ledøje-Smørum, Lyngby-Taarbæk, Rødovre, Sengeløse, St. Magleby, Søllerød, Tårnby, Thorslunde-Ishøj, Vallensbæk og Værløse sogneråd; Generaldirektoratet for Statsbanerne, Havnebestyrelsen, Udvalget for Københavnsegnens grønne Områder, Friluftsrådet; Grossereretskomitéen, Industrirådet, Dansk Byplanlaboratorium, Akademisk Arkitektforening, Danske Forstkandidaters forening, Dansk Ingeniørforening; Den danske Landinspektørforening, Danmarks Naturfredningsforening, Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse, Landsforeningen Dansk Arbejde, Turistforeningen for København, Dansk Idrætsforbund, Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber.
(Kilde: Skitseforslag til Egnspan for Storkøbenhavn, 1947.)
- En sådan forsamling indkaldtes naturligvis ikke unødigt, hvorfor der var nedsat et 17-mands arbejdsudvalg, der havde professor Steen Eiler Rasmussen som formand, til at varetage den daglige arbejds gang.

90. Med hovedtrafiklinjer inkluderedes endog flyvepladser, havneanlæg, jernbaner, hovedfærdselsveje og gennemgående stier og cykelveje. Kilde: »Skitseforslag til Egnspan for Storkøbenhavn« – udarbejdet 1947 af Egnspankontoret (Teknisk kontor for udvalget til planlægning af Københavnsegnen). Leder af Egnspankontoret var arkitekt MAA Peter Bredsdorff.
91. Det var ikke alle hovedindfaldsveje til byen, der fik samme behandling i skitseplanen. Strandvejen/Kystvejen langs Øresundskysten nord for København var, skønt vigtig transportrute, ikke udset til byvækstområde på samme måde som »håndens« øvrige fingre. Samme forhold gør sig gældende for »Amagerfingeren«, der ingen rigtig finger var, fordi Amager ikke bejntes af jernbane (Amagerbanen nedlagdes som jernbane med persontrafik netop samme år som Fingerplanen så dagens lys: 1947), og har vel først opnået den status med det omdiskuterede Ørestadsprojekt og Øresundsforbindelsen.
92. Steen Eiler Rasmussen i : »Skitseforslag til en Egnspan for Storkøbenhavn«, København 1947, s. 9.
93. Skitseforslag til en egnspan for Storkøbenhavn. København 1947, op. cit., s. 33.
94. Udvalgets sekretariat bestod bl.a. af flere garvede planlæggere fra Egnspankontoret og fik arkitekt Peter Bredsdorff som leder.
95. »Økonomisk Årsoversigt. Marts 1965«. Det Økonomiske Sekretariat. København 1965, s. 45.
96. Axel Skalts i indledningen til: Principskitse til egnspan for byudviklingen indtil 1980 i København, Frederiksborg og Roskilde amter. Egnspansekretariatet for Storkøbenhavn dec. 1960, s. 2-3.
97. Principskitse til egnspan. Egnspansekretariatet 1960, s. 15.
98. Principskitse til egnspan. Egnspansekretariatet 1960, s. 45.
99. Lov nr. 144 af 17. maj 1961: Lov om planlægning af Køge Bugt-området, §1.
100. Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området eksisterede lige så længe Lov om planlægning af Køge Bugt-området var gældende – dvs. indtil loven ophævedes pr. 1. april 1975. Køge Bugtkommunerne indgik da i et mere uformelt samarbejde kaldet Køge Bugt-klubben, hvori områdets borgmestre havde en art samarbejdsorgan.
101. Poul Erik Skriver: »Byerne langs Køge Bugt«. Dansk Byplanlaboratoriums Skriftserie, nr. 28, København 1984, s. 25.
102. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, fmd. for teknisk udvalg, d. 25. januar 1995. Interviewer: Peter Sorenius.
103. Arne Gaardmand: Dansk byplanlægning 1938-1992«, København 1993, s. 124 og 128.
104. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, fmd. for Teknisk Udvalg, den 25. januar 1995. Interviewet af Peter Sorenius.
105. Se kapitel 4.: Det nye Vallensbæk på tegnebræt og under opbygning, s. 65ff.
106. Henning Strøm: »Kommunalreformen i 1970«, i Byplan nr. 5, 1994, s. 226. Henning Strøm var tidligere departementschef i Boligministeriet.
107. Henning Strøm, 1994, op. cit., s. 226.
108. »Regionplan 1973 for hovedstadsregionen. Hovedstruktur og byvækst.« Egnspanrådet 1974, s. 40.
109. »Planlægningsrapport nr. 19 – »Den grønne Kile« 1979. Kilen mellem Roskildefingeren og Køge Bugtfingeren.« Hovedstadsrådet 1979, s. 16.
110. Boligbyggekvoten for Ishøj var på 100, for Albertslund 300 og for Vallensbæk 200. Boligerne i Vallensbæk tænkte opført i Nordmarken.
111. Regionplanredegørelse 1989/1, s. 156.
112. Der henvises til Miljøministeriets cirkulære om lov om by- og landzone af 29. juni 1984 og cirkulæreskrivelse om landzonelokalplanlægning af 11. marts 1982.
113. Hovedstadsrådet 1989: »Forslag til regionplan for hovedstadsregionen 1989-2001«, s. 128.
114. Regionplan 1993 for Københavns Amt, s. 80.
115. Regionplan 1993 for Københavns Amt, s. 116.
116. Visen, af hvilken to vers her er gengivet, er forfattet af Ida og Bent From til Helsingørrevyen 1962.
117. Båndet interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 25. januar 1995 på Vallensbæk Rådhus. Interviewet af Peter Sorenius.
118. En række bygge- og anlægssager er udførligt beskrevet i afsnittet: Det kommunale styre set fra kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol s. 117ff., og vil derfor ikke blive beskrevet i samme grad i nærværende afsnit.
119. Oplysninger om indbyggerantallet er opgjort pr. 1. januar for hvert år. Kilde: Folkeregistret i Vallensbæk.
120. Der er dog én hage ved 1970-kortet: Det opregner udelukkende, hvad der var sket i perioden 1962-70 samt hvilke planer, der var for de

næste 4-6 år. Det vil sige, at man i det konservative materiale ikke registrerede, hvilke fremskridt der var opnået i perioden forud for Poul Hansens overtagelse af den politiske ledelse af kommunen. Men det er vel, hvad man kan forvente af et valgmateriale, der implicit kunne operere i bevidstheden om, at Køge Bugt-udvalget først var blevet nedsat i 1961, og at man følgelig først efter nogen tid ville kunne aflæse virkningerne af udvalgets arbejde fysisk i landskabet .

121. Kommuneplan 1982-1992 for Vallensbæk Kommune blev endeligt vedtaget af kommunalbestyrelsen den 27. juni 1984 efter at have været undervejs i 4 år. Kommuneplanloven af juni 1975 fastlagde, at enhver kommune var pligtig til at udarbejde nogle hovedprincipper og retningslinjer for den videre lokale udvikling (i øvrigt med de bindinger der kunne ligge i anden overordnet planlægning, f.eks. regionplaner, fredningsbestemmelser etc.) . Loven trådte i kraft pr. 1. februar 1977.
122. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 9.
123. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 43.
124. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 47.
125. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 51.
126. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 13.
127. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 13.
128. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 14.
129. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 15.
130. Båndet interview med fhv. borgmester Poul Hansen den 25. januar 1995 på Vallensbæk Rådhus. Interviewet af Peter Sørenius.
131. Ejerlejlighedsbegrebet opstod først med loven om ejerlejligheder i juni 1966, men først i 1976 (5/2) blev det ved lov tilladt at opdele beboelsesejendomme i ejerlejligheder.
132. Ved 2. behandling på møde for lukkede døre behandlede kommunalbestyrelsen en udvidet kommunal regaranti for statsgaranti for lån til opførelse af 816 lejligheder; (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1967, den 7. november).
133. Båndet interview med fhv. borgmester Poul Hansen den 25. januar 1995 på Vallensbæk Rådhus. Interviewet af Peter Sørenius.
134. I/S Montagebyggeri var ejet af landsretssagfører B. Husted-Andersen. Oplysningerne er formidlet af ekspeditionsskretær i Vallensbæk Kommunes tekniske forvaltning John Christensen.
135. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 8.
136. Båndet interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 25. januar 1995; interviewet af Peter Sørenius.
137. Københavns Statistiske Årbog 1994. Hovedstadsregionen; tabel B 4.06.
138. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 25. jan. 1995; interviewet af Peter Sørenius.
139. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 25. januar 1995; interviewet af Peter Sørenius.
140. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 20.
141. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 4. september, pkt. 118.
142. Månedsmagasinet Erhverv. Nr. 9, 11. årgang, s. 16.
143. Månedsmagasinet Erhverv. Nr. 9, 11. årgang, s. 16.
144. Oplyst af erhvervs- og beskæftigelseschef i Vallensbæk Kommune Ib Ingerslev, september 1995. Ib Ingerslev oplyste endvidere, at arbejdsløsheden i kommunen pr. 1. maj 1995 blot var på 6,3%; at det drejede sig om i alt 506 personer, og at de 485 personer af de 506 var på ar-

- bejdsløshedsdagpenge – det betyder at blot 21 personer var på kontanthjælp. Det oplystes ydermere, at Vallensbæk Kommune var den kommune i Københavns Amt, hvor flest kvinder i forhold til indbyggertallet var i arbejde.
145. Københavns Statistiske Årbog 1994, Tabel B 5.11. Tallene er opgjort pr. 1. januar 1992, dvs. de henviser til forhold i 1991.
146. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 3. oktober 1994 på Vallensbæk Rådhus; interviewet af Peter Sørenius.
- Det omtalte borgermøde, der fandt sted i vinteren 1957/58 i gymnastiksalen på Vallensbæk Skole, var Poul Hansens politiske debut og første optræden for en større forsamling i Vallensbæk.
147. »Lidt senere kom et specielt skolebyggestop, der var generende. Det var da befolkningstallet steg p.g.a. tilflytningen til Vallensbæk. Da Højstrupparken og Vejlegårdsparken var i færd med at blive bygget, og vi gerne ville i gang med at bygge en skole, fik vi afslag, fordi der var byggestop for skoler. Vi spurgte så ministeriet: »Jamener, hvad skal vi så gøre?« – Svaret var: »Vi har undersøgt det. Fødselstallet er jo ikke steget i Vallensbæk«. – Det er en sandhed med modifikation. Det er nemlig ikke fødselstallet, der er det afgørende. Vi var netop i færd med at opføre et større antal lejligheder, og det var jo typisk folk med børn, der flyttede til Vallensbæk. Jeg har stået nede på Egholmskolen og sagt, at her om 2 måneder skal børnene altså til at gå i skole, for nu er de kommet. Og stadigvæk kunne man ikke få lov. Så vovede jeg det ene øje og satte gang i skolebyggeriet: Vi gik i gang med at bygge *Egholmskolen*. Vi fik byggetilladelse, men det var først efter rejsegildet. Jeg var klar over, at vi kunne komme ganske alvorligt galt afsted, men børnene skulle jo være et sted. Inden da havde vi faktisk også Egholmskolen placeret på Vallensbæk skole, der var alt for lille i forvejen. Umiddelbart efter gik vi i gang med *Pilehaveskolen*, som faktisk blev først færdig;« sagde fhv. borgmester Poul Hansen i et interview med Peter Sørenius, den 25. januar 1995.
148. Oplysningerne om Egholmskolen er indsendt af viceinspektør ved Egholmskolen, Anne Marie Bredager, som svar på et spørgeskema, der er udarbejdet til nærværende bog.
149. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1968, den 6. august, pkt. 634.
150. Svar fra viceinspektør Anne Marie Bredager i spørgeskema udarbejdet til de kommunale skoler til brug for nærværende bog.
151. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1968, den 8. oktober, pkt. 687.
152. Interview med skoledirektør Hans Christensen, den 16. januar 1995 på Vallensbæk Rådhus; interviewet af Peter Sørenius.
153. Oplysninger fra spørgeskema udarbejdet til kommunens institutioner til brug for nærværende bog.
154. »Vallensbæk – den grønne kommune.« 1993. Udgivet af Det konservative Folkeparti op til kommunevalget november 1993.
155. Oplysninger ved børnehavepædagog Reiko Karasawa fra spørgeskema (udarbejdet til nærværende bog) om de kommunale daginstitutioner.
- I april 1992 blev det politisk besluttet at oprette fritidsordninger på de kommunale skoler. Fritidsordninger findes således også på de to andre skoler.
156. Kopi af skrivelse af 4/9 1961 fra ungdomsskoleudvalget. Oplysningerne om Vallensbæk Ungdomsskole er formidlet af ungdomsskoleinspektør Hans Peter Hansen, januar 1995.
157. Fra kopi af »Københavns Amt«, u.å., s. 46. Formidlet af ungdomsskoleinspektør Hans Peter Hansen.
158. Oplysningerne er formidlet af fhv. borgmester Poul Hansen i et interview den 25. januar 1995; interviewet af Peter Sørenius. – Suppleret af borgmester Kurt Hockerup på et redaktionsmøde december 1995.
- Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol anfører den 28. september 1987, »Borgmesteren stiller forslag om, at der rejses sag over for Undervisningsministeriet eller Københavns Amtskommune i forbindelse med nedlæggelse af Vallensbæk Gymnasium, som Vallensbæk Kommune har betalt en del af.« Sagen blev sendt til advokat for udarbejdelse af et responsum til økonomiudvalget. Kommunens advokat frarådede, at man anlagde sag, da bygningerne kunne anvendes til HF.
159. Daginstitutionsstoffet er vanskeligt at behandle historisk på en overskuelig facon, idet institutionerne i sagens natur er afhængig af børnetallet, og det svinger voldsomt. Det medfører undertiden strukturelle forandringer, op- og nednormeringer, sammenlægninger o.m.m. Jytte Nørgaard i institutionsafdelingen på rådhuset har været behjælpelig med forskellige oplysninger og korrektioner.

160. Det drejer sig om institutionerne beliggende på Løkketrogen 11 E, 11 D, 11 B, 11 F, 11 A, 11 G og Løkketrogen 9 nævnt i kronologisk rækkefølge efter oprettelsesåret.
161. Meddelt på spørgeskema (udarbejdet til nærværende bog) til de kommunale daginstitutioner.
162. Oplysningerne er formidlet af institutionsleder Else Sørensen via et spørgeskema til de kommunale daginstitutioner (udarbejdet til brug for nærværende bog).
163. Oplysningerne er formidlet af institutionsleder Ellen Margrethe Andersen via et spørgeskema til de kommunale daginstitutioner (udarbejdet til brug for nærværende bog).
164. Oplysningerne er formidlet af institutionsleder Susanne Rønning via et spørgeskema til de kommunale daginstitutioner (udarbejdet til brug for nærværende bog).
165. Oplysningerne er formidlet af institutionsleder Anny Seberg via et spørgeskema til de kommunale daginstitutioner (udarbejdet til brug for nærværende bog).
166. Oplysningerne er formidlet af institutionsleder Marianne Friis-Mikkelsen via et spørgeskema til de kommunale daginstitutioner (udarbejdet til brug for nærværende bog).
167. Oplysningerne er formidlet af fritidspædagog Lise Nielsen via et spørgeskema til de kommunale daginstitutioner (udarbejdet til brug for nærværende bog).
168. Oplysninger meddelt oktober 1995 af institutionsleder Anker Brunsholm, Mejsebo.
169. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 6. december, pkt. 262.
170. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 6. december, pkt. 262.
171. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 22.
172. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1981, den 29. oktober, pkt. 254.
173. Oplyst af socialinspektør i Vallensbæk Kommune Leif Nielsen, 1995.
174. Oplyst af socialinspektør Leif Nielsen den 12. marts 1996.
175. Oplyst af socialinspektør i Vallensbæk Kommune Leif Nielsen, 1995.
176. Bestyrelsesformand for den selvejende institution Rønnebækhus er 1995 fhv. borgmester Poul Hansen.
177. Oplysninger ved Madaline Elkjær og Margit Christensen 1994 via et spørgeskema til de kommunale institutioner.
178. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 95.
179. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 96.
180. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 97.
181. Anlæg af S-bane og Vallensbæk Nærcenter er mere indgående beskrevet s. 140-141.
182. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 25.
183. Jf. HT køreplan for busser og tog 24. september 1995 – 1. juni 1996.
184. Oplyst af sekretariatschef Bente Nyvang, september 1995 og delvist via et spørgeskema udarbejdet til kommunens institutioner, 1994.
185. Oplyst af sekretariatschef Bente Nyvang, september 1995 og delvist via et spørgeskema udarbejdet til kommunens institutioner, 1994.
186. Regnvandsbassiner blev også etableret mellem Holbækmotorvejen og Vallensbækvej og i Strandområdet.
187. I et interview med Peter Sørenius sagde fhv. borgmester Poul Hansen den 25. januar 1995: Det er et meget demokratisk foretagende. Hver kommune har to stemmer. Jeg startede med at være formand i 2 år (det skulle lige være færdigt, – sønlægget), så Albertslund 1 år, Taastrup 1 år, Ishøj 1 år og Vallensbæk 1 år. Det kører stadigvæk. Driften af de grønne områder fordeles procentvist mellem kommunerne, hvor Vallensbæks andel er 28%.
188. Fhv. borgmester Poul Hansen i et interview med Peter Sørenius, den 25. januar 1995 på Vallensbæk Rådhus. *Gadekeret* blev der i 1985 truffet politisk bestemmelse om. Det blev besluttet at oprette et gadekær – teknisk set som en udvidelse af Bækrenden med et dagligt vandspejl på ca. 1.300 m². Beslutningen mødte modstand fra Socialdemokratiet og SF, men blev vedtaget med de konservative stemmer alene. Kilde: Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 4. juni, pkt. 73.
189. Fhv. borgmester Poul Hansen i et interview med Peter Sørenius, den 25. januar 1995.
190. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 27.
191. FMC A/S (det tidligere LITEX A/S) beliggende på Risingevej 1 fremstiller stivelsesmidler (Carageenan) til fødevarerindustrien på basis af tang, oplyser virksomheden til Peter Sørenius marts 1996.
192. Stadsingeniør Flemming Olesen i et notat til re-

- daktionen af Vallensbækbogen, den 9. januar 1996.
193. Stadsingeniør Flemming Olesen i et notat til redaktionen af Vallensbækbogen, den 9. januar 1996.
 194. Oplyst af ekspeditionssekretær i teknisk forvaltning John Christensen.
 195. Krageøen kaldes det trekantede område som afskæres af Ring 3, Køge Bugt Motorvejen og Vallensbæk Torvevej. På »øen« er endvidere opført 4 spejderhytter og anlagt små hundrede nyttehave. Fhv. borgmester Poul Hansen oplyser (den 25. januar 1995), at haverne kun udlejes til pensionister og borgere, som ikke selv har nogen anden form for have.
 196. Oplyst af stadsingeniør Flemming Olesen i et notat til redaktionen af Vallensbækbogen, den 9. januar 1996.
 197. Fhv. borgmester Poul Hansen, der var med til at oprette VEKS og var dets næstformand til 1. januar 1994, oplyser i et interview med Peter Sorenienus den 25. januar 1995 at: »Al den spildvarme, man tidligere ville have sendt ud i Køge Bugt [fra Avedøreværket], bliver nu brugt til opvarmning. Derfor har vi nu nogle vældig store rørsystemer, som udgår derfra til alle de store punkter i kommunerne. Inde ved Damhussøen er vi sluttet sammen med København – Centralkommunernes Transmissionsselskab. I Vallensbæk er varmecentralerne ved Pilehaveskolen og det på Krageøen tilsluttet og klar til at sætte igang, hvis noget skulle gå galt med forsyningen fra VEKS, altså som en slags sikring af eller nødstation for varmforsyningen.«
 198. Kommuneplan 1982-1992. Vallensbæk Kommune 1984, s. 27.
 199. Adskillige erhvervsvirksomheder i Vallensbæk er tilsluttet naturgasnettet, og de har pr. 1. marts 1996 tilsammen forbrugt 1.776.000 m³ gas. Tilslutningsprocenten for erhvervsvirksomheder er ikke opgjort, oplyser Mette Stauning i HNG.
 200. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol den 6. marts 1985, pkt. 34.
 201. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol, den 3. marts 1985, pkt. 18, vedrørende regionplanforslaget pkt. 8.1.
 202. Jf. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1993, den 1. september, pkt. 137.3.
 203. Flere af disse anlæg er beskrevet i afsnittet Det kommunale styre set fra kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol, s. 141-148.
 204. Leif Ahm: »Hovedstadsregionen her og nu.« Udgivet af Hovedstadsrådet 1986, s. 60.
 205. Ordningen ophørte med udgangen af 1978. Jf. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 5. juli, pkt. 134.
 206. Kronik i Dagbladet Politiken, den 19. juni 1995: Claes Johansen: Miraklet i Albertslund.
 207. Båndet interview med skoledirektør i Vallensbæk Kommune, Hans Christensen, på Vallensbæk Rådhus, den 16. januar 1995. Interviewet af Peter Sorenienus.
 208. Gunnar Sandfeld: Det kommunale styre i Søllerød 1841-1978, bd. I, s. 12. Kbh. 1977.
 209. Peter Sorenienus: »Forenings- og organisationsdannelse i et dansk lokalsamfund over tid. Græsted sogn 1880-1914«, s. 48, Københavns Universitet 1985.
 210. Gunnar Sandfeld: »Det kommunale styre i Søllerød 1841-1978«, bd. I, s. 14. Kbh. 1977. Gunnar Sandfeld har en note til ovenstående, der lyder: »A.S. Ørsted, der var Kgl. kommissarius for Østifternes Stænderforsamling, havde først tænkt sig at kalde denne sognerepræsentation for sogneråd, men så syntes han alligevel, at det lød lidt for prætentøst – som om der var tale om et virkeligt selvstyre, hvad der jo slet ikke var.«
 211. Bertel Dahlgaard i Johs. Christiansen m.fl.: »Danmarks Folkestyre«. Kbh. 1947, bd. I, s. 328-29. Bertel Dahlgaard (1887-1972) var indenrigsminister 1929-1940 og som sådan dybt involveret i de i 30'erne iværksatte reformer, der angik det kommunale styre.
 212. Gunnar Sandfeld: »Det kommunale styre i Søllerød 1841-1978«. Kbh. 1977, bd. I, s. 26.
 213. Jens A. Petersen: »VALLENSBÆK – Fra oldtid til nutid i kulturhistoriske skildringer.« Vallensbæk 1977, s. 275.
 214. Bertel Dahlgaard i Johs. Christiansen m.fl.: »Danmarks Folkestyre«. Kbh. 1947, bd. I, s. 331-32.
 215. Bertel Dahlgaard i Johs. Christiansen m.fl.: »Danmarks Folkestyre«. Kbh. 1947, bd. I, s. 331.
 216. J.P. TRAP, 5. udgave, Kbh. 1959, bd. I, 2, s. 718-19.
 217. Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660. Dansk Historisk Fællesforening 1984. Redigeret af Karl Erik Frandsen. Bd. II (tekstbind), s. 127: »... Gennemsnitlig blev der delt to kommuner om året i perioden frem til 1938«.
 218. Jens A. Petersen, 1977, op. cit., s. 299-313.

219. Her gengivet fra Jens A. Petersen, 1977, s. 313.
220. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 3. oktober 1994 på Vallensbæk Rådhus. Interviewet af Peter Sørenius.
221. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 3. oktober 1994 på Vallensbæk Rådhus. Interviewet af Peter Sørenius.
222. Vallensbæk Avis den 6. september 1972.
223. Vallensbæk Avis den 13. september 1972.
224. Ved Folketingsvalget 1973 stillede Fremskridtspartiet op for første gang, og fik et blændende valg. Der blev i dagspressen talt om jordskredsvalg og katastrofe for de gamle partier. Med 28 mandater blev Fremskridtspartiet Folketingets næststørste gruppe kun overgået af Socialdemokratiet, der med et tab på 24 mandater blev reduceret til 46 mandater.
225. Maskinskrevet og mangfoldiggjort brev dateret Vallensbæk, den 4. marts 1974. Brevet indledtes med: Kære medborger i Vallensbæk. Jeg har tidligere skrevet til Dem og bedt om Deres hjælp, når jeg har ment, at der var virkelig alvorlig risiko for, at noget kunne skade Vallensbæk ...
226. Interview den 28. juli 1994 med borgmester Kurt Hockerup på borgmesterkontoret på Vallensbæk Rådhus. Interviewet af Peter Sørenius.
227. Der er i perioden 1958-94 afholdt valg til Folketinget 15 gange, men det er kun et fåtal, som bliver behandlet her, nemlig valgene i 1960, 1977, 1987 og 1994.
228. Kilde: Statistiske Meddelelser 1961. Danmarks Statistik.
229. Kilde: Statistiske Meddelelser 1977:9. Danmarks Statistik.
230. Kilde: Statistiske Meddelelser 1982:7, 1984, 1988: bd. 1 og 1989.
231. Kilde: Indenrigsministeriet 1994: Folketingsvalget den 21. september 1994 – uddrag.
232. Stemmeprøcenterne ved folketingsvalgene er også generelt højere end ved kommunalvalgene – omtrent 10%.
233. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol 1962, den 7. august, pkt. 324.
234. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol 1963, den 14. januar, pkt. 559.
235. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol 1963, den 5. februar, pkt. 591 – lige forinden var sagen om bygning af idrætshal til et beløb på omkring 600.000 foruden anskaffelsespris for grunden blevet overført til behandling i møde for lukkede døre.
236. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol 1964, den 19. august.
237. Formuleringen i kommunalbestyrelsens beslutningsprotokol forhindrede dog ikke Vallensbæk Kommune i, senere at overtage såvel jord og bygninger som den fortsatte drift af institutionen. »Gaven« var således ikke en egentlig gave.
238. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol, 1965, den 6. juli, pkt. 204.
239. Det er første gang betegnelsen »kommunalbestyrelse« for den folkevalgte ledelse af kommunen optræder i beslutningsprotokollen. Det er tydeligt, at man her bevæger sig i et sprogligt »gråzoneområde«, idet valget den 8. marts 1966 gjaldt valg af medlemmer til sognerådet, og at disse medlemmer derfor må betegnes som sognerådsmedlemmer. Forvirringen bliver endnu mere udtalt, når redaktør Jens A. Petersen i »Vallensbæk – Fra oldtid til nutid i kulturhistoriske skildringer«, der er udgivet af Vallensbæk Kommune 1977, på siderne 284, 285, 286 og 295 udnævner Poul Hansen til borgmester fra den 1. april 1966 at regne. Der må være tale om, at sætternissen har muntret sig. Der er derfor heller ikke tale om, at Vallensbæk Kommune pr. 1. april 1966 fik »magistratsstyre« eller »Gentoftestatus« – det skete først nøjagtig ét år senere, pr. 1. april 1967.
240. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol, 1966, den 4. maj, pkt. 133.
241. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol, 1967, den 7. februar, pkt. 614.
242. Vallensbæk sogneråds beslutningsprotokol 1967, den 3. marts, pkt. 644.
243. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1967, den 3. oktober, pkt. 299.
244. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1968, den 6. februar, pkt. 440.
245. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1968, den 4. juni, pkt. 560.
246. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1968, den 5. november, pkt. 704.
247. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1968, den 5. november, pkt. 706.
248. Jf. også beslutningsprotokollen den 5. januar 1983 pkt. Ib. om det endelige køb af Stjernegården.
249. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1969, den 4. februar, pkt. 874.
250. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1969, den 27. maj, pkt. 54.
251. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1969, den 22. juli, pkt. 134.

252. Udvalget for byplan- og byggesager (også kaldet byplan- og byggesagsudvalget) fik formelt først den betegnelse pr. 1. april 1970. I perioden 1962-1970 var udvalgets betegnelse byplanudvalget. I perioden 1986-93 benævntes udvalget byggesags- og planlægningsudvalget. Fra 1. januar 1994 oprettedes byggesagsudvalget, mens byplansager henlagdes under økonomiudvalget.
253. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1970, den 24. februar, pkt. 437.
254. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1970, den 25. august, pkt. 165.
255. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1971, den 24. marts, pkt. 464. Idrætsforeningens forslag blev sat til afstemning: 8 stemte for, kun Poul Rautmann og N.H. Gydemark var modstandere. Forslaget blev derfor antaget.
256. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1971, den 24. marts, pkt. 465.
257. Tillæg til dagsorden for Vallensbæk kommunalbestyrelses ordinære møde onsdag den 7. juli 1971. Møde for lukkede døre. Beslutningsprotokollens pkt. 45.
258. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1971, pkt. 51b. Verner Berthou indtrådte i økonomiudvalget med Paul Rautmann som stedfortræder. Herdis Andersen indtrådte i socialudvalget i stedet for Verner Berthou, der samtidig overlod sine poster som suppleant i Børne- og Ungdomsværnet og som bestyrelsesmedlem i børneinstitutionerne til Herdis Andersen, ligesom Paul Rautmann overlod sine poster i Vallensbæk Kommunes Boligselskab og Vallensbæk sygekasse til Herdis Andersen.
259. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1971, den 1. september, pkt. 81.
260. Jernbanen *komm* til Vallensbæk, men da havde det også taget mere end trekvart århundrede: Den 13. april 1894 var vedtaget en lov om den såkaldte »Vallensbækbane« med udgangspunkt i København, syd om Vestre Kirkegård, over Hvidovre til Avedøre og Vallensbæk, der skulle være endestation. Banen kunne muligvis videreføres til Greve. Kilde: J.P. TRAP: Kongeriget Danmark, 3. udg., 1898, s. 245 og s. 290.
261. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1972, den 2. februar, pkt. 248.
262. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1972, den 4. oktober, pkt. 213.
263. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1972, den 1. november, pkt. 234 – første punkt efter spørgetid for kommunens borgere.
264. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1973, den 4. april, pkt. 2. Fhv. borgmester Poul Hansen udtaler i et interview med forfatteren den 6. marts 1996: »En enkelt politisk forening havde forinden på et møde truffet beslutning og godkendelse af kommissionens forslag om deling af Vallensbæk Kommune. Men foreningens kommunalbestyrelsesmedlemmer blev på kommunalbestyrelsesmødet overbevist om det modsatte, og beslutningen om selvstændighed blev derfor truffet i enighed.«
265. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1973, den 5. september, pkt. 167.
266. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1973, den 7. november, pkt. 223.
267. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol: f.eks. en forespørgsel fra kommunalbestyrelsesmedlem Poul A. Hansen angående klager fra beboere i Vejlegårdsparken vedrørende diverse mangler, 1973, den 7. november, pkt. 226, og borgmester Poul Hansen om det samme den 6. februar 1974, pkt. 298.
268. Køge Bugt Strandpark behandles som særskilt sag s. 138-140ff.
269. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1973, den 10. december, pkt. 238.
270. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1974, den 18. marts, pkt. 1.
271. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1974, den 3. juli, pkt. 82.
272. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1974, den 4. september, pkt. 118. Der er tale om mange små og større beløb på forskellige konti, der her er sammenlagt.
273. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1972, den 4. oktober, pkt. 218 og Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1973, den 7. november, pkt. 221 og 222.
274. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1975, den 2. april, pkt. 5: »Miljøministeriet meddeler i skrivelse af 13. februar 1975, at ministeriet ikke kan godkende tillæg 2 til byplanvedtægt nr. 12 vedrørende byzoneudvidelsen i Vallensbæk Landsby, omfattende den del af Højrupgårds jorder, der ligger vest for Højrupgårdsvej. – Sagen genoptages.« Godkendt af C+B+A; Z+F stemte imod.
275. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol for 1/4 1976 – 31/3 1977, 6. april 1977.
276. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutnings-

- protokol 1978, den 2. februar, pkt. 322, 323a, 324.
277. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 7. juni, pkt. 105.
278. Fhv. borgmester Poul Hansen udtaler i et interview med Peter Sorenus den 6. marts 1996 om skoleudvidelsen bl.a.: »Sagen endte selvfølgelig som gruppe C havde ønsket. Vi havde ganske vist ønsket os en skole på 3.000 m², men fik kun lov til at bygge 1.500 m². Lovgivningen regner imidlertid kun med, hvad der ligger over jorden – kældre regnes ikke med. Det havde vi taget højde for, så vi opførte naturligvis skolen med kældre og vinduer samt store solgårde [store lyskasser] således at der kom lys ind. Dermed fordoblede vi skolens brugsarealer ... Da Hovedstadsrådet efter et aftenmøde gav tilladelsen, begyndte støbearbejdet kl. 7.00 næste morgen.«
279. Borgmester Kurt Hockerup i en redaktionel note april 1996.
280. Referat fra 15. møde den 23. juni 1965 i Planlægningsudvalget for Køge Bugt-området v/sekretariatet.
281. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1975, den 2. april, pkt. 18.
282. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1975, den 7. maj, pkt. 43.
283. I/S Køge Bugt Strandpark ledes af en bestyrelse på 15 medlemmer (i henhold til §5 i vedtægten): 5 medlemmer udpeges af Københavns Amtsråd, 1 medlem af Roskilde Amtsråd, 3 af Københavns borgerrepræsentation, 1 af Frederiksberg kommunalbestyrelse, samt 1 medlem for hver af de følgende kommuners bestyrelser: Hvidovre, Brøndby, Vallensbæk, Ishøj og Greve. Kilde: Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 16. marts, pkt. 9.
284. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1977, den 5. oktober, pkt. 181.
285. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1979, den 4. april, pkt. 77.
286. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1979, den 2. maj, pkt. 117, 118.
287. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 1. februar, pkt. 309.
288. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 7. juni, pkt. 117, – den 5. juli, pkt. 141, – den 4. oktober, pkt. 205.
289. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 1. november, pkt. 224.
290. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1980, den 30. september, pkt. 250.
291. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1980, den 6. februar, pkt. 2a. Bygningerne blev nedrevet 1993.
292. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1981, den 29. oktober, pkt. 254 – vedtaget på et ekstraordinært kommunalbestyrelsesmøde. Til at forestå ledelsen af den selv-ejende institution valgtes en bestyrelse på 5 medlemmer, hvoraf de 3 valgtes blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. Borgmester Poul Hansen var formand for bestyrelsen; de to andre politiske medlemmer var henholdsvis Else Friis-Mikkelsen (C) og Jørgen Pedersen (A).
293. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1988, den 2. marts, pkt. 38.
294. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1988, den 6. april, pkt. 50a.
295. J.P. TRAP: DANMARK. 5. udgave, København 1959, s. 400.
296. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1974, den 3. maj, pkt. 36.
297. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1977, den 1. juni, pkt. 74.
298. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1977, den 29. juni, pkt. 104.
299. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1977, den 7. september.
300. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 1. februar, pkt. 301b.
301. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1978, den 3. maj, pkt. 83.
302. Baggrunden for tillægsbevillingerne er den, at anlægget fik flere lokaler.
303. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1991, den 27. juni, pkt. 104a.
304. Tennisafdelingen i Vallensbæk Idrætsklub, VI39, anmodede i 1986 kommunalbestyrelsen om tilladelse til at opføre en tennishal i forbindelse med idrætsanlægget. Foreningen ville selv kunne stå for finansieringen af den samlede anlægsudgift på ca. 4.9 mill. kr. (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1986, den 25. juni, pkt. 107b). Godt en måned senere var der udarbejdet et forslag til tillæg til lokalplan nr. 19 med titlen Tennishal i Vallensbæk Idrætscenter (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1986, den 4. juni, pkt. 129). Forslaget til lokalplantillægget mødte også modstand fra SF's to medlemmer, men blev alligevel vedtaget med samtlige tilstedeværende stemmer fra Socialdemokratiet og de konservative.
305. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1991, den 2. oktober, pkt. 127. I for-

- bindelse med aftalens effektivering ansøgte om kr. 2 mill.
306. Men allerede langt tidligere (1970) figurerede en golfbane som et ønske fra Det konservative Folkeparti, jf. valg materialet til kommunalvalget i 1970.
307. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1984, den 7. marts, pkt. 27.
308. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 6. marts, pkt. 34.
309. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1987, den 6. maj, pkt. 293.
310. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1988, den 3. februar, pkt. 4.
311. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1989, den 6. december, pkt. 242b.
312. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1990, den 2. maj, pkt. 65b. Team Danmark gav i første instans tilsagn om et tilskud til etableringsudgifterne (fortrinsvis til udstyr) på i alt 1.368.000,- kr. excl. moms.
313. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1990, den 3. oktober, pkt. 148, 149 og 150. De eksakte udgiftsbeløb var henholdsvis kr. 5.666.893,64 – kr. 4.017.417,74 og kr. 3.020.792,40 og totalt en lille smule mindre end de bevilgede anlægsbeløb.
314. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1991, den 2. januar, pkt. 4 (møde for lukkede døre). Borgmester Kurt Hockerup fremfører i et notat den 23. februar 1996: »For at sikre at kun Vallensbæk Golfklub kan benytte Vallensbæk Golfcenter har kommunen bortforpagtet hele anlægget. A. Walther Jensen A/S var billigste tilbudsgiver. Næstbilligste skulle have ca. 25% mere for at vedligeholde anlægget. Kommunen stiller meget store vedligeholdelseskrav, da vi ønsker at sikre vor investering og den bedst mulige bane. Kontrakten er på 10 år og udløber i år 2001.«
315. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1992, den 6. maj, pkt. 77b.
316. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1992, den 5. februar, pkt. 34 – refererer til Ole Nyborg Christensens skrivelse af 5/1-92.
317. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol, den 5. februar 1992, pkt. 35.
318. Den 1. juni 1977 anmodede borgmester Poul Hansen om en rammebevilling på 1 mill. kr. til opførelse af spejderhytter på matr.nr. 7di (Krageøen). Anlægget var i overensstemmelse med byplanen og blev godkendt. Spejderhytterne (4) eksisterer endnu.
319. Køge Bugt Strandparks havne blev overdraget til beliggenhedskommunerne i 1993, med virkning fra 1. januar 1992. For Vallensbæk Kommune blev købesummen fastsat til kr. 1.459.118,06. Havnen blev dermed kommunal ejendom (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1993, den 6. oktober, pkt. 149). Ved en beslutning i kommunalbestyrelsen den 6. oktober 1993 bevilgedes 1.2 mill. kr. til bygningsændringer på juniorhus og klubhus (pkt. 172).
320. Vestegnens Vandskikklub modtog bl.a. tilskud til deltagelse i VM i Australien 1988 (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol: 6/1-88). I 1991 blev det godkendt at opføre et klubhus ved Vandskicentret ved Vallensbæk Sø: »Spørgsmålet om opførelse af klubhus til Vallensbæk Vandskikklub har været drøftet i bestyrelsen for I/S Vallensbæk Mose. Drøftelserne har været ført p.b.a. et tilsagn fra Team Danmark om, at centret i givet fald vil kunne få status som regionalt vandskicenter, og idet det tidligere har været aftalt, at klubhuset skulle opføres af interessentskabet som dettes ejendom. Det viser sig imidlertid nu, at der ikke kan opnås enighed i bestyrelsen om interessentskabets medvirken til byggeriet. Da sagen er aktuell foreslås det at Vallensbæk Kommune opfører klubhuset som kommunens ejendom, og der søges hermed om anlægsbevilling på kr. 1.5 mill. til formålet«. (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1989, den 2. oktober, pkt. 127e). – Det var baggrunden for at vandskikklubben skiftede navn til Vallensbæk Vandskikklub. Byggegrunden blev af I/S Vallensbæk Mose stillet vederlagsfrit til rådighed for byggeriet, således at det bevilgede beløb udelukkende skulle benyttes til udgifter ved byggeriets opførelse. På kommunalbestyrelsesmødet blev det endvidere oplyst at Team Danmark ville bekoste inventar til huset. SF stemte som eneste parti mod dette anlæg, der blev vedtaget med 14 stemmer mod 1.
321. Vallensbæk Sejlklub fik bl.a. tilskud til driften i 1988 (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1988, den 6. januar), og i 1989 ansøgte sejlklubben om tilskud til opførelse og drift af et juniorklubhus. Kommunalbestyrelsen bevilgede 3.5 mill. kr. til formålet (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1989, den 5. april, pkt. 44g).
322. Vallensbæk Kano og Kajak Club blev bl.a. tilgodeset med tilskud til uforudsete udgifter via en tillægsbevilling (Vallensbæk kommunalbesty-

- relses beslutningsprotokol: 6/1-88), – det betyder, at klubben også modtog bidrag til driften. På en ansøgning om tilskud til udbedring af klubhuset ved Vallensbæk Havn på 100.000 kr. blev klubben tilgodeset med kr. 132.000, altså en del mere end det ansøgte (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1989, den 4. oktober, pkt. 167a).
323. Sportsdykkerklubben fik 1989 tilskud på kr. 40.000 til et klubhus – hvilket medførte at huset blev kommunal ejendom (Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1989, den 3. maj, pkt. 73). Ved en senere beslutning blev yderligere midler bevilget.
 324. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1979, den 5. december, pkt. 337.
 325. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1979, den 5. december, pkt. 336.
 326. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1980, den 2. juli, pkt. 176.
 327. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1981, den 4. november, pkt. 256.
 328. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 4. juni, pkt. 77.
 329. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 2. oktober, pkt. 150.
 330. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 26. juni, pkt. 86c.
 331. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 7. august, pkt. 101.
 332. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 4. september, pkt. 135. Fhv. borgmester Poul Hansen udtaler i et interview til Peter Sørensen den 6. marts 1996, at alle rådhusprojekterne var udstillet uden prisangivelse på Korsagergård for at medarbejdere og kommunalbestyrelsesmedlemmer kunne ytre sig uvildigt – i ønsket om uden skelen til prisen at få det bedste rådhus. Poul Hansen fortsatte: »Da prisen kom frem viste det sig, at det foretrukne forslag også var langt det billigste. Desværre havde indenrigsminister Britta Schall Holberg netop fået indført den nye mellemkommunale udligningsordning, som fratog os den sammen sparede kapital på ca. 42 mill. kr., og som skulle betale rådhuset.«
 333. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 30. september, pkt. 146a. Ekstraordinært kommunalbestyrelsesmøde.
 334. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1985, den 2. oktober, pkt. 146a.
 335. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1986, den 25. juni, pkt. 121 – Beretning fra borgmesteren og udvalgsformændene.
 336. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1986, den 3. december, pkt. 216.
 337. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1987, den 4. februar, pkt. 245.
 338. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1987, den 6. maj, pkt. 288. Der var ved en tidligere lejlighed bevilget kr. 15.140.000 eksklusiv moms og dette beløb forhøjedes til kr. 21.140.000 eksklusiv moms.
 339. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1989, den 28. juni, pkt. 111. SF ønskede endvidere bemærkningerne medsendt lokalplanforslaget.
 340. Hovedstadsrådet blev nedlagt med udgangen af året 1989.
 341. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1989, den 6. december, pkt. 246.
 342. Valget til kommunalbestyrelsen den 21. november 1989 havde flyttet et mandat fra Det konservative Folkeparti til partiet Venstre, hvorved Arne Vestergaard Værum (V) blev indvalgt.
 343. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1990, den 2. maj, pkt. 67.
 344. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1993, den 2. december, pkt. 202 og 203.
 345. Kommunalbestyrelsens Blå Bog er baseret på spørgeskemaer, som de enkelte medlemmer eller disses familiemedlemmer har udfyldt. Skemaerne er suppleret ved hjælp af kommunalbestyrelsens beslutningsprotokoller, ved personlig samtale, interviews, telefonopringninger, Kommunal Årbog 1962-94 og Vallensbæk folkeredister, som dog kun i beskedent omfang har tilfaldelse til at videregive personoplysninger. Portrætter af sognerådsformænd og borgmestre anføres i kronologisk rækkefølge. Sogneråds- og kommunalbestyrelsesmedlemmer anføres alfabetisk.
 346. På nær et lille intermezzo 1856-59, hvor sognepræsten C.F. Stub var formand for sognerådet, har alle sognerådsformænd 1845-1933 været gårdejere. Og sådan set var præsten jo også gårdejer.
 347. En tidligere kollega til Hans Sørensen, kirkegårdsbetjent Jørgen Nielsen, har været så venlig i et telefonisk interview 22. januar 1995, at fortælle om sine oplevelser med Hans Sørensen på de københavnske kirkegårde. Det var gennem dette interview, at det blev oplyst, at Hans Sørensen også havde arbejdet på Sundby Kirke-

- gård som assistent. Jørgen Nielsen har arbejdet med Hans Sørensen såvel på Vestre Kirkegård som på Sundby og Bispebjerg.
348. Formidlet af kirkegårdsbetjent Jørgen Nielsen.
349. Fhv. borgmester Poul Hansen i et båndet interview med Peter Sørenius, den 3. oktober 1994 på Vallensbæk Rådhus.
350. Citeret fra Jens A. Petersen, 1977, s. 281. Det må bemærkes at jubilæet gjaldt sammenlagt 40 år i sogneråd og kommunalbestyrelse.
351. Besigtigelse- og ekspropriationskommissionen vedrørende anlæg af en motorvej vest om København samt udbygning af Hørsholmvejen som motorvej.
352. Landvæsenskommissær for København 1. område.
353. Forfatteren har foretaget flere interviews med Poul Hansen, – de to af dem varede mere end 5 timer. Første interview fandt sted 2. august 1994 på kontoret tilhørende fmd. f. teknisk udvalg, andet interview samme sted 3. oktober 1994, tredje 25. januar 1995, – et fjerde fandt sted 6. marts 1996 på borgmesterkontoret.
354. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 25. januar 1995; interviewet af Peter Sørenius.
355. Folkebladet, den 22. februar 1995, s. 2. Artiklen portrætterer kommunaldirektør Curt Michelsen i anledning af dennes 25. års jubilæum som ansat i kommunens administration den 1. marts 1995.
356. Interview med fhv. borgmester Poul Hansen, den 25. januar 1995 på Vallensbæk Rådhus; interviewet af Peter Sørenius.
357. Interview med borgmester Kurt Hockerup 28. juli 1994 på borgmesterkontoret på Vallensbæk Rådhus; interviewer Peter Sørenius.
358. Lokalavisen Bugten, den 14. december 1994. »Vallensbæks borgmester gør status efter det første år i stolen.«
359. Folkebladet den 22. februar 1995.
360. Vallensbæk kommunalbestyrelses beslutningsprotokol 1992, den 4. marts.
361. Kommunalbestyrelsesmedlem Jørgen Pedersen (A) i en artikel i Folkebladet, den 15. februar 1995. Artiklen er skrevet af Mads Wehlast og har overskriften: Socialdemokratiet får svært ved at omvende Vallensbæk.